

တိုင်းရင်းသားရေးရာ

Ethnic Affairs

အမှတ် ၁၇၊မတ် ၂၀၂၅

ခါနွေဆန်း ပိတောက်ပန်းနှင့်

မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေး

wk&i f om;a&&m

trswf(17)

rwf?2025

အကြမ်းဖက်မှုပျောက်ရေးအတွက် ပြည်သူ့သို့ အသိပေးနှိုးဆော်ချက်

- ၁။ ပြည်သူ့အတွက်ဟု သုံးနှုန်း၍ ရဟန်းသံဃာများ၊ ဆရာ၊ ဆရာမများအပါအဝင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများနှင့် ပြည်သူ့ကိုသတ်ဖြတ်၊ လုယက်ခြင်းကို CRPH၊ NUG၊ PDF အမည်ခံ အကြမ်းဖက်အုပ်စုများက ဥပဒေမဲ့ကျူးလွန်နေသည်။
- ၂။ ခြိမ်းခြောက်၊ လူသတ်၊ အဖျက်အမှောင့်လုပ်ရပ်များ လုပ်ဆောင်နေသည့် CRPH၊ NUG၊ PDF အကြမ်းဖက်သမားများကို အားပေးမှု၊ ထောက်ခံမှု၊ ကူညီထောက်ပံ့မှု မပြုခြင်းသည် ပြည်သူ့လူထု၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။
- ၃။ ယင်းတို့၏ လက်နက်/ခဲယမ်း ကိုင်တွယ်သယ်ဆောင်မှုနှင့် အကြမ်းဖက်သမားတို့ ၏ သတင်းကို လျှို့ဝှက်ပေးပို့ခြင်းသည် အပြစ်မဲ့ပြည်သူများ၏ အသက်အိုးအိမ် စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

Public Notice for elimination of violence

1. So called "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorist groups are unlawfully committing killings monks, teachers, civil servants and general people and lotting under the pretext of sayings "for the people".
2. Not rendering encourage support and assistance to the "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorists that are committing intimidations, killings and destructive activities could be construed as protecting lives and property of general public.
3. Giving information secretly relating to bearing of their arms, ammunitions and terrorists to authorities could be tantamount to protecting lives and property of innocent people.

www.myanmaraffairs.com

trsf(17)

rwf? 2025

myanmaraffairs.com

myanmaraffairs.com

trsf-22^24(yxrxxy)!yefqkvefvr!

ausmuvwm;hd, f&efkfu

zbf-01 8387568

Email: myanmaraffairs@gmail.com

jrefma&&ma vlv ma&; t zlu xwfa0onf/

wefk	5500 uyf
tk&	1000
vksfzklzf	jrefma&&ma vlv ma&; t zlu
xwfa0ol	0Dufefvk(02346)
yefl	0aZmfr fef(00241)
	atZuyefvuf
	trsf(118)?(4) vrf
	ykofr&yfufafa'yklf, f
	&efklf

rmwDum

t, fDmpum;

ခါနွေဆန်း ပိတောက်ပန်းနှင့် မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေး 9

Ektfa&;

၁။ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှခေတ်မှသည် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တွဲရေးခွဲရေးပြဿနာများ 13
wudkfwDl

၂။ အသည်းကြားက.... 27
&eafusrfmEktfa;avkmoDyd)

၃။ ဖက်ဒရယ်အိပ်မက် 36
rifvDQatmifef)

၄။ ဩစတြေးလျနေသဟာယနိုင်ငံ၏ 43
ဖက်ဒရယ်စနစ်အကြောင်း တစ္ဆေတစောင်း
ausmEktfa;vif

၅။ ပဒေသရာဇ်မိုးပြန်၏ သမိုင်းမှတ်တမ်း 51
DmumDefz, tkl

၆။ ခမ်းနားမှု၏ နောက်ကွယ် 67
ouf&isif

pDyGa&;

၇။ စားနပ်ရိက္ခာနှင့်စွမ်းအင်လုံလောက်မှု၊ 74
လုံခြုံမှုမှစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆီသို့
u&DmD

vra&;

1/2km"avh

၈။ လီဆူတိုင်းရင်းသားတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံများ 82
a'gumavmasmfqD&f

၉။ နေအိမ်နှင့်ပတ်သက်သော ချိုချင်းဓလေ့များ 93
trf&vmi&D

မကြာမီ ခါနွေဆန်း၍ ပိတောက်ပန်းတို့ ဖူးပွင့်ဝေဆာချေတော့မည်။ ခါနွေဆန်းနှင့် ပိတောက်ပန်းဟူသည်ကား ... ။

ဥတုသုံးလီ ရာသီစက်မောင်းကား အကြိမ်ကြိမ် အခါခါပြောင်းရွှေ့ခြားနားခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။ လောကသဘာဝတရား၏ဖြစ်စဉ်ကား လွန်စွာအံ့ဩဖွယ်ရာ လေးနက်ဆန်းပြားလှချေသည်။ နံနက်နေထွက်သည်။ ညအခါ နေဝင်သည်။ နေဝင်သွားသည့်အခါ လထွက်ပေါ်လာပြန်သည်။ နေ့စဉ် နေဝင်သည်။ လထွက်သည် ထိုသို့အထွက်နှင့် အဝင်အချိန်ကာလ အပိုင်းအခြားများက နာရီ ဟူ၍ ဖြစ်လာသည်။ နာရီမှာသည် ရက်၊ ရက်မှာသည်လ၊ လမှာသည် နှစ်ဆီသို့ ရွှေ့လျားပြောင်းလဲသွားကြသည်။ တစ်လလျှင် ပျမ်းမျှအားဖြင့် ရက်ပေါင်း ၃၀ ရှိပြီး တစ်နှစ်လျှင် ၁၂ လရှိသည်။ ထို့အတူ တနင်္ဂနွေ၊ တနင်္လာ၊ စသော ဂြိုဟ်တို့သည် အစဉ်အတိုင်း ထွက်ပေါ်လာကြပြီး စိကြ၊ ဝိသာခါ စသော နက္ခတ်များကလည်း လှည့်ပတ်နေကြသည်။ အဆိုပါ ဂြိုဟ် နက္ခတ်တာရာများ အစဉ်အလာအတိုင်း လှည့်ပတ်သွားလာနေသကဲ့သို့ သစ်ပင်ပန်းမန်တို့ကလည်း အချိန်သင့်အခါသင့် ဖူးပွင့်ဝေဆာနေကြသည်။ သို့နှင့် မြန်မာ့ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု နယ်ပယ်တွင် ရာသီမသိ ပန်းနှင့်ညှိဟူသော ဆိုရိုးစကား ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည် မဟုတ်ပါလော။

“တန်ခူးစိကြ၊ မိဿခါတော်
ရင်ခတ်ကယ် ကံကော်၊ မွေးကျော်ကြိုင်လွင့်

အတာသဘင်၊ ပျော်ရွှင် ဆိတ်မင်းဝင့်” ဟူသော ၁၂ လရာသီဖွဲ့ကဗျာစာသားနှင့်အညီ တန်ခူးလသည်ကား စိကြနက္ခတ် စန်းယုဉ်သော မိဿရာသီ ဖြစ်ပေသည်။ မိဿဟူသည်ကား ပါဠိလို မေသကို မြန်မာလို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်ပြီး မေသ၏အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာ ဆိတ် ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ တစ်နည်း ဆိတ်ရာသီဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ကြောင်း လေ့လာမှတ်သားရပါသည်။ ဆိုခဲ့ပါ မိဿရာသီတွင် ရင်ခတ်ပန်း၊ ကံကော်ပန်းတို့ ဖူးပွင့်ဝေဆာကြသည်။ အလားတူ စွယ်တော်ပန်း၊ ဇလပ်ပန်း၊ ပိတောက်ပန်းတို့သည်လည်း ပွင့်လန်းဝေဆာ မွှေးပျံ့ကြသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ထို့အတူ မိဿရာသီကျရောက်၍ ရာသီပန်းများ ဖူးပွင့်လန်းဆန်းဝေဆာသကဲ့သို့ မြန်မာလူမျိုးတို့၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်တစ်ရပ်ဖြစ်သော ခါသင်္ကြန်နှစ်ကူးကာလ ရေသဘင်ပွဲတော်ကို ပျော်ရွှင်ကြည်နူးဖွယ် ကျင်းပတတ်ကြသည်။ တန်ခူးလသို့မဟုတ် တာကူးလမှာ ထူးထူးခြားခြား ပိတောက်ပန်းများသည်လည်း ဝေဝေဆာဆာ ပွင့်ဖူးတတ်ကြပါသည်။

ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူသားမျိုးနွယ်စုအသီးသီးတွင် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာများ ကိုယ်စီကိုယ်င ရှိနှင့်ခဲ့ကြပြီးဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာများ၏ အသွင်အပြင်လက္ခဏာများနှင့် အနှစ်သာရများ၊ တန်ဖိုးများကို လေ့လာသုံးသပ်ကြည့်ပါက ထိုလူသားမျိုးနွယ်စုတို့၏ လူနေမှုအဆင့်အတန်းများ၊ ပညာရေးလူမှုရေးအခြေခံများ၊ အတွေးအခေါ်နှင့် အမြော်အမြင်များကိုပါ မှန်းဆတွက်ချက်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍လည်း သမိုင်းခေတ်အဆက်ဆက်တွင် ဘိုးဘွားဘီဘင်များက မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာများ မတိမ်ကော မပပျောက် စေရန် လက်ဆင့်ကမ်း ထိန်းသိမ်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ကာ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ

အဖြစ် ချန်ထားရစ်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ထိုသို့ မိမိတို့နိုင်ငံ၏ အဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာများသည် တစ်နည်းအားဖြင့် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အမျိုးသားရေးအမှတ်လက္ခဏာများပင် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍လည်း မိမိနိုင်ငံ၊ မိမိလူမျိုးတို့ကို ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှု၊ မြတ်နိုးလေးစားတန်ဖိုးထားမှုနှင့်အတူ မိမိတို့နိုင်ငံ၏ သမိုင်းကြောင်းအစဉ်အဆက်တည်ရှိလာမှု၊ မိမိတို့လူမျိုးများ၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု သမိုင်းနောက်ခံကားချပ်များကိုလည်း စေ့ငုသေချာစွာ လေ့လာသိရှိထားကြရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ တိကျရေရာစွာ သိရှိနားလည်ထားမှသာလျှင် မိမိနိုင်ငံ၊ မိမိလူမျိုးတို့၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာများ ပျောက်ကွယ်ပျက်သုဉ်းမှုမရှိနိုင်ဘဲ တိုင်းတစ်ပါးမှ ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာများ၏ ထိုးဖောက်စီးဆင်းလာမှုတို့ကိုလည်း ဟန့်တားထိန်းချုပ်နိုင်လိမ့်မည်ဖြစ်ပါသည်။

မိမိတို့ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးနှင့် ပြည်ထောင်စုကြီးအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်လာခဲ့ကြသည့် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများအသီးသီးတွင်လည်း ရှေးနှစ်ထောင်ပေါင်းများစွာ သမိုင်းခေတ်အဆက်ဆက်မှတစ်ဆင့် ကိုယ်ပိုင်ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာများ၊ ကိုယ်ပိုင်အမျိုးသားရေးအမှတ်လက္ခဏာများ ခမ်းနားပြည့်စုံစွာ တည်ရှိခဲ့ကြပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် ပြည်ထောင်စုဖွား တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု အသီးသီးတို့သည် လူနေမှုအဆင့်အတန်းလျော်ညီစွာ၊ လူမှုဆက်ဆံရေးကောင်းမွန်စွာဖြင့် စုစုစည်းစည်း၊ တင့်တင့်တယ်တယ်၊ ထည်ထည်ဝါဝါ ရပ်တည်နေထိုင်လာခဲ့ကြသူများလည်း ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ၊ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် ချစ်ကြည် ရင်းနှီးစွာ နေထိုင်လာခဲ့ကြသလို မိမိတို့နိုင်ငံ၊ မိမိတို့လူမျိုးတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှု၊ အမျိုး ဘာသာ သာသနာနှင့် ကိုယ်ပိုင်အမျိုးသားရေးလက္ခဏာများကို နိုင်ငံသူနိုင်ငံသားများက သမိုင်းပေးတာဝန်ကျေပွန်စွာ လက်ဆင့်ကမ်း ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်လာခဲ့ကြသည်ကိုလည်း လေးစားဂုဏ်ယူဖွယ် တွေ့မြင်ရပါသည်။

မိမိတို့နိုင်ငံ၏ အတိတ်ကာလကို ပြန်လည်ငဲ့စောင်းကြည့်မည်ဆိုပါက တစ်ခေတ်တစ်ခါက မြန်မာတို့သည် ကံမကောင်း အကြောင်းမလှ၍ သူ့ကျွန်ဘဝသို့ နှစ်အတန်ကြာ ကျရောက်ခဲ့သည်။ ကိုလိုနီနယ်ချဲ့လက်အောက်ခံဘဝ တစ်နည်း တိုင်းတစ်ပါးလက်အောက်ခံသူ့ကျွန်ဘဝက မိမိတို့၏အမျိုးသားယဉ်ကျေးမှုများ တစ်စတစ်စနှင့် မှေးမှိန်တိမ်ကောခဲ့ရပြီး အချို့မှာ တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်လုနီးပါး ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ထိုသို့ ဘာသာစကားနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာများ ကွယ်ပျောက်သွားခဲ့ပြီဆိုပါက ထိုနိုင်ငံ၊ ထိုလူမျိုးတို့၏ သမိုင်းသည်လည်း ကွယ်ပျောက်ရစမြဲဖြစ်ကြောင်း သတိပြုဆင်ခြင်သုံးသပ်မိခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍လည်း သမိုင်းခေတ်အဆက်ဆက်ကပင် အမြော်အမြင်ကြီးမားခဲ့ကြသော မိမိတို့၏ ဘိုးဘွားဘီဘင်များက ထိုအရေးကို မျက်ခြည်ပြတ်မခံဘဲ မိမိတို့၏စာပေယဉ်ကျေးမှု၊ အမျိုးဘာသာ သာသနာနှင့် အမျိုးသားရေးစရိုက်လက္ခဏာများကို မပျောက်ကွယ်ရေးအတွက် အစဉ်တစိုက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။

ယနေ့ ၂၁ ရာစု၏ ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းခေတ်တွင်လည်း မိမိတို့နိုင်ငံတော်သည် ဘာသာ သာသနာနှင့် စာပေယဉ်ကျေးမှုမှအစ အမျိုးသားရေးစရိုက်လက္ခဏာများ၊

အမျိုးသားယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ် အစဉ်အလာကောင်းများ မတိမ်ကော မပပျောက်ရေး၊ ပိုမိုတိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရေးအတွက် လူမှုရေးဦးတည်ချက်များချမှတ်ကာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ မြန်မာတိုင်းရင်းသားလူထုတစ်ရပ်လုံး၏ ဒြပ်မဲ့ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်ဖြစ်သော မြန်မာရိုးရာ နှစ်သစ်ကူးအတာသင်္ကြန်ပွဲတော်သည် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် လူသားမျိုးနွယ်ကိုယ်စားပြု ဒြပ်မဲ့ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ် စာရင်း (The Representative List of Intangible Cultural Heritage of Humanity) သို့ ဝင်ရောက်နိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။

ထို့အတူ ကုလသမဂ္ဂပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့ (UNESCO) က ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဒြပ်ရှိ၊ ဒြပ်မဲ့ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များကို ထိန်းသိမ်းရန် ကမ္ဘာ့ အမွေအနှစ်စာရင်း (World Heritage List) နှင့် လူသားမျိုးနွယ်ကိုယ်စားပြု ဒြပ်မဲ့ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်စာရင်း (The Representative List of Intangible Cultural Heritage of Humanity) ဟူ၍ ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ် စာရင်းသွင်းသတ်မှတ်ခဲ့ရာ မိမိတို့မြန်မာနိုင်ငံက ပျူမြို့ဟောင်းသုံးမြို့သည် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင်လည်းကောင်း၊ ပုဂံမြို့ဟောင်းသည် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင်လည်းကောင်း ကမ္ဘာ့ အမွေအနှစ်စာရင်း (World Heritage List) သို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

မည်သို့ဆိုစေ ဥတုသုံးလီ ရာသီစက်မောင်းကား သဘာဝတရားနှင့်လျော်ညီစွာ ပြောင်းလဲရွေ့လျားလျက် ရှိပါမည်။ မကြာမီ ခါနွေဆန်း၍ ပိတောက်ပန်းတို့ လှိုင်လှိုင်ပွင့်ဝေကြဦးမည့် အတာသင်္ကြန်နှစ်သစ် အကူးအပြောင်းကာလသို့ ရောက်ရှိတော့မည်လည်း ဖြစ်ပါသည်။ မိမိတို့နိုင်ငံ၏ ပြည်ထောင်စုဖွား တိုင်းရင်းသားအားလုံးတို့သည် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး ရင်းနှီးချစ်ကြည်ပျော်ရွှင်စွာ ရေပက်ကစားကြပါလိမ့်ဦးမည်။ မိမိတို့နိုင်ငံ တစ်နံ တစ်လျားမှာလည်း ပိတောက်ပန်းတို့ ထိန်ထိန်ဝါအောင် ဖူးပွင့်ဝေဆာပါလိမ့်ဦးမည်။ နိုင်ငံသူ နိုင်ငံသားများအားလုံး တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ရင်းနှီးချစ်ကြည်ပျော်ရွှင်စွာ အတာရေအေးများ ပက်ဖျန်း ဆော့ကစားခြင်းက အေးမြသောနိမိတ်ကို ဆောင်ကြဉ်းပါလိမ့်မည်။ ထို့အတူ တန်ခူးလေနှင့်အတူ မွှေးပျံ့လာမည့် ပိတောက်ပန်းဝါဝါတို့၏ သင်္ကေတကလည်း အမျိုးဘာသာ သာသနာ ပွင့်ထွန်းခြင်း၊ အေးမြခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်းခြင်းနိမိတ်များကို ဆောင်ကြဉ်း လာပါလိမ့်မည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုရပါမူ ခါနွေဆန်းနှင့် ပိတောက်ပန်းဟူသည်ကား မိမိနိုင်ငံနှင့် မိမိလူမျိုးတို့အတွက် ချစ်ကြည်ရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ သာယာဝပြောရေးဟူသော အတိတ်ကောင်းနိမိတ်ကောင်းများပင် ဖြစ်ပါတော့သည်။

အယ်ဒီတာအဖွဲ့

ပထမတွဲရေးခွဲရေးပြဿနာ

ကိုလိုနီခေတ်က ခွဲရေးတွဲရေး (ဝါ) တွဲရေးခွဲရေးပြဿနာအကြောင်း တင်ပြရလျှင် အင်္ဂလိပ်နယ်ချဲ့တို့လက်အောက် ကျူးကျော်စစ်သုံးကြိမ်ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ သိမ်းပိုက်(ကျွန်ပြု) ခံရသောကာလကို ပြန်သွားရပေလိမ့်မည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ရေကောင်း၊ မြေကောင်း၊ အဖိုးတန်ရေနံမြေများ၊ သစ်တောကြီးများ၊ လယ်ယာစိုက်ခင်းမြေများ၊ မြေအောက်ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတမျိုးစုံ၊ ရွှေတွင်း၊ ငွေတွင်း၊ ပယင်း၊ နီလာ၊ မြ၊ စိန်၊ ကျောက်စိမ်း၊ ဥဿဖယား၊ ပတ္တမြား စသည့် အဖိုးတန်ရတနာမြေများ အထူးကြွယ်ဝသဖြင့် အင်္ဂလိပ်စက်မှုအရင်းရှင် ဝိသမလောဘသမားများသည် မြန်မာနိုင်ငံကို ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်ကျွန်ပြုပြီး မြန်မာ့ဓနဥစ္စာမှန်သမျှ တစ်သက်တာ ထုတ်ယူချမ်းသာ နိုင်ရန် နယ်ချဲ့ကျူးကျော် သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ အဖိုးတန်ကျွန်းသစ်များအပါအဝင် မြန်မာ့ သစ်တောများကို လက်ဝါးကြီးအုပ်ရန် အင်္ဂလိပ်နယ်ချဲ့အစိုးရက ဘုံဘေးဘေးမားသစ်ကုမ္ပဏီ၊ ရေနံမြေကို ပိုင်စိုးရန် ဘီအိုစီ၊ အိုင်ပီဘီ စသည်များ၊ မြေအောက်ရွှေငွေသတ္တုများ စိုးပိုင်ရန်၊ နမ္မတူဘော်တွင်းကုမ္ပဏီ၊ ဟိန္ဒူးသတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ တည်ထောင်ကာ စိတ်တိုင်းကျ ပါးဖြဲနားဖြဲ ထုတ်ယူချမ်းသာသွားခဲ့သည်။

မြန်မာများကို တစ်သက်လုံးကျွန်ပြုထားပြီး မြန်မာ့သယံဇာတ၊ ရွှေငွေကျောက်မျက် ရတနာများကိုလည်း တစ်သက်လုံးထုတ်ယူရန်နှင့် နယ်ချဲ့အုပ်စိုးမှုကာလ အဆုံးမရှိ ရေရှည် ရရှိရန် မြန်မာများကို အဆင့်မြင့်ပညာများ မတတ်အောင်၊ ကျွန်သက်ရှည်အောင် အုပ်ချုပ်မှု နည်းမျိုးစုံသုံး၍ ဦးချိုးထားခဲ့သည်။

ကျွန်သက်ရှည်စေမည့် ကျွန်ပညာ၊ ကျွန်အုပ်ချုပ်ရေးတို့ဖြင့် ကောက်ကျစ်ယုတ်မာ စွာ နယ်ချဲ့သက်ရှည်ရေး အားထုတ်ခဲ့ကြသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံအမျိုးမျိုးပြောင်းကာ မြန်မာ့ ကျွန်သက်ကို ဆန့်တန်းခဲ့သည်။ အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံ အမျိုးမျိုးပြောင်းသော်လည်း တကယ့်ရလဒ် မှာ မြန်မာတို့ကို စိတ်ကြိုက်ခြယ်လှယ်၊ ဖိနှိပ်၊ ချုပ်ချယ်၊ ကန့်သတ်ထားနိုင်ရေးသာဖြစ်သဖြင့် မြန်မာသတင်းစာများက အင်္ဂလိပ်တို့၏ နာမည်သာပြောင်းပြီး အနှစ်သာရမပြောင်းသော အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံများကို ဆန့်ကျင်ဝေဖန်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်တို့ကလည်း သွေးခွဲနည်းမျိုးစုံဖြင့် မြန်မာတို့၏ စည်းလုံးမှု (လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှု) အင်အားကို လျော့ချခဲ့သည်။ သတင်းစာ များကို အမှည့်ခြွေ ခြွေခဲ့သည်။ အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး ကြိုးပမ်းသူများကိုလည်း ထောင်သွင်း အကျဉ်းချကာ ဟန့်တားလာခဲ့သည်။

ယခင်က အိန္ဒိယရှိ အင်္ဂလိပ်ဘုရင်ခံချုပ်၏ လက်အောက်၊ မြန်မာနိုင်ငံမှ အင်္ဂလိပ် ဒုတိယဘုရင်ခံတစ်ဦးတည်း အုပ်ချုပ်ရာမှ ၁၉၂၃ ခုနှစ်မှ ၁၉၃၇ ခုနှစ်တွင် ဒိုင်အာခီအုပ်ချုပ်ရေး ခေါ် နှစ်ဦးနှစ်ဝ အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံပြောင်းခဲ့သည်။ ဒိုင်အာခီ (DYARCHY) အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံမှာ အင်္ဂလိပ်အစိုးရကိုယ်စားလှယ် အင်္ဂလိပ်ဘုရင်ခံနှင့် မြန်မာပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်တို့ ပူးတွဲ အုပ်ချုပ်သောပုံစံဟု နာမည်တပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၂၃ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂ ရက်နေ့တွင် စတင် ကျင့်သုံးသော ဒိုင်အာခီအုပ်ချုပ်ဖွဲ့စည်းပုံမှာ ဘုရင်ခံလက်အောက်၌ အဖွဲ့ဝင် ၁၀၃ ဦးပါသော ဥပဒေပြုကောင်စီနှင့် ဝန်ကြီးလေးဦးပါသော အုပ်ချုပ်မှုကောင်စီတို့ဖြင့် ဘုရင်ခံကပင် ခြယ်လှယ်အုပ်ချုပ်သောပုံစံ ဖြစ်သည်။

ဥပဒေပြုကောင်စီအဖွဲ့ဝင် ၁၀၃ ဦးအနက် ၂၂ ဦးကို ဘုရင်ခံက ခန့်သည်။ ရာထူး အလျောက် ပါဝင်သူက နှစ်ဦးဖြစ်သည်။ ကျန် ၇၉ ဦးကို ရွေးကောက်ပွဲဖြင့် တင်မြှောက်ရသည်။ ယင်း ၇၉ ဦးတွင် မြန်မာ ၅၈ ယောက်၊ ကရင် ၂၁ ယောက်၊ အိန္ဒိယလူမျိုး ရှစ်ယောက်၊ တက္ကသိုလ်မှ တစ်ယောက်၊ ဥရောပတိုက်သား တစ်ယောက်၊ အင်္ဂလိပ်ကပြား တစ်ယောက်၊ အင်္ဂလိပ်ကုန်သည်ကြီးများအသင်းမှ နှစ်ယောက် စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ငွေကြေးချမ်းသာသူ လူလတ်တန်းစားနှင့် အထက်တန်းလွှာများသာ မဲပေးခွင့်ရသည်။ ထိုစဉ်က မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူဦးရေ ၂၃ သန်းရှိရာ နှစ်သန်းသာမဲပေးခွင့်ရသည်။ အရွေးခံခွင့်၊ မဲပေးခွင့်တို့ကို အမြတ်ခွန် မည်ရွှေမည်မျှ ပေးဆောင်သူဖြစ်ရမည်ဟု ကန့်သတ်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ကုန်သည် ၁၀၀ လျှင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက်၊ မြန်မာလူမျိုးဦးရေ သုံးသောင်းတွင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက်သာ ရွေးခွင့်၊ မဲပေးခွင့်ရှိသည်။ ဝန်ကြီး လေးယောက်အနက် ဘုရင်ခံခန့်သော ဝန်ကြီးက နှစ်ယောက်၊ ဥပဒေပြုကောင်စီက ထောက်ခံ တင်ပြပြီး ဘုရင်ခံက လက်ခံသည့် ဝန်ကြီးက နှစ်ယောက်ဖြစ်သည်။

အုပ်ချုပ်ရေးဌာနများကို သီးသန့်နှင့် လက်ပြောင်းဟု ခွဲထားသည်။ သီးသန့်ဌာနများ ကို ဘုရင်ခံက အုပ်ချုပ်ပြီး လက်ပြောင်းဌာနများကိုသာ ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်တို့က အုပ်ချုပ်ရသည်။ ဘုရင်ခံက ချုပ်ကိုင်ထားသည့် သီးသန့်ဌာနများတွင် အရေးကြီးသည့် ဘဏ္ဍာရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ ပြည်ထဲရေး၊ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး၊ တရားရေးနှင့် ရာဇဝတ်မှုခင်း ရေး၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ အလုပ်သမားဌာနနှင့် ငွေစက္ကူထုတ်လုပ် ရေး၊ မြေခွန်၊ အမြတ်ခွန်၊ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး စသည်တို့ပါဝင်သည်။

လက်ပြောင်းဌာနများမှာ ကျန်းမာရေး၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ ဆောက်လုပ်ရေး၊ ပညာရေး၊ ယစ်မျိုး၊ သမဝါယမနှင့် သစ်တောဌာနတို့ ဖြစ်သည်။ ဒိုင်အာခီအုပ်ချုပ်ရေးအချိန်အထိ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဗြိတိသျှပိုင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ် စတီးဘရားသားကုမ္ပဏီ၊ ဘူလင်ဂျာပူးလ်တို့က မြန်မာတောင်သူလယ်သမားများ စိုက်ပျိုး ထုတ်လုပ်သည့် လယ်ယာထွက်သီးနှံများကို ဈေးနှိမ်ဝယ်၊ ပြည်ပသို့ ဈေးတင်ရောင်းချ အမြတ်များများ ယူနေကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စိုက်ပျိုးနိုင်သောမြေက များလှသည်။ လူဦးရေက နည်း၊ တောင်သူလယ်သမားတို့က လက်မှုလယ်ယာအဆင့်မှာသာရှိပြီး စိုက်ပျိုး ကိရိယာမပြည့်စုံ၊ အများစုမှာ သူများမြေကို ထွန်ယက်၊ စိုက်ပျိုး၊ ရိတ်သိမ်းပေးရသော လယ်ကူလီအဆင့်၊ လက်စားလိုက်အဆင့်များသာ ရှိကြသည်။ အင်္ဂလိပ် သီးနှံဝယ်ရောင်း ကုမ္ပဏီများကလည်း များများစိုက်၊ များများဝယ်ပြီး ပြည်ပတင်ပို့၊ များများအမြတ်လိုချင် ကြသည်။ သို့ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံကို အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ် သွတ်သွင်းခဲ့ရာ ထိုအချိန်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့မြေပုံမှ ပျောက်သွားခဲ့ရသည်။ အင်္ဂလိပ်တို့က အိန္ဒိယ နိုင်ငံမှ ဆင်းရဲသားစိုက်ပျိုးနိုင်သူများစွာကို (နိုင်ငံကူးလက်မှတ်မလို၊ ပြည်ဝင်ခွင့်မလို) လွယ်ကူစွာ ကုန်းလမ်း၊ ရေလမ်းမှ ဒလဟော ခေါ်သွင်းလာကာ စိုက်ပျိုးစေခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ် ကုမ္ပဏီများက များများဝယ်၊ များများရောင်း၊ များများမြတ်လာခဲ့ကြသည်။ သို့နှင့် အားမရ သေးဘဲ ရှိသမျှ မြန်မာတောင်သူလယ်သမား၊ ဆင်းရဲသားပြည်သူ၊ လစာနည်းဝန်ထမ်းများ ကြွေးတင် ကျွန်ဖြစ်၊ ရှိသမျှပြောင်သွားစေရန် ငွေတိုးချေးစားသူချစ်တီးများကို ခေါ်သွင်းလာပြန်

သည်။ ချစ်တီးတို့က ငွေလိုလျှင် အင်္ဂလိပ်ဘဏ်မှ ၁၀၀ လျှင် တစ်နှစ်လုံးမှ သုံးကျပ်တိုးဖြင့် ချေး၊ မြန်မာများကို အတိုး ၃၀ နှုန်း၊ ၄၀ နှုန်း ယူခဲ့သည်။ ဒေးဒရဲဘက်တွင် အတိုး ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းယူသော ငွေချေးစာရွက်များတွေ့ရသည်။ မြန်မာများ ချစ်တီးကြေး ပြန်မဆပ်နိုင် လျှင် ကျွဲ၊ နွား၊ အိမ်၊ သီးနှံ၊ ထွန်တုံး၊ ထွန်ဆံမကျန် သိမ်းယူခွင့်ရခဲ့၍ မြန်မာတို့ ပို၍ ပို၍ ဆင်းရဲလာအောင် လုပ်ခဲ့သည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏လက်အောက်ခံ ပြည်နယ်မျှသာ ဖြစ်နေရသော မြန်မာနိုင်ငံမှ အင်္ဂလိပ် ဘုရင်ခံအစိုးရပင်လျှင် အိန္ဒိယမှ အင်္ဂလိပ်ဘုရင်ခံနှင့် အစိုးရလက်အောက်ခံ ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ မြန်မာတို့ အိန္ဒိယနိုင်ငံသုံးငွေ ရူပီးကို လွတ်လပ်ရေးရပြီး နှစ်အတန်ကြာသည်အထိ သုံးခဲ့ကြ ရသည်။ ထိုအခြေအနေ၌ မြန်မာနိုင်ငံ ခိုင်အာဒီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်မှ ဥပဒေပြုကောင်စီနှင့် အုပ်ချုပ်မှုကောင်စီတို့၏ ဆောင်ရွက်ချက်မှန်သမျှ အိန္ဒိယရှိ ဘုရင်ခံက ကျေနပ်မှ အတည် ဖြစ်သည်။ ဘုရင်ခံကမကြိုက်လျှင် တစ်ချက်လွတ် (ဗီတို)အာဏာဖြင့် ပယ်ချနိုင်သည်။ ခိုင်အာဒီအုပ်ချုပ်ရေးသည် မြန်မာပြည်မအတွက်သာ ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားတို့၏ တောင်ပေါ်ဒေသများနှင့် မသက်ဆိုင်ခဲ့ပေ။ ၁၉၃၇ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၃၁ ရက်အထိ ခိုင်အာဒီအုပ်ချုပ် ရေး သက်တမ်းရှည်ခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသားဒေသများကို ဘုရင်ခံက တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်သည်။

မြန်မာသတင်းစာများက ခိုင်အာဒီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ဝေဖန်ကန့်ကွက်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အင်္ဂလိပ်တို့က စုံစမ်းရေးကော်မရှင်များ စေလွှတ်လိုက်၊ ပုံစံတစ်မျိုးပြောင်းလိုက် ဖြင့် လုပ်နေခဲ့သည်။ မြန်မာပြည်သူတို့ကလည်း ခိုင်အာဒီကို မကြိုက်ကြပေ။ အင်္ဂလိပ်တို့က ၁၉၂၉ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ဆိုင်မွန်ကော်မရှင် စေလွှတ်ခဲ့၏။ မြန်မာများ၊ GCB၊ YMBA တို့က ကော်မရှင်ကိုသွားမတွေ့ဘဲ သပိတ်မှောက်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်ကာလတွင် စာမျက်နှာ ၇၀၀ ပါ ဆိုင်မွန်ကော်မရှင်အစီရင်ခံစာ ထွက်လာသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရော၊ အိန္ဒိယ တို့ပါ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်မတန်သေးဟု မှတ်ချက်ပြုထားသည်။ ထို့ပြင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ တွင်းမှ မြန်မာနိုင်ငံကို ခွဲထုတ်ရန်လည်း ကော်မရှင်က အကြံပြုထား၏။ ဤသို့ဖြင့် ခွဲရေး တွဲရေးပြဿနာ ပေါ်လာခဲ့သည်။ မြန်မာတို့အကြား မတူကွဲပြားသောကိစ္စရပ်အပေါ် အယူ အဆမတူ ကွဲပြားမှုနှစ်ပိုင်းရှိလာသည်။ တစ်ပိုင်းက အိန္ဒိယနှင့်ဆက်တွဲနေသင့်သေးသည်။ ကျန်တစ်ပိုင်းက အိန္ဒိယနှင့်ခွဲရလျှင် မြန်မာတို့ ပို၍လွတ်လပ်မည်၊ အခုတော့ ကျန်ချင်း အတူတူ ဗမာက အင်္ဂလိပ်ကျွန်၊ အိန္ဒိယအောက်သပေါက်အဖြစ် ကျရောက်နေရသည်ဟု ရှုမြင်ကြသည်။ ကျန်တစ်ပိုင်းက ယခုလို ခွဲထုတ်ခြင်းသည် အမြင်အားဖြင့်တော့ ဗမာက အိန္ဒိယအောက်က လွတ်ပြီး သီးခြားပြန်ရပ်နိုင်ပြီလို့ ယူဆနိုင်သော်လည်း “ဒါက အင်္ဂလိပ်တို့ ၏ ထောင်ချောက်ဖြစ်နေတယ်”ဟု ရှုမြင်ကြသည်။ ထိုစဉ်က နိုင်ငံရေးသမားများအတွင်း၊ စာနယ်ဇင်းများအတွင်း၊ ပြည်သူများအတွင်းမှာပါ အယူအဆနှစ်မျိုး ဖြစ်လာခဲ့သည်။

“ခွဲသည်”၊ “ကွဲသည်” ဆိုသည်မှာ မကောင်း။ ကွဲကြပြန်၊ ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်သည်။ အနုတ်လက္ခဏာဆောင်သည်။ “တွဲ”သည်ဆိုသည်မှာ ပူးတွဲခြင်း၊ ပူးပေါင်းခြင်း၊ ပေါင်းစည်း ခြင်း၊ အဓိပ္ပာယ်ဆောင်သဖြင့် အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သည်ဟု သာမန်အားဖြင့် ယူဆနိုင် ပေသည်။ ယခုအင်္ဂလိပ်တို့လုပ်လိုက်သော မြန်မာအချင်းချင်း ကွဲစေသောလုပ်ရပ်မှာ မရိုးသား ချေ။ လွတ်လပ်ရေး ရာဇသံပေးနေသော မြန်မာတို့ကို အရှိက်ထိုးခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယ

က လူဦးရေများသည်။ မဟာတ္ထမဂန္ဓိ၊ ဂျဝါဟလာနေရူး စသည့်ခေါင်းဆောင်များ၏နောက်တွင် အိန္ဒိယလူထုက ပိုမိုများပြားစွာ ထောက်ခံနေသည်။ မြန်မာနှင့်ပေါင်းမိလျှင်၊ နှစ်နိုင်ငံပူးပေါင်းကြိုးပမ်းလျှင် လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲ အင်အားပိုကြီးမည်။ အင်္ဂလိပ်တို့ အခက်တွေ့မည်။ ထိုနှစ်နိုင်ငံပေါင်းမသွားဘဲ ကွဲကွာ၊ ဝေးကွာနေစေရန် အင်္ဂလိပ်တို့ လိုလားသည်။

ထိုစဉ်က အိန္ဒိယကိုပေးမည့် အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံက အခွင့်အရေးများစွာ ရရှိနိုင်မည်။ မြန်မာနိုင်ငံကိုပေးရန် ရည်ရွယ်ထားသော အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံက များစွာလျော့နည်းနေသည်ကို ဒီးဒုတ်သတင်းစာတွင် ဆရာကြီးဒီးဒုတ်ဦးဘချိုက ထောက်ပြ၍ မြန်မာတို့ အိန္ဒိယနှင့် မခွဲသင့်(သေး)၊ ဆက်လက်တွဲဖက်နေသင့်သည်။ နှစ်နိုင်ငံလူထုအားက ပို၍ကြီးလာမည် ဟုလည်း တင်ပြသည်။ ဒီးဒုတ်ဦးဘချို၏ တင်ပြရေးသားချက်အချို့ တင်ပြပါမည် -

အိန္ဒိယနိုင်ငံ အုပ်ချုပ်ရေး

- (၁) အိန္ဒိယပြည် အနာဂတ်အုပ်ချုပ်ရေးမှာ ကာကွယ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံခြားကြွေးမြီဆပ်ရေး၊ ငွေတည်တံ့ရေး ဟူသော ခြွင်းချက်သုံးခုမျှရှိသော ဟုမ္မရူးလ်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး ဖြစ်သည်။
- (၂) အထက်ဖော်ပြပါ ခြွင်းချက်သုံးခုကို ပြောင်းလဲသော အခိုက်အတန့်အတွင်းသာလျှင် ဘုရင်ခံချုပ်လက်တွင် ရှိစေရမည်ဟု ကာလအပိုင်းအခြား ရှိသည်။ ဤကာလအပိုင်းအခြားကို ၁၁ နှစ်မျှဟု ခန့်မှန်းထားကြသည်။
- (၃) ကာကွယ်ရေးခြွင်းချက်တွင် စစ်တပ်ကို ဗြိတိသျှစစ်တပ်အဖြစ်မှ တိုင်းရင်းသားစစ်တပ်အဖြစ်သို့ ယခုကစ၍ တစ်စတစ်စပြောင်းလဲပေးရမည်ဟု အတိအလင်းဆိုထား၏။ (အိန္ဒိယပထမမျက်နှာစုံညီမှတ်တမ်း ကာကွယ်ရေးဆပ်ကော်မတီ အစီရင်ခံစာတွင် ကြည့်ပါ။)
- (၄) အိန္ဒိယပြည် တိုင်းရင်းသားများ စစ်ဗိုလ်စစ်ကြပ်အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိရန် စစ်အတတ်သင်ပေးသော ကောလိပ်ကျောင်းကို (၁၉၃၂ ခုနှစ်) အောက်တိုဘာလမှစ၍ ဖွင့်ပေးရန် စီမံပြီးဖြစ်သည်။
- (၅) အိန္ဒိယပြည်၌ ခြွင်းချက်ထားသောနယ်များ မရှိ။
- (၆) အိန္ဒိယပြည်၌ ဘဏ္ဍာရေးတွင် နိုင်ငံခြားကြွေးမြီဆပ်ရေးနှင့် ပြည်တွင်း ငွေတည်တံ့ရေးကို အခိုက်အတန့်အတွင်းမှာသာ ဘုရင်ခံချုပ်က ကိုင်ထား၍ တိုင်းရင်းသားအာမခံဘဏ် တည်ထောင်ပြီးက ဘဏ္ဍာရေးအားလုံးမှာ အိန္ဒိယပြည်သားတို့ လက်သို့ ရောက်ရှိရမည်။ (အိန္ဒိယမျက်နှာစုံညီ အစည်းအဝေးမှတ်တမ်း၊ ဘဏ္ဍာရေးတွင် ကြည့်။)
- (၇) အိန္ဒိယပြည်၌ လွှဲအပ်သောဌာနများအတွက် အချုပ်အချယ်မရှိချေ။
- (၈) အိန္ဒိယ၌ အချို့ပြည်နယ်တို့တွင် ဥပဒေပြု နှစ်ဖွဲ့ထားစေကာမူ အထက်အဖွဲ့၌ အစိုးရခန့်အမတ်များ မပါရှိချေ။
- (၉) အိန္ဒိယပြည်အစိုးရအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းရေး၌ အင်အားကြီးသော ပါတီခေါင်းဆောင်ကို ဘုရင်ခံက ဖွဲ့စည်းခိုင်းမည်။ အဆိုပါခေါင်းဆောင်က တာဝန်ခံအမတ်များ ခန့်ထား

သင့်သူ၏အမည်ကို ဘုရင်ခံအား အတည်ပြုရန် တင်သွင်းရမည်။

- (၁၀) အိန္ဒိယပြည်အုပ်ချုပ်ရေးစီမံချက်တို့တွင် တိုင်းရင်းသားတို့၏ အကျိုးသည် ပထမအရေး၊ အခြားကိစ္စသည် ဒုတိယအရေးဟု တိုင်းရင်းသားတို့ကို အသားပေးထားသည်။
- (၁၁) အိန္ဒိယဘုရင်ခံတို့အား ၁၉၁၉ ခုနှစ် ဒိုင်အာခီအက်ဥပဒေအရ အပ်နှင်းထားသော တာဝန်ခံအမတ်များ၏ဆန္ဒကို ဖီလာဆန့်ကျင်နိုင်သည့် အာဏာကို ရပ်စဲစေရမည်။ လူနည်းစုကာကွယ်ရေးနှင့် တိုင်းပြည်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး နှစ်ရပ်တွင်သာလျှင် ၎င်းအာဏာကို သုံးခွင့်ရှိသည်ဟု ဆိုထားသည်။
- (၁၂) အိန္ဒိယပြည်နယ်များ၌ ဒိုင်အာခီကို ဖျက်သိမ်းစေ၍ ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ဌာနမှန်သမျှကို ဥပဒေပြုအဖွဲ့သို့ တာဝန်ခံစေ၏။ (အိန္ဒိယမျက်နှာစုံညီ မှတ်တမ်း ဆပ်ကော်မတီ၊ နံပါတ် ၂ အပိုင်းတွင် ကြည့်ပါ)။
- (၁၃) အိန္ဒိယပြည် ကုန်စည်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအတွက် တိုင်းရင်းသားလုပ်ငန်းများကို အသားပေးရန်၊ ကာကွယ်ရန် စီမံချက်များ ပြုလုပ်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးရှိသည်။
- (၁၄) အိန္ဒိယပဋိညာဉ်ခံရာထူးများကို အိန္ဒိယပြည်ထောင်စုအစိုးရက ဖွဲ့စည်းပေးထားသော အိန္ဒိယပြည်ရှိ အမှုထမ်း၊ အရာထမ်းက ခန့်ထားစေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေး

- (၁) မြန်မာပြည်အနာဂတ်အုပ်ချုပ်ရေးမှာ အင်္ဂလိပ်ဘုရင်ခံအစိုးရနှင့် ပြည်သူ ခွဲဝေအုပ်စိုးသော ဒိုင်အာခီအုပ်ချုပ်ရေးပင်ဖြစ်သည်။
- (၂) မြန်မာပြည်အတွက်မှာ ဒိုင်အာခီပင် ဖြစ်သည်။ ဘုရင်ခံ၏ သီးသန့်ဌာနများကို မည်သည့်အခါ၌ တိုင်းပြည်သို့ လွှဲအပ်ပေးမည်ဟု သတ်မှတ်ချက်မရှိ။ နန်းရင်းဝန်ကြီး (ဝန်ကြီးချုပ်) မိန့်ခွန်း၌ ပြောင်းလဲသောအခိုက်အတန့် (ကူးပြောင်းရေးကာလ) ဟူသောစကား တစ်ခွန်းမျှမပါရှိချေ။ (အတိုင်ပင်ခံအဖွဲ့တွင် ဦးဘဘေ ပြောချက်ကို ကြည့်)
- (၃) မြန်မာပြည်ကာကွယ်ရေးအတွက် စစ်တပ်ကို မြန်မာစစ်တပ်အဖြစ်သို့ ယခုကစ၍ ပြောင်းလဲပေးမည်ဟူသောစကားမျိုး တစ်ခွန်းမျှ မပါရှိပါ။ (No Burmanization of the Army)
- (၄) ဤကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာပြည်တွင် စစ်ကြောင်းဖွင့်ရန် တစ်စုံတစ်ရာ စီမံချက်မရှိ။
- (၅) မြန်မာပြည်၌ တစ်ပြည်လုံး၏ထက်ဝက်ခန့်မျှသော အလွန်အဖိုးတန်သည့် နယ်ပယ်များကို ခြွင်းချက်ပြု၍ ဘုရင်ခံတစ်ဦးတည်းသဘောဖြင့် အုပ်ချုပ်လိမ့်မည်။ ကုန်ကျသည့်ငွေကို မြန်မာပြည်ဘဏ္ဍာများမှ ကျခံမည်ဖြစ်၍ ဥပဒေပြုအဖွဲ့က မတားမြစ်နိုင်။
- (၆) မြန်မာပြည်၌ ငွေကြေးဆိုင်ရာပေါ်လစီကို ဘုရင်ခံက နှစ်ကာလအပိုင်းအခြား မရှိကြိုးကိုင်ထား၍ တိုင်းရင်းသားတို့အား လွှဲအပ်ရန် ကာလအပိုင်းအခြား စီမံကန့်သတ်

ချက်တစ်စုံတစ်ရာ မပါရှိချေ။ (မြန်မာပြည်မျက်နှာစုံညီ မှတ်တမ်း အစီရင်ခံစာ ပုဒ်မ ၈၁ တွင် ကြည့်ပါ။)

- (၇) မြန်မာပြည်၌ လွှဲအပ်သောဌာနအတွက် အစိုးရအတိုင်ပင်ခံ ဘဏ္ဍာရေးအရာရှိ သဘောမတူက ဘဏ္ဍာငွေကို မသုံးနိုင်အောင် ကာလအပိုင်းအခြားမရှိ ချုပ်ချယ် ထားလေသည်။
- (၈) မြန်မာပြည်၌ အထက်ဥပဒေပြုအဖွဲ့တွင် အစိုးရခန့်အမတ်များ ပါဝင်ရန်မှာ ဆုံးဖြတ် ပြီးဖြစ်သည်။ အမတ်ဦးရေကိုသာ ကန့်သတ်ခြင်း မပြုသေးချေ။
- (၉) မြန်မာပြည်၌ကား ဘုရင်ခံက အင်အားကြီးသော ပါတီခေါင်းဆောင်ကိုသာမက တိုင်ပင်နှိုးနှော၍ ဘုရင်ခံက သူခန့်လိုရာကို တာဝန်ခံအမတ်အဖြစ် ခန့်ထားနိုင် သည်။
- (၁၀) မြန်မာပြည်၌ အင်ပါယာနိုင်ငံတော် (အင်္ဂလန်) အကျိုးသည် ပထမအရေး၊ တိုင်းရင်းသားတို့အကျိုးသည် ဒုတိယအရေးကဲ့သို့ ပြောင်းပြန်ဖြစ်စေရန် အင်ပါယာ အကျိုး ကာကွယ်ရေး (လုပ်ပိုင်ခွင့်) ဘုရင်ခံသို့ ပေးထားသည်။
- (၁၁) မြန်မာပြည်၌ကား ဒိုင်အာခီအမတ်ဥပဒေအရ အပ်နှင်းထားသော အာဏာအပြင် အခြားများလှစွာသော အာဏာသစ်များကို ထပ်မံအပ်နှင်းထားလေသည်။ (မြန်မာ ပြည် မျက်နှာစုံညီမှတ်တမ်း ပုဒ်မ ၈၂ တွင် ကြည့်ပါ။)
- (၁၂) မြန်မာပြည်၌ ပြည်နယ်ဆိုင်ရာဌာနအားလုံး မလွဲဘဲ ဒိုင်အာခီလုပ်ထားသည်။ လိုအပ်သောဌာနများတွင်လည်း ဘုရင်ခံက (၁) လူနည်းစု၊ (၂) အင်ပါယာအကျိုး၊ (၃) ငွေတည်တံ့ရေး၊ (၄) အစိုးရအရာရှိတို့အကျိုး၊ (၅) ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေး ဌာနတို့နှင့် ငြိတွယ်သည်ထင်က ဝင်ရောက်တားမြစ်သောအခါ အာဏာထူးများကို ပေးထားလေသည်။
- (၁၃) မြန်မာပြည်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအတွက် မည်သည့်လူမျိုးကိုမှ ချုပ်ချယ်ထား ခြင်း မရှိရဟု ဆင်းရဲသောတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဓနရှင်နိုင်ငံခြားသားများကို အခွင့် အရေး တန်းတူပေးထားသည်။
- (၁၄) မြန်မာပြည်၌ အမှုထမ်း၊ အရာထမ်းကော်မရှင်ရှိမည်ဖြစ်သော်လည်း ၎င်းကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်ပုဂ္ဂိုလ်များကို ဘုရင်ခံကသာ ခန့်ထား၍ ၎င်းကော်မရှင်သည် မြန်မာပြည် ပဋိညာဉ်ခံရာထူးများကို အပြီးအပိုင် မခန့်နိုင်။ အမည်စာရင်းသာ တင်သွင်းနိုင်၍ (ဘိလပ်)မှ အတွင်းဝန်ကြီးကသာ ခန့်ထားပိုင်ခွင့်ရှိသည့်အပြင် ဥရောပတိုက်သား တို့ကိုလည်း ဘိလပ်(လန်ဒန်)မှ စေလွှတ်ထားသကဲ့သို့ ရှေ့အဖို့လည်း ခန့်ထားနိုင် ခွင့် ရှိလေသည်။ (ပဋိညာဉ်ခံရာထူး = အိုင်စီအက်စ်၊ ဘီစီအက်စ် စသည်။)

တွဲရေးခွဲရေးပြဿနာသည် ဤသို့ဖြင့် စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အင်္ဂလိပ်တို့ချပေးသော အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံတို့အပေါ် မြန်မာသတင်းစာများက အစဉ်တစိုက် ကန့်ကွက်ရေးသားခဲ့သည်။ ဒီးဒုတ်သတင်းစာ၊ သံတော်ဆင့်သတင်းစာ၊ ဗန္ဓုလသတင်းစာ စသည်တို့က တွဲရေးဘက်မှ ထောက်ခံသည်။ (အိန္ဒိယမှ မြန်မာပြည်ခွဲထွက်ချိန် မတန်သေး ဟု နားလည်ကြသည်။) ခွဲရေးဘက်တွင်မူ ဂဠုန်ဦးစော၏ သူရိယက ထောက်ခံသည်။ GCBA

တွင် ဥက္ကဋ္ဌဦးချစ်လှိုင်က အစောပိုင်း၌ တွဲရေးဘက်မှ ရပ်ခဲ့သော်လည်း နောင်တွဲရေးအုပ်စုကို စင်ပြိုင်ဆန့်ကျင်လာခဲ့သည်။ လှိုင်-မြတ်-ပေါ် အုပ်စု (ဦးချစ်လှိုင်၊ ဦးမြတ်သာထွန်း၊ ဦးပေါ်ထွန်း) တို့အား မတည်ငြိမ်သောအုပ်စုဟု သမုတ်ကြသည်။ GCBA ဦးစိုးသိမ်းက တွဲရေးကို ထောက်ခံ၊ ဒိုင်အာခီ ၉၁ ဌာနအုပ်ချုပ်ရေးတို့ကို ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်သည်။ GCBA မှ ခွဲထွက်သည့် ၂၁ ဦး (ဘကြီးဘဘော၊ သတင်းထောက်ဦးတုတ်ကြီးတို့အုပ်စု)၊ ဂဠုန်ဦးစော၊ ဦးသိမ်းမောင်၊ သာယာဝတီ ဦးပုတို့က ခွဲရေးသမားများဖြစ်၍ ၎င်းတို့အား စာနယ်ဇင်းများက ပြစ်တင်ဝေဖန်ရေးသားခဲ့ကြသည်။ လောလောဆယ် အင်္ဂလိပ်တို့ ထောင်ချောက်ဖြစ်သော အိန္ဒိယနှင့် မြန်မာ ခွဲထုတ်ရေးတွင် ဒီးဒုတ်ဦးဘချိုက ခွဲမထွက်သေးဘဲ တွဲနေရေးဘက်မှ အပြတ်ရပ်၍ ဒေါက်တာဘမော်၊ ဒေါက်တာဘဟန်တို့ကလည်း ဒီးဒုတ်ဦးဘချိုဘက်မှ ထောက်ခံရပ်တည်ခဲ့ကြသည်။ ရမ်းဗြဲဦးမောင်မောင်ကလည်း ဒီးဒုတ်ဘက်မှ ထောက်ခံရေးသားခဲ့သည်။

မြန်မာပြည်လုံးဆိုင်ရာ အိန္ဒိယမှ မြန်မာ (ယခုအချိန်) ခွဲမထွက်ရေး ဂိုဏ်းပေါင်းစုံကွန်ဖရင့်ညီလာခံကြီးကို ၁၉၃၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂ ရက်နေ့က ရွှေတိဂုံဘုရားလမ်း၊ ဂျူဘလီဟောတွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ မခွဲဘဲ တွဲဖက်ပူးပေါင်းနေရေးလိုလားသူ ဆရာတော်များ တက်ရောက်ခဲ့သည်။ သက်ပန်းဆရာတော်၊ တိုက်ကြီးဆရာတော်၊ ရေဦးဆရာတော်၊ မိတ္ထီလာပြဿကြီးဆရာတော်၊ ငွေတောင်ဆရာတော်၊ ဆီးပန်းဆရာတော် စသည့် ဆရာတော်၊ သံဃာတော်များ၊ ဦးချစ်လှိုင်၊ ဦးဘရွှေ၊ ဒေါက်တာဘမော်၊ ဒေါက်တာဘဟန်၊ ဦးကျော်မြင့်၊ ဦးကျော်ဒင်၊ ဒီးဒုတ်ဦးဘချို (အာဇာနည်ခေါင်းဆောင်ကြီး)၊ ဦးလှထွန်းဖြူ၊ ဦးမြတ်သာဒွန်း၊ ဦးသိန်းဇံ၊ ရမ်းဗြဲဦးမောင်မောင်၊ စီပီဦးခင်မောင် စသော ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း တက်ရောက်ကာ မခွဲသေးဘဲ တွဲနေရေးကို သဘောတူဆုံးဖြတ်ချမှတ်ခဲ့ကြသည်။

ခွဲရေးဘက်မှမူ ဝတ်လုံဦးသိမ်းမောင်၊ ဦးစော(ဂဠုန်)၊ ဆာဂျေအေမောင်ကြီး၊ သာယာဝတီဦးပု၊ ဦးဘဘေတို့၏ ဂျီစီဘီအေမှ ခွဲထွက်လာသည့် ၂၁ ဦးအုပ်စု၊ ဦးမောင်မောင်အုန်းခိုင် စသူတို့ဖြစ်ကြသည်။ မခွဲသေးရန် ကန့်ကွက်သူတို့က ကန့်ကွက်သည့်ကြားမှပင် နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ၎င်းတို့၏ မူလချမှတ်သည့်အတိုင်း အိန္ဒိယမှ မြန်မာပြည်ကို ခွဲထုတ်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ကြေညာလိုက်သည်။ ဤသည်မှာ မြန်မာတို့ကြုံရသော ခွဲရေး-တွဲရေး ပထမဆုံးကြုံရသည့် ပြဿနာဖြစ်သည်။

ဒုတိယ ခွဲရေးတွဲရေးပြဿနာ

ဒုတိယ ခွဲရေးတွဲရေးပြဿနာမှာ အများသူငါ ကြုံတွေ့ သိရှိနေကြပြီဖြစ်သော ၁၉၄၇ ခုနှစ် ပင်လုံညီလာခံတွင်လည်းကောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံကို မလွှဲမရှောင်သာ လွတ်လပ်ရေးပေးရခါနီးအချိန်တွင်လည်းကောင်း နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်တို့က မြန်မာနိုင်ငံကို အစိတ်စိတ်အမြွှာမြွှာ ပြိုကွဲပျက်စီးပြီး သူတို့လက်တွင်း ပြန်ရောက်စေရန် သွေးခွဲခြင်းကို အစွမ်းကုန်လုပ်ခဲ့သော (ခွဲရေး တွဲရေး)၊ ထို့ထက်စော၍ နယ်ချဲ့တို့ မြန်မာနိုင်ငံကို ကျူးကျော်စစ်သုံးကြိမ်တွင် တိုင်းရင်းသားစုံမြန်မာတို့က ရင်တွင်းဖြစ်အမျိုးသားရေးအသိ၊ မျိုးချစ်ပြည်ချစ်စိတ်တို့ဖြင့် သူ့ကျွန်မခံ တွန်းလှန်တိုက်ခိုက်ခဲ့စဉ်ကာလ။ မျိုးချစ်ပြည်ချစ် မြန်မာတိုင်းရင်းသားများကို

သွေးခွဲမှဖြစ်မည်ဟု ရှုမြင်ပြီး အစွမ်းကုန်သွေးခွဲခဲ့ကြဖူးသည်။ ထိုစဉ်က မြန်မာတိုင်းရင်းသားတို့ကလည်း နယ်ချဲ့အခွဲမခံ၊ မြန်မာတိုင်းရင်းသားချင်း ယှဉ်တွဲကာ မရှိအတူ ရှိအတူ၊ အေးအတူ ပူအမျှ အတူတကွနေလို ခဲ့ကြစဉ်ကလည်း နယ်ချဲ့က ခွဲရေး၊ မြန်မာတို့က တွဲရေး ဘက်တွင် ရှိနေခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် တတိယ ကျူးကျော်စစ်ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံပိုင်နက်နယ်မြေတစ်ခုလုံး သိမ်းပိုက်စိုးမိုးခဲ့ပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် လွတ်လပ်ရေး ပြန်ပေးရသောအခါ နိုင်ငံကို ပိုင်းစိတ်ခုတ်ထစ်ပြီး ဗမာများကိုသာ မြေပြန့် (ဧရာဝတီမြစ်ဝှမ်းတစ်ဝိုက်) လွတ်လပ်ရေးပေးရမည်။ တောင်ပေါ်တိုင်းရင်းသားများ ဒေသတို့ကို ဆက်လက် ကျွန်ုပ်ပြုရန် ခွဲခြား၍ ခြွင်းချန်ခဲ့မည့်ဒေသဟု သတ်မှတ် လုပ်ဆောင်လာခဲ့သည်။ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးကို ရှေ့က ဦးဆောင်ကြိုးပမ်းနေခဲ့သော ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့်ခေါင်းဆောင်များက တိုင်းရင်းသားအားလုံး၏ ဒေသများပါ အတူတကွ လွတ်လပ်အောင် ခွဲခြားပြီး အင်္ဂလိပ်ကျွန်အဖြစ် မနေရဘဲ ဗမာနှင့်အတူတွဲ၍ လွတ်လပ်အောင် ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ရှမ်းပြည်နယ်၊ လွိုင်လင်ခရိုင်၊ ပင်လုံမြို့တွင် ကျင်းပသော ပင်လုံညီလာခံ၌ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။

စင်စစ် ပင်လုံညီလာခံကို အင်္ဂလိပ်တို့က သူတို့ အပိုင်စည်းရုံးသိမ်းသွင်းထားနိုင်သော စော်ဘွားများ အားကိုးဖြင့် ပင်လုံညီလာခံ မအောင်မြင်စေရန် အကွက်ဆင်ထားပြီး ဖြစ်သည်။ ၅-၂-၁၉၄၇ ရက်နေ့တွင် စတင်သော ပင်လုံညီလာခံသို့ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် ဖဆပလ ခေါင်းဆောင်များ တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ညီလာခံအကြိုရက်တွင် စော်ဘွားကြီး စဝ်ခွန်ပန်းစိန်က သဘာပတိလုပ်၍ ကြိုဆိုနှုတ်ဆက်ပွဲဖြင့် ညစာတည်ခင်းခဲ့သည်။ စဝ်ခွန်ပန်းစိန်၏ တိုက်တွန်းချက်ဖြင့် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက မိန့်ခွန်း ပြောခဲ့သည်။ ဗိုလ်ချုပ်က မိမိပင်လုံသို့လာခြင်းမှာ မိမိတို့ ယခု ၁၉၄၇ ခုနှစ် အကုန် ၁၉၄၈ ခုနှစ်ဆန်းတွင် လွတ်လပ်ရေး ရယူတော့မည်၊ တိုင်းရင်းသားများကို မိမိတို့ဗမာများက မိမိတို့နှင့်အတူ လွတ်လပ်ရေးအတူ ယူကိုယူရမည်ဟု အတင်း

“ဆက်လက်ပြီး ကျွန်ဘဝမှာ မနေလို၍ ဗမာများနှင့်အတူ လွတ်လပ်ရေး အတူယူမှာပါ။ စိတ်ချပါဟု ပြောခဲ့သည်။”

အကျပ် မတိုက်တွန်းလိုပါ။ မယူပါနဲ့ဟုလည်း မတားလိုပါ။ တိုင်းရင်းသားများကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်သည်ကို နားထောင်ရန်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်ဟု ပြောသည်။ စော်ဘွားကြီး စပ်ခွန်ပန်းစိန်ကလည်း “ဗိုလ်ချုပ်က ယခုကဲ့သို့ ပွင့်လင်းစွာပြောသည်ကို ဝမ်းသာပါသည်။ ကျေးဇူးလည်းတင်ပါသည်။ မိမိတို့ကလည်း ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းပဲ ပြောပါမည်။ မိမိတို့လည်း နိုင်ငံခြားသားများလက်အောက်မှ (ကျွန်ခံ) နေရတာ ကြာနေပါပြီ။ ဆက်လက်ပြီး ကျွန်ဘဝမှာ မနေလို၍ ဗမာများနှင့်အတူ လွတ်လပ်ရေးအတူယူမှာပါ။ စိတ်ချပါ”ဟု ပြောခဲ့သည်။

နောက်ရက် ပင်လုံညီလာခံ ဆက်လက်ကျင်းပရာ အင်္ဂလိပ်ဘုရင်ခံ၏ ဩဇာခံ တောင်တန်းဒေသဆိုင်ရာမင်းကြီး စတီဗင်ဆင်၊ လန်ဒန်မှ စေလွှတ်လိုက်သော ကိုလိုနီဆိုင်ရာ အတွင်းဝန် ဘော့တွမ်လေတို့က စော်ဘွားများကို သွေးထိုး၊ သွေးခွဲနေခဲ့သည်။ ဗမာနှင့်အတူ လွတ်လပ်ရေးယူလျှင် ဗမာကျွန်ဖြစ်သွားမည်။ အောင်ဆန်းက ယခုပင် လွတ်လပ်လာလျှင် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်မည် ပြောနေသည်။ ဗမာနှင့်အတူ လွတ်လပ်ရေးယူပြီး ထိုင်ငတ် နေချင်လို့လား၊ အင်္ဂလိပ်တို့ဆီက ဒိုမီနီယံ (ဖားတစ်ပိုင်းငါးတစ်ပိုင်း၊ ကျွန်စော်နံသော) လွတ်လပ်ရေးယူနှင့်ပါ။ မိမိတို့က စော်ဘွားများကို ငွေသိန်းပေါင်းများစွာပေးထားပါမည်ဟု သွေးဆောင်သည်။ စော်ဘွားအချို့က နားယောင်သော်လည်း ညီလာခံတက်သော ကျန် စော်ဘွားကြီးများ၊ ရှမ်းလူထုကိုယ်စားလှယ်များ၊ ကချင်၊ ချင်းကိုယ်စားလှယ်များ၏ သဘောထားမှန်က လူများစုဖြစ်လာ၍ ၁၂-၂-၁၉၄၇ ရက်နေ့တွင် ပင်လုံစာချုပ်ကြီးကို လက်မှတ်ရေးထိုးကာ လွတ်လပ်သော ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီး (ဝါ) တစ်စည်း တစ်လုံးတည်းသော စတုတ္ထမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးကို တည်ထောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ဤကိစ္စတွင် မှားယွင်းသော နယ်ချဲ့ ထောင်ချောက်မှာ ခွဲရေး၊ မြန်မာတိုင်းရင်းသားတို့၏ သဘောဆန္ဒမှန်မှာ တွဲရေးဖြစ်သည်။ တွဲရေးက အောင်ပွဲခံခဲ့သည်။

တတိယ တွဲရေးခွဲရေးပြဿနာ

၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၄ ရက်နေ့မှစ၍ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်သည် လွတ်လပ်ရေးရပြီး နိုင်ငံသားပြည်သူများအားလုံး လွတ်လပ်လာသော၊ လွတ်လွတ်လပ်လပ် မိမိတို့နိုင်ငံ၊ မိမိတို့ လူမျိုးအားလုံး ကောင်းကျိုးချမ်းသာရရှိရေးအတွက် အချုပ်အခြာအာဏာ ရပ်ကြီး ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရရှိသော်လည်း ပြည်နယ်အချို့ (ရှမ်းပြည်နယ်)တွင် စော်ဘွားများက ပဒေသရာဇ်ဘုရင်ဆန်ဆန် ရှမ်းပြည်သူများအပေါ် စိုးမိုးခြယ်လှယ်၍ စော်ဘွားများအကျိုး ကိုသာ ဖော်ဆောင်နေကြသဖြင့် ပြည်သူတို့ မလွတ်လပ်နိုင်ကြသေးပေ။ နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်တို့ ကလည်း ၁၈၈၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာတွင် မြန်မာနိုင်ငံကို ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက် ကျွန်ပြု၍ မြန်မာဘုရင်စနစ်ကို အမြစ်ပါမကျန် ခုတ်လှဲရှင်းပစ်ခဲ့သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် စော်ဘွားများ ကို ဆက်လက်၍ စိုးမိုးခွင့်များ ထုတ်ပေးခဲ့သည်။

စော်ဘွားနယ်သုံးဆယ်ကျော်တွင်ရှမ်းပြည်သူတို့အတွက်စာသင်ကျောင်းတစ်ကျောင်း ဆောက်မပေးဘဲ တောင်ကြီးတွင် စော်ဘွားသားသမီးများသာနေရသည့်ကျောင်း ဖွင့်ခဲ့ သည်။ စော်ဘွားတို့လောင်းကစားခွန် မြိုးမြိုးမြက်မြက်ရရန် လောင်းကစားခိုင်းများနှင့် ပေါင်း ကာ လောင်းကစားလုပ်ငန်း အကြီးအကျယ်လုပ်စေခဲ့သည်။ လွတ်လပ်သောနိုင်ငံတွင်

စော်ဘွားပဒေသရာဇ်စနစ်ကို နာမည်အမျိုးမျိုးဖြင့် တိုင်းရင်းသားဒေသများစွာတွင် စိုးမိုး ဖိနှိပ်ခံနေခဲ့ရသည်။ အမှန်စင်စစ် စော်ဘွားစနစ်ကဲ့သို့သော နယ်ရှင်ပိုင်ရှင်၊ တောင်ပိုင်ရှင် စနစ်သည် လှေကြီးပေါ်တွင် လှေငယ်တင်သကဲ့သို့ အိမ်ကြီးတစ်အိမ်အတွင်း အိမ်ငယ်များ ဆောက်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲစဉ်ကပင် လွတ်လပ်ရေး ရပြီး သုံးနှစ်အတွင်း ထိုကိစ္စကို ပြန်လည်သုံးသပ်ပြင်ဆင်မည်ဟု ပြည်နယ်ဆိုင်ရာက ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော်လည်း အကောင်အထည်မပေါ်ခဲ့ချေ။

၁၉၅၉ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၉ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့ လူမျိုးစုလွှတ်တော်၌ ကျင်းပသော ရှမ်းပြည်နယ်ကောင်စီ အရေးပေါ်ညီလာခံတွင် ရှမ်းပြည်နယ်ဝန်ကြီး စဝ်ဟုံဖက အခြေခံ ဥပဒေပုဒ်မ ၁၅၄၊ ပုဒ်မခွဲ (၂) ကို ပြင်ဆင်ပေးရန် ပါလီမန်က တိုက်တွန်းကြောင်း အဆိုတင် သည်။ ၁၉၅၉ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၂ ရက်နေ့ ပြည်သူ့လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် ရှမ်းပြည်နယ် ဝန်ကြီး စဝ်ဟုံဖက အခြေခံဥပဒေ (ဒုတိယ) ပြင်ဆင်ချက်ကိုတင်ရာ လွှတ်တော်က အတည်ပြုခဲ့ သည်။

တောင်ကြီးမြို့တွင် ၂၄-၂-၁၉၅၉ ရက်နေ့က ကျင်းပသော ရှမ်းပြည်နယ်ကောင်စီ အရေးပေါ်အစည်းအဝေး ညီလာခံတွင် စော်ဘွားများ အာဏာစွန့်ရေးကို သဘောတူကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ၂၉-၄-၁၉၅၉ ရက်နေ့တွင် တောင်ကြီးမှာပင် စော်ဘွားများ အာဏာစွန့်ရေးကို ရှမ်းပြည်နယ်ပြည်သူ့အုပ်ချုပ်ရေး ပန္နက်ချပွဲအဖြစ် ကျင်းပသည်။ ထိုစဉ် က သမ္မတမန်းဝင်းမောင်၊ ဝန်ကြီးချုပ် (အိမ်စောင့်အစိုးရ) ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းတို့ မိန့်ခွန်း ပြောကြပြီး အာဏာစွန့်စော်ဘွားများကို ၎င်းတို့စော်ဘွားနယ်မြေဒေသအလိုက် တစ်လုံး တစ်စည်းတည်းသောပင်စင်များ သိန်းချီ၊ သန်းချီပေးကာ လက်မှတ်ရေးထိုးလက်ခံကြပြီး စော်ဘွားကြီးများ အာဏာစွန့်ခဲ့ကြသည်။ လမ်းပန်းအခက်အခဲ၊ ကျန်းမာရေးကြောင့် လက်မှတ်လာမထိုးသော စော်ဘွားသုံးဦးသာရှိရာ တစ်ဦးမှာ ညောင်ရွှေစော်ဘွား စဝ်ရွှေသိုက် (လွတ်လပ်ရေးရပြီး ပထမဆုံးသောသမ္မတကြီး)သည် လက်မှတ်လာမထိုးခဲ့ချေ။

ထိုသို့စော်ဘွားများ ပင်စင်ငွေအလုံးအရင်း ရယူအာဏာစွန့်ခဲ့ကြပြီးမှ ၁၉၆၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလအတွင်း တောင်ကြီးတွင် စော်ဘွားများ အရေးပေါ်ညီလာခံကျင်းပပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြင်မည်။ စော်ဘွားမူ၊ ရှမ်းမူ၊ မြန်မာတိုင်းဒေသကြီး (၇)ခုကို ပေါင်းပြီး ဗမာ ပြည်နယ်ဖွဲ့ကာ ကျန်လက်ရှိ (၇) ပြည်နယ်နှင့် ရှစ်ပြည်နယ် နိုင်ငံထောင်မည် (ပြည်ထောင်စု ကံကြမ္မာကို ရှစ်မဲ (ရှမ်းပြည်နယ်) ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ကြမည်။ ထိုစဉ်က ကြိုညှိပြီး တိုင်းရင်းသား ပြည်နယ် (၇) ခုက (၇) မဲ၊ ဗမာပြည်နယ်က (၁) မဲဖြင့် (၇မဲ ၁မဲ) အနိုင်ယူဆုံးဖြတ်ကြကာ စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအမည်ခံပြီး ပြည်ထောင်စုမှ ခွဲထွက်၍ အမေရိကန်၊ ကနေဒါ၊ အင်္ဂလိပ်၊ ဩစတြေးလျ၊ နယူးဇီလန်၊ ပါကစ္စတန် စစ်အာဏာသိမ်းနိုင်ငံ (၆) နိုင်ငံ၊ ဒေသတွင်းခွဲထွက် (၇) နိုင်ငံဖြင့် ဆီးတိုး SEATO - (South East Asia Treaty Organization) ခေါ် အမေရိကန်က ချုပ်ကိုင်ဦးစီးမည့် ဥရောပမှ နေတိုးအုပ်စုမျိုး ဖွဲ့မည်ဟု ပြင်ဆင်ကြ သည်။ ခွဲထွက်ကြပြီး (၇) ပြည်နယ်က ဆီးတိုးအုပ်စုတွင် ပါဝင်ရန် စော်ဘွားချင်းပေးသော စာတစ်စောင်ကိုဝန်ကြီးဦးကျော်ငြိမ်းက ရရှိခဲ့၍ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနုလက်ပေးအပ်ကာ ပြည်ထောင်စု မပြိုကွဲအောင်ထိန်းရန် တိုက်တွန်းသော်လည်း ဦးနု မထိန်းနိုင်၊ အမေရိကန်စီအိုင်အေက

လည်း စစ်ရွှေသိုက်ကို စင်ကာပူသို့ လျှို့ဝှက်ခေါ်ထုတ်ကာ ရှမ်းတို့၏ဖက်ဒရယ်မှု လှုပ်ရှားမှု အောင်မြင်အောင်လုပ်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်လူထုကိုယ်စားပြု ရှမ်းပြည် ဦးတင်အေး၊ ဦးခွန်ထီး၊ ဦးလှဖေ၊ ဦးသိုင်းသန်းတင်၊ ဦးထွန်းမြင့်၊ ဦးဘရီတို့ပါသော ရှမ်းပြည် လွတ်လပ်ရေး လူငယ်အဖွဲ့ကလည်း ထိုဖက်ဒရယ်အမည်ခံပြီး ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်း ခေါ် သီးခြားခွဲထွက် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံများအဖွဲ့ (ပြည်ထောင်စု) ဖွဲ့ရန် အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ကြမည်ဟု ဖြစ်လာသည်။ ဤသို့ဖြင့် စစ်ရွှေသိုက်၊ စစ်ခွန်ချိုတို့ စော်ဘွား ခေါင်းဆောင် များက အခြေခံဥပဒေ ဇွတ်ပြင်၊ ဇွတ်ခွဲထွက်ကြမည့်ဟန် ပြင်လာပါသည်။

၂၄-၂-၁၉၆၂ ရက်နေ့တွင် တောင်ကြီးမှ ဖက်ဒရယ်အမည်ခံ ခွဲထွက်ရေးသမားများ ရန်ကုန်သို့ဆင်းလာကာ ရန်ကုန်မြို့ ပြည်လမ်း၊ အသံလွှင့်ရုံ ဘီခန်းမဆောင်တွင် နေ့စဉ် တိုင်းရင်းသားနှီးနှောဖလှယ်ပွဲအမည်ခံ ရှမ်းပြည်နယ်၊ ရှမ်းမှု၊ စော်ဘွားမှု၊ စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်မှုအမည်ခံ ပြည်ထောင်စုပြိုကွဲရေး လုပ်လာကြသည်။

၁-၃-၁၉၆၂ ရက်နေ့ည ၇ နာရီမှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံရေးပါတီကြီး သုံးခုက သဘောထား တင်ပြရမည့်အလှည့်ကျပါသည်။ ထိုညက သဘာပတိအဖြစ် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနုက ဆောင်ရွက် ၍ဦးစွာပထမ ဖဆပလ (တည်မြဲ) ဥက္ကဋ္ဌဦးဗဆွေက စတင်တင်ပြရာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု သည် ၁၇၇၆ ခုနှစ် စတင်၍ ဥရောပမှလာရောက်အခြေချ (နယ်ချဲ့) ပိုင်စိုးကြသော ဥရောပ သား အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်၊ စပိန်၊ ပေါ်တူဂီ၊ ဒတ်ချ်၊ နော်ဝေ၊ ဆွီဒင်၊ အီတလီ၊ ဂျာမနီ၊ ရုရှ စသည်တို့က ၁၃ နေရာခွဲ အခြေချနေရာယူပြီးမှ အင်္ဂလိပ်ကိုတော်လှန်ကာ အမေရိကန် လွတ်လပ်ရေးကြေညာ၍ ပြည်ထောင်စုတည်ထောင်ခဲ့ကြောင်း၊ ထို ၁၃ ကိုလိုနီ (၁၃ ပြည်နယ်) တွင် သီးခြားအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၊ လွှတ်တော်၊ တရားလွှတ်တော်တို့ရှိ၍ သီးခြားနိုင်ငံလေးများ သဖွယ် နေခဲ့သဖြင့် ထိုအမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုမဟုတ်ဘဲ ၁၃ နိုင်ငံစုအဖွဲ့သာ ဖြစ်နေခဲ့ကြောင်း၊ အရေးအကြောင်းရှိလျှင် ဟိုပြည်နယ်က ကန့်ကွက်၊ ဒီပြည်နယ်က ကလန့်လုပ်နေ၍ ၁၁ နှစ်အကြာ ၁၇၈၇ ခုနှစ်၊ မေလမှစ၍ ၁၂ ပြည်နယ် (ရဒ် အိုင်လင်ဒ်ရေမြေခြားပြည်နယ်မှလာမတက်)ဖြင့် အမျိုးသားညီလာခံကျင်းပပြီး ကွန်ဖက် ဒရေးရှင်း (သီးခြား ၁၃ နိုင်ငံ၏နိုင်ငံစု) ပုံစံမှ ရိုးရိုးပြည်နယ်များဖြင့်ဖွဲ့သော ပြည်နယ်များ ပါသည့် ပြည်ထောင်စုသို့ ပြောင်းခဲ့ရကြောင်း၊ ယနေ့စော်ဘွားတို့၏ ဖက်ဒရယ်သည်လည်း ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်း (နိုင်ငံစု) မျိုးသာဖြစ်၍ မကြာမီ ပြိုကွဲမည်၊ သရုပ်မမှန်၍ လုံးဝ ဖဆပလ က ကန့်ကွက်ကြောင်း တင်ပြသည်။ ပမညတမှ ဝိဇ္ဇာသင်ချစ်မောင်ကလည်း ရှမ်းမှု၏ သရုပ်မမှန်ပုံများကို အကျယ်တဝင့် ရှင်းပြရာ စာတစ်အုပ်စာရှည်လျားခဲ့သည်။ အားလုံးက ကြိုက်ကြသည်။ သူက ပီပီပြင်ပြင် ကန့်ကွက်ခဲ့သည်။ အချိန်မရ၍ ဦးနုတို့ သန့်ရှင်းဖဆပလ (ပထစ) မှ တင်ပြချိန်မရ၍ ၇-၃-၁၉၆၂ ရက်သို့ ရွှေ့ဆိုင်းခဲ့သည်။ ဟံသာဝတီသတင်းစာက စော်ဘွားချင်းပေးစာကို ဖော်ပြခဲ့ရာ ဖက်ဒရယ်မှု အရယူ အခြေခံဥပဒေ စိတ်ကြိုက်ပြင်၊ (၇) ပြည်နယ်က (၇) နိုင်ငံအဖြစ် ခွဲထွက်မည့်အနေအထားက ပေါ်လွင်လာသည့်ပြင် အမေရိကန်ဦးစီးသော ဆီးတိုးအုပ်စုထဲဝင်ကြ၊ ဖွဲ့ဖြစ်ကြလျှင် မြန်မာသာမက အာရှတစ်ခွင် ဆီးတိုး အန္တရာယ်ရှိလာခဲ့သည်။ ဥရောပလုံခြုံရေးအကြောင်းပြချက်ဖြင့် အမေရိကန် ဦးဆောင်ဖွဲ့ခဲ့သော နေတိုး NATO အုပ်စုသည် ဥရောပအပြင်ထွက်ကာ အီရတ်၊ အာဖဂန်၊

ဆာဗီးယား (ယူဂိုဆလပ်)၊ ဆီးရီးယား၊ လစ်ဗျားတို့သာမက တောင်အာရှ၊ အာဖရိကနိုင်ငံ အချို့တွင်ပါ ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်နေပြီ ဖြစ်သည်။ ဆီးတိုးသာဖွဲ့လျှင် မြန်မာသာမက အရှေ့တောင်အာရှ၊ အရှေ့အာရှ၊ မြောက်အာရှနိုင်ငံများမကျန် ယနေ့ စစ်ရေးကျူးကျော် မွေနှောက် ဒုက္ခပေးနေလောက်ပေပြီ။ ထို့ကြောင့် ၁-၃-၁၉၆၂ ရက် ညသန်းကောင်ယံမှစ၍ ပြင်ဆင်ကာ ၂-၃-၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် မြန်မာ့တပ်မတော်က နိုင်ငံကို ဝင်ထိန်းခဲ့တော့သည်။

အနောက်နယ်ချဲ့အုပ်စုက မြန်မာပြည်ထောင်စုကိုခွဲရန် စော်ဘွားများနှင့်ပေါင်းကြံ ခဲ့သော ထိုဖက်ဒရယ်လှုပ်ရှားမှုကို ရပ်တန့်သွားအောင် ဖယ်ရှားပစ်ခဲ့သော တပ်မတော် ဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းသည် မြန်မာပြည်ထောင်စု ရှစ်စိတ်ကွဲပြားလဲမသွားအောင် ထိန်းလိုက်သည့်အပြင် အာရှတိုက်တစ်ခုလုံး ဆီးတိုးနယ်ချဲ့အုပ်စု ဒုက္ခပေးနိုင်ရန် အာရှ ကိုပါ ကာကွယ်ပေးရာရောက်ခဲ့သည်။ နယ်ချဲ့အုပ်စုနှင့် ပြည်တွင်းအတ္တလွန်စော်ဘွားများ က 'ခွဲ'၊ မြန်မာ့တပ်မတော်က မပြိုမကွဲ၊ တစ်သားတည်း အတူထာဝရယှဉ်တွဲနေနိုင်အောင် 'တွဲ' ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ယနေ့လည်း သိရှိကြသည့်အတိုင်း လက်နက်ကိုင်တိုက်နေသော တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များသည် ခွဲထွက်ရေး ရိုးရိုးသာမက တစ်နိုင်လုံး ကိုယ်ရကိုယ်ယူ လောဘဖြင့် နယ်မြေချဲ့ထွင် အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက် သောင်းကျန်းနေကြသည်။ သူတို့နောက်တွင် ပြည်ပမှ ပယောဂများ ပါသည်။ ပြည်တွင်းမှ လူမသမာများ၏ ပယောဂများပါသည်ကိုလည်း သိသာ လွန်းစွာ မြင်နေရပေသည်။ ထိုလုပ်ရပ်များက စတုတ္ထမြောက် ခွဲရေးလုပ်ရပ်ဟု ရှုမြင်နိုင်ကြ ပေသည်။ သို့သော်လည်း ယနေ့ မြန်မာ့တပ်မတော်၊ အမျိုးသားနိုင်ငံရေးအလေးထားသော မျိုးချစ် ပြည်ချစ်နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အမျိုးသားရေးအသိ ရှိနေကြသော တိုင်းရင်းသားပြည်သူ တို့၏တစ်ခဲနက် ကြွေးကြော်သံ (ဝါ) တညီတညွတ်တည်းသော ဆောင်ပုဒ် (ဝါ) တစ်သားတည်း ကျသော ဦးတည် (ရည်ရွယ်ချက်များ)အရ (၁) ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေး၊ (၂) တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်မှု မပြိုကွဲရေး၊ (၃) အချုပ်အခြာအာဏာ (လွတ်လပ်ရေး) ထာဝရ တည်တံ့ ခိုင်မြဲရေး ခံယူချက်များက မည်သည့် 'ခွဲရေး' ကိုမျှ ခွင့်ပြုမည်မဟုတ်ဘဲ ထာဝရ မရှိအတူ ရှိအတူ၊ အေးတူ ပူမျှ အတူတကွ ငြိမ်းချမ်းစွာ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေး မူကြီးငါးရပ်ကို နိုင်ငံရေး (ငြိမ်းချမ်းရေး) ငါးပါးသီလကဲ့သို့ စွဲမြဲခံယူထားကြပြီဖြစ်၍ စိတ်အေးချမ်းသာ၊ စိတ်ချလက်ချ နေနိုင်ကြပေတော့မည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အခန်း (၁) နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများ ခေါင်းစဉ်အောက် ပုဒ်မ (၁၀) တွင် “နိုင်ငံတော်တွင် ပါဝင်သည့် တိုင်းဒေသကြီးများ၊ ပြည်နယ် များ၊ ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရစီရင်စုများ စသည့်နိုင်ငံတော်၏ နယ်မြေအပိုင်းအခြား ဟူသမျှသည် နိုင်ငံတော်မှ မည်သည့်အခါမျှ ခွဲမထွက်ရ” ဟု ပြဋ္ဌာန်း ချက်သည်လည်း ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေး (မခွဲရေး) အာမခံချက်ဖြစ်ပေသည်။

ဖက်ဒရယ်မူဆွေးနွေးပွဲ ၁-၃-၁၉၆၂ ရက်နေ့ ပမညတမှ ဝိဓရသခင်ချစ်မောင်၏ ဖက်ဒရယ်မူ ကန့်ကွက်သည့်တင်ပြချက်များမှ အောက်ပါအပိုဒ်သည် ယနေ့ ကျွန်တော် တို့အားလုံး သတိမူသင့်သည်ဟု ယုံကြည်၍ ကောက်နုတ်တင်ပြလိုက်ရပါသည်ခင်ဗျား။

“ပြည်ထောင်စု ဗိသုကာကြီး ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းဟာ လူမျိုးပေါင်းစုံ ချစ်ကြည်ရေး၊

သွေးစည်းရေးကို ကျွန်ခေတ်မှာ နယ်ချဲ့ကို ရန်သူထားပြီး ရှာဖွေတည်ဆောက်ခဲ့ပါတယ်။ ဂျပန်ဖက်ဆစ်တို့ခေတ်မှာ ဖက်ဆစ်ဝါဒကို ရန်သူထားပြီး တည်ဆောက်ခဲ့ပါတယ်။ စစ်ကြီး ပြီးတဲ့နောက် အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး တိုက်ပွဲကြီးမှာ ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့သမားကို ရန်သူ ထားပြီး တည်ဆောက်ခဲ့ပါတယ်။ ရန်သူကို ရန်သူလို အခြေခံပြီး အဖြေမှန်ရှာဖွေခဲ့ကြခြင်း ရဲ့ အောင်ပွဲအထွတ်အထိပ်ကတော့ ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့မှာ ချုပ်ဆိုခဲ့ကြ တဲ့ သမိုင်းဝင် ပင်လုံစာချုပ်ကြီးပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ရန်သူအစစ်ကို ရန်သူမှန်းသိတဲ့အချိန်မှာ အဖြေမှန်ထွက်တယ်ဆိုတဲ့ သမိုင်းဝင်သင်ခန်းစာကြီးတစ်ရပ် ဖြစ်ပါတယ်။ ကိုယ့်တိုင်းရင်းသား အချင်းချင်းကိုပဲ ရန်သူလို ထင်မှတ်မှားပြီး စွပ်စွဲချေပနေကြမယ်ဆိုရင် ဘယ်တော့မှ မပြေ လည်ပါဘူး။ ရန်သူကို ရန်သူဘောင်အတွင်းမှာ မရှာဘဲ မိတ်ဆွေဘောင်အတွင်းမှာ ရှာဖွေကြ ရင် နောက်ဆုံး ရန်သူအကြိုက် ပြည်ထောင်စုကြီးပြိုကွဲရေးမှာ နိဂုံးချုပ်ပါလိမ့်မယ်။”

တက္ကသိုလ်မြတ်သူ

tonlum;u...

&e&um;frefmh
E&f&av&v&mo&dy&)

“ဒီမိုကရေစီစနစ်ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံတိုင်းတွင်
ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဒီမိုကရေစီမှာ
ခွဲခြားမရဘဲ ယှဉ်တွဲကျင့်သုံးလျက်
ရှိနေကြပါသည်။”

သတ္တလောကတွင် နေထိုင်ကြသော သတ္တဝါများထဲ၌ “လူ” သည် အသိဉာဏ် အရှိဆုံးသတ္တဝါပင်ဖြစ်သည်ဟု စာအတော်များများထဲတွင် ဖတ်ဖူး မှတ်ဖူးခဲ့ပါသည်။ လကမ္ဘာကို ခြေချနိုင်သူသည်လည်း ထိုလူအများထဲမှ “လူ” ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ သမုဒ္ဒရာကြမ်းပြင်အောက် အရောက်လှမ်းခဲ့သူတို့မှာလည်း ထိုထိုသောလူအများထဲမှ “လူ” တို့ပင် ဖြစ်နေပြန်ပါတော့သည်။ ထိုလူတို့၏ စတင်ဖြစ်တည်မှုကို -

- အချို့က အာဒမ်နဲ့ဧဝက စတာဆိုသည့် ပုံပြင်လိုလို၊
- အချို့က ဗြဟ္မာကြီး လေးဦးက စခဲ့တာဆိုသည့် ဒဏ္ဍာရီလိုလိုတွေ ပြောခဲ့ကြပေ မယ့် သိပ္ပံနည်းကျစွာ တင်ပြ၊ ပြောပြခဲ့သူကတော့ ချား(စ်)ဒါဝင်ပင် ဖြစ်ပါသည်။
- လူသည် မျောက်က ဆင်းသက်သည်ပေါ့။

မည်သို့ပင် ဆင်းသက် ဆင်းသက်၊ မည်သို့ပင်ဖြစ်ပေါ် ဖြစ်ပေါ် “လူ”ဆိုသည်ကတော့ ဖြစ်တည်၍လာခဲ့ပါပေပြီ။ ထိုသို့ဖြစ်တည်ပေါ်ပေါက်လာသော “လူ”တို့တွင် တချို့က ရေအေးခဲနေသော ဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသည်။ တချို့က တောင်ကုန်း၊ တောင်တန်း များပေါ်၌လည်းကောင်း၊ တချို့က မြစ်ဝှမ်းလွင်ပြင်၊ တချို့က မြေပြန့်လွင်ပြင်၊ တချို့က ပင်လယ်ကမ်းစပ်အနီးအနား၊ တချို့က မိုးခေါင်ရေရှားရပ်ဝန်း စသည်ဖြင့် တူရာ တူရာတို့ စုဖွဲ့၍ နေကြလေသည်။ သက်ရှိသတ္တဝါရယ်လို့ ဖြစ်တည်လာသည့် “လူ”တို့သည် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး လက်ဟန်ခြေဟန်၊ အပြုံးအမဲ့တို့ဖြင့် စတင်ဆက်သွယ်ရာမှ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးကြား ဆက်သွယ်ပြောဆိုလာကြသည်ဟုလည်း မှတ်သားဖူးပါသည်။

ရှေးဦး “လူ”များသည် စုပေါင်းအမဲလိုက်ခြင်း၊ မြေလွတ်မြေရိုင်းများတွင် စုပေါင်း စိုက်ပျိုးခြင်းအမှုကို ပြုလုပ်ကြပြီး မျှဝေစားသောက်နေထိုင်လာခဲ့ကြပါသည်။ စိုက်ပျိုးသည့် မြေသည် အများနှင့်သာသက်ဆိုင်သည့်မြေ တစ်နည်းအားဖြင့် “ဘုံမြေ”ပင် ဖြစ်ပေသည်။ သတ္တဝါများကို တိုက်ခိုက်ဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ်ရာတွင် ရဲစွမ်းသတ္တိရှိသူတို့မှာ မိမိအစုအဖွဲ့အတွင်း ဩဇာညောင်းသောသူများ၊ ဦးဆောင်သူများနေရာသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ကြလေသည်။ ထိုကာလ သည် “သမိုင်းဦးဘုံမြေခေတ်”ကာလဟုလည်း ခေါ်ဆိုခဲ့ကြလေသည်။

ထိုခေတ်ကာလတွင် လူတို့သည် မိမိတို့ ရှင်သန်ပေါက်ဖွား တိုးပွားလာမှုများကြောင့် တစ်နေ့တခြား ရှားပါးလာသော စိုက်ပျိုးမြေအရေး၊ ရှားပါးလာသော သားကောင်များအရေး များကြောင့် နယ်သစ်ပယ်သစ်များကို ရှာဖွေခြင်း၊ အခြားအုပ်စုများ၏ နေထိုင်ရာအဝန်း အဝိုင်းတို့အား တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်လာသည်။ ထိုအခါတွင် ရှုံးသူတို့သည် ရရာလက်နက်၊ လူသူများကို စုစည်း၍ ၎င်းတို့နေထိုင်ခဲ့ရာ နေရာဟောင်းကို စွန့်ခွာထွက်ပြေး ကြရာတွင် ဒဏ်ရာရသူများ၊ မိန်းမပျိုနှင့်ကလေးငယ်များ၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်အမျိုးသမီးများ၊ သက်ကြီးရွယ်အိုတို့ကို နေရာဟောင်းတွင် ကျန်ရစ်ခဲ့ကြလေသည်။ ထိုကျန်ရစ်သောသူတို့ကို သိမ်းပိုက်လိုက်သောသူတို့က ကျေးကျွန်များသဖွယ် ခိုင်းစေသမှု ပြုခဲ့ကြသည်။ အခိုင်းခံတို့ ကိုကျေးကျွန်များဟုခေါ်ပြီး ခိုင်းစေသူတို့ကို ကျေးပိုင်ကျွန်ပိုင်များဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ကြ၍ ထိုကာလ ကား “ကျေးပိုင်ကျွန်ပိုင်ခေတ်” ကာလ ဖြစ်ခဲ့ပြန်ပေသည်။

ထိုမှတစ်ဖန် သူပိုင်တဲ့မြေ သွားတိုက်သိမ်းလိုက်၊ ကိုယ်ပိုင်တဲ့မြေလာတိုက်ပေးလိုက် နှင့် မြေပိုင်ရှင်ကြီးများ၊ မြေပိုင်ရှင်လေးများ ပေါများပြီး ၎င်းတို့ပိုင်ဆိုင်ထားသော နယ်မြေများ

မဆုံးရှုံးစေရေး တင်းကျပ်သော စီမံခန့်ခွဲမှု၊ ရက်စက်မှု၊ မညာတာမှုများနှင့် ပဒေသရာဇ်များ နှယ် ကျင့်ကြံနေထိုင်ကြသော “မြေရှင်ပဒေသရာဇ်ခေတ်” တစ်ခုကလည်း ဤကမ္ဘာမြေပြင် ပေါ်တစ်လွှားတွင် ဖြစ်တည်ခဲ့ကြောင်းကိုလည်း မှတ်သားရပြန်ပါသည်။

ထိုခေတ် ထိုကာလတို့နောက်ပိုင်းတွင်တော့ “သက်ဦးဆံပိုင်ခေတ်” တစ်နည်း ရှင်ဘုရင်တို့ဦးဆောင်သောခေတ်ကို ရောက်ရှိ၍ လာခဲ့ပါတော့သည်။ ထိုခေတ် ထိုအခါ အခြေအနေတွင်တော့ “လူ”တို့သည် သိသာစွာဖြင့်ပင် “အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစား” “အုပ်ချုပ်ခံ လူတန်းစား” ဟူ၍ နှစ်ပိုင်းကွဲ၍ သွားပါတော့သည်။ အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစားတို့ကို “မင်း- အစိုးရ”ဟု ကင်ပွန်းတပ်ကြပြီး အုပ်ချုပ်ခံလူတန်းစားတို့မှာကား “ပြည်သူပြည်သား”တို့ ပင် ဖြစ်ကြလေသည်။ “မင်း”နှင့် “အစိုးရ”မှာ တူမယောင်နှင့်ကွဲပြားသော အဓိပ္ပာယ်ကို ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ မင်းတို့မည်သည် ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်မှစ၍ အစဉ်အတိုင်း ယေဘုယျ အားဖြင့် အာဏာဆင်းသက်သည့်သဘော ရှိကြသည်။ သို့သော် တစ်ခါတစ်ရံတွင် အာဏာ လုပွဲ၊ သတ်ပွဲ၊ ဖြတ်ပွဲများမှတစ်ဆင့် မင်းဆက်ပြောင်းတတ်သည်တို့ ရှိတတ်သည်။ တစ်ခါ တစ်ရံတွင်လည်း စစ်ရှုံး၍ မင်းဆက်ပြုန်းရသည်တို့လည်း ရှိကြလေသည်။

ထိုသို့ပင် ကမ္ဘာစတင်ဖြစ်တည်ကတည်းက ပေါ်ပေါက်လာသော “လူသတ္တဝါ” တစ်နည်း “လူ”များထဲမှ မျိုးနွယ်စုများတို့သည် ရေကြည်ရာ မြက်နုရာသို့ ဆင့်ကာ ဆင့်ကာ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်လာကြရာမှ ယနေ့ ပထဝီဝင်ဘာသာရပ်အခေါ် အာရှတိုက် အရှေ့ တောင်ပိုင်းသို့ ထိုးထွက်နေသော ကျွန်းဆွယ်ကြီး သုံးခုအနက် အရှေ့ဘက်ကျသော အင်ဒို ချိုင်းနားကျွန်းဆွယ်ကြီး၏တောင်ဘက်၊ မြောက်လတ္တီတွဒ် ၉° ၃၂' မှ ၂၈° ၃၁' ကြားတွင် လည်းကောင်း၊ အရှေ့လောင်ဂျီတွဒ် ၉၂° ၁၀' နှင့် ၁၀၁° ၁၁' ကြားတွင်လည်းကောင်း [မှတ်ချက် - (°) အမှတ်အသားအား ဒီဂရီဟုလည်းကောင်း၊ (') အမှတ်အသားအား မိနစ်ဟု လည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြပါသည်။] စုစုပေါင်း စတုရန်းမိုင် ၂၉၁၂၈ ကျယ်ဝန်းလျက် မြောက်နှင့်အရှေ့မြောက်ဘက်တို့တွင် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၊ အနောက်ဘက်တွင် အိန္ဒိယနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၊ အရှေ့ဘက်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံတို့နှင့် ကုန်းမြေချင်း ဆက်စပ် တည်ရှိပြီး တောင်ဘက်တွင် မုတ္တမပင်လယ်ကွေ့နှင့် ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်တို့ဖြင့် အနား သတ်ထား၍ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နိုင်ငံအဖြစ် တည်ရှိနေသော ယနေ့အခေါ် “ပြည်ထောင်စု သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်” ကြီးပင် ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်တစ်ခုအနေနှင့် ဖြစ်တည်လာသည့်အတွက် နိုင်ငံအတွင်း မှီတင်းနေထိုင် နိုင်ငံသားပြည်သူအများလည်း ရှိနေပြီဖြစ်ပေသည်။ ထိုပြည်သူတို့တွင်မှ အုပ်ချုပ်သူနှင့် အုပ်ချုပ်ခံဟူ၍ ကွဲပြား၍ ရှိလာခဲ့ပါသည်။ သမိုင်းပဝေသဏီမှ အစချီ၍ ဤစာစုတွင် မရှင်းပြတော့ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း အေဒီ ၁၀၄၄ တွင် ရှိပြီးသော ရဲစွမ်းသတ္တိကို အခြေတည်၍ စည်းရုံးစွမ်းဆောင်နိုင်သောဩဇာ၊ တိုက်နိုင်ခိုက်နိုင်သောဗျူဟာအခင်း အကျင်းကျွမ်းကျင်မှု၊ နောက်လိုက်အင်အားပြည့်စုံမှုတို့ ထုံလွှမ်းနေသော အနော်ရထာမင်းမြတ် သည် ဘတူ-မိကွဲ စုက္ကတေးအား မြင်းကပါအရပ်တွင် စီးချင်းထိုးအောင်ပွဲဆင်ရာမှ စခဲ့ပြီး မြင်စိုင်း၊ ပင်းယ၊ အင်းဝ၊ ကုန်းဘောင် စသည်ဖြင့် နိုင်ငံတော်ကြီးကို ထိန်းသိမ်းလာခဲ့ပါ သည်။

ထိုသို့ထိန်းသိမ်းရာတွင် အနော်ရထာ၏ ပထမမြန်မာနိုင်ငံ၊ ဘုရင့်နောင်၏ဒုတိယ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အလောင်းဘုရား၏မင်းဆက် ၁၁ ဆက်ရှိသော တတိယမြန်မာနိုင်ငံသို့တိုင် ခဲ့ပေသည်။ ကုန်းဘောင်မင်းဆက် နောက်ဆုံးမင်းဆက်လည်းဖြစ်၊ နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့၏ ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်မှုကိုခံခဲ့ရသူလည်းဖြစ်သော သီပေါမင်းပါတော်မူသည့် အေဒီ ၁၈၈၅ ခုနှစ်ထိဆိုလျှင် နှစ်ပေါင်း ၈၄၁ နှစ်တိုင် “သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်ခေတ်” ကို ဖြတ်သန်းရင်း “သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စနစ်” ကိုသာ ကျင့်သုံးခဲ့လေသည်။ ထို့နောက် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ လက်အောက်၊ ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့လက်အောက် တစ်ဖန် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့လက်အောက် ဒုတိယအကြိမ် ပြန်လည်ကျရောက်ပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၄ ရက်နေ့တွင်မှ နယ်ချဲ့ ဗြိတိသျှတို့၏ ကျွန်ဘဝမှလွတ်မြောက်ခဲ့ရပါသည်။ ၁၈၂၄ ခုနှစ် ပထမစစ်ပွဲအပြီး ရခိုင်နှင့် တနင်္သာရီကို ပေးအပ်ခဲ့ရသည့်အချိန်မှစ၍ ရေတွက်လျှင် နှစ်ပေါင်း ၁၂၄ နှစ် ကျွန်တစ်စိတ် တစ်ပိုင်းမှ လုံးဝကျွန်စစ်စစ်ဘဝသို့ ကျရောက်ခဲ့ရပါသည်။ လုံးဝလွတ်လပ်ရေးမရခင်အထိ ကိုယ့်ပြည်ကိုယ့်မြေကို ကိုယ့်နိုင်ငံသားတို့ စီမံအုပ်ချုပ်ခွင့် မရခဲ့သည်က ပကတိအမှန် တရားပင် ဖြစ်ပေသည်။

အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော နှစ် မျိုးနှစ်စားသော “လူ”များထဲမှ အုပ်ချုပ်သူဟူသောလူတို့ကို “အစိုးရ” ဟု ခေါ်သည်ဟူသော စကားရပ်တွင်ပါသည့် “အစိုးရ”ကိုလည်း နှစ်ပိုင်းခွဲ၍ ယေဘုယျမြင်နိုင်ပါသည်။ ၎င်းမှာ ပြည်သူအများက ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်ကျင်းပ၍ ထိုရွေးကောက်ပွဲတွင် နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံသားတို့ ရေရှည်အကျိုးအတွက် ပြည်သူ၏ဆန္ဒအမှန်ဖြင့် တစ်နည်း ရွေးကောက်ပွဲရလဒ် အမှန်အတိုင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်အရ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော “De jure Government” က တစ်မျိုး (ဒီမို ကရေစီစနစ် ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံတိုင်းတွင် ရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပကြပြီး ထိုရွေးကောက်ပွဲ မှ ပေါ်ပေါက်လာသည့် De jure Government အား နိုင်ငံတော်၏အချုပ်အခြာအာဏာ (၃) ရပ် မူလပိုင်ရှင်များဖြစ်သော အုပ်ချုပ်ခံလူတန်းစားပြည်သူတို့မှ နိုင်ငံတော်၏ အချုပ်အခြာ အာဏာ (၃) ရပ်ဖြစ်သည့် “အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ”ကို အစိုးရအဖွဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဥပဒေ ပြုရေးအာဏာကို ရွေးကောက်ပွဲအရ ပေါ်ပေါက်လာသော လွှတ်တော်အသီးသီးသို့လည်း ကောင်း၊ အစိုးရအဖွဲ့တွင်း၌ဖြစ်စေ၊ အစိုးရအဖွဲ့နှင့် လွှတ်တော်များကြား၌ဖြစ်စေ အခါ အားလျော်စွာ ပေါ်ပေါက်လာသော ဝိရောဓိများကို ဖြေရှင်းရန် သီးသန့်ဖွဲ့စည်းထားပြီး အစိုးရနှင့်လွှတ်တော်မှ လွှမ်းမိုးမှုမရှိသော တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့၏ သီးသန့်ပိုင်ဆိုင်ထားသော တရားစီရင်ရေးအာဏာပိုင်အဖွဲ့တို့သို့လည်းကောင်း စည်းကမ်းနည်းလမ်းများနှင့်အညီ ခွဲဝေပေး၍ ကျင့်သုံးစေကြပါသည်။ သို့ပါသောကြောင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံတိုင်းတွင် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဒီမိုကရေစီမှာ ခွဲခြားမရဘဲ ယှဉ်တွဲကျင့်သုံးလျက် ရှိနေ ကြပါသည်။ တစ်ဖန် အမှန်ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့်ဖြစ်စဉ်ဖြစ်ရပ်များအပေါ် အခြေတည်၍ ပေါ်ပေါက် ခဲ့ရသော “De Facto Government” တစ်မျိုးတို့ဖြစ်ကြပါသည်။

မြန်မာလူမျိုးတို့သည် သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စနစ်ဖြင့် အာဏာဖြန့်ကြက်ခဲ့သည့် ကာလ

တစ်လျှောက်လုံး အုပ်ချုပ်ရေးပညာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို မသိနားမလည်ခဲ့ကြချေ။ ကမ္ဘာ့ နိုင်ငံအများအပြား၏ တိုးတက်မှုဖြစ်စဉ်များကိုလည်း စိုးစဉ်းမျှန့်စပ်စွာ မလေ့လာသူများ လည်း ဖြစ်ကြလေသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး သူ့ကျွန်ဖြစ်ပြီး ၃၇ နှစ်အကြာ ၁၉၂၂ ခုနှစ်တွင် အတို ဆုံး ရှင်းပြရသော် နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှအစိုးရနှင့် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်တို့ ပူးတွဲအုပ်ချုပ်မည့် “ဒိုင်အာဒီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်” ကို သပိတ်မှောက်မည့် ဦးချစ်လှိုင်၊ သာယာဝတီဦးပုနှင့် ဦးထွန်း အောင်ကျော်တို့ ဦးဆောင်သော “လှိုင်၊ ပု၊ ကျော်” ပါတီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရန် ဆုံးဖြတ် သည့် ဦးဘဘေ ဦးဆောင်သည့် “၂၁ ဦးပါတီ” ဂျီစီဘီအေ နှစ်ခြမ်းကွဲခြင်းသာ အဖတ်တင်ခဲ့ရ ပါတော့သည်။

ဒိုင်အာဒီအုပ်ချုပ်ရေးရွေးကောက်ပွဲများ

ထိုရွေးကောက်ပွဲများကို -

- (၁) ၂၁-၁၁-၁၉၂၂ ခုနှစ်တွင် ပထမအကြိမ်အဖြစ်လည်းကောင်း၊
 - (၂) ၁၇-၁၁-၁၉၂၅ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယအကြိမ်အဖြစ်လည်းကောင်း၊
 - (၃) ၂-၁၁-၁၉၂၈ ခုနှစ်တွင် တတိယအကြိမ်အဖြစ်လည်းကောင်း၊
 - (၄) ၉-၁၁-၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင် စတုတ္ထနှင့်နောက်ဆုံးအကြိမ်အဖြစ်လည်းကောင်း
- ကျင်းပခဲ့ခြင်းအားဖြင့် စာရေးသူတို့ နိုင်ငံတွင် “ရွေးကောက်ပွဲနှင့် စတင်သိကျွမ်းမိတ်ဆက် ခဲ့ရပါတော့သည်။ ထူးခြားသည်မှာ (၄) ကြိမ်စလုံး “နီဝင်ဘာလ” တွင်သာ ကျင်းပခဲ့ခြင်းနှင့် (၄) ကြိမ်စလုံးတွင် နိုင်ငံရေးပါတီ “သုံးပါတီ” သာ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ခြင်းတို့ ဖြစ်ပေသည်။

၉၁-ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးရွေးကောက်ပွဲ

ဒိုင်အာဒီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကျင့်သုံးပြီး ၁၂ နှစ်အကြာ ၁၉၃၅ ခုနှစ်၌ ၉၁-ဌာန အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ငါးနှစ်သက်တမ်းရှိသော အောက်လွှတ်တော်နှင့် ခုနစ်နှစ်သက်တမ်း ရှိသော အထက်လွှတ်တော်တို့အတွက် ဥပဒေပြုပါလီမန် ကျင်းပရန် ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ ထို ၉၁-ဌာနရွေးကောက်ပွဲကိုလည်း ၁၀-၁၁-၁၉၃၆ မှ ၁၄-၁၁-၁၉၃၆ အထိ ငါးရက် ကျင်းပပေးခဲ့ပါသည်။ တိုက်ဆိုင်သည်ဟုပြောလျှင်လည်း တိုက်ဆိုင်သည်ဟုပင် ပြောရပေ မည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲကိုလည်း “နီဝင်ဘာလ”တွင်သာ ကျင်းပပေးခဲ့ပြီး နိုင်ငံရေးပါတီပေါင်း ခုနစ်ပါတီ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ပါသည်။

ထိုသို့ ၉၁-ဌာနအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ဖြင့် ကျင့်သုံးအုပ်ချုပ်နေစဉ် ၁၉၃၉ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ လတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မီး၏အရှိန်ကြောင့် ၁၉၄၅ ခုနှစ်အထိ မည်သည့် ရွေးကောက်ပွဲမျှ မပြုလုပ်ဖြစ်တော့ပါ။ ထို့အတူ ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့ အုပ်စိုးစဉ်ကာလတွင် လည်း ၎င်းတို့ပေးခဲ့သော အတုအယောင်လွတ်လပ်ရေးမှအပ မည်သည့်ရွေးကောက်ပွဲကို မှ မပြုလုပ်ဖြစ်တော့ချေ။

တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲ

၉-၄-၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံရေးပါတီ သုံးပါတီ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သော တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ဖ.ဆ.ပ.လ (အဖွဲ့ချုပ်)က ၉၅ ဒသမ ၃ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် အနိုင်ရခဲ့ပါသည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၄ ရက်နေ့တွင် စာရေးသူ တို့နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့အလယ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ လွတ်လပ်ရေးရရှိပြီးနောက်တွင် ၁၉၅၁ ခုနှစ်၊ ဇွန်လမှ ၁၉၅၂ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ အထိတွင် ဖဆပလခေတ်၌ ပထမအကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲကို ပြုလုပ်ခဲ့ရာ ပါတီ ၁၂ ပါတီ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ပါသည်။ တစ်ဖန် ၁၉၅၆ ခုနှစ် ဖဆပလခေတ်၌ပင်လျှင် ဒုတိယအကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲကို ပြုလုပ်ရာ ပါတီပေါင်း ၂၉ ပါတီ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီး ပါလီမန်ခေတ်၏ ပြည်သူ့လွှတ်တော် တတိယနှင့် နောက်ဆုံးအကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲကို ၆-၂-၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကျင်းပခဲ့ပါသည်။

၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်း ဦးဆောင်သော တော်လှန်ရေးကောင်စီက နိုင်ငံတော်အာဏာကို ရယူခဲ့ပြီး ၁၉၇၄ ခုနှစ်အထိ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်း ဦးဆောင်သော တော်လှန်ရေးကောင်စီအစိုးရ ၁၂ နှစ် သက်တမ်းအတွင်း မည်သည့်ရွေးကောက်ပွဲမှ မရှိခြင်း နှင့်အတူ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေလည်းမရှိကြောင်း မှတ်တမ်းများအရ တွေ့ရပါသည်။

၁၉၇၄ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၃ ရက်နေ့ ရက်စွဲဖြင့် ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ၉၀ ဒသမ ၁၉ ရာခိုင်နှုန်း ထောက်ခံမှုဖြင့် အတည်ပြုကြေညာခဲ့ပါသည်။ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအရ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ် လမ်းစဉ်ပါတီခေတ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲမဟုတ်သော ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် ပြည်သူ့ကောင်စီ အဆင့်ဆင့် ရွေးချယ်ပွဲများကိုသာ ပြုလုပ်ခဲ့ကြပါသည်။

စာရေးသူတို့ နိုင်ငံတော်ကြီး၏ နိုင်ငံရေးရေစီးကြောင်း အကွေ့အပိုက်၊ အတက်အကျ များနှင့်အတူ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်၊ မေလ ၂၇ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု တည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့အစိုးရက “ပါတီစုံဒီမိုကရေစီအထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ” တစ်ရပ်ကို အောင်မြင်စွာ ကျင်းပပေးခဲ့ပါသည်။ မူလက ပါတီစုံအထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်တွင် နိုင်ငံရေး ပါတီပေါင်း ၂၃၅ ပါတီ မှတ်ပုံတင်ခွင့်ပြုခဲ့ကြသော်လည်း -

- “၁၀၂ ပါတီ” သည် ပယ်ဖျက်ပေးရန် တင်ပြလာခြင်း၊
- “၃ ပါတီ”မှာ ဗကပ၏ မြေပေါ်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်နေခြင်း၊
(ဗကပ = ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ)
- “၃၁ ပါတီ” မှာ ဝင်ရောက်မယှဉ်ပြိုင်လိုတော့ခြင်း၊
- “၆ ပါတီ” မှာ သတ်မှတ်ထားသော ပြည်သူ့လွှတ်တော် မဲဆန္ဒနယ် (၃) နယ်တွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်မှု မပြုလုပ်နိုင်ခြင်းတို့ကြောင့် ၂၃၅ ပါတီ မှတ်ပုံတင်ခဲ့သော်လည်း ၁၄၂ ပါတီမှာ ပယ်ဖျက်၊ ဖျက်သိမ်းခြင်းများ ခံခဲ့ရ၍ ၉၃ ပါတီသာ ပါတီစုံ

ဒီမိုကရေစီအထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲသို့
ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ကြရာ ၂၃ ပါတီ
အနိုင်ရရှိခဲ့ကြပါသည်။

နယ်ချဲ့ဗြိတိသျှတို့ထံမှ လွတ်လပ်ရေးရယူပြီး
ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီဖြင့် နိုင်ငံတော်ကို စီမံခန့်ခွဲအုပ်ချုပ်
ရန် အခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်ကို ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် အပြီး
ရေးဆွဲ၍ ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၂၄ ရက်တွင်
အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ
လ ၄ ရက်နေ့ စတင်အသက်ဝင်ခဲ့သည့် “၁၉၄၇ ခုနှစ်
ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ” ဖြင့် လွတ်လပ်ရေးကို အရယူ
ခဲ့ပါသည်။

တစ်ဖန် ၁၉၇၄ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၃ ရက်နေ့တွင်
ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲဖြင့် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော
ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်
ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ၁၉၇၄ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂
ရက်နေ့တွင် စတင်ကျင်းပခဲ့သည့် ပထမအကြိမ် ပြည်သူ့
လွှတ်တော် ပထမအစည်းအဝေးတွင် စတင်အသက်ဝင်
ခဲ့ရင်းနှင့်အတူ မြန်မာ့နည်းမြန်မာ့ဟန်ဆိုရှယ်လစ်
ခေတ် တစ်ခေတ်ဆန်းခွဲရပြန်ပါသည်။ ထိုဖွဲ့စည်းပုံသည်
၁၉၈၈ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၁၈ ရက်တွင် ထိုစဉ်က
ဖြစ်ပျက်နေသော အခြေအနေအရပ်ရပ်အရ ပေါ်ပေါက်
လာရသော နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်
ရေးအဖွဲ့လက်ထက်၌ အသက်ဝင်မှုကင်းခွဲကြောင်း
ကိုလည်း ဖတ်မှတ်ဖူးပါသည်။ သို့အတွက်ကြောင့်ပင်
“ပါတီစုံဒီမိုကရေစီခေတ်” တစ်ခေတ်ဆန်းသစ်ရ၍ -

- နိုင်ငံရေးပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊
- ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးချယ်ခံရသော
ကိုယ်စားလှယ်များ၊
- တိုင်းရင်းသားလူမျိုးကိုယ်စားလှယ်များ၊
- တောင်သူလယ်သမားကိုယ်စားလှယ်များ၊
- အလုပ်သမားကိုယ်စားလှယ်များ၊
- အသိပညာရှင်၊ အတတ်ပညာရှင် ကိုယ်စား
လှယ်များ၊

“ထိုရွေးကောက်ပွဲကို
နိုင်ငံရေးပါတီ
၃၇ ပါတီနှင့်
တစ်သီးပုဂ္ဂလ
၈၂ ဦးတို့ ဝင်ရောက်
ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ကြရာ
နိုင်ငံရေးပါတီ
၂၂ ပါတီနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ
၄ ဦးတို့
အရွေးခံရကြောင်းကိုလည်း
မှတ်သားရပါသည်။”

- နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းကိုယ်စားလှယ်များနှင့်
- အခြားဖိတ်ကြားသင့်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များအပါအဝင် ညီလာခံကိုယ်စားလှယ်ပေါင်း

၇၀၂ ဦးဖြင့် နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီအစိုးရလက်ထက် ၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၉ ရက်နေ့တွင် အမျိုးသားညီလာခံကြီးကို စတင်ကျင်းပခဲ့ပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ မေလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့်အတူ စာရေးသူတို့နိုင်ငံတွင် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံတို့အပြင် တတိယနိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံဖြစ်သော “ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်)” ပေါ်ထွန်းခြင်းနှင့်အတူ ၂၀၁၀ ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကိုလည်း ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့တွင် အောင်မြင်စွာ ကျင်းပခဲ့ကြပါသည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲကို နိုင်ငံရေးပါတီ ၃၇ ပါတီနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ၈၂ ဦးတို့ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ကြရာ နိုင်ငံရေးပါတီ ၂၂ ပါတီနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ၄ ဦးတို့ အရွေးခံရကြောင်းကိုလည်း မှတ်သားရပါသည်။

တစ်ဖန် ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၈ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံရေးပါတီပေါင်း ၉၁ ပါတီနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ၃၁၀ ဦးတို့ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သော ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ ဒုတိယအကြိမ်ကို အောင်မြင်စွာ ကျင်းပနိုင်ခဲ့ပြီး အာဏာလွှဲပြောင်းပေးအပ်နိုင်ခဲ့ပါလေသည်။

၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၈ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံရေးပါတီပေါင်း ၈၇ ပါတီနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ၂၆၀ ဦးတို့ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ကြသော ပါတီစုံဒီမိုကရေစီခေတ်၊ ပါတီစုံဒီမိုကရေစီအထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲကြီးလည်း တတိယအကြိမ် ပြီးစီးခဲ့ပြီးပါပြီ။

ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပပြီးသည်နှင့် ကြီးမားစွာ မဲစာရင်းများမှားယွင်းခြင်း၊ နေရာအများအပြားတွင် မသမာမှုများကို တွေ့ရခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲတရားမဲ့ပြုကျင့်မှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းတို့နှင့် ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုများ ကြီးမားစွာဖြစ်ပေါ်လာခြင်းနှင့်အတူ နိုင်ငံတော်၏ ဖြစ်ပျက်နေသော အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို မူတည်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်)၏ ပုဒ်မ ၄၁၇ အရ အရေးပေါ်အခြေအနေကို ကြေညာပြီး ပုဒ်မ ၄၁၈ အရ အချုပ်အခြာအာဏာ (၃) ရပ်စလုံးကို ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ထံ လွှဲပြောင်းတာဝန်ပေးခဲ့ခြင်းနှင့်အတူ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ အစိုးရပေါ်ပေါက်ခဲ့ရပါတော့သည်။

ထိုရွေးကောက်ပွဲ (၃) ကြိမ်စလုံးသည် ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်) အပေါ် အခြေပြု၍ ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သကဲ့သို့ ၁၉၂၂ ခုနှစ်မှစတင်၍ စာရေးသူတို့ နိုင်ငံတွင် ပြုလုပ်ပြီးသမျှသော ရွေးကောက်ပွဲတို့သည် “FPTP (First Pass The Post) များသူ အနိုင်ရသောစနစ်” ဖြင့်သာ ပြုလုပ်ခဲ့သဖြင့် ထိုစနစ်နှင့် အကျွမ်းတဝင် ရှိနေသည်ကတော့ ပကတိပေးချက်ပင်။

ယခု ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ် ကျင်းပပေးတော့မည့် သတင်းစကားသည် ပြည်သူများအကြားတွင် တစ်စ တစ်စ ကျယ်လောင်၍

လာနေပြီလည်း ဖြစ်ပါသည်။ FPTP နှင့် PR စနစ်တို့ကို မည်သို့မည်ပုံသုံးစွဲမည်ဟူသည်ကား အမိန့်တစ်ရပ်၊ ကြေညာချက်တစ်ခုအနေနှင့် မထွက်သေးပေ။ ပြည်သူများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ အသည်းကြားက မဲတစ်ပြားကို တန်ဖိုးရှိရှိဖြင့် နိုင်ငံတော်နှင့် နိုင်ငံသားတို့၏ ရေရှည်အကျိုးကို မျှော်ကိုး၍ ပေးနိုင်ကြပါစေကြောင်း ဆန္ဒဆုမွန်တောင်းအပ်ပါသည်။

ရန်ကျော်
(မြန်မာ့နိုင်ငံရေးလေ့လာသုံးသပ်သူ)

ကိုးကား

- ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲမှာ ငါတို့ ဘယ်လိုမဲပေးကြမလဲ (သို့မဟုတ်) ပါတီမရွေး လူကို ရွေးလို့ အနာဂတ်တိုင်းပြည် တည်ဆောက်စို့ (ရန်ကျော်-မြန်မာ့နိုင်ငံရေးလေ့လာသုံးသပ်သူ)
- မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲသမိုင်းမှတ်တမ်း (၁၈၈၀-၂၀၂၂) (ဦးစိုင်းကျော်သူ)

အနာဂတ်ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်

“အနာဂတ်ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်
ပေါ်ပေါက်လာစေရန်
ပင်လုံညီလာခံနှင့် ပင်လုံစာချုပ်သည်
အဓိကအကြောင်းတရားပင် ဖြစ်လေသည်။”

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ စုပေါင်းတည်ထောင်ခြင်း မရှိသေးမီကာလ ရှေးပဝေသဏီ ကတည်းကပင် တောင်တန်းဒေသတိုင်းရင်းသားများသည် မိမိတို့ရိုးရာ ဓလေ့ထုံးတမ်း အစဉ်အလာအတိုင်း သီးခြားလွတ်လပ်စွာ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ၁၈၂၄ ခုနှစ်တွင် ရခိုင်၊ တနင်္သာရီဒေသ၊ ၁၈၅၂ ခုနှစ်တွင် အောက်မြန်မာနိုင်ငံ၊ ၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် သီပေါမင်း ပါတော်မူ၍ အထက်မြန်မာနိုင်ငံအား သိမ်းပိုက်ခံလိုက်ရပါသည်။ ဆက်လက်ပြီး အင်္ဂလိပ်တို့သည် ၁၈၈၆ ခုနှစ်မှစ၍ ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းသို့လည်းကောင်း၊ ၁၈၈၇ ခုနှစ်တွင် ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပိုင်းသို့လည်းကောင်း ချီတက်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း လင်းပင် မင်းသားနှင့် စောရန်ပိုင်မင်းသားတို့က ပြန်လည်တွန်းလှန်ခဲ့ကြသော်လည်း ၁၈၉၀ ပြည့်နှစ် တွင် ရှမ်းပြည်နယ်တစ်ခုလုံး သူ့ကျွန်လက်အောက် ရောက်ခဲ့ရပါတော့သည်။ နောက်မကြာမီ ကျန်တောင်တန်းဒေသအားလုံး အင်္ဂလိပ်လက်အောက် ကျရောက်ခဲ့ပြန်သည်။

နောက်ပိုင်း ဗြိတိသျှအစိုးရက နယ်ခြားဒေသအုပ်ချုပ်မှု (Frontier Area Administration) အောက်တွင် ကိုလိုနီနယ်ချဲ့အဖြစ် သီးခြားစီ အုပ်ချုပ်ခဲ့ပါသည်။ ရှမ်းလူမျိုး များအား ၁၈၈၈ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ရှမ်းပြည်အက်ဥပဒေ (Shan States Act, 1888) ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကချင်လူမျိုးများအား ၁၈၉၅ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းသော ကချင်တောင်တန်း လူမျိုးစု ဥပဒေ (Kachin Hill Tribes Regulation, 1895) ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ချင်းလူမျိုး များအား ၁၈၉၆ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းသော ချင်းတောင်တန်းအက်ဥပဒေ (Chin Hills Regulation, 1896) ဖြင့်လည်းကောင်း အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ရှမ်းစော်ဘွားများ၊ ကချင်ဒုတိယများ၊ ချင်းရမ်အုပ် (တောင်အုပ်)များကို ပြန်လည်အသိအမှတ်ပြုပေးခဲ့ပြီး မိမိတို့ရိုးရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းများအတိုင်း အုပ်ချုပ်စေခဲ့ပါသည်။

မြေပြန့်ဒေသ အထက်မြန်မာနိုင်ငံကိုမူ အထက်ဗမာပြည်မအက်ဥပဒေ (Upper Burma Law Act, 1886) ဖြင့် အုပ်ချုပ်ကာ အောက်မြန်မာနိုင်ငံကို အိန္ဒိယမှ တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ် မှုဖြင့် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ၁၈၉၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၃၅ ခုနှစ်အထိ ဒိုင်အာရီအုပ်ချုပ် ရေးစနစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြပြီး ၁၉၃၅ ခုနှစ်နောက်မှ အထက်မြန်မာနိုင်ငံ၊ အောက်မြန်မာနိုင်ငံ နှစ်ခုလုံးကို Burma Act, 1935 ပြဋ္ဌာန်းကာ အုပ်ချုပ်ခဲ့ပြန်သည်။ ထိုစဉ်အချိန်က အင်္ဂလိပ်တို့ အုပ်ချုပ်မှုလက်လှမ်းမမီသော ဝဒေသနှင့် ကရင်နီပြည် (ယခု ကယားပြည်နယ်)သည် သီးခြား လွတ်လပ်သောဒေသ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ကယားပြည်နယ်သည် ၁၈၇၅ ခုနှစ် အင်္ဂလိပ်မင်း နှင့် မြန်မာဘုရင်တို့ သဘောတူစာချုပ်အရ သီးခြားလွတ်လပ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။

အင်္ဂလိပ်လက်အောက်ကျရောက်စဉ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံသားများသည် နည်းမျိုးစုံ ဖြင့် တော်လှန်ခဲ့ကြသည်။ တော်လှန်ရေးကာလအတွင်း YMCA အသင်း၊ GCBA အသင်း၊ ပထမတက္ကသိုလ်ကျောင်းသားသပိတ်၊ တောင်သူလယ်သမားအရေးတော်ပုံ၊ ရေနံမြေသပိတ်၊ ဒို့ဗမာအစည်းအရုံးလှုပ်ရှားမှု၊ ရဲဘော်သုံးကျိပ် လှုပ်ရှားမှုအပါအဝင် ဗမာ့လွတ်လပ်ရေး တပ်မတော် (BIA) ပေါ်ပေါက်လာသည်အထိ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။

၁၉၃၉ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၁ ရက်နေ့တွင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် စတင်ဖြစ်ပွားသည်။ ကမ္ဘာစစ်အတွင်း ၁၉၄၁ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၄ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန် သမ္မတရစ်ဗွဲနှင့် ဗြိတိန်ဝန်ကြီးချုပ် ချာချီတို့ချုပ်ဆိုခဲ့သော အတ္လန်တစ်ချာတာ (Atlantic Charter) စာချုပ်

ကြောင့် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးရောင်ခြည်သည် ပိုမိုတောက်ပလာခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်၏ အဓိက အချက်တစ်ခုမှာ ကိုလိုနီနယ်တစ်ခုအဖြစ် သိမ်းပိုက်ထားသော နယ်မြေအား မူလပိုင်ရှင်ထံ သို့ အနှေးနှင့်အမြန်ဆိုသလို ပြန်လည်ပေးအပ်ရမည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး အတွက် ပိုမိုနိုးကြားလာကြပါသည်။ သို့သော်လည်း စစ်မီးသည်ကား ပိုမိုတောက်လောင်ဆဲ။

ရဲဘော်သုံးကျိပ်အဖွဲ့ဝင်များသည် ဂျပန်အကူအညီဖြင့် အင်္ဂလိပ်တို့ကို တိုက်ထုတ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။ ၁၉၄၁ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန် ပုလဲဆိပ်ကမ်းကို ဂျပန်တို့ တိုက်ခိုက်ပြီး ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ အာရှတွင် စစ်မီးတောက် ခဲ့လေပြီ။ ၁၉၄၂ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် အင်္ဂလိပ်တို့ကို အပြီးတိုင် တိုက်ထုတ်နိုင်ခဲ့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံသည် နီပွန်အုပ်ချုပ်ရေးအောက် ရောက်ခဲ့ရပြန်သည်။ တစ်ဖန် အင်္ဂလိပ်အကူအညီ ဖြင့် ဂျပန်ကို တိုက်ထုတ်ရပြန်သည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၂ ရက်နေ့တွင် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးဆုံးခဲ့လေသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီး မြန်မာနိုင်ငံကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ဒုတိယအကြိမ် ပြန်လည်အုပ်ချုပ်သည်။ စစ်ကြီးပြီးသဖြင့် (The Atlantic Charter) စာချုပ် ကြောင့် ကိုလိုနီနယ်များ လွတ်လပ်ရေး ရရှိပါတော့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် အနှေးနှင့်အမြန်ဆိုသလို လွတ်လပ်ရေး ရရှိပါတော့သည်။ သို့သော် သွေးခွဲအုပ်ချုပ်ထားသော တောင်တန်းဒေသနှင့် ပြည်မဒေသတို့ မည်ကဲ့သို့လွတ်လပ်ရေး ရယူကြမည်နည်း။ အင်္ဂလိပ်တို့ကလည်း တောင်တန်းဒေသများအား ချန်လှပ်ထားရန် နည်း မျိုးစုံဖြင့် ကြိုးစားကြသည်။ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်နှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော ရှမ်း လူငယ်များနှင့် ရှမ်းစော်ဘွားတချို့က အတူတကွ ပူးပေါင်း၍ လွတ်လပ်ရေးရယူလိုကြသည်။ တချို့စော်ဘွားများကမူ ပူးပေါင်းပြီး လွတ်လပ်ရေးရယူလိုစိတ် မရှိကြ။ ထိုအခြေအနေများ ကြောင့် ၁၉၄၆ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၃၁ ရက်နေ့တွင် မိုင်းပွန်စော်ဘွားကြီး၏ မဟာဒေဝီဈာပန ကို အကြောင်းပြုပြီး ရှမ်းပြည်အနာဂတ်အရေးအတွက် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခဲ့ကြသည်။ ပင်လုံ ညီလာခံအတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်စေခဲ့သော အစည်းအဝေးဆိုက မှားမည်မထင်ပေ။ ထိုအစည်းအဝေးတွင် ရှမ်းပြည်စစ်ဖများ (စော်ဘွားများ) ကောင်စီကို ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။

ဆက်လက်၍ ရှမ်းပြည်စော်ဘွားများကောင်စီက ၁၉၄၆ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၀ ရက်နေ့မှ ၂၈ ရက်နေ့အထိ ပင်လုံမြို့တွင် အစည်းအဝေးတစ်ခု ထပ်မံကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုအစည်းအဝေး

နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် တောင်တန်းသားများ ပူးပေါင်းပါဝင်နိုင်သည့် အကောင်းဆုံးနည်းကို ရှာဖွေရန် ဖွဲ့စည်းထားသော တောင်တန်းဒေသစုံစမ်းရေးအဖွဲ့။

သို့ ဗမာခေါင်းဆောင်များ၊ ကချင်နှင့် ချင်းခေါင်းဆောင်များအား ဖိတ်ကြားခဲ့သည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း ရခိုင်ဘက် ခရီးလွန်နေသဖြင့် ဦးနု၊ ဦးစော၊ ဦးဆောင်သည့် ဗမာခေါင်းဆောင်များ တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ သဘောတူညီမှု အစည်းအဝေးဆုံးဖြတ်ချက်တော့ မရရှိခဲ့ပေ။ ရှမ်းပြည်စော်ဘွားများကောင်စီအနေဖြင့် ၁၉၄၆ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လအတွင်း တောင်ကြီးမြို့တွင် လွတ်လပ်ရေးအတွက် ထပ်မံ၍ အစည်းအဝေးကျင်းပ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။

အထက်ပါအစည်းအဝေး သုံးကြိမ်လုံးသာမက ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၁ ရက်နေ့ ဗြိတိသျှအစိုးရထံ တင်ပြခဲ့ကြသော ပြည်မနှင့်ပူးပေါင်းရေးစာလွှာတွင် နောင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲချိန်တွင် အမျိုးသား တန်းတူခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပေးစေလိုကြောင်း ပါရှိပါသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၇ ရက်နေ့ အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် “အောင်ဆန်း အက်တလီစာချုပ်” ချုပ်ဆိုပြီးနောက်ပိုင်း ပြည်မနှင့် တောင်တန်းဒေသ အတူတကွ လွတ်လပ်ရေး ရယူနိုင်ရန် အကြောင်းဖန်လာပါတော့သည်။ တောင်တန်းဒေသ လူထု အများစုကလည်း လွတ်လပ်ရေးကို အတူတကွ ရယူနိုင်ရန် လိုလားလာကြသည်။ တောင်တန်းဒေသ လူထုတောင်းဆိုမှုများ အရှိန်မြင့်လာပြီး သမိုင်းဝင် ပင်လုံညီလာခံကြီး ပေါ်ပေါက်လာရပါတော့သည်။ အထူးသဖြင့် ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၅ ရက်နေ့ တောင်ကြီးမြို့တွင် ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့သော လူထုဆန္ဒခံယူပွဲသည် ပင်လုံညီလာခံအတွက် အဓိကတွန်းအား တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။

ပင်လုံညီလာခံကြောင့်လည်း ပြည်ထောင်စု သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံကြီး တည်ထောင်နိုင်ခဲ့ကြသည် မဟုတ်ပါလော။ ပင်လုံညီလာခံကြီးကို ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၅ ရက်နေ့မှ ၁၃ ရက်နေ့အထိ ပွဲလမ်း သဘင်များ၊ အားကစားပွဲများ၊ ပြခန်းများ၊ အစည်းဝေးခန်းမများဖြင့် စည်ကားသိုက်မြိုက်စွာ ကျင်းပစီမံခဲ့ကြသည်။

“တောင်တန်းဒေသ လူထုတောင်းဆိုမှုများ အရှိန်မြင့်လာပြီး သမိုင်းဝင် ပင်လုံညီလာခံကြီး ပေါ်ပေါက် လာရပါတော့သည်။”

အနာဂတ်ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံကြီး ပေါ်ပေါက်လာစေရန် ပင်လုံညီလာခံနှင့် ပင်လုံစာချုပ်သည် အဓိကအကြောင်းတရားပင် ဖြစ်လေသည်။ သို့သော်လည်း ပင်လုံညီလာခံနှင့် ပင်လုံစာချုပ် ချုပ်ဆိုရန် လွယ်လင့်တကူ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမဟုတ်ပေ။ ကချင်ဒေသတွင် ကချင်ခေါင်းဆောင်များ ကြိုတင်ညှိနှိုင်းခဲ့ကြရုံသာမက ပင်လုံညီလာခံ အလာခရီးဖြစ်သော ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့ ကွတ်ခိုင်နယ်၊ နမ့်ဖတ်ကာနယ်တွင် သူတို့၏ လိုလားချက် (၈) ချက်အား သဘောတူချမှတ်ခဲ့ရသည်။ ချင်းနယ်မြေတွင်လည်း ချင်းဦးဆောင်သူများ ခေါင်းချင်းဆိုင်တွေ့ဆုံကာ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးအတွက် ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၆ ရက်နေ့ ပင်လုံမြေသို့ အရောက်လာခဲ့ကြသည်။ ချင်းကိုယ်စားလှယ်များ ရောက်ရှိသည့်နေ့တွင် ရှမ်းနှင့်ကချင် ခေါင်းဆောင်များ၏ အစည်းအဝေးဆုံးဖြတ်ချက် (၅) ချက်ကို ချမှတ်ခဲ့ပြီးဖြစ်၍ ပင်လုံညီလာခံ၊ ပင်လုံစာချုပ်အတွက် အဆင်သင့်ပင်ဖြစ်ချေပြီ။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၇ ရက်နေ့တွင် ချင်း၊ ကချင်၊ ရှမ်းခေါင်းဆောင်များ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ဗမာခေါင်းဆောင်များနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် ဦးကြာပု(ရှမ်း)၊ မိုင်းပွန်စော်ဘွားကြီး(ရှမ်း)၊ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်(ကချင်)၊ ဒူဝါဇော်လွန်း(ကချင်)၊ ဦးလွှာမုန်း(ချင်း)၊ ဦးသောင်ဇာ့တ်(ချင်း)တို့အား တာဝန်လွှဲအပ်ခဲ့သည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၈ ရက်နေ့တွင် ပင်လုံမြေသို့ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း အမှူးပြုသော ဗမာခေါင်းဆောင်များ၊ ဗြိတိသျှအစိုးရကိုယ်စားလှယ် မစ္စတာဘော့တွမ်လေတို့ ရောက်ရှိလာရာ ပြည်မနှင့်နယ်စပ်ဒေသ ပူးပေါင်းရေးပြဿနာမှာ အထူးတလည် ဆွေးနွေးစရာမလိုဘဲ အချောကိုင်လိုက်ခြင်းဖြင့် ပင်လုံစာချုပ်ကြီး ပေါ်ပေါက်လာပါတော့သည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၀ ရက်နေ့ ပင်လုံညီလာခံ စတင်ကျင်းပချိန် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ မိန့်ခွန်းဖြစ်သော “တောင်တန်းနယ်များကို ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်သည်ကို ဗမာများက မကြိုက်ကြောင်း၊ တောင်တန်းဒေသအတွက် ပြောဆိုနေရခြင်းသည် ဗမာပြည်နှင့် တန်းတူ အဆင့်အတန်းအခွင့်အရေး ရစေလို၍ ဖြစ်ကြောင်း၊ ဗမာလူမျိုးများသည် ဗြိတိသျှကျွန် မဖြစ်လိုကြောင်း၊ ထိုနည်းတူ တောင်တန်းလူမျိုးများ ဗြိတိသျှကျွန်ဖြစ်သည်ကို ဗမာက မကြိုက်ကြောင်း၊ ထိုနည်းတူ တောင်တန်းလူမျိုးများသည် ဗမာကျွန်အဖြစ် မဖြစ်စေရကြောင်း” ရှေးဦးစွာပြောကြားခဲ့သည်။

ထို့နောက် ရှမ်း၊ ကချင်၊ ချင်း ခေါင်းဆောင်များ၏ သဘောတူဆုံးဖြတ်ချက် (၇) ချက်ကို ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက ပြန်လည်ရှင်းလင်းတင်ပြပြီး သဘောတူညီချက် (၉) ချက် ချမှတ်ကာ ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် အောက်ပါကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ပင်လုံညီလာခံ၊ ပင်လုံကတိကဝတ်၊ ပင်လုံစာချုပ်ကြီးကို ချုပ်ဆိုကြရန် ပြင်ဆင်ခဲ့ကြပါတော့သည်။

၁။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း	မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ
၂။ ခွန်ပန်းစိန် (တောင်ပိုင်စော်ဘွား)	ရှမ်းပြည်နယ်စော်ဘွား
၃။ စဝ်ရွှေသိုက် (ညောင်ရွှေစော်ဘွား)	။
၄။ စဝ်ဟုမ်ဖ (မြောက်သိန္နီစော်ဘွား)	။
၅။ စဝ်နွံ (လဲချားစော်ဘွား)	။
၆။ စဝ်စံထွန်း (မိုင်းပွန်စော်ဘွား)	။

၇။ စဝ်ထွန်းအေး (သာမိုင်းခမ်းစော်ဘွား)	ရှမ်းပြည်နယ်စော်ဘွား
၈။ ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင် (မြစ်ကြီးနား)	ကချင်ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်
၉။ ဒူဝါဇော်ရစ် (မြစ်ကြီးနား)	။
၁၀။ ဒူဝါဒိန်ရတန် (မြစ်ကြီးနား)	။
၁၁။ ဒူဝါဇော်လွန်း (ဗန်းမော်)	။
၁၂။ ဒူဝါဇော်လ (ဗန်းမော်)	။
၁၃။ ဒူဝါလဘန်ဂရောင် (ဗန်းမော်)	။
၁၄။ ဦးလျှံမုန်း (ဖလမ်း)	ချင်းပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်
၁၅။ ဦးသောင်ဇာဇုပ် (တီးတိန်)	။
၁၆။ ဦးကီယိုမန်း (ဟားခါး)	။
၁၇။ ဦးတင်ဇ (တောင်ကြီး)	လူထုကိုယ်စားလှယ်
၁၈။ ဦးထွန်းမြင့် (မောက်မယ်)	။
၁၉။ ဦးခွန်စော (ပင်းတယ)	။
၂၀။ စဝ်ယိပ်ဖ (သီပေါ)	။
၂၁။ ဦးခွန်ထီး (ပင်လုံ)	။
၂၂။ ဦးကြာပု (သီပေါ)	။
၂၃။ ဦးဖြူ (သထုံစော်ဘွားကိုယ်စားလှယ်)	။
၂၄။ ခွန်ဖုန်း (မြောက်ပိုင်းသိန္နီ)	။

မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးအတွက် သမိုင်းဝင် ပင်လုံစာချုပ်သည်ကား အသက်ဝင်ခဲ့လေပြီ။ သို့သော်လည်း ပြည်မနှင့်တောင်တန်းဒေသ အနာဂတ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးအတွက် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်တွင် အသေးစိတ်ထပ်မံ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ကြရန် ခရီးဆက်ရပေဦးမည်။ ပင်လုံစာချုပ်အရ မိုင်းပွန်စော်ဘွားကြီးအား ဗမာပြည်ဘုရင်ခံ၏ နယ်စပ်ဒေသဆိုင်ရာ အတိုင်ပင်ခံဝန်ကြီးအဖြစ် ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ ကချင်နှင့် ချင်း တောင်တန်းအတွက် ဆမားဒူဝါဆင်ဝါးနောင်နှင့် ဦးဝမ်ကိုဟောတို့အား အသီးသီးရွေးချယ် ခဲ့ကြသည်။ ပင်လုံစာချုပ်ပါ အချက် (၉) ချက်ကိုလည်း ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက မူအားဖြင့် လက်ခံခဲ့ပြီး ပင်လုံစာချုပ်ချုပ်ဆိုပြီးနောက် နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရန် “တောင်တန်းဒေသ စုံစမ်းရေးအဖွဲ့” ကို ဖွဲ့စည်းပြီး တိုင်းရင်းသားဒေသ အသီးသီး၏ သဘောထားမှတ်ချက်များကို လိုက်လံစုစည်းခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ပဒေသရာဇ် ရှမ်းပြည် မှ (ကိုးကန့်၊ မိုးမြန်မယ် အပါအဝင်) ၂၆ ဦး၊ ကချင်တောင်တန်းဒေသမှ ၇ ဦး၊ ချင်းတောင်တန်း ဒေသ (ရခိုင်အပါအဝင်) ၆ ဦး၊ ကယားပြည်နယ် (ကရင်နီ) ၂ ဦး၊ သံလွင်ခရိုင်မှ ၂ ဦး၊ ဆွမ္မရာ ဒေသမှ ၁ ဦး၊ ဟုမ္မလင်း ခရိုင်ခွဲမှ ၁ ဦး စုစုပေါင်း ကိုယ်စားလှယ် ၄၅ ဦးကို ရွေးချယ် တင်မြှောက်ခဲ့ကြသည်။

ထို့နောက် ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၃/၂၄ ရက်နေ့ ရန်ကုန်မြို့ ၇။ပလီဟောခန်းမကြီး၌ ကျင်းပသော ဖဆပလ ပဏာမပြင်ဆင်မှု ညီလာခံတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းက အခန်း (၁၄) ခန်းပါဝင်သော နိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းကိုတင်သွင်းရာ ညီလာခံကြီးက အတည်

ပြုခဲ့သည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၉ ရက်နေ့ တိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပ ပြုလုပ်ရာ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ် ၉၅ ဒသမ ၃ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် အနိုင်ရခဲ့သည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၆ ရက် ပထမအကြိမ် တိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော်သို့ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ လမ်းညွှန်ချက် (၇) ချက်ကို တင်သွင်းပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲကော်မတီကိုလည်း ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့ သည်။

သို့သော်လည်း ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေး ကြိုးပမ်းနေမှုများကို ဟန့်တားဖျက်ဆီးလိုသူများက ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၉ ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း နှင့် နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်များကို လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခဲ့မှုကြောင့် လိုရာခရီးမရောက်ဖြစ်ခဲ့ရပေ သည်။ ရန်ကုန်မြို့ အတွင်းဝန်များရုံး လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၊ သခင်မြ၊ ဒီးဒုတ်ဦးဘချို၊ ဦးရာဇော်၊ ဦးဘဝင်း၊ မန်းဘခိုင်၊ မိုင်းပွန်စော်ဘွားကြီးစဝ်စံထွန်း၊ ဦးအုန်းမောင်၊ ရဲဘော်ကိုထွေးတို့ ကျဆုံးခဲ့သည်။ ညတွင်းချင်းပင် မြန်မာနိုင်ငံဘုရင်ခံ ဆာဟူးဘတ်ရန်စ်က ဦးနုကို ဖိတ်ခေါ်၍ ဘုရင်ခံ၏ အမှုဆောင်ကောင်စီသစ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၂၅ ရက်နေ့ တိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော် တတိယညီလာခံ ကို ကျင်းပပြီး ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၏ ယာယီသမ္မတအဖြစ် ညောင်ရွှေစော်ဘွားကြီး စဝ်ရွှေသိုက်အားလည်းကောင်း၊ ယာယီဝန်ကြီးချုပ်ကို ဦးနုအားလည်းကောင်း ရွေးချယ် တင်မြှောက်ခဲ့ကြသည်။

အနှစ်ချုပ်အားဖြင့် တောင်တန်းဒေသနှင့်ပြည်မ ခေါင်းဆောင်များ ဖက်ဒရယ်ခရီး ရည်မျှော်မှန်းကာ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့မှုကြောင့် ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၄ ရက်နေ့ နံနက် ၄:၂၀ နာရီတွင် ဗြိတိသျှယူနိုက်တက်အလံကို ဖြုတ်ချနိုင်ခဲ့ပြီး ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ အလံတော်ကို စတင်လွှင့်ထူနိုင်ခဲ့ပါတော့သည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် တိုင်းရင်းသား ခေါင်းဆောင်များ၏ ချမှတ်ထားသောမူ၊ သဘောထား၊ လမ်းစဉ်တို့ကို အခြေခံ၍ အနာဂတ် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကြီး တည်ဆောက်နိုင်ရန် ဆန္ဒပြုလိုက်ရပါသည်။

မင်းလွင်ဦး(အောင်ပန်း)

ယနေ့ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအစိုးရသည် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီခိုင်မာရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကိုအခြေခံသည့် ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေးကို ဦးတည်ချက်ထား ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ၏ ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်(၅)ရပ်နှင့် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ၏ နိုင်ငံရေးဦးတည်ချက်တွင် အတိအလင်းဖော်ပြထားပြီး ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲကိုယ်တိုင်လည်း ပြည်သူလူထုအား ပြောကြားသည့်မိန့်ခွန်းများတွင်လည်းကောင်း၊ တွေ့ဆုံပွဲများတွင်လည်းကောင်း အကြိမ်ကြိမ် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားပြီး ဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်ဟုဆိုရာတွင် ပုံစံခွက်တည်းမဟုတ်ဘဲ မိမိနိုင်ငံနှင့်လိုက်ဖက်သည့် ဖက်ဒရယ်ဒီဇိုင်းများ ရေးဆွဲပြီးကျင့်သုံးနေကြခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးနေသည့် နိုင်ငံများအကြောင်း လက်လှမ်းမီရာစာအုပ်စာစောင်များ၊ အင်တာနက်စာမျက်နှာများအား လေ့လာပြီး တိုင်းရင်းသားရေးရာစာစောင်တွင် ရေးသားခဲ့သည်။ အိမ်နီးချင်း အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ မလေးရှားနိုင်ငံ၏ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ နီပေါနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်စနစ် ကျင့်သုံးနေမှုများအား ရှာဖွေဖတ်မှတ်ပြီးရေးသားခဲ့သည်။ ယခုတစ်ပတ်တိုင်းရင်းသားရေးရာစာစောင်တွင် ဩစတြေးလျဓနသဟာယနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို လေ့လာပြီး ရေးသားတင်ပြမည်ဖြစ်သည်။

ဩစတြေးလျဖက်ဒရယ်စနစ်သည် နှစ်ပေါင်း ၁၂၅ နှစ်ကြာ တည်တံ့လာခဲ့ပြီး ခိုင်မာသည့်စနစ်တစ်ရပ်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ လူဦးရေ ၂၅ သန်းကျော်ရှိပြီး Diversity ဖြစ်သည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ လည်ပတ်မှုကို အမျိုးမျိုးစမ်းသပ်ခဲ့ပြီး အခြေကျနေသည့် စနစ်တစ်ရပ်ဟုလည်း ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ ဩစတြေးလျဖက်ဒရယ်စနစ်သည် စစ်ပွဲများ၊ ကပ်ရောဂါအမျိုးမျိုးနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အမျိုးမျိုးတို့ကိုလည်း လွန်မြောက်ကျော်လွှားခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ဩစတြေးလျဖက်ဒရယ်စနစ်သည် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်အမျိုးမျိုး၊ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှု အပုံစံနှင့် ပါတီအမျိုးမျိုးတို့၏ စိတ်ဆန္ဒနှင့်အခြေအနေအရပ်ရပ်တို့ကို ဖြည့်ဆည်းရန်အတွက် ဆင့်ကဲပြောင်းလဲမှုအမျိုးမျိုးလည်း ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

ဩစတြေးလျဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲခဲ့ကြသူများအနေဖြင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အလေးပေးခဲ့ကြခြင်းမှာ ဒီမိုကရေစီကို အားပေးမြှင့်တင်ရန်၊ နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးရန်နှင့်ပါဝါကို တစ်နေရာတည်းတွင် စုစည်းနေခြင်းကို တားဆီးရန်အတွက် ရည်ရွယ်ရေးဆွဲခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဩစတြေးလျဖက်ဒရယ်စနစ်သည် စီးပွားရေးကွာဟချက်များ ဟန်ချက်ညီစေရန်နှင့် ဒေသ၏လိုအပ်ချက်အမျိုးမျိုးကိုလည်း ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်သည်။ ဩစတြေးလျ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အရေးကြီးဆုံးအချက်မှာ မြို့တော်ကင်ဘာရာတွင် အခြေစိုက်သည့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရနှင့် New South Wales(NSW)၊ Victoria၊ Queensland၊ Western Australia၊ South Australia နှင့် Tasmania စသည့် ပြည်နယ်ခြောက်ပြည်နယ်တို့ကြား ဆက်ဆံရေးပင် ဖြစ်သည်။ အဆိုပါပြည်နယ်များသည်လည်း ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ကွဲပြားနေကြသည်။ လူဦးရေအများဆုံးနှင့် အကြီးဆုံးပြည်နယ်နှစ်ခုမှာ New South Wales(NSW)နှင့် Victoria တို့ဖြစ်သည်။ လူဦးရေ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံခန့်မှာ အဆိုပါပြည်နယ်နှစ်ခုတွင် နေထိုင်ကြသည်။

Queensland နှင့် Western Australia တို့သည် ကျေးလက်ထုတ်ကုန်နှင့် သတ္တုများအပေါ် တွင် အမှီပြုနေပြီး ကြွယ်ဝချမ်းသာသည့်ပြည်နယ်များ ဖြစ်သည်။ အခြားပြည်နယ်နှစ်ခု ဖြစ်သည့် South Australia နှင့် Tasmania တို့သည် သေးငယ်ကြပြီး ဗဟိုအစိုးရအပေါ်တွင် မှီခိုနေကြရသည်။ နိုင်ငံရေးစနစ်မှာ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်ဖြစ်ပြီး ဘုရင်သည် နိုင်ငံတော် အကြီးအကဲ ဖြစ်သည်။ အစိုးရတစ်ရပ်၏ သက်တမ်းမှာ သုံးနှစ်ဖြစ်သည်။

ဩစတြေးလျနိုင်ငံကို ၁၉၀၁ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒေသအဆင့် အစိုးရ ပေါင်း ၉၀၀ နီးပါးခန့်ရှိသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ဒေသအဆင့်အသိုက်အဝန်း၏ လိုအပ်ချက် များ ဖြေရှင်းပေးနိုင်သည့်စနစ်၊ လိုက်လျောညီထွေရှိသည့်စနစ်အဖြစ် နိုင်ငံတကာအနေဖြင့် ယူဆထားကြသော်လည်း ဩစတြေးလျနိုင်ငံတွင်မူ ဖက်ဒရယ်မှာ ခေတ်မီခြင်း မရှိတော့ သည့် စနစ်တစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်ကြသည်လည်း ရှိသည်။

ဩစတြေးလျဖယ်ဒရယ်စနစ်တွင်လည်း ဗဟိုအစိုးရ၊ ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ဒေသ အစိုးရဟူ၍ အလွှာသုံးလွှာရှိသည်။ ဩစတြေးလျဖယ်ဒရယ်စနစ်သည် လွှတ်တော်ကိုယ်စား ပြု ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ခိုင်မာစေသကဲ့သို့ ဗဟိုအစိုးရ၊ ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ဒေသအဆင့် အစိုးရတို့စွဲများအား ထိရောက်စွာ ဖြေရှင်းနိုင်သည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဗဟိုအစိုးရ၊ ပြည်နယ် အစိုးရနှင့် ဒေသအဆင့်အစိုးရတို့၏ အခွင့်အာဏာများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဩစတြေးလျ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဗဟိုအစိုးရတွင် ကာကွယ်ရေး၊ နိုင်ငံခြားရေး၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး၊ စာတိုက်နှင့် ဆက်သွယ်ရေး၊ ပင်စင်၊ ငွေကြေး၊ ဘဏ် လုပ်ငန်းနှင့် အာမခံလုပ်ငန်း စသည်တို့အား တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရသည်။ ဗဟိုအစိုးရသည် အခွန်ကောက်ပိုင်ခွင့်ရှိသကဲ့သို့ အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့် ပေးပိုင်ခွင့်လည်းရှိသည်။ မူလကိုလိုနီ ဟောင်း ပြည်နယ်ခြောက်ခုသည် မူလဖွဲ့စည်းပုံအတိုင်းကျင့်သုံးရန် ပူးပေါင်းလိုက်သည့် အချိန်တွင် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍများအတွက် ကြွင်းကျန်အာဏာများပါ ရရှိသွားသည်။ အဆိုပါ ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍများမှာ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ အိုးအိမ်နှင့် မြို့ပြ ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ လမ်းနှင့်ရထားသယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ဖြန့်ဖြူးရေး၊ သဘာဝ ဓာတ်ငွေ့နှင့် ရေပေးဝေရေး စသည်တို့ပါဝင်သည်။ နယ်မြေကြီးနှစ်ခုဖြစ်သည့် Northern Territory နှင့် Australian Capital Territory တို့သည် ပြည်နယ်ကဲ့သို့သော အခွင့်အရေး ရရှိသည်။ အဆိုပါ နယ်မြေများသည် လက်ရှိပြည်နယ်များ၏ မဲအများစုဖြင့်သာ ပြည်နယ် အဆင့်အတန်း အပြည့်အဝရရှိနိုင်သည်။ လူမှုဝန်ထမ်းကဏ္ဍနှင့် ကျန်းမာရေးကဏ္ဍတို့သည် ဗဟိုအစိုးရ၏ ဘဏ္ဍာငွေ အများဆုံးအသုံးပြုသည့်ကဏ္ဍများ ဖြစ်သည်။ ကာကွယ်ရေးကဏ္ဍ သည်လည်း ဘဏ္ဍာငွေအသုံးပြုမှုများသည့် ကဏ္ဍတစ်ခုအဖြစ် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ဆေးရုံများ၊ စာသင်ကျောင်းများ၊ အရေးပေါ်အခြေအနေ ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် အများပြည်သူသယ်ယူပို့ဆောင်ရေးကိစ္စများအား တာဝန်ယူဆောင် ရွက်ရသည်။ ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ပညာရေးကဏ္ဍ၊ ကျန်းမာရေးကဏ္ဍ၊ အိုးအိမ်၊ ဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ အများပြည်သူလိုခြံခြံရေး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေး၊ လူမှု ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ပေးအပ်ထားသည့် ကြွင်းကျန်အာဏာ များနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရသည်။

ဒေသအဆင့်အစိုးရများသည် ဒေသ၏လိုအပ်ချက်များဖြစ်သည့် စာကြည့်တိုက်များ၊ ပန်းခြံများနှင့် စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ၊ လူထုအခြေပြုဗဟိုဌာနများနှင့်ဝန်ဆောင်မှုများအား တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ရသည်။ သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒေသအဆင့်အစိုးရများ၏ တာဝန်အား သီးခြားပေးထားခြင်းမရှိဘဲ ပြည်နယ်အဆင့် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ထားရှိသည်။ ဒေသအဆင့်အစိုးရများသည် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ အပန်းဖြေနားနေခြင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာများ၊ အိုးအိမ်၊ ဒေသအဆင့်လမ်းများကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဒေသအဆင့်ကောင်စီ ၃၅၀ ခန့်သည် ရေပေးဝေခြင်း၊ လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ဖြန့်ဖြူးခြင်းနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်း စသည့် ငွေကြေးနှင့်မသက်ဆိုင်သည့် အများပြည်သူဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများအား ဆောင်ရွက်ကြသည်။

ဩစတြေးလျ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဖက်ဒရယ်လွှတ်တော်အား အောက်လွှတ်တော်နှင့် အထက်လွှတ်တော်ဟူ၍ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အောက်လွှတ်တော်တွင် လက်ရှိကိုယ်စားလှယ် ၁၅၀ ဦးရှိပြီး မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုချင်းစီမှ ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အထက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ် ၇၆ ဦး ရှိပြီး ပြည်နယ်တစ်ပြည်နယ်ချင်းစီမှ ၁၂ ဦးနှင့် နယ်မြေဒေသတစ်ခုချင်းစီမှ ကိုယ်စားလှယ်နှစ်ဦးစီ ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဩစတြေးလျနိုင်ငံသည်လည်း အခြားသော Westminster model ခေါ် လွှတ်တော်အစိုးရကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံများနည်းတူ အောက်လွှတ်တော်တွင် မဲအများဆုံး အနိုင်ရရှိသည့်ပါတီက အစိုးရဖွဲ့နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဗဟိုအစိုးရသည် အများပြည်သူဆိုင်ရာ အခွန်ငွေ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းအား ကောက်ခံပြီး အများပြည်သူဆိုင်ရာအသုံးစရိတ်၏ တစ်ဝက်ခန့်ကို ပြန်လည်အသုံးပြုသည်။ ပြည်နယ်အဆင့်နှင့် ဒေသအဆင့်အစိုးရများအနေဖြင့် ဒေသ၏ လိုအပ်ချက်များအား ဗဟိုအစိုးရထံမှ ချေးငွေရယူဖြည့်ဆည်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဗဟိုအစိုးရသည် ပြည်နယ်အစိုးရနှင့်ဒေသအဆင့်အစိုးရများအား အများပြည်သူဆိုင်ရာကဏ္ဍများတွင် အသုံးပြုရန်အတွက် ချေးငွေထုတ်ချေးနိုင်သည်။ သို့သော် ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် ဒေသအဆင့်အစိုးရများသည် ဗဟိုအစိုးရ၏ လမ်းညွှန်ချက်များအတိုင်း ဆောင်ရွက်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ဒေသအဆင့်အစိုးရများသည် ဗဟိုအစိုးရနှင့်ပြည်နယ်အစိုးရတို့၏ မျှဝေပေးမှုအပေါ်တွင် အဓိကမှီခိုနေရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒေသအဆင့်အစိုးရများအနေဖြင့် အမှိုက်သိမ်းခြင်း၊ လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ဖြန့်ဖြူးခြင်း စသည့် ၎င်းတို့ထောက်ပံ့ပေးထားသည့် လုပ်ငန်းအသီးသီးအား အခွန်အခများ ကောက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ဩစတြေးလျနိုင်ငံတွင် ဘဏ္ဍာရေးနှင့်ပတ်သက်၍ Loan Council အဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းထားပြီး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ချမှတ်ထားသည်။ အဆိုပါလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများသည် လာမည့်ဘဏ္ဍာနှစ်အတွက် လိုအပ်မည့်ဘဏ္ဍာငွေအသုံးစရိတ်ကို တင်ပြတောင်းခံရသည်။ ဩစတြေးလျနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအရ ဘဏ္ဍာရေးမူဝါဒများ ချမှတ်ရေးဆွဲရာတွင် အခက်အခဲများစွာ ကြုံတွေ့ရသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ အစီအစဉ်တကျ ချမှတ်နိုင်ရန်အတွက် ဘတ်ဂျက်ကလင်ဒါကို ဂရုတစိုက်ရေးဆွဲကြရသည်။ ဗဟိုအစိုးရနှင့်ပြည်နယ်အစိုးရကြား ဘတ်ဂျက်ကလင်ဒါအဝေးများကိုလည်း ပြည်နယ်

ဘတ်ဂျက်မတိုင်မီ ခြောက်လအထိလည်းကောင်း၊ ဗဟိုအစိုးရဘတ်ဂျက်မတိုင်မီ နှစ်လ အလိုအထိလည်းကောင်း ပုံမှန်ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ စားသုံးသူနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအနေဖြင့် မည်သို့ဆုံးဖြတ်ချက်သည်၊ အဆိုပါဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ဈေးကွက်ဈေးနှုန်းများအပေါ် မည်သို့သက်ရောက်မှု ရှိသည်ကို လေ့လာသည့် မိုက်ခရိုအီကောနောမီစီစီမံခန့်ခွဲမှု (Micro-economics management)သည် ဗဟိုအစိုးရက အဓိကဆောင်ရွက်ရသည့်လုပ်ငန်း တာဝန် ဖြစ်သည်။

ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရကြားတွင် ဥပဒေပြုရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ရှေ့နောက်မညီမှုများ၊ အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်လေ့ရှိသည်။ ပြည်နယ်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည့် ဥပဒေတစ်ရပ်အား ဗဟိုအစိုးရက ဓနသဟာယဥပဒေအဖြစ်နှင့် လက်မခံနိုင်သည့်အချိန်၊ ပြည်နယ်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က တားမြစ်ထားသည့်အချက်များအား ဗဟိုအစိုးရက ခွင့်ပြုပေးလိုက်သည့် အချိန်မျိုးတွင်လည်း ရှေ့နောက်မညီမှုများ (Inconsistency) ပေါ်ပေါက်လာတတ်သည်။ ထိုသို့ပေါ်ပေါက်လာသည့်အခါတိုင်း High Court ခေါ် တရားရုံးချုပ်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုကိုးကားပြီး ဆုံးဖြတ်ရသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံတိုင်းသည် ဗဟိုအစိုးရ ပြည်နယ်အစိုးရ စသည့် အစိုးရအလွှာအသီးသီးက အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေး၊ တရားစီရင်ရေးတို့နှင့်ပတ်သက်၍ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ကျော်လွန်ခြင်းရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာရှိထားရန် လိုအပ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဖက်ဒရယ်တရားရုံးများသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သည့် အကြီးအမှူးများဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် တရားရုံးချုပ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပေးရန် ဖွဲ့စည်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်တရားရုံးများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ဖက်ဒရယ်တည်ဆောက်ပုံအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ကြရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဩစတြေးလျတရားရုံးချုပ်သည် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများ

“ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရကြားတွင် ဥပဒေပြုရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ရှေ့နောက်မညီမှုများ၊ အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်လေ့ရှိသည်။”

ကြား အငြင်းပွားမှုအပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ နောက်ဆုံး အဆုံးအဖြတ်ပေးရသည့်အဖွဲ့အစည်းလည်း ဖြစ်သည်။ တရားရုံးချုပ် တရားသူကြီး များကို ကောင်စီအတွင်းရှိ Governor General က ခန့်အပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဩစတြေးလျဖက်ဒရယ်စနစ်တွင်လည်း အားနည်းချက်များရှိနေပြီး ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်ချက်များရှိသည်ဟု ထောက်ပြသည်များရှိသည်။ ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်သည့်အချက် များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာနှင့်တာဝန်များ ဖြန့်ခွဲခြင်း၊ အစိုးရ အလွှာအသီးသီးကြားတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မြှင့်တင်နိုင်မည့်နည်းလမ်းများ၊ ဗဟိုအစိုးရ နှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများတွင် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဆက်ဆံရေး၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်ရေးတို့ဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ လက်ရှိ ဩစတြေးလျဖက်ဒရယ်စနစ်တွင်လည်း အစိုးရအလွှာအသီးသီးကြားတွင် တာဝန်ခံမှုအပိုင်းတွင် ဝေဝါးနေခြင်း၊ အပြစ်လွှဲချခြင်း၊ ထိရောက်သည့် မူဝါဒရေးရာညှိနှိုင်းမှုမရှိခြင်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် လုပ်ငန်းတာဝန် များ ထပ်နေပြီး အကျိုးမရှိဖြစ်နေခြင်း စသည့် အားနည်းချက်များရှိသည်။ ဩစတြေးလျ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် အရေးတကြီး ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်သည့်အချက်မှာ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရကြားတွင် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးကောင်းတစ်ရပ် တည်ဆောက်ရန် ပင်ဖြစ်သည်။ ဗဟိုအစိုးရသည် ဘဏ္ဍာရေးအခွင့်အာဏာ ပိုမိုရရှိထားပြီး ပြည်နယ်အစိုးရ သည် ဘဏ္ဍာရေးလိုငွေ အမြဲအလိုပြုနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ပြည်နယ်အစိုးရများကို လက်ဖြန့်တောင်းနေကြရသူများ (Institutionalized beggars)အဖြစ် အမြဲ ဖော်ပြလေ့ရှိ သည်။

ဩစတြေးလျနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ ဖက်ဒရယ်စနစ်များ၌ Vertical financial imbalance (VFI)အမြင့်ဆုံးများထဲတွင် တစ်ခုအဖြစ် ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ Vertical financial imbalance (VFI)ဆိုသည်မှာ အစိုးရအလွှာအသီးသီးကြားတွင် အခွန် အကောက်ရရှိမှုနှင့် အသုံးစရိတ် မညီမှုကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ပြည်နယ်အစိုးရ များသည် ဗဟိုအစိုးရအပေါ်တွင် မှီခိုမှု ကြီးမားလာသည်။ Australian Bureau of Statistics ၏ ၂၀၀၅ ခုနှစ် ထုတ်ပြန်ချက်အရ ဗဟိုအစိုးရသည် တိုက်ရိုက်ကောက်ခံရရှိသည့် အခွန်မှာ ၈၂ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး ယင်းအနက်မှ ၂၇ ရာခိုင်နှုန်းကိုသာ ပြည်နယ်အစိုးရများထံသို့ လွှဲပြောင်း ပေးသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

နိုင်ငံတကာနယ်ပယ်တွင် ဝင်ဆံ့ရာ၌ သဘောထားတစ်ခုတည်းဖြင့်သာ ပြောဆိုရန် လိုအပ်သည်ဖြစ်ရာ ဓနသဟာယအစိုးရကသာလျှင် ဩစတြေးလျနိုင်ငံ၏ကိုယ်စား စာချုပ် များသို့ ဝင်ရောက်လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းနှင့် တာဝန်ယူခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ နိုင်ငံတကာနှင့် ပတ်သက်သည့်ကိစ္စရပ်များအား ဗဟိုအစိုးရကိုသာ အခွင့်အာဏာအပ်နှင်း ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် လွှတ်တော်များ၏ ခွင့်ပြုချက်ရယူရန်လိုအပ်သည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတကာစာချုပ်များအား အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းမပြုမီ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု များအား အဆင့်ဆင့် ပြုလုပ်ရသည်။

ဩစတြေးလျဖက်ဒရယ်စနစ်မှာလည်း ခြိမ်းခြောက်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ပထမခြိမ်းခြောက်မှုမှာ ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် Western Australia ပြည်နယ်

၏ ခွဲထွက်ရေး ကြိုးပမ်းမှုဖြစ်သည်။ ဒုတိယခြိမ်းခြောက်မှုမှာ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် New South Wales (NSW)နှင့် Northern Queensland ပြည်နယ်တို့မှ ပြည်နယ်အသစ်များ ခွဲထွက်ရန် ကြိုးပမ်းမှုဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်လိုပါက လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ ပြုလုပ်၍ ကျင်းပနိုင်သည်။ သို့သော် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံး၏ သဘောတူညီချက်လည်း လိုအပ်သည်။ ဩစတြေးလျပြည်သူ့အများစု၏ဆန္ဒသဘောထားမှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် စိုးရိမ်စရာ မဟုတ်ဘဲ အဓိကဦးစားပေးရမည့်အချက်မှာ အစိုးရများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်များအပေါ်ပြည်သူ့အများစု၏ယုံကြည်မှုကျဆင်းနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ပါဝါများကို မျှဝေထားသကဲ့သို့ ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များ ကိုလည်း မျှဝေထားရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ဖက်ဒရယ်စနစ်အပေါ်တွင် တည်မှီနေခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ အစိုးရ၏ မည်သည့်အလွှာကမှ အခြားအစိုးရအလွှာတစ်ရပ်ကို လွှမ်းမိုးခြင်း မပြုနိုင်ပါ။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ဘဏ္ဍာရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဒေါင်လိုက်ရော၊ အလျားလိုက်ပါ မညီမျှမှုများ ရှိနေတတ်သည်။ ထိုသို့ရှိနေခြင်းသည် ပြည်နယ်များကြား အားပြိုင်မှု များရှိနိုင်သကဲ့သို့ ဗဟိုအစိုးရကနေ ပြည်နယ်အစိုးရများအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုများ ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့သော် ဟန်ချက်ညီရန်မှာလည်း ခက်ခဲသည်။ တရားရုံးချုပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ထိန်းညှိပေးရသည့် အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ် စစ်ဖြစ်ပွားချိန်ကာလမျိုးတွင် ဗဟိုအစိုးရအား ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာများ ပိုမိုအပ်နှင်းထားရာ ဗဟိုအစိုးရ၏ အာဏာအား ပိုမိုခိုင်မာစေသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ နေ့စဉ်လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုမှာ ဝန်ကြီး များနှင့် ဗျူရိုကရက်ဝန်ထမ်းများဆောင်ရွက်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ပင် ဖြစ်သည်။ အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်း၏ အမြင့်ဆုံးအဆင့်မှာ ယခင်က Council of Australian Governments (COAG) ဟု သိထားကြသည့် New National Cabinet ပင် ဖြစ်သည်။

ဗဟိုအစိုးရသည် နယ်စပ်များပိတ်ခြင်း၊ ဒေသအဆင့် lockdown များ ပြုလုပ်ခြင်းတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် ကန့်ကွက်မှုများရှိသည်။ သို့သော် တစ်ခါတစ်ရံတွင် ထိုသို့ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်မရှိသည့် အခြေအနေမျိုးလည်း ရှိခဲ့သည်။ ပြည်နယ်အစိုးရများက စာသင်ကျောင်းများပိတ်ခြင်း ပြုလုပ်သည်ကိုလည်း ဗဟိုအစိုးရက ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်ခဲ့သည်များရှိသည်။ ကြီးမားသည့်ပြဿနာတစ်ရပ်မှာ တရားစီရင်ရေးစနစ် ဖြစ်သည်။ ပြဿနာပေါင်း တစ်သောင်းခြောက်ထောင်အတွက် မည်သည့်အစိုးရတွင် တာဝန်ရှိသည်ဟု ရှင်းရှင်းလင်းလင်းမရှိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ကိစ္စများထဲတွင် အများပြည်သူပိုင်နှင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင်ဆေးရုံများနှင့် သက်ကြီးရွယ်အို စောင့်ရှောက်ရေးကိစ္စများလည်း ပါဝင်သည်။ အခြားပြဿနာတစ်ရပ်အနေဖြင့် လေဆိပ် အချို့မှာ ပြည်နယ်အစိုးရ ဒေသအစိုးရပိုင်ဖြစ်သော်လည်း ပြည်တွင်းလေကြောင်း သွားလာရေး အခွင့်အာဏာကို ဗဟိုအစိုးရက ထိန်းချုပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ အခြားသူများအား နယ်စပ်ပိတ်ပြီး တင်းကျပ်ထားချိန်၊ ခရီးသည်များ ရောက်ရှိလာချိန်တွင် အဆိုပါခရီးသည် များအား စောင့်ရှောက်ရေးနှင့် ပြုစုစောင့်ရှောက်ရေးတာဝန်မှာ ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ဒေသ အဆင့်အစိုးရများ၏ပခုံးပေါ်သို့ ကျရောက်လာခြင်း စသည့် ဝိရောဓိဖြစ်စရာများလည်း ရှိသည်။

သြစတြေးလျဖက်ဒရယ်စနစ်ကို လေ့လာကြည့်ပါက ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရ များကြား ဘဏ္ဍာရေးမညီမျှခြင်း၊ ဥပဒေပြုရာတွင် အငြင်းပွားမှုများရှိခြင်း၊ အခွန်အကောက် မညီမျှခြင်း၊ ပြည်နယ်အချို့က ခွဲထွက်လိုခြင်း စသည့်ကိစ္စရပ်များကိုပင် တွေ့ရမည်ဖြစ် သည်။ အဆိုပါကိစ္စရပ်များသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်တစ်ရပ်တွင် တွေ့ရတတ်သည့် ကိစ္စများပင် ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့်လည်း ဒီမိုကရေစီနှင့်ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အခြေခံသည့် ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်မည်ဖြစ်ရာ အကြံတူနောက်လူကောင်းစမြဲ ဆိုသည့်အတိုင်း ဖက်ဒရယ်စနစ် ကျင့်သုံးလာခဲ့ကြသည့် နိုင်ငံများ၏ အားနည်းချက် အားသာချက်များကို သင်ခန်းစာယူကြရမည်ဖြစ်သည်။

ကျော်နိုင်တင့်

ကိုးကား

- Reforming Federalism; A Proposal for Strengthening the Australian Federation by Augusto Zimmermann and Lorraine Finlay
- Reflections on the Australian Federal System of Government; Operations, Benefits and Limitations, Remarks at an International Conference on Federalism, Devolution of Power and Inclusive Democracy in Nepal and Asia by John Warhurst AQ, Emeritus Professor of Political Science
- <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781557756633/ch008.xml>

ya' o&mZfr&Ae, f&on&f&Svrf

0&u&m&e&f&z, c&k

“သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးသည် ကမ္ဘောဇတိုင်း၊ ရမ္မဝတီပြည်
ခေါ် မိုးဗြဲတွင် မြတ်စွာဘုရားမွေတော်ဓာတ်အစစ်ကို
ဌာပနာထည့်သွင်း၍ လှူဒါန်းတည်ထားခဲ့သည့်
မိုးဗြဲမွေတော်ဘုရားစေတီ ကိန်းဝပ်စံပါယ်တော်မူသောနေရာ
ဖြစ်သောကြောင့် မိုးဗြဲဟူသောအမည်
ပို၍ထင်ရှားလာသည်။”

မောရှမ်းကိုးပြည်ထောင်

မြန်မာ့သမိုင်းတွင် သကျသာကီဝင်မင်းမျိုးအနွယ်ဖြစ်သော ခွန်လူမင်း ခေါ် မင်းသား တစ်ပါးက မောကိုးပြည်ထောင်ပါဝင်သည့် မိုင်းကောပြည်ကြီးကို တည်ထောင်ပြီး မြို့ကြီး ကိုးမြို့နှင့် အရန်မြို့ငယ်များဖြင့် မင်းပြုအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ မောကိုးပြည်ထောင် မြို့ကြီးကိုးမြို့မှာ မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်း၊ သောင်သွတ်၊ ညောင်ရွှေ သိန္နီ၊ အုန်းပေါင်၊ မိုးမိတ်၊ မိုးနဲ၊ မိုးမြ တို့ဖြစ်သည်။ ထိုမောကိုးပြည်ထောင်သည် မြန်မာဘုရင်တို့၏ ထီးစောင့်နန်းရံ စော်ဘွားကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်အုပ်ချုပ်စေပြီး မြန်မာဘုရင်တို့ ချီးမြှင့်ပေးသော မင်းအဆောင် အယောင်များကို အသုံးပြုခွင့်ရှိသည့်မြို့များ ဖြစ်ပါသည်။

ပဒေသရာဇ် မိုးမြနယ်

မိုးမြနယ်ဟူသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၅၀၀ ခန့်က ပဒေသရာဇ်စော်ဘွားများ အုပ်ချုပ်ခဲ့သည့် နယ်မြေအမည်ဖြစ်သည်။ မိတ္ထီလာ - တောင်ကြီး ပြည်ထောင်စုကားလမ်း အတိုင်း မော်တော်ယာဉ်စီး၍လာခဲ့လျှင် ကလောမြို့အလွန် အောင်ပန်းမြို့မရောက်ခင် ညာဘက်သို့ချိုးကွေ့သည့် လွိုင်ကော်လမ်းခွဲအတိုင်း ဆက်သွားရသည်။ လွိုင်ကော်မြို့ မရောက်ခင် ၁၂ မိုင်အကွာ ဘီလူးချောင်းဘေးတွင် တည်ရှိသည်။

မိုးမြသည် မောရှမ်းကိုးပြည်ထောင်တွင် တောင်ဘက်အစွန်ဆုံး နယ်မြေဖြစ်ပြီး လက်ရှိ ရှမ်းပြည်နယ်တွင်လည်း တောင်ဘက်အစွန်ဆုံးဖြစ်သည်။ ပထမအင်းဝခေတ်မှစ၍ ထင်ရှားလာသော ထီးဖြူဆောင်းစော်ဘွားအုပ်ချုပ်ခဲ့သည့် နယ်မြေဖြစ်သည်။ မြန်မာဘုရင် များလက်ထက်တွင် အလွန်ထင်ရှားပြီး အရေးပါအရာရောက်သော နယ်ကြီးတစ်နယ်ဖြစ် သည်။ ရှမ်းပြည်မြေလတ်နယ်များကို အုပ်ချုပ်ကွပ်ကဲရာ အာဏာ၏ ဗဟိုအချက်အချာဖြစ် သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မိုးမြစစ်ကဲကြီးသည် မြေလတ်ဝန်လည်းဖြစ်သည်ဟူ၍ ဦးအုန်းဖေ၏ ပင်လုံစစ်တမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထို့အပြင် ဗုဒ္ဓဘာသာသမိုင်းတွင်ထင်ရှားသော သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးသည် ကမ္ဘောဇတိုင်း၊ ရမ္မဝတီပြည်ခေါ် မိုးမြတွင် မြတ်စွာဘုရားမွေတော်ဓာတ်အစစ်ကို ဌာပနာ ထည့်သွင်း၍ လှူဒါန်းတည်ထားခဲ့သည့် မိုးမြမွေတော်ဘုရားစေတီ ကိန်းဝပ်စံပါယ်တော် မူသောနေရာ ဖြစ်သောကြောင့် မိုးမြဟူသောအမည် ပို၍ထင်ရှားလာသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်ပိုင်း ပထမဦးဆုံး တည်ဆောက်ခဲ့သော ရေအားလျှပ်စစ်စီမံကိန်းသည် လောပိတဖြစ်သည်။ လောပိတရေအားလျှပ်စစ်စီမံကိန်း အတွက် လိုအပ်သည့် ရေများ သိုလှောင်ထားရှိရန် ၁၉၆၇ ခုနှစ်တွင် မိုးမြအနီး၌ မိုးမြ ရေလှောင်ကန်ဟူသော အမည်ဖြင့် တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ မိုးမြရေလှောင်ကန်စီမံကိန်းကို နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများနှင့် စာချုပ်စနစ်အရ တည်ဆောက်ခဲ့သောကြောင့် မိုးမြအမည်သည် ကမ္ဘာကပါ သိရှိလာခဲ့သည်။

မိုးမြမြ

မိုးမြမြသည် မိုးမြစော်ဘွားနေထိုင်သည့် နေရာဖြစ်သည်။ မိုးမြနယ်တစ်ခုလုံးကိုယ်စားပြု အထိမ်းအမှတ်နေရာလည်း ဖြစ်သည်။ သမိုင်းမှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည့် ခရစ်နှစ် ၁၅၄၁ ခုနှစ်မှစ၍ ရေတွက်လျှင် နှစ်ပေါင်း ၄၈၃ နှစ် သက်တမ်းရှိခဲ့သည့် ရှေးဟောင်းမြို့တစ်မြို့ဖြစ်သည်။ မိုးမြမြဟောင်းတည်နေရာသည် မိုးမြမွေတော်ဓာတ်အစစ်စေတီတော် တောင်ဘက် ဘီလူးချောင်းအနောက်ဘက်တောင်ကုန်း(မြို့မရပ်ကွက်) တွင် ဖြစ်သည်။ တောင်ကုန်းပေါ်တွင် စော်ဘွားကြီးဟော်နန်း၊ ဆွေတော်မျိုးတော်များနေအိမ်နှင့် လုံခြုံရေးအစောင့်တပ်များသာ ထားရှိသည်။ ဟော်နန်းပတ်ပတ်လည်တွင် မြို့ရိုး၊ ကျုံးကတုတ်များ တူးထားသည်။ ယနေ့အထိ မြို့ရိုး၊ ကျုံးများ ကျန်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ မြို့သူမြို့သားများနေထိုင်ရန် ရပ်ကွက်များကို ဘီလူးချောင်းအရှေ့ဘက်တွင် နေရာချထားပြီး မြို့ရိုး၊ ကျုံးများ တူးထားသည်။ အရှေ့နှင့်အနောက် ကူးလူးသွားလာနိုင်ရန် “ဘီလူးချောင်း” ပေါ်တွင် သစ်သားတံတားတစ်စင်း တည်ဆောက်ထားသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တွင် ထိုတံတား ပျက်စီးခဲ့သည်။

မြို့တည်၊ ဟော်နန်းတည် အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် အင်းဝမှပေးပို့လာသည့် နန်းတော်တိုင်တစ်ချောင်းကို ဟော်နန်းအဆောက်အဦမြောက်ဘက် (မွေတော်ဓာတ်စစ်ဘုရားတောင်ဘက်ခြေရင်း) တွင် စိုက်ထူပြီး မြို့စောင့်နတ်အဖြစ် ကိုးကွယ်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ နန်းတော်တိုင်မရှိတော့သော်လည်း အထိမ်းအမှတ်နတ်စင်သည် ယနေ့အထိ တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

မိုးမြနယ် အကျယ်အဝန်း

မိုးမြနယ်၏ မူလအကျယ်အဝန်းသည် တိတိကျကျမသိရသော်လည်း ခရစ်နှစ် ၁၆၇၉ ခုနှစ် စော်ဘွားကြီး “ကံထက်” အုပ်ချုပ်သည့် အချိန်မှစ၍ ဝန်သုံးဦး ခန့်ထားပြီး မိုးမြနယ်နိမိတ်များကို တိတိကျကျ သတ်မှတ်၍ အုပ်ချုပ်သည်။

အရှေ့ဘက်နယ်နိမိတ်သည် ပွန်မြစ်ကိုကျော်၍ တိန်းမြစ်နှင့် သံလွင်မြစ်ဆုံရာအထိ ကျယ်ဝန်းသည်။ အရှေ့တောင်ဘက် နယ်နိမိတ်သည် သံလွင်မြစ်အရှေ့ဘက် လွယ်ကူမိုင်းတောင်ခြေ၊ ဇင်းမယ်နယ်စပ်အထိ ကျယ်ဝန်းသည်။ တောင်ဘက်နယ်နိမိတ်သည် မိုးမြမှ ရှစ်ရက်ခရီးအကွာ ကျောက်တုံးဖို၊ ကျောက်တုံးမ တောင်ငူနယ်စပ်အထိ ဖြစ်သည်။ နောက်ဘက်နယ်နိမိတ်သည် မိုးမြမှ လေးရက်ခရီးအကွာ ပေါင်းလောင်းမြစ်အထိနှင့် ယင်းမြောက်ဘက်တွင် ဆင်တောင်အထိ၊ မြောက်ဘက်နယ်နိမိတ်သည် ညောင်ရွှေနယ်စပ်ထမ်းဆုပ်ဘုရားခြေရင်း လွိုင်ထွန်းတောင်အထိ ကျယ်ဝန်းသည်။

၁၇၆၃ ခုနှစ် စော်ဘွားကြီး ခွန်ပြား လက်ထက်မတိုင်ခင် မိုးမြပိုင် အောက်ပါနယ်များကို မြို့စား ငွေခွန်မှူးများအား သီးခြားခွဲဝေအုပ်ချုပ်စေခဲ့ပြီးဖြစ်သည် -

- (၁) မိုင်းခုံ (စကွယ်)
- (၂) နန်းတုတ်
- (၃) တဘက်
- (၄) လမိုင်း

- (၅) လွိုင်လုံ (ပင်လောင်း)
- (၆) လွိုင်ဘွဲ့
- (၇) ပြင်ကြီး
- (၈) စွမ်ကဲကရား
- (၉) နောင်ဝိုး
- (၁၀) ကရင်နီနယ်(ယခု-ကယားပြည်နယ်)

တို့ဖြစ်သည်။

၁၇၈၃ ခုနှစ်တွင် ရေးဆွဲထားသည့် စစ်တမ်းတွင် ဖော်ပြပါနယ်မြေများသည် မိုးပြန်နယ်တွင် ထည့်သွင်း ဖော်ပြခြင်းမရှိတော့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

“လောပိတ
 ရေအားလျှပ်စစ်
 ဓာတ်အားပေး
 စက်ရုံအတွက်
 ရေလှောင်ကန်
 တည်ဆောက်
 သောကြောင့် ရှမ်းရိုးမ
 တောင်တန်း၏
 အရှေ့ဘက်တွင်
 တောင်ပေါ်ပင်လယ်
 တစ်စင်း ပေါ်ပေါက်
 လာခဲ့သည်။”

ပထဝီအနေအထား

နေပြည်တော်မှ အရှေ့ဘက်ကိုမျှော်ကြည့် လိုက်လျှင် မြောက်မှ တောင်ဘက်သို့ သွယ်တန်းနေ သော စိမ်းညိုညို တောင်တန်းကြီးသည် ရှမ်း တောင်တန်းဟူ၍လည်းကောင်း၊ အရှေ့ရိုးမဟူ၍လည်း ကောင်း အရပ်စကားအပြောများသည့် တောင်တန်း ဖြစ်သည်။ နဂါးကြီးတစ်ကောင်ပမာ အချွန်အတက် အမောက်များနှင့် မြင့်ချိန်မို့ချီ တည်ရှိနေသော ပထဝီ အနေအထား၏ ကျောပေါ်တွင် မောရမ်းတို့ဌာနီဟူ၍ အနုပညာရသမြောက်အောင် ပြောကြ၊ ဆိုကြ၊ ရေးသား ကြသည်ကို ရှေးယခင်မှ ယနေ့အထိပင်ဖြစ်သည်။

တောင်တန်း၏ အရှေ့ဘက်တွင် မြောက်မှ တောင်ဘက်သို့ စီးဆင်းနေသော ဘီလူးချောင်းရှိသည်။ ညောင်ရွှေမြို့နယ် စံကားဒေသမှ ကယားပြည်နယ် လွိုင်ကော်မြို့အထိ ပြန့်ပြူးသောမြေပြင်အနေအထား ရှိသောကြောင့် ဘီလူးချောင်း၏ဘေး ဝဲ/ ယာတွင် လယ်ယာ၊ ဥယျာဉ်ခြံမြေများ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်နောက်ပိုင်းတွင် လောပိတရေအားလျှပ်စစ် ဓာတ်အားပေးစက်ရုံအတွက် ရေလှောင်ကန် တည် ဆောက်သောကြောင့် ရှမ်းရိုးမတောင်တန်း၏ အရှေ့ ဘက်တွင် တောင်ပေါ်ပင်လယ်တစ်စင်း ပေါ်ပေါက် လာခဲ့သည်။

တောင်တန်း၏အနောက်ဘက်တွင် မညီမညာ သော တောင်စွယ်၊ တောင်တန်းငယ်များသည်

အရှေ့ဘက်မှအနောက်ဘက်သို့ နိမ့်ဆင်းပြီး နေပြည်တော်နှင့် တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း တည်ရှိနေသော နယ်မြေဖြစ်သည်။ မြောက်ဘက်ကလောမြို့နယ်အစမှ တောင်ဘက်သို့ စီးဆင်းနေသော ပေါင်းလောင်းချောင်း (စစ်တောင်းမြစ်ဖျား) သည် မိုးဗြဲနယ်၏ အနောက်ဘက် အနားသတ်နယ်စပ် ဖြစ်သည်။

နေထိုင်ကြသည့်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ

မိုးဗြဲနယ်တွင် အစမူလက မည်သည့်လူမျိုး နေထိုင်ခဲ့သည်၊ မည်သည့်လူမျိုးက အရင် ရောက်လာသည်၊ မည်သည့်လူမျိုးက နောက်ဆုံးရောက်လာသည် စသည့်အထောက်အထား မတွေ့ရချေ။ ၁၆၇၉ ခုနှစ် စော်ဘွားကြီးကံထက် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည့် အချိန်ကာလက တည်ရှိခဲ့သော မိုးဗြဲနယ်အကျယ်အဝန်း နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိ လူမျိုးများသည် ရှမ်း၊ အင်းသား၊ ကရင်နီ၊ ယင်းဘော်၊ ပဒေါင်၊ ဇယ်မ်း၊ ဂေခို၊ ပအိုဝ်း၊ တောင်ရိုး လူမျိုးများ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ လူမျိုးအလိုက်သီးခြားနေထိုင်ကြသော်လည်း လူဦးရေကို မှတ်တမ်းတင်ရေးသားဖော်ပြခြင်း မရှိချေ။

မိုးဗြဲနယ် အုပ်ချုပ်ရေး

မိုးဗြဲနယ်သည် ခွန်လူမင်းမတိုင်ခင်က မည်သည့်မင်း၊ မည်သည့်ပဒေသရာဇ်က ပိုင်ဆိုင်ခဲ့ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၉၀၄ ခုနှစ်၊ ခရစ်နှစ် ၁၅၄၁ ခုနှစ် မတိုင်ခင် မည်သည့်မင်း၊ မည်သည့်ပဒေသရာဇ်က အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်ကိုလည်းကောင်း ခိုင်လုံသည့် အထောက်အထားများ မတွေ့ရချေ။

ရှေးမြန်မာမင်းများအုပ်ချုပ်ခဲ့သော ပထမအင်းဝခေတ်ရောက်ရှိသည့် အချိန်ကျမှသာ မိုးဗြဲနယ် အုပ်ချုပ်ရေးအထောက်အထားများ တွေ့ရှိလာခဲ့သည်။ ဦးကုလားရေးသားသော မဟာရာဇဝင်ကြီး ဒုတိယအုပ်စုမျက်နှာ(၁၃၉) ၌ သက္ကရာဇ် ၉၀၄ ခုနှစ်၊ ကဆုန်လတွင် အင်းဝဘုရင် သိုဟန်ဘွား အနိစ္စရောက်၍ အမှူးအမတ်တို့သည် မင်းကြီးရန်နောင်ကို မင်းပြုတော်မူပါဟု တောင်းပန်ကြကုန်၏။ အုန်းပေါင်ခုံမှိုင်း(သီပေါစော်ဘွား) ကလည်း မင်းကြီးရန်နောင်သည် ငါတို့ရွှေနန်းရှင် နရပတိ ဆွေမျိုးတော်သားတော်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် အဝရွှေနန်းတက်၍ မင်းပြုတော်မူပါ။ အမှုအခင်းရှိသမျှကို မစိုးရိမ်နှင့်ဟူ၍စေလာ၏။ မင်းကြီးရန်နောင်ကား သစ္စာစောင့်သိ၏။ တော်ဖြောင့်၏။ သူ့ကျေးဇူးကို သိတတ်သောသူဖြစ်သောကြောင့် ကျွန်ုပ် မင်းစည်းစိမ်ကို အလိုမရှိ။ အရှင်စော်ဘွားကား ငါတို့အရှင် နရပတိ အဆွေခင်ပွန်းဖြစ်၍ အမှုအခင်း ရှိသမျှကို ဆိုးတူကောင်းဖက် ကြဉ်းဆောင်သူဖြစ်ပေသည်။ အရှင်စော်ဘွား အဝရွှေနန်းကို တက်၍ မင်းပြုတော်မူလော့ ဟူ၍ ပြန်စေ၏။ အုန်းပေါင်ခုံမှိုင်းသည် သက္ကရာဇ် ၉၀၄၊ ဝါဆိုလတွင် အဝရွှေနန်းကို တက်၍ မင်းပြုတော်မူသည်။ ညီဖြစ်သူ အုန်းပေါင်ပေး၏ သားဖြစ်သူ စောဖေကို မိုးဗြဲပေး၏ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

အင်းဝမင်းဆက် အုပ်ချုပ်ခြင်း

အင်းဝဘုရင် အုန်းပေါင်ခုံမှိုင်း၏သားတော်စောဖေသည် သီပေါစော်ဘွား အမျိုးအနွယ် ဖြစ်သည်။ မိုးမြစော်ဘွားအဖြစ် ၁၅၄၁ ခုနှစ်တွင် ခန့်အပ်ခြင်းခံရပြီး ၁၅၄၆ ခုနှစ်တွင် ခမည်းတော် အင်းဝဘုရင် နတ်ရွာစံသည်။ မိုးမြစော်ဘွားစောဖေသည် မိုးမြနရပတိ ဟူသော အမည်ဖြင့် အင်းဝရွှေနန်းတော်တက်၍ မင်းပြုတော်မူသည်။

မိုးမြစော်ဘွားနေရာကို ညီဖြစ်သူ စဝ်ကံကော်ကို စော်ဘွားအဖြစ် ခန့်အပ်သည်။ စဝ်ကံကော်ကွယ်လွန်ပြီးနောက် ညီတော်များဖြစ်ကြသည့် စောကြာ၊ စောနန်ဖတို့သည် ၁၆၇၉ ခုနှစ်အထိ စော်ဘွားအဖြစ်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ၁၆၇၉ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် စောနန်ဖ၏ သားတော် ကံထက်က စော်ဘွားဖြစ်လာပြီး မိုးမြကို အုပ်ချုပ်သည်။ အုပ်ချုပ်ရာတွင် အထောက်အကူရစေရန် စိုင်းဦးမောင်၊ ကေမိုင်းနှင့် ကံကံဦး ပုဂ္ဂိုလ် သုံးဦးကို ဝန်များအဖြစ် ခန့်အပ်သည်။

မိုးမြနယ်၏ နယ်နိမိတ်များကို တိတိကျကျသတ်မှတ်၍ အုပ်ချုပ်သည်။ ၁၅၄၁ ခုနှစ်မှ ၁၆၇၉ ခုနှစ်အထိ မိုးမြနယ်၌ ကြီးမားသည့် ပြဿနာဟူ၍ ပေါ်ပေါက်ခြင်းမရှိဘဲ အေးချမ်း တည်ငြိမ်သည့်ကာလ ဖြစ်သည်။ သို့သော် စော်ဘွားကံထက် လက်ထက်တွင် ဘော်ဆိုင်း ဒေသမှ ထွက်သည့် ခဲများကို အင်းဝကို အသိပေးခြင်းမရှိဘဲ တရုတ်ကုန်သည်များ အကူအညီ ဖြင့် တူးဖော်ခဲ့သည်။ ယင်းကိစ္စကိုအကြောင်းပြုပြီး အင်းဝသည် ကံထက်ကို စော်ဘွားအဖြစ် ရပ်ဆိုင်းခဲ့သည်။ ၁၆၈၂ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ကံထက်နှင့် ညီတော်များ ဖြစ်ကြသည့် ငဆိုင်း၊ ငစီ၊ ငစံတို့နှင့်အတူ ယိုးဒယားနယ်အတွင်းသို့ ပြေးဝင်ကြသည်။

အခြား မင်းညီမင်းသား အုပ်ချုပ်ခြင်း

၁၆၈၂ ခုနှစ်တွင် မိုးမြစော်ဘွားအဖြစ် မိုင်းတုံမင်းသားကို အင်းဝက တာဝန်ပေး ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း မိုးမြနယ်ကို တည်ငြိမ်အေးချမ်းအောင် မအုပ်ချုပ်နိုင်ခဲ့ပေ။ အုပ်ချုပ်ရေး သက်တမ်း ငါးနှစ်ကြာလာသည့်အခါ မိုးမြနယ်သည် မတည်မငြိမ်ဖြစ်လာသည်။ အင်းဝက မိုင်းတုံမင်းသားကို ဖယ်ရှားပြီး မိုင်းရယ်မင်းသားကို ၁၆၈၇ ခုနှစ်တွင် ထပ်မံ စေလွှတ်အုပ်ချုပ်စေသည်။ မိုင်းရယ်မင်းသားသည်လည်း မိုင်းတုံမင်းသားနည်းတူ အုပ်ချုပ် နိုင်စွမ်း မရှိပါ။ ဟော်နန်းအသစ် ဆောက်လုပ်ရာတွင် လိုအပ်သည့်တိုင်များကို သစ်ကောင်း သစ်မာများ ရှာဖွေခုတ်ယူပြီး ဟော်နန်းသို့ပေးပို့ရသည်။ တိုင်များပေးပို့ရာတွင် အလျားလိုက် ထမ်းပြီး ပေးပို့ခြင်းမပြုရ။ တိုင်ကို မတ်မတ်ထောင်ပြီး သယ်ဆောင်ပေးပို့ရမည်ဟု အမိန့် ချစေခိုင်းခဲ့သည်။ နယ်မြေအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ မကျေနပ်မှု အထွတ်အထိပ် သို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်။ သက္ကရာဇ် ၁၀၅၄ ခုနှစ်၊ တန်ခူးလဆန်း ၅ ရက်၊ ၁၆၉၂ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် ကျင်းပသည့် စော်ဘွားကန်တော့ခံပွဲတွင် အခွင့်ကောင်းယူပြီး မိုင်းရယ် မင်းသားကို လုပ်ကြံ သတ်ဖြတ်လိုက်သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ မိုးမြနယ်သည် အုပ်ချုပ်သူမရှိ မင်းမဲ့ကာလ ကျ ရောက်ခဲ့သည်။

မိုးမြနယ်သည် လူမျိုးအချင်းချင်းတိုက်ခိုက်မှု၊ ဒေသအချင်းချင်းတိုက်ခိုက်မှု အစဉ် မပြတ်ရှိခဲ့သည့် နယ်မြေဖြစ်သည်။ အတွေ့အကြုံနှင့် အုပ်ချုပ်မှုအရည်အချင်း ညံ့ဖျင်းသည့် စော်ဘွားငယ်(မင်းသား) များ အုပ်ချုပ်သည့်ကာလတွင် နယ်မြေဒေသ မတည်မငြိမ် အမြဲတမ်းလိုလို ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မိုးမြနယ်အုပ်ချုပ်ရေးကို သာမန်အရပ်သားစော်ဘွား အုပ်ချုပ်မှုမှ ပထမဦးဆုံးအကြိမ်အဖြစ် အင်းဝမှ တပ်မှူးတစ်ဦးဖြစ်သော ဗိုလ်သာလှကို တာဝန်ပေး အုပ်ချုပ်စေသည်။

ဆင်ဖြူရှင်မင်း လက်ထက်တွင် တပ်စခန်းကို မိုးမြမွေတော်ဘုရားအရှေ့ဘက်ရှိ သပြေပင်ကြီးအနီးတွင် ပြောင်းရွှေ့တပ်စခန်းချစေခဲ့သည်။ ဖယ်ခုံဒေသရှိ နယ်သူနယ်သား များသည် ငဋ္ဌေးမိုင်နှင့် ငဆောင်ဆိုသူ နွားကုန်သည်တို့က ဦးဆောင်ပြီး ပြန်လည်ဝင်ရောက် လာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဖယ်ခုံဒေသသည် ပြန်လည်အေးချမ်းစည်ကားလာခဲ့သည်။

အင်းဝရွှေနန်းတော်မှ ဝါရင့်ဝန်ကြီး၊ မှူးကြီး၊ မတ်ကြီးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အရ အရပ်သား စော်ဘွားအုပ်ချုပ်ရေး ပြန်လည်လွှဲအပ်ရန် စော်ဘွားမျိုးရိုး စောနော်ဆိုင်း၏သား ခွန်ပြာကို မိုးမြစော်ဘွားအဖြစ် ခန့်အပ်သည်။ ဆင်ဖြူရှင်နတ်ရွာစံပြီးနောက် နန်းတွင်းဩဇာ တိက္ကမကြီးမားသည့် ဝန်ကြီးများနှင့် မှူးကြီးမတ်ကြီးတို့က စဉ့်ကူးမင်းသားကို နန်းတင်ခဲ့ သည်။ ဖောင်ကားမင်းသား မကျေနပ်သောကြောင့် ပုန်ကန်ထကြွပြီး အင်းဝနန်းတော်ကို ခုနစ်ရက် သိမ်းပိုက်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ စဉ့်ကူးမင်းသားက ပြန်လည်တိုက်ခိုက်ပြီးနောက်ပိုင်း တွင် ခွန်ပြာကို မိုးမြစော်ဘွားအဖြစ် အသိအမှတ်မပြုတော့ဘဲ ရပ်စောက်မြို့စားကို မိုးမြ အား ခေတ္တအုပ်ချုပ်ရန် ခန့်ထားတာဝန်ပေးအပ်သည်။

နောက်ပိုင်းတွင် အင်းဝမှ တပ်မှူးတစ်ဦးဖြစ်သူ ဗိုလ်ရဲကျော်ဒေဝကို မြို့ဝန်အဖြစ် ခန့်အပ်၍ အုပ်ချုပ်စေခဲ့သည်။ ဗိုလ်ရဲကျော်ဒေဝမှ တီကျစ်စော်ဘွားကို မိုးမြစော်ဘွားအဖြစ် အုပ်ချုပ်ရန် လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။ သုံးနှစ်ခန့်ကြာလာသည့်အခါ မိုးမြနယ် မူလစော်ဘွား ဟောင်းများ၏ လူများက တီကျစ်စော်ဘွားအုပ်ချုပ်မှုကို မနာခံဘဲ ဆန့်ကျင်လာခဲ့သည်။ သာမန်အရပ်သား စော်ဘွားအုပ်ချုပ်မှု အာဏာသက်ရောက်မှု မရှိတော့သဖြင့် အင်းဝမှ ဗိုလ်ရဲကျော်ဒေဝကပင် မြို့ဝန်အဖြစ် ပြန်လည်တာဝန်ယူ အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

၁၈၀၃ ခုနှစ်တွင် အင်းဝမှ ခန့်ထားသည့် မြို့ဝန်ဗိုလ်ရဲကျော်ဒေဝကို ဖယ်ရှားပြီး မူလစော်ဘွားမျိုးရိုးဖြစ်သည့် ခွန်ပြာကို မိုးမြစော်ဘွားအရာ ပြန်လည်ခန့်အပ်ခဲ့သည်။

စော်ဘွားကြီး ခွန်ပြာသည် မိုးမြစော်ဘွားအဖြစ် နှစ်နှစ်၊ ယင်း၏သား ခမ်းမောင်က တစ်နှစ်၊ ထို့နောက် ခမ်းလှိုင်က စော်ဘွားအဖြစ် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ၁၈၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် လယ်ယာလုပ်ငန်းများ မလုပ်နိုင်ခဲ့သည့်နှစ်ဖြစ်ပြီး ဆန်စပါး ရှားပါးလာခဲ့သည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၈၃(၁၈၂၂) ခုနှစ် မိုးမြစော်ဘွားခမ်းလှိုင်သည် အင်းဝသို့ ရောက်ရှိလာ ပြီး မိုးမြနယ်တွင် ဆူပူနေသင့်ယှက်မှုများ ဟန့်တားနိုင်ရန် အကူအညီတောင်းလေသည်။ အင်းဝက အမြောက် သုံးလက်၊ မီးအိုးပေါက် ရှစ်လက်၊ သေနတ် အလက် ၁၀၀ ပေးအပ်ကူညီ ခဲ့သည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၈၄(၁၈၂၃) ခုနှစ် ဘကြီးတော်မင်းလက်ထက် မြန်မာနှင့်မဏိပူရ အရေးအခင်းတွင် မိုးဗြဲစော်ဘွား ခမ်းလှိုင်က တပ်နှင့်အတူ ပါဝင်တိုက်ခိုက်၍ အရေးတော် အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ၁၈၃၀ ပြည့်နှစ်အထိ မိုးဗြဲနယ်သည် တည်ငြိမ်အေးချမ်းခဲ့သည်။

၁၈၃၁ ခုနှစ်တွင် နောင်ပုလဲမြို့စားက မိုးဗြဲပိုင် ယင်းဘော်နှင့် ပဒေါင်ရွာများကို တိုက်ခိုက်လာကြသည်။ ယင်းဘော်နှင့် ပဒေါင်တို့က မိုးဗြဲအား အကူအညီတောင်းခံခဲ့သော် လည်း မိုးဗြဲစော်ဘွားသည် နောင်ပုလဲမြို့စားနှင့် မိတ်မပျက်လိုသောကြောင့် ကူညီခြင်း မပြုခဲ့ပေ။

၁၈၃၃ ခုနှစ်တွင် လွယ်လုံနယ်မှ လထာ(ဇယိမ်း)တို့က မိုးဗြဲပိုင် လွယ်မန်ကန်ကို ဝင်ရောက်စီးနင်းတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ စော်ဘွားက ပြေလည်အောင် ကူညီဖြေရှင်းပေးခြင်း မရှိသောကြောင့် မိုးဗြဲနယ်သားများက မကျေနပ်၍ ထိုနှစ်တွင်ပင် စော်ဘွားခမ်းလှိုင်ကို လုပ်ကြံလိုက်သည်။

စော်ဘွားခမ်းလှိုင်ကွယ်လွန်ပြီးနောက် စော်ဘွားမဟာဒေဝီသည် သားငယ်နှင့်အတူ မိုင်းပွန်စော်ဘွားထံ သွားရောက်ခိုလှုံသည်။ အုပ်ချုပ်သူစော်ဘွားမရှိသည့် နောက်ပိုင်း မိုးဗြဲ နယ်သည် နှစ်အတန်ကြာ မိုးခေါင်ခြင်း၊ သီးနှံများပျက်စီးခြင်းကြောင့် နယ်သူနယ်သားများ အငတ်ဘေးနှင့်ကြုံခဲ့ရသည်။ အထူးသဖြင့် တောင်ပေါ်ဒေသတွင် တောင်ယာတစ်မျိုးတည်း သာ စိုက်ပျိုးကြသည့် ကယန်း(ပဒေါင်) နှင့် ကယန်းလထာ(ဇယိမ်း) တို့သည် ပို၍ အခြေအနေ ဆိုးသည်။ ထိုအချိန်တွင် အတိတ်တဘောင်တစ်ခု ပေါ်လာသည်။ ငှက်တစ်ကောင်သည် “နှုတ်မမီဟန်း ယန်းမမီစောက်” ဟူသောအသံ ထူးထူးခြားခြား ဘာသာဘာဝအလျောက် အော်သံကြားရသည်။ အတိတ်နိမိတ် အဓိပ္ပာယ် နားလည်သည့် ရှမ်းလူမျိုးထံ မေးမြန်းရာ “အသိုက်မရှိသော ငှက် သခင်မရှိသော ကယန်း” ဟူသော အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်ကြောင်း မိုးဗြဲ နယ်တွင် နေထိုင်ကြသည့် ကယန်း(ပဒေါင်)နှင့် ကယန်းလထာတို့သည် မိမိတို့၏ အကြီးအကဲ သခင် မရှိသောကြောင့် ရာသီဥတုဖောက်ပြန်ပြီး အငတ်ဘေးနှင့် ကြုံရခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ မိမိတို့၏ အကြီးအကဲ သခင်အမျိုးအနွယ်ကိုပြန်ရှာပြီး စော်ဘွားမင်းအဖြစ် ပြန်လည် တင်မြှောက်အုပ်ချုပ်မှသာလျှင် ယခုကြုံတွေ့နေသော သဘာဝဘေးအန္တရာယ်မှ ကင်းလွတ် သွားမည်ဟူသောအဓိပ္ပာယ်ဖြစ်ကြောင်း ရှမ်းတိုင်းရင်းသားတို့က ပြန်ပြောပြသည်ဟုဆိုသည်။

ကယန်း(ပဒေါင်)နှင့် ကယန်းလထာတို့က မိမိတို့၏အကြီးအကဲဖြစ်ခဲ့သည့် (ကွယ်လွန် သူ) စော်ဘွားခမ်းလှိုင်၏ အမျိုးအနွယ်ကို ပြန်လည်ရှာဖွေရန် နောက်လွယ်ပလိုင်းအရှည်ကို လွယ်ပြီး တစ်ရွာဝင် တစ်ရွာထွက် လိုက်လံစုံစမ်း မေးမြန်းခဲ့သည်။ မိုင်းပွန်မြို့တွင် မိုးဗြဲ စော်ဘွားခမ်းလှိုင်၏ သားတော်ရှိကြောင်း သတင်းရရှိခဲ့သည်။

ကယန်းတိုင်းရင်းသားတို့သည် မိုင်းပွန်မြို့သို့ ဆက်သွားပြီး မိုင်းပွန်စော်ဘွားကြီးထံ ဝင်ရောက်ခစား၍ အကျိုးအကြောင်းများ လျှောက်ထားတင်ပြသည်။ မိုင်းပွန်စော်ဘွားတွင် မိုးဗြဲစော်ဘွားခမ်းလှိုင်၏သားနှင့် အရွယ်တူ သားတစ်ဦးရှိသည်။ ကယန်းတို့၏ စိတ်ကို စမ်းကြည့်သည့်အနေဖြင့် မိမိ၏သားကို မိုးဗြဲစော်ဘွားခမ်းလှိုင်၏ သားဖြစ်ကြောင်း မိုးဗြဲသို့

ပြန်ခေါ်သွားပြီး စော်ဘွားအရာတင်မြောက်ပေးပါဟုပြောပြီး ယင်း၏သားကို ထုတ်ပြု သည်ဟု ဆိုသည်။

ကယန်း(ပဒေါင်)တို့က မိမိတို့၏ သခင်စော်ဘွားခမ်းလှိုင်၏သား ဟုတ်၊ မဟုတ် ကြက်ရိုး ထိုးကြည့်သည်။ ကြက်ရိုးအဖြေက မဟုတ်ကြောင်း နိမိတ်ပြသည့်အတွက် မိုင်းပွန် စော်ဘွားကို အကျိုးအကြောင်းဖြင့် ပြန်လည်တင်ပြခဲ့သည်။ မိုင်းပွန်စော်ဘွားကလည်း မိုးမြစော်ဘွားမင်းဆက် ခမ်းလှိုင်၏သား အစစ်အမှန်ဖြစ်သည့် ခွန်ယုံကို ကယန်းမျိုးနွယ်နှင့် အတူ ပြန်လည်ထည့်ပေးလိုက်သည်။ ထို့အပြင် နောင်တွင် ကယန်း(ပဒေါင်)နှင့် ရှမ်းလူမျိုး တို့သည် အေးချမ်းစွာ အတူတကွနေထိုင်ကြမည်ဟု ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်ရှေ့တွင် သစ္စာပြုပြီးမှ သွားခွင့်ပြုသည်။

စော်ဘွားခွန်ယုံအုပ်ချုပ်ခြင်း

ကယန်းတိုင်းရင်းသားတို့သည် ကွယ်လွန်သူ စော်ဘွားခမ်းလှိုင်၏သား ခွန်ယုံကို ဘော်ပြား ၃၀ ကျပ်သား၊ ငွေဒင်္ဂါး ၂၄ ကျပ်၊ ရွှေ ၁၃ ပဲသား၊ ဖရောင်းပြား ၃၀ ကို ဘဏ္ဍာတော် အဖြစ် ပေးသွင်းပြီးမှ ရရှိသောစော်ဘွားငယ်ကို “ဝယ်ယူစော်ဘွား” ဟု ယနေ့အထိ ပြောဆို နေဆဲ ဖြစ်သည်။

ခွန်ယုံသည် မိုးမြနယ်သို့ ရောက်ရှိလာသည့်အခါ ရှေးစော်ဘွားများအစဉ်အလာ ဟော်နန်းစိုက်ခဲ့သည့်မြို့တွင် နန်းစံခြင်းမပြုဘဲ ကယန်းအများစုနေထိုင်သည့် ပလေငံ (ပလေတုံ) တွင် ယာယီဟော်နန်းဆောက်လုပ်၍ နန်းစံအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ပလေတုံသည် ယခုအခါ ရီနွဲ့ကျေးရွာအုပ်စု စလင်းပလေငံရွာ ဖြစ်သည်။ ဟော်နန်းစိုက်ခဲ့သည့် နေရာ ဟောင်း ယနေ့အထိရှိသည်။

ဆိုင်ခွန်ရွာတည်ဆောက်ခြင်း

ခွန်ယုံသည် ပလေငံနေရာ၏ အရှေ့မြောက်ဘက် တစ်မိုင်ခန့်အကွာ တောင်ပေါ်တွင် ကဗလားဟူသော ရှေးဟောင်း ကယန်း(ပဒေါင်) ရွာတစ်ရွာရှိသည်။ ရွာ၏ အမြင့်ပိုင်း တောင်ထိပ်တွင် သီးခြား တောင်ကလပ်တစ်တောင်ရှိသည်။ လပြည့်နေ့ ညအချိန် ပတ္တမြားရောင် အလင်းတန်းတစ်ခုသည် အရှေ့ဘက်အရပ်မှ ပျံသန်းလာပြီး ကျောက်တောင် ကလပ်ပေါ်ရှိ ကျောက်တွင်းထဲသို့ ဝင်သွားသည်။ ကျောက်တောင်ကလပ် ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ကဗလားရွာနှင့် အခြားရွာများသည် နတ်အမျိုးမျိုး ကိုးကွယ်ယုံကြည်ကြသည့် ကယန်း (ပဒေါင်)ရွာ ဖြစ်သည်။ ပတ္တမြားအလင်းတန်းနှင့်ပတ်သက်၍ အကောင်းအဆိုး၊ အကျိုး အပြစ်ရှိသည်ဟူ၍ စွဲလန်းယုံကြည်မှု မရှိချေ။

ခွန်ယုံသည် လပြည့်နေ့ ညအချိန် အမြဲတမ်းလိုလို ကျောက်တောင်ကလပ်အနီးတွင် လာရောက်သည်။ အရှေ့ဘက်အရပ်မှပျံသန်းလာသော ပတ္တမြားရောင်အလင်းတန်းကို ကြည့်ရှုသည်။

ဤကျောက်တောင်ကလပ်သည် ပတ္တမြားရှင် သို့မဟုတ် ပတ္တမြားအကြီးအကဲ အသိုက်ရှိသည့်နေရာ၊ ကျက်သရေမင်္ဂလာရှိသည့် နေရာဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်သည်။ ဤနေရာ အနီးတွင် ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ရန် စိတ်သဏ္ဍာန် ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ အတိတ်နိမိတ်နားလည် သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ဗေဒင်ဆရာများကို ခေါ်ယူမေးမြန်းသည်။ ဤနေရာအနီးတွင် ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်လျှင် ဘုန်းကံမြင့်လာပြီး နယ်သူနယ်သားများ ကြည်ညိုလေးစားခြင်းခံရမည်ဟူ၍ အဟောထွက်လာသည်။

ထို့ကြောင့် ခွန်ယုံသည် ပလောင်ရွာမှ ပတ္တမြားရှင်အသိုက်ရှိသည့် တောင်ခြေအနီး တွင် ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ရန် ရွာတစ်ရွာတည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ရွာ၏အမည်ကို ရှမ်းဘာသာ စကားဖြင့် ဆိုင်ခွန်ဟူ၍ အမည်ပေးခဲ့သည်။ ဆိုင်ခွန်ဟူသော ရှမ်းစကားသည် “ဆိုင်” - ကျောက်မြက်ပတ္တမြား၊ “ခွန်” - အကြီးအကဲ သို့မဟုတ် ပတ္တမြားအရှင် ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ရွာနှင့် မနီးမဝေး အမြင့်ပိုင်းတွင် ဘုရားစေတီတစ်ဆူ တည်ထားသည်။ စေတီအောက်ခြေ တွင် ဘုန်းကြီးကျောင်းတစ်ကျောင်း ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည်။ ရှမ်းလူမျိုးဆရာတော် တစ်ပါးပင့်ဆောင်ပြီး ကိုးကွယ်ခဲ့သည်။

ဘုရားစေတီနှင့် ဘုန်းကြီးကျောင်း ဝေယျာဝစ္စဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ရှမ်းလူမျိုးများကို ခေါ်ယူပြီး နေရာချထားပေးခဲ့သည်။ အချိန်ကာလကြာလာသည့်အခါ ဆိုင်ခွန်ဟူသော ရွာ၏အမည်သည် မိုးပြန်တွင်ထင်ရှားသည့် ရွာတစ်ရွာ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ယခုအချိန်အထိ ဆိုင်ခွန်ရှမ်းရွာဟူသော အမည်ဖြင့် ထင်ရှားဆဲဖြစ်သည်။

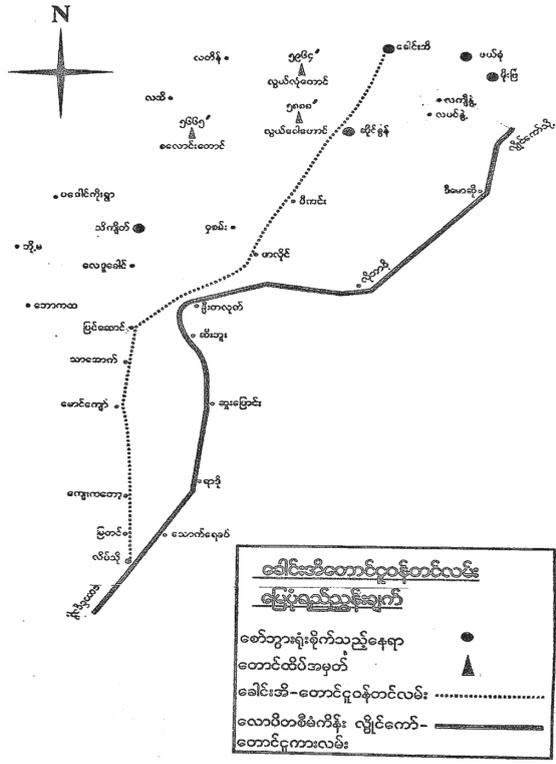
မိုးပြမြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့နန်းစံခြင်း

ခွန်ယုံသည် တရားဝင် စော်ဘွားခန့်အပ်လွှာ ရရှိရေးအတွက် မိုးနဲစော်ဘွားကြီးထံမှ အကူအညီယူပြီး မန္တလေးနန်းတော်သို့သွားသည်။ ထီးဖြူဆောင်းစော်ဘွား အဆောင် အယောင်များ လက်ခံရရှိပြီး ကမ္ဘောဇမဟာဝန္တသီရိဓမ္မရာဇာဘွဲ့ဖြင့် မိုးပြစော်ဘွားအဖြစ် တရားဝင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်း မိုးပြမြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့နန်းစံခဲ့သည်။

ခေါင်းအိ - တောင်ငူ ဝန်တင်လမ်း ဖောက်လုပ်ခြင်း

မိုးပြနယ်အတွင်း ကုန်ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန် ၁၈၆၆ ခုနှစ် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် ခေါင်းအိမှ တောင်ငူသို့ ဝန်တင်နွား၊ ဝန်တင်မြင်းများ သွားလာနိုင်စေရန် အကျယ် ၆ ပေခန့်ရှိသည့် လမ်းတစ်လမ်းကို ခေါင်းအိမှ ဆိုင်ခွန်၊ ဖာလိုင်၊ ခွီးတလုတ်၊ ပြင်ဆောင်၊ သာအောက်၊ ကာဘလော့၊ နတ်ကြီးစခန်း၊ မောင်ဘလော့၊ မောင်ကျော်၊ သာထန်းပလို့၊ ဘရပ်ခူး၊ သစ်ခေါင်း၊ အုပ်ဖို၊ လိပ်သို့မှ တောင်ငူသို့ ခန့်မှန်းမိုင် ၁၀၀ ကျော် ရှည်လျားသော လမ်းကို ပြီးစီးအောင် ဖောက်လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ဤလမ်းကို ရှမ်းကုန်သည်နှင့် တရုတ်ကုန်သည်များက ဝန်တင်နွား၊ ဝန်တင်မြင်းများကို အသုံးပြု၍ ရှမ်းပြည်နယ်မှ ထွက်

၁၈၆၆ ခုနှစ် ၊ ဧတိဘွားရွန်ယုဖောက်လုပ်ခဲ့သော ခေါင်းအိ - တောင်ငူ ဝန်တင်လမ်း

ရှိသော ပစ္စည်းများကို တောင်ငူသို့ တင်ပို့သည်။ တောင်ငူမှ ဆား၊ ကွမ်းသီး၊ စဉ့်အိုးနှင့် အခြားပစ္စည်းများကို ပြန်လည်သယ်ယူလာသည်။ အသွားအပြန် ကုန်ပစ္စည်းသယ်ယူ ရောင်းချသည့်လမ်းဖြစ်သောကြောင့် ကုန်သွယ်ရေးလမ်းဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဒေသခံများက “ဆား” လမ်းဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုကြသည်။ တောတောင်ထူထပ်ပြီး အတက် အဆင်း များသောကြောင့် ပွင့်လင်းရာသီတွင်သာ အသုံးပြုနိုင်သည်။ ဤလမ်းဖောက်လုပ်ခဲ့သော ကြောင့် ကုန်သွယ်ရေးသာမကဘဲ တိုင်းရင်းသားအချင်းချင်းထိတွေ့ဆက်ဆံနိုင်ခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်ရေးပါ အထောက်အကူပြုသည့်လမ်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးရသည့် အချိန်အထိ အသုံးပြုခဲ့သည့်လမ်း ဖြစ်သည်။ လမ်းကို အသုံးပြုကြသည့် ကုန်သည်များထံမှ အကောက်ခွန် အသင့်အတင့် ရရှိခဲ့သည်။ ခေါင်းအိနှင့် တောင်ငူအကြားတွင် နေထိုင်ကြသည့် ရှမ်းရွာ တစ်ရွာ၊ ကရင်ဖြူရွာ ၂၀ ခန့်၊ ပဒေါင် ကိုးရွာ စုစုပေါင်း အိမ်ခြေ ၁၀၀၀ ကျော်အတွက် နှစ်စဉ်အကောက်ခွန် ရရှိခဲ့သည်။

မိုးမြနယ် အခွန်တော်ကောက်ခံခြင်း

စော်ဘွားကြီးခွန်ယုံသည် မိုးမြနယ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရေးအတွက် ဖယ်ခုံဆည် တည်ဆောက်ပေးခြင်း၊ ခေါင်းအိရွာ တည်ထောင်၍ တောင်သူလယ်သမားများ လိုအပ်သည့် လယ်ယာသုံးပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်စေခြင်းများ လုပ်ဆောင်ပြီးနောက် အခွန်တော်ကောက်ခံ ရေးကိစ္စကို စနစ်တကျဖြစ်စေရန် အခွန်တော်ကောက်ခံမှု နှုန်းထားများကို သတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

အခွန်တော်နှုန်းထား သတ်မှတ်ရာတွင် အများပြည်သူလက်ခံနိုင်သည့် စနစ်မျိုး ဖြစ်စေရန် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအခြေအနေ၊ ဝင်ငွေရရှိမှုအခြေအနေများကို သေချာစိစစ်ပြီး အောက်ပါနှုန်းထားအတိုင်း သတ်မှတ်ခဲ့သည်။

စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအများဆုံးရှိသည့် ရှမ်းလူမျိုးကို အခွန်တော်အများဆုံး သတ်မှတ်ပေးပြီး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအနည်းဆုံးဖြစ်သည့် ကယန်း(ပဒေါင်) ကိုအနည်းဆုံး သတ်မှတ်၍ ကောက်ခံကြောင်း မှတ်တမ်းအရ သိရှိရသည်။

ရှမ်း	တစ်အိုးစာ	၁-၈ ပဲ
ကယန်းလထာ(ဇယ်မ်း)	။	၁
ကယား	။	၁၂ ပဲ
ယင်းဘော်	။	၁၂ ပဲ
ကရင်ဖြူ	။	၈ ပဲ
ကယန်း(ပဒေါင်)	။	၄ ပဲ

စော်ဘွားအရိုက်အရာကို သားတော် ခွန်သူရိယသို့ လွှဲအပ်ခြင်း

၁၈၉၀ ပြည့်နှစ်၊ စော်ဘွားကြီးခွန်ယုံသည် အသက် ၇၈ နှစ်ရှိပြီး နန်းစံသက် ၅၄ နှစ် ကြာခဲ့သည်။ အသက်အရွယ်ကြီးရင့်လာပြီဖြစ်သောကြောင့် သားဖြစ်သူ ကျမှိုင်းခွန် သူရိယ ကို စော်ဘွားအရာ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။ ကမ္ဘောဇနွယ်ဝင် မိုးမြပဒေသရာဇ်စော်ဘွား ခွန်ယုံသည် သက်တော်ရှည်စော်ဘွားတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်မင်းဆက် ဖြစ် သည့် သာယာဝတီမင်း၊ ပုဂံမင်း၊ မင်းတုန်းမင်း၊ သီပေါမင်း စသည့် မင်းလေးဆက်နှင့် နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်အစိုးရလက်ထက်တွင်လည်း စော်ဘွားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းခံခဲ့ရ သည်။ မိုးမြနယ်ကို အကြာဆုံးအုပ်ချုပ်ခဲ့သည့် စော်ဘွားဖြစ်သည်။

စော်ဘွားကြီးသည် ကယန်းတိုင်းရင်းသားတို့ ဝယ်ယူခဲ့သောစော်ဘွားဖြစ်သော ကြောင့် အခွန်တော်ငွေကောက်ခံရာတွင် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော ကယန်းလူမျိုးအတွက် အနည်းဆုံး သတ်မှတ်ပြီး ကောက်ခံခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

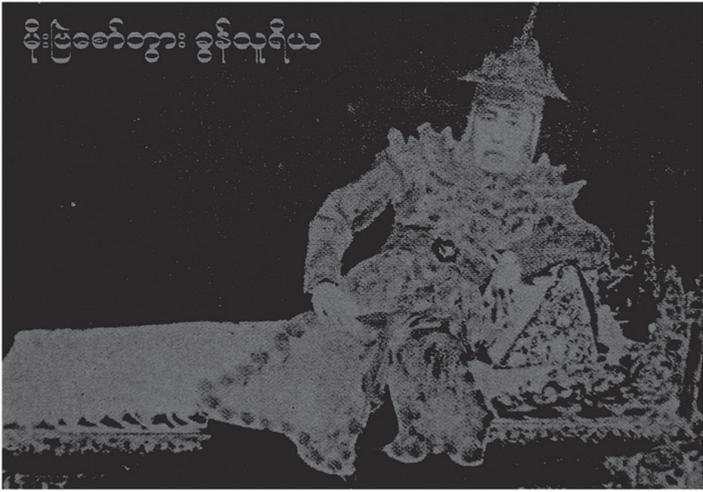
မိုးမြနယ်အုပ်ချုပ်သည့် ကာလအတွင်း ဖယ်ခုံမြို့အနီးတွင် ဆည်မြောင်းဖောက်လုပ် ၍ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ခေါင်းအိရွာ တည်ထောင်၍ ပြည်သူလူထုအတွက် လယ်ယာလုပ်ငန်းသုံး ပေါက်ပြား၊ ထယ်သွား၊ ဓားနှင့်

အခြားပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်သည်။ ထို့အပြင် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းနှင့် တောင်ငူဒေသ အတွင်း ကုန်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး တိုးတက်လာစေရန် ခေါင်းအိ - တောင်ငူ ဝန်တင် လမ်းကို မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် ဖောက်လုပ်ခဲ့သည်။ ရိုးရာနတ်များသာ ကိုးကွယ် ယုံကြည်ကြသည့် ကယန်းမျိုးနွယ်စုများ နေထိုင်ရာ အနောက်ပဒေါင်ဒေသတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု မျိုးစေ့ စတင်ပျိုးကြပေးခဲ့သူလည်း ဖြစ်ပါသည်။

စော်ဘွားကြီးခွန်ယုံသည် နန်းလုံ၊ နန်းဆိုင်၊ နန်းအိ၊ နန်းချို ဟူသော ကြင်ရာတော် လေးဦး ရှိသည်။ နန်းလုံကို မဟာဒေဝီအဖြစ် ချီးမြှင့်သည်။ သားသမီးစုစုပေါင်း ၁၀ ယောက် ထွန်းကားသည်။ မဟာဒေဝီနန်းလုံနှင့် ရရှိသော သားသမီး သုံးဦးတွင် သား ခွန်သူရိယက မိုးပြစော်ဘွားအရာရရှိပြီး သမီးနန်းလိင်သည် ပင်လောင်းစော်ဘွား စောလမူ(ခ) ခွန်မု၏ မဟာဒေဝီ ဖြစ်လာသည်။ ကြင်ရာတော် နန်းဆိုင်နှင့် ရရှိခဲ့သော သမီးနန်းမြိုင်သည် ဘော်နင်းစော်ဘွား၏ မဟာဒေဝီဖြစ်လာသည်။ နန်းအိနှင့်ရခဲ့သော သမီးနန်းမိုင်သည် စက္ကယ်စော်ဘွား၏ ကြင်ရာတော် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ပဒေသရာဇ်မိုးပြနယ် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည့် စော်ဘွားများတွင် စော်ဘွားခွန်ယုံသည် နယ်သူနယ်သားများ လေးစားခြင်းအခံရဆုံးသော စော်ဘွား ဖြစ်သည်။

စော်ဘွားခွန်သူရိယ အုပ်ချုပ်ခြင်း

ခွန်သူရိယသည် မိုးပြနယ်အုပ်ချုပ်ရေးကို ဖခင်စော်ဘွားကြီးခွန်ယုံနှင့် မတူဘဲ ဗဟိုအုပ်ချုပ်မှုစနစ်ဖြင့် တစ်ဦးတည်း တာဝန်ယူအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ အမတ်များ၊ အတိုင်ပင်ခံများ ခန့်ထားခြင်းလုံးဝ မရှိချေ။ မိမိအုပ်ချုပ်မှု အထောက်အကူပြုစေရန် အစ်ကိုတစ်ဝမ်းကွဲ တော်စပ်သူ ခွန်လုံကို မြို့အုပ်အဖြစ် ခန့်ထားပြီး စာရေးဝန်ထမ်းတစ်ဦးသာ ခန့်ထားသည်။ ၁၈၉၈ ခုနှစ်တွင် မိုးပြနယ်စစ်တမ်းတစ်ခု ကောက်ယူခဲ့သည်။

မိုးပြစော်ဘွား ခွန်သူရိယ(၁၈၉၀ - ၁၉၁၇)

စော်ဘွားခွန်သူရိယ အုပ်ချုပ်ခဲ့သည့် ကာလအတွင်း မိုးပြနယ်အတွက် ဖြစ်ပေါ် တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုမရှိပါ။ ၁၉၁၇ ခုနှစ်တွင် သားတော်ကျမှိုင်း စပ်ပညာကို စော်ဘွားအရာ လွှဲအပ်ခဲ့သည်။ နန်းမန် - နန်းကွမ် ဟူသော ကြင်ရာတော် နှစ်ဦးရှိသည်။ နန်းမန်ကို မဟာ ဒေဝီအဖြစ် မြှောက်စားသည်။ သားသမီး ၁၀ ဦးထွန်းကားသည်။

မိုးပြနယ်ပဒေသရာဇ်အုပ်ချုပ်ရေး

စော်ဘွားစပ်ပညာသည် အခွန်တော်ကောက်ခံရေးကိစ္စတွင် ယခင်စော်ဘွားကြီးခွန်ယုံ သတ်မှတ်ခဲ့သည့် နှုန်းထားကို လက်မခံဘဲ အခွန်တော်အားလုံးကို ၁၉၃၃ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၀ ရက်နေ့ထုတ်ပြန်သော မှတ်တမ်းအရ အောက်ပါအတိုင်း ကောက်ခံကြောင်းတွေ့ရသည်-

- သဿမေမေခွန် ၅
- လယ်ခွန်(တစ်ဧက) ၈ - ပဲ
- ယာခွန်(တစ်ဧက) ၄ - ပဲ
- ကလေး(တစ်ဦး) ၁ - ပဲ
- ချွေးမ(တစ်ဦး) ၁ - ပဲ

မိုးပြနယ်၏ နောက်ဆုံး ကမ္ဘောပေဒေသရာဇ်မျိုးနွယ် ဦးစပ်ပညာ (၁၉၁၇ - ၁၉၄၅)

ရှမ်းပြည်နယ် တောင်ပေါ်မြေမြင့်ဒေသတွင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မဖြစ်ခင်က လူတစ်ဦး ချင်း၏ ပျမ်းမျှသက်တမ်းသည် (၂၆-၅၆) နှစ်သာ ရှိသည်။ ကလေး မွေး သေနှုန်းသည် ၁၀၀ လျှင် ၅၀ သေဆုံးသည်။ လူတစ်ဦး၏ တစ်နေ့တာပျမ်းမျှဝင်ငွေသည် ခြောက်ပြားနှုန်းသာ ရှိသည်ဟု ဦးစံအောင် (တောင်ကြီး)၏ ညီညွတ်ရေးအရေးတော်ပုံစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထား သည်။

မိုးမြနယ်၏ နောက်ဆုံးနယ်ရှင် ဦးအိုက်မောင်ဦး

တောင်ပေါ်ဒေသ ပဒေသရာဇ်ခေတ် လူနေမှုသည် ဦးစံအောင်ဖော်ပြသည့်အတိုင်း ဝမ်းမဝ ခါးမလှ နိမ့်ကျမွဲတေ မသေရုံအသက်ရှင်သည့်ဘဝမျိုး ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ရာသီဥတု ဖောက်ပြန်၍ သီးနှံများအထွက်နှုန်းများ ကျဆင်းခြင်း၊ တောကြွက်ကျရောက် ဖျက်ဆီးခြင်း ကြောင့် စားဝတ်နေရေး အခက်အခဲများကြုံရခြင်း၊ အခွန်တော်ပေးဆောင်ရန် အတင်း အကျပ်ကောက်ခံခြင်း စသည်တို့သည် တစ်ပူပေါ် နှစ်ပူဆင့် ကြုံလာသည့်အခါ မိုးမြနယ် အနောက်ဘက်ခြမ်း တောင်ပေါ် ဒေသတွင်နေထိုင်ကြသည့် ကယန်း(ပဒေါင်) တိုင်းရင်းသား ရွာသူကြီး ခြောက်ဦးသည် အခွန်တော် လျှော့ပေါ့ရေးကိစ္စကို စော်ဘွားစဝ်ပညာထံ သွား ရောက် တင်ပြခဲ့သည်။ လိုက်လျောခြင်းမရှိသည့်အပြင် တောင်ကြီးမြို့ရှိ အင်္ဂလိပ်အရေးပိုင် က ထိုရွာသူကြီး ခြောက်ယောက်ကို ထောင် သုံးနှစ်နှင့် ငွေဒဏ်များချမှတ် အပြစ်ပေးခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ ၁၉၃၆ ခုနှစ်တွင် အခွန်တော်လျှော့ပေါ့ရေးကိစ္စကို ဆက်လက်တောင်းဆိုခဲ့ရာ

အင်္ဂလိပ်အရေးပိုင်က လူ ၂၀ ဖမ်းဆီးအရေးယူခြင်း ထပ်မံခံခဲ့ရသည်။ ၁၉၄၂ ခုနှစ်(ဂျပန်ခေတ်) တွင် အခွန်တော်လှေ့ပေးရေးကိစ္စ ထပ်မံတောင်းဆိုခဲ့ရာ စော်ဘွားက လုံးဝလိုက်လျောခြင်း မရှိသောကြောင့် ၁၉၄၂ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁၉ ရက်နေ့တွင် ရရာလက်နက်ဖြင့် ဖယ်ခုံမြို့ ပေါ်ရှိစော်ဘွားစပ်ညာ၏ဟော်နန်းသို့ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက် ဖျက်ဆီးမီးရှို့ခဲ့သည်။ စော်ဘွား စပ်ညာသည် ပင်လောင်းမြို့တွင် ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်သွားခဲ့သည်။ ယင်းပြဿနာကို ကလောမြို့ရှိ အမှတ်(၁၈) ဂျပန်တပ်မက ဖယ်ခုံမြို့တွင် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် တွေ့ဆုံညှိနှိုင်း ဖြေရှင်းပေးခဲ့သော်လည်း ရေရှည်ပြေလည်မှု မရရှိသောကြောင့် မိုးဗြဲနယ်ပဒေသရာဇ်အုပ်ချုပ်မှု စနစ်သည် ၁၉၄၂ ခုနှစ် ဂျပန်ခေတ်တွင် အဆုံးသတ်နိဂုံးချုပ်ခဲ့သည်။

နောက်ပိုင်းတွင် ကယန်း(ပဒေါင်) လူမျိုး ဦးသိုင်းဘဟန်၊ ဦးပီကဝါး၊ ဦးအိုက်မောင်ဦး တို့က “မိုးဗြဲနယ်ရှင်” ဟူသောအမည်ဖြင့် ၁၉၅၉ ခုနှစ်အထိ အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

ပဒေသရာဇ်မိုးဗြဲနယ်သည် မောရှမ်းကိုးပြည်ထောင်တွင်ပါဝင်သည့် နယ်ကြီး တစ်နယ်ဖြစ်သည်။ မြန်မာဘုရင်တို့၏ထီးစောင့်နန်းရံနယ်ဖြစ်သောကြောင့် ၁၅၄၆ ခုနှစ် အင်းဝဘုရင် အုန်းပေါင်ခုံမှိုင်းနတ်ရွာစံသည့်အခါ မိုးဗြဲစော်ဘွားစောဖေသည် မိုးဗြဲနယ်ပုတိ ဟူသော အမည်ဖြင့် အင်းဝရွှေနန်းတော်တွင် နန်းတက်မင်းဖြစ်ခဲ့ရသည်။

ထို့အပြင် မိုးဗြဲနယ်သည် ရှေးပဒေသရာဇ်ခေတ်ကပင် အရေးပါအရာရောက်သော နယ်ဖြစ်သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်မြေလတ်နယ်များကို အုပ်ချုပ်ကွပ်ကဲရာ ဗဟိုဒေသကြီးဖြစ်သည်။ မိုးဗြဲစစ်ကဲကြီးသည် မြေလတ်ဝန်အဖြစ်လည်း တာဝန်ယူရသည့် နယ်ကြီးဖြစ်သည်။

ဦးကျော်သန်း(ဖယ်ခုံ)

ကိုးကား

- မိုးဗြဲနယ်သမိုင်း (ဗိုလ်ကြီးကျော်မြင့်-မြို့နယ်ကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ)
- နေရစ်တော့ပဒေသရာဇ် မိုးဗြဲနယ် (ဦးကျော်သန်း-ဖယ်ခုံ) ၂၀၀၂ ခုနှစ်

မြန်မာ့အစိုးရ

ဝန်ကြီးဌာန

“မြန်မာ့အစိုးရတော်ကောင်းကံ့ကုသိုလ်အတိုင်း
တကောင်းမင်း အဘိရာဇာ၏သား ကံရာဇာကြီးသည်
ရခိုင်တွင် ထီးနန်းစိုက်ခဲ့သည်။ မြန်မာဘုရင်များသည်
မြင်စိုင်း၊ ပင်းယ၊ အင်းဝကုန်းဘောင်ဟု
ခေတ်အဆက်ဆက် မင်းပြုစိုးစံအုပ်ချုပ်ခဲ့ကြပြီး
နှစ်ပေါင်းထောင်ချီ၍ တည်တံ့ခဲ့သည်။”

လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်းများစွာက ရခိုင်ဘုရင်များသည် ကိုယ့်ထီးကိုယ့်နန်းနှင့် ခေတ်အဆက်ဆက် မြို့တည်နန်းတည်၍ မင်းလုပ်အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသည်။ ပထမ ခေတ္တဝတီကို မာယုမင်း (ဘီစီ ၃၃၀၀) တွင် ထီးနန်းတည်ခဲ့ပြီး မင်းဆက် (၅၄)ဆက်ဖြင့် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ မင်းဆက် (၅၄) ဆက်မြောက် မင်းငယ်လှပျော်စည်သူသည် ခေတ္တဝတီမြို့၏ တောင်ဘက် သီရိမာနဒီသရီ ချောင်း၏ လက်ယာဘက်တွင် မြို့တည်နန်းစံရာတွင် အမတ် သုံးဦးမှ ပုန်ကန်တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။

ဒုတိယခေတ္တဝတီအား ကံရာဇာကြီး (ဘီစီ ၁၅၀၇) တွင် ပထမခေတ္တဝတီနေရာ၌ ထီးနန်းထူထောင်ပြီး နန်းစိုက်ခဲ့သည်။ ကံရာဇာကြီးမှ သီရိရာဇာမင်းအထိ မင်းဆက် (၂၈) ဆက်ဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၉၂၇ နှစ်ကြာထိ အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသည်။

တတိယခေတ္တဝတီအား (ဘီစီ ၅၈၀ မှ အေဒီ ၃၂၆ အထိ) အဇ္ဈနမင်းကြီးကဆာ၊ ဝနေ့ကိန်းအမည် သက္ကရာဇ်ဖြိုပြီး စန္ဒသူရိယမင်းသည် သက္ကရာဇ် ၉၇ တွင် နန်းမြို့တည်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ တတိယခေတ္တဝတီကို စန္ဒသူရိယမင်းမှ သူရိယကေတုမင်းအထိ မင်းဆက် (၂၅) ဆက် နှစ်ပေါင်း ၉၀၀ ခန့် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ အေဒီ ၃၂၇ တွင် သူရိယကေတု၏သားတော် ငဒင်စန္ဒြားမင်းသည် မိဖုရားသုပဘာနှင့် နှမတော် ရှေ့ဆင့်နောက်ဆင့်ကွယ်လွန်၍ ပညာရှိ မှူးမတ်များအား ရှေ့နောက်ဟောက်ခိုင်းများ ထွက်ဆိုစေရာ ခေတ္တဝတီနန်းမြို့အား စွန့်ခွာသင့်သည်ဟု ပညာရှိမှူးမတ်များ၏ လျှောက်ထားချက်အရ ခေတ္တဝတီမြို့အား စွန့်ခွာပြီး ဝေသာလီမြို့ဟောင်းတွင် နန်းမြို့တည်၍ အုပ်ချုပ်သည်။

ဝေသာလီခေတ်တွင် စန္ဒြားမင်း (၂၅) ဆက်နှင့် အခြားအနွယ်မတူသည့် မင်းများဖြစ်သည့် မြို့မင်းအမြဲတူ၊ ပဲဖြူမင်း နှစ်ဆက် အပါအဝင် စုစုပေါင်း မင်းဆက် (၂၇) ဆက်ဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၄၄၈ နှစ်အထိ အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

အေဒီ ၇၇၆ တွင် မြို့ပဲဖြူမင်းသည် ဝေသာလီမြို့အား စွန့်ခွာပြီးနောက် မြောက်ဦးတွင် နန်းမြို့တည်၍အုပ်ချုပ်ခဲ့ရာ မွန်ဂိုလီယံ စစ်သည်များ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်၍ မြို့ပျက်စီးသည်။ အေဒီ (၇၉၄-၈၁၈) တွင် ဝေသာလီနောက်ဆုံးမင်းဖြစ်သည့် စူဠစန္ဒြားနှင့်စန္ဒာဒေဝီတို့၏ သား ငတုံမင်းမှ သက်လူမျိုးတို့၏အကူအညီဖြင့် စန္ဒာဝက်မြို့တည်၍ မင်းလုပ် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ပုဂံမင်းစောခင်နစ်မှ စန္ဒာဝက်မြို့ကိုတိုက်ခိုက်၍ ငတုံမင်းအား သတ်ခဲ့သည့်အတွက် စန္ဒာဝက်မြို့သည် မငြိမ်မသက်ဖြစ်၍ မင်းမဲ့တိုင်းပြည်ဖြစ်နေချိန်တွင် မှူးမတ်များ တိုင်ပင်ကာ နန်းမြို့ပြင်ရှိ ခြံတံချောင်းဖျားမှ စူဠစန္ဒြားမင်း၏တူ ခေတ္တသင်နှင့် နှမတော် သီရိကုမ္မာအား ဘိသိက်သွန်းထီးနန်းအပ်သည်။

ခေတ္တသင်မင်းသည် ပဉ္စာမြို့ကို အေဒီ ၈၁၈ တွင် နန်းမြို့တည်စိုးစံခဲ့သည်။ ပဉ္စာနန်းမြို့အား ခေတ္တသင်မင်းမှ မင်းပတိအထိ မင်းဆက် (၁၅) ဆက်ဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၂၈၅ နှစ်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ မင်းဘီလူး၏မြေး လက်ျာမင်းနန်မှ ပုဂံမင်းအလောင်းစည်သူ၏အကူအညီဖြင့် ထီးနန်းရယူကာ ပဉ္စာမြို့မှ လေးမြို့မြစ်ကိုကူး၍ လောင်းကြက်မြို့တည်၍ ထီးနန်းစိုက်သည်။ လောင်းကြက်မြို့အမည်သည် လူသေကျေပျက်စီးသည်ဟု ပညာရှိပရောဟိတ်များ၏ အကြံပေးမှုကြောင့် လောင်းကြက်မြို့အား ပုရိန်ဟု မင်္ဂလာယူ၍မှည့်ခေါ်သည်။ ပုရိန်နန်းမြို့အား လက်ျာမင်းနန်မှ ကောလိယမင်းအထိ မင်းခြောက်ဆက် နှစ် ၂၀ (အေဒီ ၁၁၀၃

မှ ၁၁၂၃) ထိတိုင် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ကောလိယမင်း၏သားတော် ဒဿရာဇာမင်းသည် ပုရိန် နန်းမြို့ကို စစ်ရေးအတွက် အသစ်တစ်ဖန်ပြန်လည်တည်ဆောက်၍ ဒုတိယပုရိန်နန်းမြို့ တည်ကာ ဒဿရာဇာ၏သားတော် အနန္တသီရိနန်းတက်သည်။ အပျော်အပါးမက်၍ ပြည်သူ များအား အခွန်အကောက် ကြီးစွာကောက်၍ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်သည့်မင်းဖြစ်သည့်အတွက် အမတ်ငယ်တိုင်မှ လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်၍ အနန္တသီရိမင်း ကွယ်လွန်သည်။

ဒုတိယပုရိန်နန်းမြို့သည် (အေဒီ ၁၁၂၃-၁၁၄၂) ဖခင် ဒဿရာဇာမင်းမှသားတော် အနန္တသီရိမင်းအထိ မင်းနှစ်ဆက်ဖြင့် ၁၉ နှစ်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ အနန္တသီရိကွယ်လွန်ပြီးနောက် မှူးမတ်များမှ အေဒီ ၁၁၄၂ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယပုရိန်နန်းမြို့အား ထီးနန်းစိုးစံရန်အတွက် ဒုတိယပုရိန်မင်း အနန္တသီရိမင်း၏ညီတော် မင်းပုန်းစားအား ထီးနန်းတင်သည်။

ဒုတိယပုရိန်မြို့အား မနှစ်သက်သည့် မင်းပုန်းစားမှ ခြိတ်ချောင်းဖျားတွင် ခြိတ်မြို့ တည်သည်။ ခြိတ်နန်းမြို့အား မင်း သုံးဆက်ဖြင့် ၁၂ နှစ်အုပ်ချုပ်သည်။ ခြိတ်နန်းမြို့၏ နောက်ဆုံးမင်းဖြစ်သည့် ဓနရူပေါမင်းသည် ခြိတ်နန်းမြို့တွင် သုံးနှစ် ထီးနန်းစံပြီးကာလ ဆင်၊ မြင်း၊ လူ၊ ဗိုလ်ပါတို့ နာဖျားသေကျေပျက်စီးသည့်အတွက် အေဒီ ၁၁၅၄ တွင် ဒုတိယ အကြိမ် စန္ဒဝက်မြို့တည်၍ နန်းစံသည်။ ဓနရူပေါမင်း နန်းစံသက် ခြောက်နှစ်အကြာ အေဒီ ၁၁၆၀ တွင် အမတ်စလင်္ကာဗိုလ်၏လုပ်ကြံမှုကြောင့် ဓနရူပေါမင်း ကွယ်လွန်သည်။ အမတ် စလင်္ကာဗိုလ် နန်းတက်သည်။

အမတ်စလင်္ကာဗိုလ် နန်းတက်သည်ကို မနှစ်မြို့သည့် ပြည်သူနှင့်မှူးမတ်ဗိုလ်ပါ အပေါင်း ပူးပေါင်း၍လုပ်ကြံကွပ်မျက်သည့်အတွက် အမတ်စလင်္ကာဗိုလ် ကွယ်လွန်သည်။ စလင်္ကာဗိုလ်၏နေရာတွင် မင်းမတ်ဗိုလ်ပါပြည်သူတို့မှ ဓနရူပေါမင်း၏သားတော် မဇ္ဈသင် အား နန်းတင်သည်။ ဒုတိယစန္ဒဝက်နန်းမြို့အား ဓနရူပေါမင်း၊ အမတ်စလင်္ကာဗိုလ်၊ မဇ္ဈသင် မင်းအထိ မင်းသုံးဆက်ဖြင့် ၉ နှစ် စိုးစံသည်။ မဇ္ဈသင်မင်းသားအား နေရဉ္စရာဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ နေရဉ္စရာမင်းသည် တောင်ငူမြို့ဟောင်းတွင် ဝါးတပ်နန်းမြို့တည်သည်။ နေရဉ္စရာမင်းမှ အလောမာဖြူမင်းအထိ (အေဒီ ၁၁၆၃ မှ ၁၂၅၀ ထိ) မင်းဆက် ၁၇ ဆက် ၈၈ နှစ်ကြာ အုပ်စိုးခဲ့သည်။

အလောမာဖြူမင်းမှ တောင်ငူမြို့ဟောင်းတွင် တည်သည့် ဝါးတပ်နန်းမြို့အား မနှစ်သက်သည့်အတွက် လောင်းကြက်မြို့တွင်ပင် မြို့နန်းသစ်အား တည်လေသည်။ ဒုတိယလောင်းကြက်ဟု မှတ်သားရသည်။ ပင်နန်းမြို့တွင် မင်း ၁၁ ဆက်ဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၁၅၉ နှစ်အထိ စိုးစံခဲ့ကြသည်။

မြောက်ဦးမြို့အား မင်းစောမွန်မှ နန်းမြို့တည်ပြီး (အေဒီ ၁၄၃၀-၁၅၃၀)ထိ မင်းဆက် (၁၁) ဆက် ၁၀၁ နှစ် တည်တံ့ခဲ့သည်။ မြောက်ဦးဒုတိယခေတ် (အေဒီ ၁၅၃၀-၁၆၃၈)ထိ မင်းပါကြီးမှ မင်းစနေထိ မင်းဆက် (၉) ဆက် ၁၀၇ နှစ်ကြာ အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

မြောက်ဦးတတိယခေတ် (အေဒီ ၁၆၃၈-၁၇၈၄)ထိ မင်းဆက် (၂၇) ဆက်ဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၁၄၆ နှစ် တည်တံ့ခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ နှစ်ပေါင်းများစွာ ရခိုင်ဘုရင်များသည် အချိုးအကွေ့ မြောက်မြားစွာကြားမှ လက်ဆင့်ကမ်းသယ်ဆောင်လာသည့် ထီးမွေနန်းမွေ များအား ထိန်းသိမ်းလာခဲ့ကြရာတွင် ရခိုင်မြို့တည်နန်းတည်မင်းများနှင့် အစဉ်အဆက်

အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသည့် မင်းများတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် နန်းတွင်းအမတ်များ၏ သစ္စာဖောက် လုပ်ကြံ၍ ထီးနန်းလုမှုများ၊ တိုင်းတစ်ပါးမင်းများအား ထီးနန်းသိမ်းပေးပါရန် တောင်းဆို တတ်ကြမှုတို့နှင့်အတူ နန်းတွင်းအမတ်၊ မြို့စားနယ်စားများ၏သစ္စာဖောက်မှုများ၊ ရခိုင် ဘုရင်တပ်ရှိ အမာခံများ၏ တာဝန်မဲ့သစ္စာပျက်မှု၊ ဘာသာဓလေ့စရိုက်မတူသူများနှင့် ပူးပေါင်းနေထိုင်ခြင်း အပါအဝင် ထီးနန်းပျက်သုဉ်းခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများစွာဖြင့် ရခိုင် ထီးနန်း ပျက်သုဉ်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်းများစွာ ရခိုင်ဘုရင်မင်းအဆက်ဆက်တို့၏ ခမ်းနားစွာ တည်ရှိ ခဲ့သည့် ထီးနန်းနှင့် စစ်ရေးကြွယ်မှု သရုပ်ဖော်ကျူးမည်ဆိုပါက မြောက်ဦးဒုတိယခေတ် (အေဒီ ၁၅၃၁ - ၁၆၃၈) ရခိုင်ဘုရင်မင်းရာဇာကြီးထံ တောင်ငူဘုရင် မင်းရဲကျော်ထင်(အေဒီ ၁၅၈၄ - ၁၆၈၉)က ကြယ်တောင်းစားနှင့် ကင်းသားစားတို့အား စေလွှတ်၍ ဟံသာဝတီအား လုပ်ကြံတိုက်ခိုက်ပေးပါရန်၊ စစ်ပြီးပါကသမီးကညာနှင့်ဆင်ကြီး၊ မြင်းကြီးတို့အား ဆက်သ ပါမည့်အကြောင်းပါသည့် စာသဝဏ်အား ဆက်သစေသည်။

ရခိုင်ဘုရင် မင်းရာဇာကြီးကလက်ခံပြီး သားတော်မင်းခမောင်း အိမ်ရှေ့မင်းအား ကက္ကူလွန်းကြင်(လှေ) ၅၀၀ ဖြင့် တာဝန်အပ်နှင်းသည်။ မင်းခမောင်းသည် မော်တင်မှ စစ်ရေးလမ်းကြောင်းရှိ သန်လျင်မြို့သို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ရာ သန်လျင်မြို့အား အနိုင်တိုက် နိုင်၍ မြို့ပျက်လေသည်။ ရခိုင်တပ်သားများ သန်လျင်မြို့တွင် အခိုင်အမာတပ်စွဲသည်။ တောင်ငူဘုရင် မင်းရဲကျော်ထင်၏သား နတ်ရှင်နောင်တပ်နှင့် ရခိုင်တပ်တို့ ပူးပေါင်းကာ ဟံသာဝတီသို့ရောက်ရှိပြီး ဟံသာဝတီအား မင်းရဲကျော်ထင်တပ်က မြို့အရှေ့ဘက်နှင့် သားတော် နတ်ရှင်နောင်ဦးစီးသည့်တပ်က မြို့မြောက်ဘက်၊ ရခိုင်တပ်များက မြို့တောင်ဘက် မှ တိုက်ခိုက်ရန် ဝန်းရံလိုက်ကြသည်။ ဟံသာဝတီမြို့သည် ရန်သူတပ်များ ဝန်းရံထားမှုကြောင့် စားနပ်ရိက္ခာပြတ်လပ်လေသည်။ အစာရေစာရှားပါးခြင်းအား တောင့်မခံနိုင်သည့် ဟံသာဝတီမင်းတပ်မှတစ်ဖက်အချို့သည် ရခိုင်တပ်သို့ ဝင်ရောက်ခိုလှုံကြပြီး တပ်သားအချို့သည် မိမိတို့လွတ်မြောက်မည်ဟု ယူဆသည့်အရပ်သို့ ထွက်ပြေးကြလေသည်။

ဟံသာဝတီနန္ဒဘုရင်၏ သားတော် မင်းရဲကျော်စွာသည် ဟံသာဝတီအား ရခိုင်နှင့် တောင်ငူတပ်ပေါင်းစုမှ ဝိုင်းရံထားစဉ် တောင်ငူဘုရင်တပ်သို့ ခိုဝင်သည်။ ဟံသာဝတီနန္ဒ ဘုရင်မှ သားတော်သည် အားကိုးမရသည် လက်ရုံးဖြစ်သည်ကို သိရှိကာ ညီတော်အား ထီးနန်း ပြန်လည်ရရှိအောင် တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်မင်းပြုရန် မှာကြားပြီး တောင်ငူမြတ်စော ညီနောင်ဘုရားတွင် ရဟန်းဝတ်၍ သီတင်းသုံးလေသည်။

ဟံသာဝတီကျ၍ တောင်ငူတပ်မှ ဟံသာဝတီအား ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်သည်။ တောင်ငူ ဘုရင်သည် ရခိုင်တပ်သို့ အဖိုးထိုက်တန်သည့် မင်းပဏ္ဏာနှင့်တကွ ပဲခူးပြည်ရှင်ဟံသာဝတီ မင်း၏မိဖုရားနှင့်အတူ သမီးတော် ရှင်နောင်းအား မိဖုရားကြီး၏အဆောင်အယောင်၊ အထိန်း တော် အချီတော် လေးယောက်၊ ကိုယ်လုပ်တော်သုံးကျိပ်နှင့်တကွ ရခိုင်ဘုရင်မင်းရာဇာကြီး ထံ ဆက်သသည်။ ရှင်ထွေးနောင်းအား မင်းရာဇာကြီးမှ တန်ဆောင်မိဖုရားအဖြစ် ချီးမြှောက် သည်။ ရခိုင်နိုင်ငံမြောက်ဦးနန်းမြို့၏ အဆောင်ရ မိဖုရားရှင်ထွေးနောင်းသည် မြောက်ဦးမြို့ ၏ တောတောင်၊ မြစ်ချောင်းအသွယ်သွယ် သဘာဝအလှနှင့် လူတို့ဖန်တီးမှုကြောင့် ဖွံ့ဖြိုး

တိုးတက်ခမ်းနားလှပနေသည့် ရခိုင်ပြည်သည် မိမိ မွေးရပ်နှင့်မတူ ခမ်းနားတင့်တယ်လွန်းသည့်အတွက် မြောက်ဦးရွှေနန်းတော်ဖွဲ့ပိုက်စုံရတုအား ဖွဲ့နွဲ့သီကုံးခဲ့ သည်။

မြန်မာအစ တကောင်းကဟုဆိုသည့်အတိုင်း တကောင်းမင်း အဘိရာဇာ၏သား ကံရာဇာကြီးသည် ရခိုင်တွင် ထီးနန်းစိုက်ခဲ့သည်။ မြန်မာဘုရင်များသည် မြင်စိုင်း၊ ပင်းယ၊ အင်းဝကုန်းဘောင်ဟု ခေတ်အဆက် ဆက် မင်းပြုစိုးစံအုပ်ချုပ်ခဲ့ကြပြီး နှစ်ပေါင်းထောင်ချီ ၍ တည်တံ့ခဲ့သည်။

ရခိုင်နှင့်မြန်မာတို့သည် ရှေးရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာ ကပင် တစ်နေရာနှင့်တစ်နေရာ ကူညီ၊ ကူးလူးဆက်ဆံမှု များ ရှိခဲ့သည်။ (အေဒီ ၁၀၄၄)တွင် အနော်ရထာမင်း သည် ပထမမြန်မာနိုင်ငံကို စတင်ထူထောင်၍ ဒုတိယ မြန်မာနိုင်ငံအား ဘုရင့်နေောင်၊ တတိယမြန်မာနိုင်ငံကို အလောင်းဘုရားတို့မှ ခေတ်အဆက်ဆက်၊ မင်း အဆက်ဆက်ဖြင့် အုပ်ချုပ်မင်းပြုခဲ့ကြသည်။

ကျန်စစ်သားမင်း (အေဒီ ၁၁၀၃ ခုနှစ်) သည် ရခိုင်ဘုရင် မင်ပတီအား ဖွန်တို့နှင့်ပူးပေါင်းကာ ရခိုင်မင်း လက်ယာမင်းနန်အား ထီးနန်းတင်ပေးခဲ့သည်။ မြန်မာ ဘုရင်များသည် ရခိုင်ထီးရေးနန်းရေးများအတွက် တိုက်ပွဲဝင် ကူညီခဲ့ကြသည်။

ရခိုင်နှင့်မြန်မာ ကူးလူးသွားလာနိုင်သည့် လမ်းသုံးသွယ်ရှိသည်။ အမ်း၊ ဒလက်၊ တောင်ကုတ် တောင်ကြားလမ်းတို့ဖြစ်၍ ရခိုင်ကမ်းရိုးတန်းနှင့် ဧရာဝတီမြစ်ဝှမ်းတို့ကို ချိတ်ဆက်သည့်အမ်းနှင့် ဒလက် တောင်ကြားလမ်းသည် မီတာ ၁၄၀၀ ခန့်ဖြင့် မြင့်မား သည့်တောင်များကို ခက်ခဲစွာ ဖြတ်ကျော်ရသည်။ တောင်ကုတ်တောင်ကြားလမ်းသည် အမြင့် ၁၀၀၀ မီတာခန့်ရှိပြီး ဖြတ်ကျော်ရန် လွယ်ကူသည်။ တောင်ကုတ်တောင်ကြားလမ်းအရှည်သည် ကီလိုမီတာ ၁၂၀ မျှသာရှိသောကြောင့် ရခိုင်သို့ဝင်သည့်လမ်းသုံးသွယ် တွင် အတိုဆုံးလမ်းဖြစ်သည်။ ရှေးဦးခေတ်ကုန်သည် များနှင့် အခြေချဝင်ရောက်နေထိုင်လိုသူတို့၏ ရခိုင် သို့ဝင်သည့် အဓိကတံခါးပေါက်ဖြစ်သည်။ ဓညဝတီ

“ရှေးဦးခေတ် ကုန်သည်များနှင့် အခြေချဝင်ရောက် နေထိုင်လိုသူတို့၏ ရခိုင်သို့ဝင်သည့် အဓိကတံခါးပေါက် ဖြစ်သည်။”

ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် စစ်တွေနှင့် မြောက်ဦးမြို့တို့သည် စပါးအထွက်အကောင်းဆုံးမြို့ဖြစ်သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်နိုင်ငံ၏ ဗဟိုအချက်အချာမြို့မှာ စစ်တွေမြို့ဖြစ်ပြီး ၁၉ ရာစုတွင် ဆန်စပါး အများဆုံး တင်ပို့နိုင်သည့် အဓိကကျသည့် ဆိပ်ကမ်းမြို့ဖြစ်ခဲ့သည်။

၁၇ ရာစုမှစ၍ဘုရင်နိုင်ငံများ၏ထူးခြားဖြစ်စဉ်များမှာ မဏ္ဍလဟုခေါ်သည့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုအစရှိသည်တို့ကို အခြေပြု၍ ညီညွတ်သောလူမျိုးစုများ၊ အင်အားများ စုပေါင်းဖွဲ့စည်းလာခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အင်အားအကြီးဆုံးနိုင်ငံများမှာ မြန်မာ၊ ထိုင်း၊ ဗီယက်နမ်တို့ ဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှတွင် မိမိနိုင်ငံနှင့်ထိစပ်သည့် ထီးပြိုင်နန်းပြိုင် ဘုရင်နိုင်ငံငယ်လေးများအား သိမ်းယူကာ မဟာနိုင်ငံကြီးများအဖြစ် ရပ်တည်ခဲ့ကြသည်။

ထူးခြားချက်မှာ လာအို၊ ကမ္ဘောဒီယားနိုင်ငံတို့သည် နိုင်ငံကြီးများ၏ရန်မှ ကင်းဝေးခဲ့သည်။ ၁၇ ရာစုကုန်သည်အထိ ရခိုင်သည် စီးပွားရေး၊ စစ်ရေး အင်အားတောင့်တင်းခြင်းကြောင့် ကျန်ရှိရပ်တည်နိုင်ခဲ့သည်။ အမရပူရနန်းမြို့ ပဒုံမင်း (အေဒီ ၁၇၈၂ - ၁၈၁၉) လက်ထက်တွင် ငယ်ကျွန်ဗိုလ်ခိုင်လှနှင့် ငချင်းခိုင်တို့နှစ်ယောက်အား ရခိုင်သို့စေလွှတ်၍ မြောက်ဦးမြို့အကြောင်း စုံစမ်းစေသည်။ ရမ်းဗြဲကျွန်းအကြောင်း စုံစမ်းရန်အတွက် အထောက်အကူနှစ်ဦးအား ထပ်မံစုံစမ်းထောက်လှမ်းခဲ့သည်။ ထို့နောက် သားတော်အိမ်ရှေ့မင်း မဟာဥပရာဇာရွှေတောင်မင်း (သတိုးသုဓမ္မရာဇာ) သည် မြန်မာဘုရင့်တပ်နှင့်အတူ တပ်ပေါင်း ၃၃ တပ်၊ တိုက်ဆင် ၃၃၀၊ မြင်း ၃၃၀၀၊ စစ်သည် ၃၃၀၀၀ ဖြင့် ကြည်းကြောင်း၊ ရေကြောင်းတို့ဖြင့် ရခိုင်သို့စစ်ချီတက်သည်။ မြန်မာတို့စစ်ချီလာသည်ကိုသိသည့် မဟာသမ္မတမင်းသည် မှူးမတ်ပညာရှိတို့နှင့် တိုင်ပင်ရာ ဓားပိုင်ကြီးကျော်ပုံက မြန်မာတို့အင်အားသာလွန်းသည့်အတွက် လက်ဆောင်ပဏ္ဏာနှင့် သမီးကညာအား ဆက်သ၍ မဟာမိတ်ပြုရန် အကြံပေးသည်။

သို့သော် မဟာသမ္မတမင်းကိုယ်တိုင် ဘုရင့်တပ်ကိုဦးစီး၍ လောင်းကြက်မြို့ရှိ မြန်မာတပ်များအား တိုက်ခိုက်ရာ အင်အားမတူသည့်အတွက် မြောက်ဦးမြို့သို့ ပြန်လည်ဆုတ်ခွာခဲ့ရသည်။ ရခိုင်ဘုရင် မဟာသမ္မတမင်းသည် မြောက်ဦးရွှေမြို့တော်၊ ရွှေဝင်းတော်အတွင်းမှ တိုက်ခိုက်ရန် ကြံစည်သော်လည်း အခြေမလှသည့်အတွက် မြို့တော်မှဆုတ်ခွာပြီး ကျွန်းသာယာတွင် ခိုဝင်နေခဲ့သည်။ မြန်မာတပ်များမှ ကျွန်းသာယာတွင် ခိုဝင်နေသည့် ရခိုင်ဘုရင်နှင့်မိဖုရား၊ သားသမီးနှင့်အခြေအရံတို့အား မြန်မာတပ်မှူး အတ္တပတ်မြင်းဝန်နေမျိုးကျော်ထင်မှ ဖမ်းဆီး၍ မဟာဥပရာဇာရွှေတောင်မင်းထံ ဆက်သသည်။ မဟာဥပရာဇာရွှေတောင်မင်းသည် ရခိုင်မင်းနှင့်တကွမိဖုရား၊ သားသမီး၊ မင်းဆွေမင်းမျိုး၊ အခြေအရံ၊ အတတ်ပညာရှင်၊ အသိပညာရှင်၊ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်ကြေးရုပ်ကြီးများ၊ စိန်ပြောင်း၊ ဆင်မြင်း၊ စစ်သုံးပန်းတို့ကို ခေါ်ဆောင်၍ အမရပူရနန်းမြို့သို့ ပြန်လေသည်။

ရခိုင်ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ရခိုင် (ဓညဝတီမြို့၊ မြောက်ဦးမြို့)အားနန္ဒပကြံအားလည်းကောင်း၊ ရမ်းဗြဲမြို့ကို ပျံချီဇေယျကျော်ထင်အားလည်းကောင်း၊ သံတွဲခနစ်ခရိုင်နှင့် တောင်စဉ်မြို့အား နန္ဒကာမဏိအားလည်းကောင်း မြို့ဝန်များခန့်၍ အုပ်ချုပ်စေခဲ့သည်။ ထို့နောက် မြန်မာတို့သည် အင်္ဂလိပ်တို့၏ကျူးကျော်စစ်ပွဲများကြောင့် ထီးနန်း ပျက်သုဉ်းခဲ့ရသည်။

- (၁) အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ပထမစစ်ပွဲ (ဘကြီးတော်လက်ထက် ၁၈၂၄ ခုနှစ်) ရန္တပိုစာချုပ်ဖြင့် ရခိုင်နှင့်တနင်္သာရီအား အင်္ဂလိပ်တို့အား ပေးလိုက်ရသည်။
- (၂) အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ဒုတိယစစ်ပွဲ (ပုဂံမင်းလက်ထက် ၁၈၅၂ ခုနှစ်) မြေထဲမြို့(ခေါ်) အောင်လံမြို့အား အင်္ဂလိပ်တို့ထံ ထပ်မံပေးလိုက်ရပြန်သည်။
- (၃) အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ တတိယစစ်ပွဲ (သီပေါမင်းလက်ထက် ၁၈၈၅ ခုနှစ်)တွင် မန္တလေးနန်းတော်အား သိမ်းယူခဲ့ကြသည်။

ဗြိတိသျှ (ခေါ်) အင်္ဂလိပ်တို့မှ မြန်မာနိုင်ငံအား သုံးကြိမ်တိုင် ကျူးကျော်စစ်ပွဲများ ဆင်နွှဲ၍ မြန်မာနိုင်ငံအား သိမ်းယူသည့်အချိန်မှစ၍ မြန်မာမင်းဆက် အပြီးတိုင်ဆိတ်သုဉ်းသွားလေသည်။ ဘုရင်တို့၏ ခေတ်အဆက်ဆက်၊ မင်းအဆက်ဆက်ဖြင့် နှစ်ပေါင်းထောင်ချီ အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသော်လည်း နန်းတွင်းမိဖုရားများ၏ယှဉ်ပြိုင်မှု၊ နန်းတွင်းမှူးမတ်များ၏ သစ္စာဖောက်မှု၊ တိုင်းတစ်ပါးယဉ်ကျေးမှု ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှုများ၊ ဘုရင်များ တန်ခိုးထွားရန်၊ နယ်မြေကျယ်ပြန့်ရန် ဖြန့်ကြက်ဆောင်ရွက်မှုများ၏ ရလဒ်များပင် ဖြစ်သည်။

ခေတ်စနစ်ပြောင်းလဲလာခြင်းနှင့်အတူ အမိမြန်မာနိုင်ငံဟု တင်စားခေါ်ဝေါ်သည့် နိုင်ငံတော်ကြီးတွင် ဗမာ၊ မွန်၊ ရခိုင်၊ ရှမ်း၊ ချင်း၊ ကချင်၊ ကရင်၊ ကယား အစရှိသည့် လူမျိုးပေါင်း ၁၃၅ မျိုး စုစည်း၍ မြန်မာနိုင်ငံဟု ဖြစ်တည်လာသည့် တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံနေထိုင်သည့် မြန်မာနိုင်ငံကြီးသည် တောင်ပေါ်မြေပြန့်မခွဲခြား လက်တွဲ၍ အေးချမ်းစွာအတူတကွနေထိုင်ခြင်း ပျက်ပြားစေရန် တိုင်းတစ်ပါးမှ ဆောင်ရွက်နေမှုအား လက်ခံသူအချို့ကြောင့် မြန်မာပြည်ကြီး ပျက်စီးခဲ့ပါလျှင် ရှေးယခင်ကဘုရင်များလက်ထက်တွင် ခမ်းနားစွာ ရပ်တည်ခဲ့ကြသော်လည်း ပြည်ပကျူးကျော်စစ်များကြောင့် တိုင်းနိုင်ငံပျောက်ခဲ့ရပြီဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ ကြိုးစား၍ ပြန်လည်ရရှိခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံကြီးတည်တံ့စေရန် ယနေ့ မြန်မာတိုင်းရင်းသားတိုင်း၏ မွေးရာပါတာဝန်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံကြီး ပျက်သုဉ်းကွယ်ပျောက်ပါက လူမျိုးပါ ပျောက်မည့်အရေးအား သတိထား၍ ပြည်တွင်းပြည်ပအန္တရာယ်အား မျိုးချစ်စိတ်ဖြင့် ကာကွယ်၊ ပြည်တွင်းသစ္စာဖောက်များ၏ စည်းရုံးသိမ်းသွင်းမှုများအား သတိဖြင့် ရှောင်ရှား၍ အမိမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီးအား တိုင်းရင်းသားများအားလုံး စည်းလုံးညီညွတ်စွာ ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ကြပါရန် တိုက်တွန်းရေးသားလိုက်ရပါတော့သည်။

သက်မှားခင်(ရွှေကျွန်းမြေ)

ကိုးကား

- ရခိုင်သမိုင်းမိတ်ဆက် (ဒေါက်တာအေးချမ်း၊ ရက္ခပူရ၊ ရက္ခိတ)

စိုက်ပျိုးရေးကိုအခြေခံပြီး စက်မှုလယ်ယာစနစ်ကိုကူးပြောင်းကာ ခေတ်မီစိုက်ပျိုးရေး နည်းစနစ်များဖြင့် စိုက်ပျိုးနိုင်ရေးလုပ်ဆောင်မှုကြောင့် စာရေးသူတို့နိုင်ငံအနေဖြင့် စားနပ် ရိက္ခာဖူလုံမှုရှိသည့်အပြင် ဆန်၊ ပဲမျိုးစုံနှင့် အသီးမျိုးစုံတို့ကို ပြည်ပသို့ပါ တင်ပို့ရောင်းချနိုင် ခဲ့ပါသည်။ ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေးအဖွဲ့ (FAO)၏အဆိုအရ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စားနပ်ရိက္ခာဈေးနှုန်းသည် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း ပိုမိုမြင့်တက်လျက်ရှိခြင်းကြောင့် တစ်ကမ္ဘာလုံး အတွက် စိုးရိမ်ပူပန်စရာဖြစ်လာခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။ စာရေးသူတို့နိုင်ငံအနေဖြင့် စိုက်ပျိုးရေး အတွက် ရေခံ၊ မြေခံကောင်းပြီး စိုက်ပျိုးမြေများစွာရှိသည့် ပထဝီအနေအထားကို ပိုင်ဆိုင် ထားသဖြင့် အားသာချက်ရှိပြီး အခြားနိုင်ငံများထက် စိုက်ပျိုးသီးနှံများကို ပြည်တွင်းတွင် လုံလောက်စွာ စိုက်ပျိုးနိုင်သည်ကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ သို့သော် တစ်နေ့ထက် တစ်နေ့ မြင့်တက်လာသည့် စားသောက်ကုန်များ၏ ဈေးနှုန်းမြင့်မားမှုများမှာ သာမန်ဝန်ထမ်း၊ လက်လုပ်လက်စားများအတွက် အခက်အခဲ အကျပ်အတည်း ဖြစ်ပေါ်စေသည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ စားသောက်ကုန်၊ ကောက်ပဲသီးနှံများနှင့်အတူ စက်သုံးဆီဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်လာမှုတို့ကို ထိန်းချုပ်ရန်လိုအပ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံအတွက် စားနပ် ရိက္ခာနှင့် စွမ်းအင်လုံလောက်မှုရှိရန်လိုအပ်သလို လုံခြုံမှုရှိရန်လည်း လိုအပ်လာပါသည်။

စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှုမှာ စာရေးသူတို့နိုင်ငံအနေဖြင့် ပူပန်စရာမလိုသော်လည်း စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင် စားသုံးဆီဖူလုံမှုမရှိသဖြင့် လိုအပ်သည့် စားသုံးဆီများကို ပြည်ပနိုင်ငံ များမှ လစဉ်မြောက်မြားစွာဝယ်ယူတင်သွင်းနေရသဖြင့် နိုင်ငံခြားငွေ များစွာဆုံးရှုံးလျက် ရှိပါသည်။ စားသုံးဆီမလုံလောက်သလို စွမ်းအင်လုံလောက်မှုလည်း မရှိသဖြင့် ပြည်ပနိုင်ငံ များမှ စက်သုံးဆီများလည်း လစဉ်ဝယ်ယူတင်သွင်းနေရပါသည်။ နေ့စဉ် တရိပ်ရိပ် တက် လာသည့် အခြေခံစားသောက်ကုန်အပါအဝင် စားသုံးဆီနှင့် စက်သုံးဆီဈေးနှုန်းများ ထိန်းချုပ်နိုင်ရေး အစိုးရအနေဖြင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ခြင်းကြောင့် စားသုံးဆီဈေးနှုန်း များကို သင့်တော်သည့် ဈေးနှုန်းဖြင့် ရောင်းချပေးနိုင်ရေး လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် နိုင်ငံမှထွက်ရှိသည့် စွမ်းအင်မှာ လုံလောက်မှုမရှိခြင်းကြောင့် ပြည်ပနိုင်ငံများမှ တင်သွင်းနေရဆဲဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့အချိန်တွင် စက်သုံးဆီဈေးနှုန်းမြင့်တက်ကာ ဈေး နှုန်းတည်ငြိမ်မှုမရှိခြင်းကြောင့် အခြေခံစားသောက်ကုန်အပါအဝင် လူသုံးကုန်များမှာလည်း ဈေးနှုန်းကျဆင်းမှု မရှိခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော် စီးပွားရေးနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ ဘက်စုံပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ရေးအဖွဲ့ (BIMSTEC) မှ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနက် မြန်မာ၊ အိန္ဒိယနှင့် ဘူတန်နိုင်ငံတို့သည် ပြည်ပမှ စွမ်းအင်သွင်းကုန်များအပေါ် အလွန်အမင်း မှီခိုအားထားနေရသည်ဟု ပြောဆို လျက် ရှိပါသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ပြည်ပမှတင်သွင်းသည့် စက်သုံးဆီအပေါ် အလွန်အမင်းမှီခိုအားထားနေခြင်းသည် နိုင်ငံ၏နိုင်ငံခြားငွေများစွာ ဆုံးရှုံးသလို ကောင်း သည့် လက္ခဏာမဟုတ်သည်ကို သတိပြုစေချင်ပါသည်။ ပြည်သူများ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှု အတွက် အခက်အခဲမရှိသော်လည်း စက်သုံးဆီများ သင့်တော်သောဈေးနှုန်းဖြင့် အသုံးပြု နိုင်ရေး ပြည်တွင်းစက်သုံးဆီလိုအပ်ချက်မှာ စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်အဖြစ် ရှိနေပါသည်။ စာရေးသူ တို့နိုင်ငံမှာ ပြည်တွင်းတွင် စားသုံးရန် ဆန်၊ ပဲ အပါအဝင် ကောက်ပဲသီးနှံများ လုံလောက်စွာ

ထွက်ရှိမှုကြောင့် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှုရှိပြီး စားသုံးဆီနှင့် စက်သုံးဆီလိုအပ်ချက်၊ စွမ်းအင်လိုအပ်ခြင်း မှုအတွက် လိုအပ်ချက်များရှိနေသည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှု၊ စစ်ပွဲများဖြစ်ပွားမှုများကြောင့် မြင့်တက်လာသည့် စွမ်းအင်ဈေးနှုန်းများသည် ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများအတွက် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုမြင့်တက်အောင် လှုံ့ဆော်ပေးသကဲ့သို့ဖြစ်ပေါ်စေသည် ကို သတိပြုမိပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကြောင့် စာရေးသူတို့နိုင်ငံ စီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ထိုက်သင့်သလောက် အနှောင့်အယှက် အဟန့်အတား ဖြစ်ပေါ် စေပါသည်။ စာရေးသူတို့နိုင်ငံတွင် ကျေးလက်ဒေသ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများကို အစိုးရက မြင့်မားတိုးတက်အောင် ကူညီဆောင်ရွက်မြှင့်တင်ပေးလျက်ရှိပြီး လုပ်ငန်းများ အောင်မြင်တိုးချဲ့နိုင်ရေးအတွက် နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုများ၊ ချေးငွေများ ရရှိ အောင် အလေးထားလုပ်ဆောင်ပေးလျက် ရှိပါသည်။

စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးအတွက် မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များရရှိရေး၊ နည်းစနစ်ပိုင်းတွင် မှန်ကန်စွာ အသုံးပြုနိုင်ရေး ကွင်းဆင်းဆောင်ရွက်မှုများကို အလေးထားလုပ်ဆောင်ပေးကာ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်အောင် ပံ့ပိုးကူညီပေးလျက်ရှိပါသည်။ မှန်ကန်သည့် စိုက်ပျိုးရေးစနစ်ဖြင့် စိုက်ပျိုးနိုင်မှု၊ ရိတ်သိမ်းမှု၊ ကျရောက်တတ်သည့် ပိုးမွှားများအန္တရာယ်မှ ကာကွယ်နိုင်မှု၊ ကောင်းမွန်သည့် မျိုးကောင်း မျိုးသန့်များဖြင့် စိုက်ပျိုးနိုင်မှုတို့ကို ကြပ်မတ် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်မှုကြောင့် ယခင်ကထက် ပိုမိုတိုးတက်မှုရှိလာသည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်ပါ သည်။ သို့သော် ကျေးလက်ဒေသများတွင် မိရိုးဖလာ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများကို ပုံမှန်အသိစိတ်ဖြင့်သာ ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နေမှုများမှာလည်း အားနည်းချက်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။

အစိုးရအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်၏စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို မြှင့်တင်ရာတွင် လိုအပ်ချက် များကို ဘက်ပေါင်းစုံက ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့်အပြင် မူဝါဒဆိုင်ရာများ ပြန်လည်စိစစ်၍ ဖြေလျှော့သင့်သည်များကိုလည်း ဖြေလျှော့ပေးခဲ့ပြီး ဖြစ် ပါသည်။ စာရေးသူတို့နိုင်ငံတွင် စီးပွားရေးနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာနိုင်ငံကုန်သည်များနှင့် စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်းချုပ် (UMFCCI) ၏အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း အစိုးရက အားပေးကူညီပေးလျက် ရှိပါသည်။ UMFCCI အနေဖြင့် အဓိကအားဖြင့် ထုတ်လုပ်မှုအပိုင်း၊ ကုန်သွယ်မှုအပိုင်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှုအပိုင်းသုံးပိုင်းကို အလေးထားဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါ သည်။ အဆိုပါ အပိုင်းသုံးပိုင်းမှာ နိုင်ငံ၏ GDP တွက်ချက်မှုတွင် ပါဝင်သည့်အပိုင်းများ ဖြစ် သဖြင့် အရေးပါသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ပြည်သူတို့၏ စားဝတ်နေရေးအဆင်ပြေမှုသည် အဓိကကျသဖြင့် အစိုးရများအနေဖြင့် နိုင်ငံတည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးနှင့် စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံရေးကို အမျိုးသားရေး လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် မျှော်မှန်းဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ စာရေးသူတို့နိုင်ငံမှာ အခြားနိုင်ငံ များနှင့် မတူညီသည့် ရေမြေသယံဇာတများ၊ စိုက်ပျိုးမြေများ မြောက်မြားစွာပိုင်ဆိုင်ထား သည့် အားသာချက်ရှိခြင်းကြောင့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများ ဖြစ်ထွန်း အောင်မြင်နိုင်ရန် အခွင့်အလမ်းကောင်းများရှိပြီး ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ အခွင့်အလမ်းကောင်း များကို အကျိုးရှိရှိ အသုံးချနိုင်ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေး

လုပ်ငန်းများ အောင်မြင်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့် လူသားအရင်းအမြစ်များ လုံလောက်စွာ ရှိပြီးဖြစ်သော်လည်း ခေတ်စနစ်နှင့်လျော်ညီသည့် နည်းစနစ်ကောင်းများ၊ ခေတ်မီ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးစနစ်ကောင်းများကို လက်တွေ့ကျကျ ကျင့်သုံးနိုင်မှု အားနည်းလျက်ရှိခြင်းကြောင့် အောင်မြင်တိုးတက်သင့်သလောက် မတိုးတက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံ၏ စားနပ်ရိက္ခာထုတ်လုပ်နိုင်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဝယ်လိုအားနှင့် ရောင်းလိုအား မျှတမှုမရှိခြင်း၊ ထုတ်လုပ်မှုကုန်ကျစရိတ်များ များပြားခြင်း၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး ခက်ခဲသည့်ဒေသများတွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုမရှိခြင်း၊ အမှန်တကယ် စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးလုပ်ကိုင်သူများအနေဖြင့် အကျိုးခံစားခွင့် အပြည့်အဝ မရရှိဘဲ ကုန်သည်များ၊ လုပ်ငန်းရှင်များ၏ ငွေကြေးဖြင့် စီးပွားရှာ ခြယ်လှယ်မှုအောက်မှ ရုန်းမထွက်နိုင်ခြင်း၊ အထွေထွေ ကုန်ကျစရိတ် များပြားခြင်းတို့ကြောင့် ထုတ်လုပ်မှု ကုန်ကျစရိတ်မြင့်မားကာ ရှိသင့်ရှိထိုက်သည့်ဈေးနှုန်းထက် ပို၍ကြီးမြင့်နေရသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ထို့အပြင် စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများကို အောင်မြင်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သော်လည်း ထွက်ရှိလာသည့်ထုတ်ကုန်များအပေါ် ဈေးကွက်ရှာဖွေနိုင်မှု နည်းပါးခြင်း၊ ထွက်ရှိလာသည့်ကုန်ကြမ်းများအပေါ် မူတည်၍ ကုန်ချောထုတ်လုပ်နိုင်မှု အပြည့်အဝမရှိခြင်းကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သင့်သလောက် မတိုးတက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ထွက်ရှိသည့် ကုန်ပစ္စည်းများကို ပြည်ပပို့ကုန်အဖြစ် အဆင့်မြှင့်တင်ပြောင်းလဲဆောင်ရွက်နိုင်မှု မရှိခြင်းကြောင့် နစ်နာဆုံးရှုံးမှုများရှိနေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့အချိန်တွင် အစိုးရအနေဖြင့် လယ်ယာကဏ္ဍ၊ စက်မှုကဏ္ဍနှင့် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍ အသီးသီး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လိုအပ်ချက်များကို အားပေးကူညီလျက်ရှိပြီး MSME လုပ်ငန်းများကိုလည်း အောင်မြင်အောင် တွန်းအားပေးကူညီဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ MSME လုပ်ငန်းများဖြင့် ပြည်တွင်းမှ ရရှိ

“ယနေ့အချိန်တွင် အစိုးရအနေဖြင့် လယ်ယာကဏ္ဍ၊ စက်မှုကဏ္ဍနှင့် ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍ အသီးသီး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လိုအပ်ချက်များကို အားပေးကူညီလျက် ရှိပြီး MSME လုပ်ငန်းများကိုလည်း အောင်မြင်အောင် တွန်းအားပေးကူညီ ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။”

နိုင်သည့် ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများကို ကုန်ချောထုတ်လုပ်မှုများအဖြစ် တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

ပြည်သူများ၏ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေး၊ စွမ်းအင်ဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်မှုမရှိဘဲ နိုင်ငံအတွက် လိုအပ်သည့်စွမ်းအင်များ လုံလောက်မှုရှိစေရေးမှာ ယနေ့အချိန်တွင် ထိန်းကျောင်းမှုတစ်ရပ်အဖြစ် ရောက်ရှိလျက် ရှိပါသည်။ နိုင်ငံစီးပွားမြှင့်တင်ရေးအတွက် အဓိကတာဝန်အရှိဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် နိုင်ငံစီးပွားမြှင့်တင်နိုင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန် စဉ်းစားဆောင်ရွက်နိုင်မည့်အဖြေများ ရရှိနိုင်ရေးအတွက် အဖွဲ့အစည်းအားလုံးက စဉ်ဆက်မပြတ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ စာရေးသူတို့ နိုင်ငံ၏အားနည်းချက်မှာ နိုင်ငံစီးပွားမြှင့်တင်ရေးအတွက် အဓိကနေရာမှရှိကြသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် အသီးသီးအနေဖြင့် ကဏ္ဍအလိုက် ကြုံတွေ့နေရသည့် ပကတိမြေပြင်အခြေအနေများ၊ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကြုံတွေ့နေရသည့်အခက်အခဲများကို အပြန်အလှန် ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု အားနည်းလျက်ရှိနေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးနှင့် ရေလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍ၊ ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍနှင့် အထောက်အကူပြုကဏ္ဍအသီးသီးရှိကြသဖြင့် သက်ဆိုင်ရာကဏ္ဍအသီးသီးရှိ အသင်းအဖွဲ့များအလိုက် လိုအပ်ချက်များကို အစိုးရက ဖြည့်ဆည်း ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ရန် ကြိုးစားဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ သို့မှသာ အစိုးရအနေဖြင့် အမှန်တကယ် လိုအပ်ချက်များကို တွေ့ရှိပြီး နိုင်ငံခြားသုံးငွေ ရှာဖွေပေးနိုင်မည့် ပို့ကုန်မြှင့်တင်ရေးမူဝါဒနှင့် မဟာဗျူဟာ၊ နည်းဗျူဟာများကို မြေပြင်အခြေအနေနှင့်ကိုက်ညီအောင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

စာရေးသူတို့နိုင်ငံအနေဖြင့် ပထဝီနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများကြောင့် စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စွမ်းအင်မလုံခြုံမှုများ မဖြစ်ပေါ်စေရေး၊ နိုင်ငံစီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု နောက်မကျစေရေးတို့အတွက် ယနေ့အချိန်တွင် ပြုပြင်သင့်သည်များကို အချိန်မီပြုပြင်ရန် လိုအပ်လာပါသည်။ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုအတွက် စက်မှုမူဝါဒတစ်ရပ် ရေးဆွဲဆောင်ရွက်နိုင်မှု မရှိသည်ကိုလည်း သတိပြုမိပါသည်။ နိုင်ငံစီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် လုပ်သာကိုင်သာရှိသည့် စီးပွားရေးဝန်းကျင် (Ease of Doing Business)ကို ဖော်ဆောင်၍ လုပ်ဆောင်သင့်သည်ဟု ထင်မြင်မိပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်လုပ်ကိုင်ရာတွင် မှန်မှန်ကန်ကန် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်လိုအပ်ခြင်းကြောင့် အစိုးရအနေဖြင့် ယခင်ကာလများကပင် စဉ်ဆက်မပြတ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် (Public- Private Dialogue)၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး (Private Sector Development) လုပ်ငန်းစဉ်များကိုလည်း အောင်မြင်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ရေး တာဝန်ရှိသူအဆင့်ဆင့်က သက်ဆိုင်သူများနှင့် ပုံမှန်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ ကဏ္ဍများအလိုက် လိုအပ်ချက်များကို သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနများက လုပ်သာကိုင်သာရှိအောင် လိုအပ်ချက်များကို ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်အဖြေရှာ သင့်ပါသည်။

နိုင်ငံ၏စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများ၊ စက်မှုကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ယနေ့ လုပ်ငန်းရှင်များ၊ ပြည်သူများကြုံတွေ့နေရသည့် အခက်အခဲများ၊ စိန်ခေါ်မှုများကို အစိုးရကသိရှိပြီး နိုင်ငံတော်က ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည့်ကိစ္စ

မှန်သမျှကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးနေသည်မှာ အားတက်စရာပင်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံ၏ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသာ ပြည်သူများအတွက် လိုအပ်သည့် စားနပ် ရိက္ခာများ ပြည့်ဝလုံလောက်အောင် အခက်အခဲမရှိ ရရှိခံစားနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းများ အောင်မြင်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသာ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများအတွက် လိုအပ်သည့် တိရစ္ဆာန်အစာကုန်ကြမ်းများသည်လည်း ဈေးနှုန်းသက်သာစွာ ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများအချင်းချင်း အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်လျက် ရှိသည်ကို သတိပြုစေချင်ပါသည်။

မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများကို လေ့လာကြည့်ပါက ပြည်တွင်းရှိပြည်သူများအတွက် ဖူလုံမှုရှိစေရေး ဦးစားပေးဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး ပြည်ပသို့ ကုန်ကြမ်းတင်ပို့နိုင်မှုအစား ကုန်ချောထုတ်လုပ်၍ တန်ဖိုးမြင့်ထုတ်ကုန်များ ပြည်ပသို့တင်ပို့နိုင်ရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု များကို အလေးထားဆောင်ရွက်ရန်လည်း လိုအပ်လာပါသည်။ အရေးကြီးသည့်အချက်မှာ နိုင်ငံအတွင်းတရားမဝင် ကုန်သွယ်မှုများ ပပျောက်စေရေးအတွက် အစိုးရအဆင့် အဖွဲ့ အစည်းများ၊ လုပ်ငန်းရှင်များအားလုံး ဝိုင်းဝန်းကူညီဆောင်ရွက်မှု အားနည်းနေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ခေတ်အဆက်ဆက် တရားမဝင် ကုန်သွယ်မှုများ ပပျောက်စေရေး ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း ယနေ့အချိန်ထိ ရာနှုန်းပြည့်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု မရှိသေးသည်မှာ အားလုံးအသိပင် ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ဖို့လိုအပ်သည့် အရင်းအနှီးများကို ပံ့ပိုးပေးရုံဖြင့် မရရှိနိုင်သေးပေ။ စိုက်ပျိုးမွေးမြူ ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ချမှတ်ထားသည့် မူဝါဒများကို ပြန်လည်သုံးသပ်၍ မြေပြင်တွင် အမှန်တကယ်လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်မည့် မူဝါဒများပြင်ဆင်၍ လိုအပ်ချက်များကို ကူညီ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။

စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးမှ ထုတ်ကုန်များ၊ စက်မှုကုန်ထုတ်ပစ္စည်းများ ပြည်ပဈေးကွက် တွင် ယှဉ်ပြိုင်ရောင်းချနိုင်ရေးနှင့် ထိုက်သင့်သည့်ဈေးကွက်များရရှိရေး၊ ထိုက်သင့်သည့် ဈေးနှုန်းများရရှိရေးတို့အတွက်ပါအစိုးရအနေဖြင့် ယနေ့အချိန်တွင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးကဏ္ဍများအပါအဝင် စက်မှုကဏ္ဍများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နိုင် ရေး ဆောင်ရွက်ရာတွင် လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ကြသူများ၏ အမှန်တကယ် အခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ရေး အလေးထားလုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။ နိုင်ငံ၏ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍမှာ ဝင်ငွေပိုမိုရရှိနိုင်သည့် ကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်သဖြင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကုန်စည်ပို့ဆောင်ရေး ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း၊ ဘဏ်လုပ်ငန်းများနှင့်ပတ်သက်ပြီး ယခုထက်ပိုမို တိုးတက်အောင်မြင်အောင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အိမ်နီးချင်း ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် စင်ကာပူနိုင်ငံတို့၏ ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍ တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်မှု အောင်မြင် နေမှုများကို ပြန်လည်လေ့လာသုံးသပ်၍ မိမိနိုင်ငံနှင့်ကိုက်ညီသည့် ခေတ်သစ်ဝန်ဆောင်မှု ကဏ္ဍကို အောင်မြင်အောင်လုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။

ပြည်သူများ စားနပ်ရိက္ခာလုံလောက်ရုံသာမက ပိုမိုထုတ်လုပ်နိုင်ရေးနှင့် ပိုမိုကောင်းမွန် သော စွမ်းအင်ဈေးကွက်ဖြန့်ဖြူးမှုစနစ်များကို ယနေ့အချိန်တွင် အလေးထား၍ ပြုပြင်

ဖော်ဆောင်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာ ဈေးကွက်အခြေခံကောင်းသော အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် အထောက်အကူပြုပစ္စည်းကိရိယာများမှတစ်ဆင့် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် အစိုးရ၏စီမံခန့်ခွဲမှုဖြင့် နိုင်ငံ၏ စီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ စာရေးသူတို့နိုင်ငံ၏ မြန်မာကျပ်ငွေတန်ဖိုး ကျဆင်း၍ အခြေခံစားသောက်ကုန်နှင့် စက်သုံးဆီဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်လာမှုနှင့်အတူ စားဝတ်နေရေးခက်ခဲမှုဒဏ်ကိုလည်း ပြည်သူများ အလူးအလဲခံစားနေရသည်မှာ အားလုံးအသိပင် ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္ဘာနိုင်ငံရေးအခြေအနေမှာလည်း ရှုပ်ထွေးလျက်ရှိပြီး လက်ရှိအချိန်တွင် ပထဝီနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများကြောင့် ကမ္ဘာနိုင်ငံအသီးသီးတွင် စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စွမ်းအင်ဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်ကာ အခက်အခဲ အကျပ်အတည်းများနှင့် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေကြရပါသည်။ စာရေးသူတို့နိုင်ငံတွင်မူ စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံမှုရှိသည်မှာ မှန်သော်လည်း လောင်စာဆီဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်မှုမှာ ယနေ့အချိန်ထိ ခက်ခဲမှုတစ်ခုအဖြစ် ကြုံတွေ့နေရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံအတွက် စွမ်းအင်မလုံခြုံမှုများ တိုးမြှင့်ဖြစ်ပေါ်မှုမရှိစေရေး အစိုးရအနေဖြင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိခြင်းကြောင့် ပြည်သူအားလုံးက ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

အစိုးရအနေဖြင့် စီးပွားရေးမြှင့်တင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ အောင်မြင်စေရန်အတွက် UMFCFI အပါအဝင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သည့် အသင်းအဖွဲ့များမှ တာဝန်ရှိသူများနှင့် တွေ့ဆုံ၍ အစိုးရဘက်မှ လုပ်ပေးရန်လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းလုပ်ဆောင်နိုင်ရေး ညှိနှိုင်းအဖြေရှာလျက်ရှိပါသည်။ ပြည်သူများ လိုအပ်သည့် စားနပ်ရိက္ခာများ ပြည့်စုံအောင် ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်သော်လည်း ပြည်ပသို့ တိုးမြှင့်တင်ပို့နိုင်ရေး၊ အရည်အသွေးကောင်းမွန်သည့် မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များ၊ ခေတ်မီသည့် စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေးစနစ်များကို လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများရရှိအောင် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ စာရေးသူတို့နိုင်ငံမှာ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ရေခံမြေခံနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ပိုင်ဆိုင်ထားရှိပြီး နည်းပညာနှင့် နည်းစနစ်ကောင်းများ၊ မျိုးကောင်းမျိုးသန့်များဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်ရေး အစိုးရအနေဖြင့် ပညာပေးမှုဆိုင်ရာနှင့် ခေတ်မီနည်းပညာမြင့်မားသည့်စနစ်များဖြင့် စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးကဏ္ဍကို မြှင့်မားအောင် ပံ့ပိုးလုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဆိုပါက တိုးတက်မှုများ ရရှိလာမည် ဖြစ်ပါသည်။

သဲကန္တာရတွင်တည်ရှိသည့် အစွရေးနိုင်ငံတွင် သဲကန္တာရစိုက်ပျိုးရေး နည်းစနစ်သစ်ကို တီထွင်ပြီး သီးနှံစိုက်ပျိုးပင်များကို ဆားငန်ရေလောင်းကာ သဲကန္တာရမြေပေါ်တွင် အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမှာ မယုံကြည်နိုင်စရာပင် ဖြစ်ပါသည်။ အစွရေးနိုင်ငံတွင် လယ်သမားများ၊ စိုက်ပျိုးရေးသမားများ တစ်နှစ်ကို သုံးသီးအထိ စိုက်ပျိုးနိုင်ပြီး ဥရောပဈေးကွက်သို့ တင်ပို့နိုင်သည်အထိ အောင်မြင်လျက်ရှိသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံအနေဖြင့် အစွရေးနိုင်ငံတွင် သဲကန္တာရမြေ၏ စိုက်ပျိုးသီးနှံဖြစ်ထွန်းအောင်မြင်မှုများကို အားရသဘောကျသည်အထိ အစွရေးနိုင်ငံ၏ သဲကန္တာရပေါ်တွင် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ဆောင်မှုမှာ ဖြစ်ထွန်းအောင်မြင်ခဲ့ပါသည်။ ယနေ့အချိန်တွင် အစွရေးနိုင်ငံသည် သဘာဝမြေအနေအထား မပေးသော်လည်း စိုက်ပျိုးရေးနည်းပညာ မြင့်မားသည့်နိုင်ငံအဖြစ်

ရပ်တည်ကာ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေးဆိုင်ရာနည်းလမ်းများကို အခြားနိုင်ငံများသို့ ဖြန့်ဝေ ပေးလျက်ရှိသဖြင့် စာရေးသူတို့နိုင်ငံအနေဖြင့်လည်း အစွဲအမူအပေါ်အဝင် ပြည်ပ နိုင်ငံများမှ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးဆိုင်ရာပညာရပ်များ စနစ်တကျသင်ယူနိုင်မည်ဆိုပါက လွန်စွာအကျိုးရှိနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ရေခဲမြေခဲနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ပိုင်ဆိုင်ထား သည့် စာရေးသူတို့နိုင်ငံအနေဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေးကဏ္ဍမှ ပြည်ပနိုင်ငံများသို့ တင်ပို့နိုင်မှုပမာဏမှာလည်း ယခုထက် ပိုမိုတိုးတက်လာအောင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သင့် ပါသည်။

ယနေ့ ပြည်သူတို့ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသည့် ကုန်ဈေးနှုန်းကြီးမြင့်မှုများနှင့် စားဝတ်နေရေး အခက်အခဲ အကျပ်အတည်းများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်မှာ ကမ္ဘာ့နေရာဒေသ အသီးသီးတွင် ပထဝီနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများကြောင့် စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စွမ်းအင်မလုံခြုံ မှုများ ဖြစ်ပေါ်နေသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကမ္ဘာ့ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများနှင့် ထိခိုက် လွယ်သောနိုင်ငံများတွင် စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စွမ်းအင်မလုံခြုံရေးအတွက် ဖိအားများပိုမိုဖြစ်ပေါ် လျက်ရှိသော်လည်း စာရေးသူတို့နိုင်ငံတွင် ကုန်ဈေးနှုန်းကြီးမြင့်မှု ထိန်းချုပ်နိုင်ရေးကိုသာ အလေးထားလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ တိုင်းရင်းသားပြည်သူများ အခက်အခဲ အကျပ်အတည်း မဖြစ်ပေါ်စေရန် အစိုးရ၏ ကုန်ဈေးနှုန်းကြီးမြင့်မှုမရှိစေရေး မှန်ကန်သည့် အခြေအနေတစ်ခုကို ဖော်ထုတ်၍ ပြည်သူများ၏ အခက်အခဲ အကျပ်အတည်းများမှ လွတ်မြောက်အောင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နေမှုမှာလည်း တဖြည်းဖြည်း အောင်မြင်မှုရရှိလာပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်သူများ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စွမ်းအင်လုံလောက်မှု၊ လုံခြုံမှုရှိမှသာ နိုင်ငံစီးပွား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသဖြင့် တိုင်းရင်းသား ပြည်သူအားလုံးက အစိုးရ၏ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များ အောင်မြင်စေရေးအတွက် အတူ တကွ လက်တွဲကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သင့်ပါကြောင်း တိုက်တွန်းလိုက်ရပါသည်။

ကိုသားကြီး

သို့သော်လည်းကောင်း၊

အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော်

“လီဆူစကားဟာ ခက်ခဲတဲ့ စကားဖြစ်တယ်လို့
ဘာသာစကားသုတေသီများက ဆိုကြတယ်။
အသံ အနိမ့်အမြင့် ခြောက်မျိုးရှိတဲ့အပြင်
ဗျည်းသံမပါဘဲ သရသံ သက်သက်ဖြင့် အဆုံးသတ်တဲ့
သီးခြားအသံပေါင်း ၂၅၀ ခန့်ရှိတယ်။”

ဤဆောင်းပါးဟာ လီဆူယဉ်ကျေးမှုရဲ့ ရှေ့ပြေးဖြစ်လို့ လီဆူတိုင်းရင်းသားတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံများထဲမှ ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံ၊ လူမှုရေးနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုများကိုသာ ခြုံငုံ တင်ပြထားပါတယ်။ ဓလေ့ထုံးစံများမရေးမီ လီဆူတို့ရဲ့ ဇာတိဇာစ်မြစ်ကို ဦးစွာဖော်ပြလို ပါတယ်။ လီဆူတိုင်းရင်းသားတို့ဟာ မူကူးဒေသ (မွန်ဂိုလီးယားကုန်းပြင်မြင့်)တွင် နေထိုင်ခဲ့ ကြပါတယ်။ လီဆူရဲ့အဓိပ္ပာယ်မှာ လူစွမ်းကောင်းတစ်ထောင်တို့က ခေါင်းဆောင်၍ တောင်တန်းကြီးခြေရင်းရှိကွင်းပြင်ကိုလယ်ယာလုပ်ကိုင်စားသောက်ပြီးနောက်တောင်တန်း ကြီးအပြင်ဘက်ရောက်အောင် လယ်ယာလုပ်ကိုင်စားသောက်၍ ရေနှင့်ငါးကိုပါ ပိုင်စိုးနိုင်တဲ့ လူမျိုးကြီးလို့ ခံယူကြပါတယ်။ အဲဒီဒေသမှတစ်ဆင့် ဝါဘာနေရီ (မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းဒေသ)သို့ ပျံ့နှံ့လာခဲ့တဲ့ အုပ်စု၊ နောမီနေရီ (သံလွင်မြစ်ဝှမ်းဒေသ)သို့ ပျံ့နှံ့လာပြီး ဘာလီမြို့ကို တည်ခဲ့တဲ့အုပ်စု၊ မြန်မာနိုင်ငံ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း၊ လားရှိုးနယ်၊ ကျိုင်းတုံနယ်၊ လွယ်လင်၊ တောင်ကြီး၊ ပူတာအို၊ မြစ်ကြီးနား၊ မိုးကုတ် စသည့် ဒေသအသီးသီးသို့ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိလာ တဲ့အုပ်စုဆိုပြီး လီဆူတို့ ပျံ့နှံ့ပုံကို သုံးပိုင်းခွဲခြားနိုင်ပါတယ်။ ဒါ့ပြင် လီဆူလူမျိုးများကို နေထိုင်ရာဒေသနဲ့ စကားကိုလိုက်ပြီး အုပ်စုသုံးမျိုးခွဲခြားမယ်ဆိုရင် -

- (က) ဟူးချား စကားစု၊
- (ခ) လော်ဝူး စကားစု၊

(ဂ) ယီမူ စကားစု ဆိုပြီး ခွဲခြားနိုင်သလို လီဆူပဲ၊ လီဆူဖြူ၊ ပန်းလီဆူဆိုပြီး ခေါ်ဝေါ်ကြတာကိုလည်းတွေ့ရပါမယ်။ ဟူးချားနဲ့ လော်ဝူးစကားကိုပူတာအိုနဲ့ သံလွင်မြစ်ဝှမ်း လွင်ပြင်ဒေသရှိ နောမီလီဆူများ ပြောဆိုကြပြီး ယီမူစကားကို မြစ်ကြီးနား၊ ဗန်းမော်၊ ရှမ်းပြည်နယ်နဲ့ မိုးကုတ်မှ လီဆူများ ပြောဆိုကြပါတယ်။

လီဆူလူမျိုးစုမှာ ဆွေမျိုးစုပေါင်း ၅၅ မျိုးလောက်ထိ ကွဲပြားပါတယ်။ သူတို့ရဲ့ ဆွေမျိုးစုအမည်များကို သတ္တဝါအမျိုးအမည်များနဲ့ သစ်သီးသစ်နှံတို့ရဲ့အမျိုးအမည်များ ဖြင့် မှည့်ခေါ်ထားတာကို တွေ့ရပါတယ်။ ဥပမာအနေနဲ့ သတ္တဝါ အမျိုးအမည်အနည်းငယ် ဖော်ပြရရင် -

- ငါးမျိုးကို (ငှါးဖာ)လီဆူအမျိုး၊
- ကျားမျိုးကို (လာဖာ)လီဆူအမျိုး၊
- ဝက်ဝံမျိုးကို(ဝေါဖာ)လီဆူအမျိုး၊
- ပျားမျိုးကို (ဗျာဖာ)လီဆူအမျိုး၊
- ကြွက်မျိုးကို (ဟဲဖာ) လီဆူအမျိုး၊
- ကြက်မျိုးကို (ကြည်ကြာ) လီဆူအမျိုး၊
- ဆိတ်မျိုးကို (ယန်) လီဆူအမျိုးဟူ၍လည်းကောင်း။
- သစ်သီးသစ်နှံတို့၏အမျိုးအမည်များ -
- မုယောစပါး (ဂွာဖာမျိုး)၊
- လျှော်ပင် (ဇီဖာမျိုး)၊
- သစ်ခေါင်း (ဆီးဖာမျိုး)၊
- ဝါး (ဂျူကြာမျိုး)၊

ဟင်းသီးဟင်းရွက်(ဝေါ)ဟူ၍လည်းကောင်း။

မီးကို (ဟော်ကြာမျိုး)၊

မီးဖိုဆောက်တဲ့အမျိုးကို (စော)၊

လှေကိုစပြီးလုပ်သည့် လူမျိုးကို (လီကြာ)လို့ စသဖြင့် ခေါ်တာကိုတွေ့ရပါတယ်။

ဒါပြင် အစောဆုံးရောက်လာသောသူများကို (ဇော်ကြာ)၊ နောက်ကျပြီး ရောက်လာသူများကို (ဖီကြာ) ဆိုပြီး ခေါ်တာကိုလည်းတွေ့ရပါတယ်။ အကြောင်းမှာ လီဆူတို့ဟာ စိုက်ပျိုးရေးနဲ့ တံငါမှဆိုးဘဝတွင်သာ အမြဲကြုံတွေ့နေရတဲ့အတွက်ကြောင့် နီးစပ်ရာကို အစွဲပြု မှည့်ခေါ်ခဲ့ကြမယ်ထင်တယ်။

လီဆူလူမျိုးတို့ရဲ့ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုကို ပြောရရင် လီဆူလူမျိုးတို့ဟာ အတွန်းများတဲ့ ဂါဝန်ရှည်ကို နှစ်သက်ကြတယ်။ အင်္ကျီမှာ ကိုယ်ထည်အနက်ရောင် လက်ရှည်အဖြူနဲ့ ချုပ်ဝတ်ကြတယ်။ ဒါ့ပြင် လက်ဝဲပခုံးမှ လက်ျာခါးအထိ ပုတီးလုံး အနီ၊ အဝါ၊ အစိမ်း၊ အဖြူ စတာတွေကို သီပြီး ဆွဲထားကြတယ်။ ပုတီးနဲ့အတူ ပြောင်လက်စွာ သွေးထားတဲ့ ပင်လယ် ခရုခွံကို ပိတ်စအနက်ရောင်ပေါ်မှာ သီပြီး လွယ်ထားကြတယ်။ ပစ္စည်းဥစ္စာ ကြွယ်ဝသူတချို့ကတော့ ဆင်စွယ်အပြားကို သီပြီး လွယ်ကြတယ်။

ဦးထုပ်(ဦးဂျာ)ကိုလည်း အသုံးပြုကြတယ်။ ဦးထုပ်ကို ကြယ်သီးအဖြူ လေးတန်း သို့မဟုတ် ငါးတန်း သီပြီး ကပ်ချုပ်ထားကာ အပေါ်ပိုင်းမှာ ခရုခွံအပြား ကပ်ချုပ်ထားတယ်။ ရှေ့နဖူးတည့်တည့်မှာ ပုတီးအဖြူ တစ်တန်း၊ အနီတစ်တန်း၊ အရည်လိုက် အတန်းနှစ်ဆယ်ခန့် မျက်ခုံးပေါ်ရောက်လုနီးပါး တွဲလွဲချထားပါတယ်။ အဖျားမှာ သံဖြူလုံး သို့မဟုတ် ကြေးနီလုံး လေးများတပ်ဆင်ထားတယ်။ လီဆူလူမျိုးတို့ရဲ့ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုမှာ နေရာဒေသအလိုက် ကွာခြားမှု ရှိတာကို တွေ့ရှိနိုင်သလို တရုတ်ယဉ်ကျေးမှုများစွာ လွှမ်းမိုးနေတာကိုလည်း သတိချပ်မိတယ်။ ဒါကလည်း အဆန်းမဟုတ်ဟု ထင်ပါတယ်။ အကြောင်းမှာ အရှေ့တောင် အာရှတစ်ခုလုံးပင် လွန်ခဲ့သော ၂၀၀ လောက်က အိန္ဒိယနဲ့ တရုတ်ယဉ်ကျေးမှုများ လွှမ်းမိုးခဲ့သည်မှာ သမိုင်းမှာ အထင်အရှားပေါ်လွင်နေပါတယ်။ ဒီအထဲမှ လီဆူတို့နေထိုင်တဲ့ နေရာမှာ များသောအားဖြင့် ယနေ့တိုင် တရုတ်နှင့်ထိစပ်နေတဲ့အတွက်ကြောင့် တရုတ်ယဉ်ကျေးမှု အများဆုံးလွှမ်းမိုးခံရတာဖြစ်နိုင်တယ်။

ဆက်လက်ပြီး အမွေဆက်ခံရေးကို ပြောရရင် လီဆူလူမျိုးများမှာ သတ်မှတ်ထားတဲ့ အိမ်ပုံစံမရှိပါ။ သုံးဆက် အိမ်မခွဲဘဲနေကြလို့ ရှည်လျားတဲ့ အိမ်ထောင်စုစည်းနေထိုင်သူများလည်းရှိတယ်။ အသက်ကြီးတဲ့ယောက်ျားဟာ မိသားစုမှာ ခေါင်းဆောင်ဦးစီးဖြစ်တယ်။ အရိုက်အရာမှာ ကြီးသူမှငယ်သူသို့ ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ပေးကြတယ်။ လီဆူလူမျိုးတို့ရဲ့ ဓလေ့ထုံးတမ်းအရ အမွေဆက်ခံရေးမှာ အမျိုးသမီးများကို ဦးစားပေးလေ့မရှိချေ။ အိမ်ထောင်ဦးစီးတစ်ယောက် ကွယ်လွန်တဲ့အခါ ၎င်းပိုင်ဥစ္စာပစ္စည်းများကို သားအငယ်ဆုံးက ဆက်ခံပြီး ကျန်ရစ်ခဲ့တဲ့ မိခင်နှင့်တကွ အိမ်သားများအားလုံးကို သားများကကြီးစဉ်ငယ်လိုက် ဆက်လက်တာဝန်ယူကာ ရှာဖွေလုပ်ကိုင်ကျွေးမွေးရတယ်။ ကျန်သားသမီးများအဖို့ အမွေဟာ မိဘတို့ရဲ့ ဆန္ဒအရ ဝေငှပေးတဲ့ဝေစုကိုသာရတယ်။ သေဆုံးသူမှာ သားတစ်ယောက်မှ မထွန်းကားခဲ့ရင်ဘဲဖြစ်စေ၊ သားသမီးများ မထွန်းကားလို့ဘဲဖြစ်စေ ညီအစ်ကိုများထဲမှ ညီအငယ်ဆုံးက

အမွေဆက်ခံရတယ်။ အမွေဆက်ခံသူ ညီအစ်ကိုများက ကွယ်လွန်သူရဲ့ မိသားစုတစ်ခုလုံးကို တာဝန်ယူစောင့်ရှောက်ရတယ်။ ဖခင်ကွယ်လွန်ချိန်မှာ သားအငယ်ဆုံးဟာ ရပ်ဝေးသို့ ရောက်နေရင်ဖြစ်စေ၊ ငယ်ရွယ်နေသည်ဖြစ်စေ သားကြီးက တစ်အိမ်ထောင်စုလုံးကို ကွပ်ကဲ ရတယ်။ သားအငယ်ဆုံး ပြန်ရောက်လာတဲ့အခါ ဒါမှမဟုတ် အရွယ်ရောက်လာတဲ့အခါ သားကြီးက သားအငယ်ဆုံးကို ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးရတယ်။ ဇနီးမောင်နှံမှာ သားသမီး မထွန်းကားပါက မွေးစားသားကို အမွေခံသားလို့ သတ်မှတ်နိုင်တယ်။ ထိုအမွေခံသားမှာ မိမိဖခင်ရင်းရဲ့အမျိုးကို စွန့်လွှတ်ပြီး မွေးစားဖခင်ရဲ့ အမျိုးကိုခံယူရတယ်။ ဒါမှသာ မွေးစား ဖခင်ရဲ့ အမွေကိုဆက်ခံနိုင်တယ်။ အမွေဆက်ခံမှုမှာ ယောက်ျားဘက်ကသာ ပိုင်ဆိုင်တယ်။ ယောက်ျားသေဆုံးပါက မိန်းမနှင့်သားသမီးများပိုင်ဆိုင်ပြီး မိန်းမသေဆုံးပါက မိန်းမရဲ့ ဆွေမျိုးနဲ့ လုံးဝမဆိုင်ပါ။ ယောက်ျားရဲ့ဆွေမျိုးနဲ့သာဆိုင်တယ်ဆိုတာကို တွေ့ရတယ်။

အမွေဆက်ခံမှုနဲ့ပတ်သက်လို့ပုံသေဝါဒ (Formalism) ဖြစ်ပြီး တစ်ဖက်သတ်ဆန်လွန်း တယ်လို့ မဆိုအပ်ပါ။ မိသားစုကြားဆက်ဆံရေးကို ကိုယ်ကျင့်တရားရှုထောင့်မှလည်း အကဲဖြတ်ရန် လိုအပ်ပါတယ်။ အကြောင်းမှာ အစဉ်အလာ ဓလေ့ထုံးစံများကို အခြေပြု ထားတဲ့အတွက်ဖြစ်တယ်။ ထုံးစံလေ့များကို ခိုင်ခိုင်မာမာ စွဲမြဲကျင့်သုံးနေမှုဟာ အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာလူသားဝါဒ (Universal Humanism) ကို သွယ်ဝိုက်ဆန့်ကျင်ရာ ရောက်နေတယ်လို့ လည်း စွပ်စွဲကောင်း စွပ်စွဲကြပါလိမ့်မယ်။ ဒါပေမဲ့ ထုံးစံလေ့ ယဉ်ကျေးမှုတွေပျောက်ရင် လူမျိုးပျောက်တတ်တယ်ဆိုတာကိုလည်း ထည့်တွက်ရမယ်။

လီဆူလူမျိုးများမှာ အိမ်ထောင်ဖက်ပြုရန် တစ်ဦးနဲ့တစ်ဦး အကဲခတ်လေ့လာတဲ့ အပျိုလူပျိုလှည့်ခြင်းဓလေ့ ရှိပါတယ်။ လီဆူအိမ်တိုင်းမှာ အပျိုဆောင်အခန်းတစ်ခန်းရှိတယ်။ အဲဒီအခန်းမှာ တွေ့ဆုံပြီး ချစ်ရေးဆိုခွင့်ရှိတယ်။ အဲဒီလို သွားရောက်ရာမှာ ကွမ်းအစ်များ ဖလှယ်ခြင်း၊ စကားထာဖွဲ့ပြိုင်ခြင်း၊ ကဗျာ စကားအပြောပြိုင်ခြင်း၊ လူငယ်ချင်း သီချင်းဆိုပြိုင် ခြင်း စသည်ဖြင့် ချစ်ရေးဆိုကြတယ်။ ပြိုင်ဆိုင်ရာမှာ ရှုံးသူက နိုင်သူကိုယူရတယ်။ အကယ်၍ သစ္စာမဲ့ ဖောက်ပြားသွားသူကို အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုလုံးက ပစ်ပယ်ကြတယ်။ ဒီအချက်မှာ မိမိနဲ့ တစ်သက်လုံး ဘဝအဖော်မွန်အဖြစ် လက်တွဲမည့်သူကို ကြိုတင်လေ့လာအကဲခတ် ခြင်းမှာ ကောင်းမွန်တဲ့ ပြင်ဆင်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့ပြင် ရိုးသားမှုနဲ့ သစ္စာရှိမှုကို ပေါ်လွင် စေတယ်။ အရွယ်ရောက်သူတစ်ဦးအနေဖြင့် မိမိကိုယ်ကိုမိမိ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ကိုလည်း ပေါ်လွင်စေတယ်။

လီဆူလူမျိုးတို့ရဲ့ စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းမှုမှာ အခြားတိုင်းရင်းသားတို့ရဲ့ စေ့စပ်ကြောင်း လမ်းမှုမျိုးနှင့် မတူပါ။ ကချင်လူမျိုးတို့မှာ စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းခြင်း လေးမျိုးရှိတယ်။ လီဆူ လူမျိုးတို့မှာ အပျို လူပျို အဆင်ပြေစေကာမူ စေ့စပ်တောင်းရမ်းမှုမှာ အမျိုးသမီးအောင်သွယ် က ဆောင်ရွက်ပေးရတယ်။ အဖေအမေ၊ ဆွေမျိုးများ လုံးဝမသိစေရ။ အောင်သွယ်ခကို ငွေဒင်္ဂါး ၁၀ ကျပ်မှ ၂၅ ကျပ်ထိ ပေးရတယ်။ အောင်သွယ်၍ သဘောတူလက်ခံပါက ကတိသစ္စာငွေ ဒင်္ဂါး ၂၅ မှ ၁၀၀ ထိ စုံကဏန်းကို လူပျိုကပေးလေ့ ရှိတယ်။ အပျိုကလက်ခံတဲ့အခါ ခိုးယူမည့်အချိန်ကို ချိန်းချက်ရတယ်။ အမျိုးသမီးအဖော်နှစ်ယောက်ကို ခေါ်ပြီး ညအချိန်မှာ ခိုးပြေးရတယ်။ ခိုးပြေးတဲ့နေရာဟာ နီးပါက ညတွင်းချင်း လူနှစ်ယောက်စေလွှတ် သတင်း

ပို့ရတယ်။ အဲဒီလို စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းပြီး ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ကြတယ်။ စေ့စပ်တောင်းရမ်းရာမှာ အောက်ဖော်ပြပါအခြေအနေများကိုလည်းတွေ့ရှိရပါတယ် -

- (က) စေ့စပ်တောင်းရမ်းမှု မပြီးပြတ်မီ သတို့သမီးနဲ့ သတို့သားကို တစ်ယောက်နဲ့ တစ်ယောက် မမြင်နိုင်အောင် မျက်နှာ ဖုံးပေးထားကြတယ်။
- (ခ) ရွာမှာရှိတဲ့ နတ်စင်ကို ကန်တော့ရန်အတွက် ကန်တော့ခကို သတင်းပို့သူက ပေးဆောင်ရတယ်။
- (ဂ) သတင်းပို့တဲ့အချိန်က ကတိပြုထားတဲ့ စားစရာပစ္စည်းများယူသွားရတယ်။ ပြုပြင်ထားတဲ့ ဆင်တူပန်းအိုးနှစ်ခုနဲ့ ကိုယ်စားလှယ်နှစ်ယောက်ရွေးပြီး သတို့သမီးအိမ်အပြင်မှာ ရပ်ပြီး ဝင်ခွင့်တောင်းရတယ်။
- (ဃ) ဝင်ခွင့်ပြုပြီး သမီးရှင်ရဲ့ အိမ်မှာတာဝန်ရှိသူများရှေ့ဆန်ကောချ၍ စကားစပြော နိုင်ရန် ငွေငါးကျပ် ဆန်ကောမှာ တင်ရတယ်။ စကားပြောခွင့်ပြုတာနဲ့ တစ်ပြိုင်နက် သမီးရှင်ဘက်မှ သတို့သားဘက်သို့ အပြစ်တင်စရာအားလုံးကို ဖော်ပြပြီး အလျော်တောင်းရတယ်။
- (င) နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ပြေလည်ပြီးပါက အောင်မြင်ဝမ်းမြောက်မှုအထိမ်းအမှတ် အနေဖြင့် ဥနေတဲ့ ကြက်မတစ်ကောင်ကို သတို့သားက ပေး၍ နှစ်ဖက်လူကြီး များ စားပွဲပြုလုပ်ကြတယ်။ ခမည်းခမက်တော်ကြောင်း မိတ်ဆက်ပြီးမှသာ စားခွင့်ပြုတယ်။
- (စ) သတို့သားနဲ့ သတို့သမီးနှစ်ဦးအတွက် အိမ်တွင်းနတ်စင် ယဇ်ပူဇော်ရန် ဝက် တစ်ကောင်လိုတယ်။ ဝက်အသားကို သတို့သားရဲ့အသက်ထက် ငယ်သူများ က မစားရချေ။

လီဆူလူမျိုးတို့ရဲ့ စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းမှုမှာ မိန်းမခိုးပြေးခြင်းသည် မှန်ကန်စနစ်ကျ သော စေ့စပ်ကြောင်းလမ်းခြင်း၊ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းမျိုးမဟုတ်ပေ။ မိန်းမခိုးပြေးခြင်း သည် မိဘသဘောမတူသောအခါတွင်သာ ထွက်ပြေးခြင်း၊ တောင်းရမ်းကညာကြေး မပေး နိုင်တဲ့အခါတွေမှသာ ထွက်ပြေးခြင်းမျိုး ဖြစ်နိုင်တယ်။ လီဆူလူမျိုးတို့မှာ ထိုသို့မဟုတ်ပေ။ ရိုးရာကိုက ခိုးပြေးခြင်းဖြစ်နေပါတယ်။ (ယခုတော့ ထိုခလေ့ မရှိတော့ပါ)။

ဆက်လက်၍ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုကို ပြောရရင် နောင်တမလွန်ဘဝကို ယုံကြည်မှု တွေ့ရပါတယ်။ လီဆူလူမျိုးတို့မျှော်မှန်းကြတဲ့ တမလွန်ဘဝမှာ မားမီမူ ခေါ် လူတို့ရဲ့ ဝိညာဉ် များစုပေါင်းရာ ပြည်တော်ဖြစ်တယ်။ အဲဒီနောက် လူတစ်ကိုယ်တွင် လိပ်ပြာတစ်ခုစီရှိသည့် အပြင် အချို့သောသူများတွင် စုန်းလိပ်ပြာဟူ၍ လိပ်ပြာအပိုတစ်ခုရှိတယ်လို့ ယုံကြည်ကြ တယ်။ သို့သော် အပိုလိပ်ပြာရှိနေသူကိုယ်တိုင်ပင် မသိဟုဆိုကြတယ်။ နတ်ကိုးကွယ်မှု သည်လည်း အဓိကဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရတယ်။ လီဆူတို့မှာ နတ်ကို အလွန်ရှိသေကြတဲ့အပြင် အလွန်ကြောက်ရွံ့ကြသဖြင့် နတ်များအကြောင်းနဲ့ ပတ်သက်ရင် မပြောဘဲနေကြတယ်။ အိမ်ထောင်စုတစ်ခုမှာ မွေးမြူထားတဲ့ ကျွဲ၊ နွား၊ ဝက်၊ ကြက်တို့မှာ စားသုံးရန်ထက် နတ် များကို ပူဇော်ပသရန်အတွက် အဓိကထားကြတယ်။ နတ်များကိုလည်း နတ်ဆိုး၊ နတ်ကောင်း ဟူ၍လည်း ခွဲခြားထားတယ်။

နတ်ကောင်းများမှာ ဘိုးဘွားနတ်၊ သံနတ်၊ ပျားဖယောင်းနတ်၊ အသားနတ်၊ တံခါးနတ်၊ မြေနတ်၊ ဆွေမျိုးနတ် တို့ဖြစ်တယ်။ နတ်ဆိုးများမှာ ကျောက်နတ်၊ ရေနတ်၊ တောနတ်၊ သစ်ပင်နတ်၊ မိုးကြိုးနတ်၊ နဂါးနတ်၊ ယာနတ်၊ လယ်နတ်၊ တစ္ဆေနတ် ဆိုပြီးဖြစ်တယ်။ အခြား ကိုးကွယ်သောနတ်များလည်းတွေ့ရတယ်။ ၎င်းတို့မှာ သစ်ပင်စောင့်နတ် (ဆီဇီနီ)၊ ကျောက် တောင်နတ်(မိဆီဇာခါး)၊ တောနက်ထဲမှာနေသော (ဆီဆီဂျီလော်)၊ တောမုဆိုးမနတ် (မိဆီမိချီ) တို့ဖြစ်တယ်။ ၎င်းနတ်များကိုပူဇော်တဲ့အခါ ရိုးရိုးလူက မပူဇော်ဘဲ ဖိဖာ ခေါ် နတ်ဆရာကြီးက ပူဇော်ရတယ်။ ထိုကဲ့သို့သော ဖိဖာအမျိုးသည် နယ်တစ်နယ်မှာ တစ်ယောက်သာရှိတယ်။ နတ်များကို ပူဇော်တဲ့အခါတိုင်း ဖိဖာကိုခေါ်ရတယ်။ နတ်ပူဇော်ခအနေနဲ့ နွားသတ်ရင် နွားပေါင်၊ ဝက်သတ်ရင် ဝက်ပေါင် ပေးရတယ်။

အခြားမကောင်းသော နတ်ကိုက်ခြင်း၊ စုန်းလွတ်ခြင်း၊ မဏ္ဍာန်မှုတ်ခြင်းကို ခံရပါက နီဖာ(နတ်ဆရာ)ကို ခေါ်၍ ကုသရတယ်။ နီဖာ ခေါ် နတ်ဆရာဟာ အနှောင့်အယှက်မှန်သမျှ ကို နှင်ထုတ်နိုင်တယ်။ သတ်ပစ်နိုင်တယ်။ ချည်နှောင်ထားနိုင်တယ်။ ဒါကြောင့် နီဖာဆိုသူကို လူတိုင်း ကြောက်ကြတယ်။ လူတစ်ကိုယ်လုံး အနာပေါက်ခြင်း၊ မျက်စိနာခြင်း ဖြစ်ပါက ရွံ့နတ်က ဒုက္ခပေးတယ်ဆိုပြီး ကြက်ဖြူဖြင့် ပူဇော်ကြရတယ်။

နတ်ကိုးကွယ်မှုမှာ စုပေါင်းပြုလုပ်ထားတဲ့ နတ်အိမ်နဲ့ တစ်ဦး သို့မဟုတ် တစ်အိမ်က သာ ပြုလုပ်ထားတဲ့ နတ်အိမ်ဆိုပြီး နှစ်မျိုးနှစ်စားတွေ့ရတယ်။ နတ်အိမ်ကြီးကို ရွာတစ်ရွာမှာ တစ်အိမ်သာထားတယ်။ ၎င်းနတ်အိမ်ကြီးရဲ့ပုံစံမှာ လူနှစ်ယောက်အိပ်စာခန်း ကြီးမားတယ်။ နတ်အိမ်ကြီးကို မြင့်တဲ့ သစ်ပင်ကြီးရဲ့အနား သို့မဟုတ် ရွာထိပ်ကုန်းမြင့်များမှာ ပြုလုပ်ကြ တယ်။ များသောအားဖြင့် လီဆူများပြုလုပ်တဲ့ နတ်အိမ်မှာ ဝါးဖြင့်ပြုလုပ်ကြတယ်။ ဝါးကို ပုံစံအမျိုးမျိုးနဲ့ လှပအောင်ခြယ်မှုန်းပြီး ပြုလုပ်တတ်ကြတယ်။ နတ်အိမ်ငယ်ကို အိမ်တိုင်း အိမ်တိုင်းမှာ ပြုလုပ်ထားတယ်။ နတ်အိမ်ငယ်များကို လူတို့က မိမိတို့ ပ,သချင်တဲ့အချိန် မှာ ပ,သကြပြီး နတ်အိမ်ကြီးကို အခါကြီးရက်ကြီးများမှာ ပ,သကြတယ်။ နတ်အိမ်ကြီးကို အဘိုးကြီးနတ်ပူဇော်ရာအိမ်လို့လည်း ခေါ်ကြတယ်။ နတ်အိမ်ငယ်ကို အိမ်များတွင်သာမက ရွာထိပ်၊ ရွာပြင်၊ တောစပ်နဲ့ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရာ လုပ်ငန်းခွင်တွင်လည်း ဆောက်လုပ်ကြတယ်။ ဒါကို တစ်ဦးတည်းဖြစ်စေ၊ လူတစ်စုကဖြစ်စေ ပြုလုပ်လေ့ရှိတယ်။

လူမျိုးအသီးသီးရဲ့ ရိုးရာကိုးကွယ်မှုသည် နတ်နဲ့ကင်းသည်ဟူ၍မရှိချေ။ ထိုအချက် မှာ အချိန်ကာလရဲ့ ပညာရေး၊ စီးပွားရေး၊ ဘာသာရေးများပေါ်တွင် အမှီပြုပေါက်ဖွားလာ ခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာ ခေတ်ကာလနှင့်လျော်ညီသော အရာများလည်း ရှိချင်ရှိမည်၊ ခေတ်နှင့်မလျော် သောအရာများလည်း ရှိချင်ရှိမည်။ ကောင်းသည်ဆိုသည်၊ ခေတ်နှင့်မလျော်သည်ကို မတွက်ဆဘဲ ရိုးရာအရ မိရိုးဖလာအရဟူသောမူဖြင့် လက်ခံကျင့်သုံးနေကြခြင်း ဖြစ်နိုင် တယ်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ လူမျိုးမလေ့ကို လေ့လာရာတွင် ရှေးဟောင်းကိုးကွယ်မှု (Primitive Religion) ကို ဦးစွာလေ့လာသင့်တယ်။

တမလွန်ဘဝကိုယုံကြည်မှုနဲ့အတူ အသုဘအခမ်းအနားကို တင်ပြရရင် သေဆုံးသူ ကို ဝိညာဉ်တိုင်းပြည် (မားမိမူ)သို့ပို့ရတယ်။ မပို့မီရင် ထိုဝိညာဉ်က လူများအား မကြာခဏ လာရောက်နှောင့်ယှက်နေလိမ့်မည်လို့ ယုံကြည်ကြတယ်။ အသက်ကြီးတဲ့သူများ သို့မဟုတ်

ဆွေမျိုးအများအပြားရှိတဲ့ လူကြီးတစ်ယောက် ကွယ်လွန်ပါက ဆွေမျိုးနဲ့သားသမီးအားလုံး မစုံမချင်း သုံးရက်မှငါးရက်အထိ မမြှုပ်နှံဘဲထားကြတယ်။ အလောင်းကို မမြှုပ်သေးတဲ့ အချိန်ကာလတွင် ဧည့်သည်များကို ဧည့်ခံရတယ်။ ကွယ်လွန်တဲ့ အိမ်ထောင်စုဝင်အားလုံးမှာ ဝမ်းနည်းသောသဘောဖြင့် ခေါင်းပေါ်မှာ ပိတ်ဖြူအစဖြင့် ပတ်ထားကြတယ်။ ရောက်လာတဲ့ ဧည့်သည်အားလုံးတို့ဟာ အလွန်စိတ်အားငယ်သောသဘော၊ ဝမ်းနည်းသောအသံဖြင့် ငိုကြွေးကြရတယ်။ သေလျှင်သေချင်း ကြက်တစ်ကောင်သတ်ပြီး နတ်ပူဇော်ရတယ်။ ကြက် တွန်ချိန်ရောက်တိုင်း ပြန်သတ်ရတယ်လို့ ခံယူကာဆွေမျိုးများက ငိုကျွေးရတယ်။

သင်္ချိုင်းမြေရွေးတဲ့အခါ မိဋ္ဌာန်၍ ကြက်ဥကို ပစ်ပြီး ကွဲတဲ့နေရာမှာ မြှုပ်ရန်ကောင်း တယ်လို့ ယူဆပြီး မြှုပ်ကြတယ်။ တချို့သောနေရာများမှာ မြေမြှုပ်ရန်အတွက် သင်္ချိုင်းကို ရှာတဲ့အခါ ဗေဒင်တွက်၍ဖြစ်စေ၊ နတ်များကို မေးမြန်း၍ဖြစ်စေ မြှုပ်ကြတယ်။ မြှုပ်တဲ့နေရာ မကောင်းပါက နောင်လာနောက်သားများ ဆင်းရဲတတ်တယ်ဆိုတဲ့ အယူရှိတယ်။ သေဆုံးသူ ရဲ့ ရုပ်ကလာပ်ကို အိမ်မှ ထုတ်သွားတဲ့အခါ သေနတ်ပစ်ခြင်း၊ ဒူးလေးပစ်ခြင်း၊ သားသမီးများ ကန်တော့ခြင်းပြုလုပ်ကြတယ်။ ရုပ်ကလာပ်မြှုပ်နှံသူအားလုံးကို ရေဖြင့်ပက်ကြတယ်။ ပါလာတဲ့ သစ်ကိုင်းစိမ်းများဖြင့် အိမ်ကိုရိုက်၍ မကောင်းဆိုးဝါးများကို နှင်ထုတ်ပြီး သစ်ကိုင်း ကို ပစ်လိုက်ကြတယ်။ ကွယ်လွန်သူကို မြှုပ်နှံပြီးနောက် ၁၃ ရက်အထိ ကွယ်လွန်သူရဲ့ ဆွေမျိုးများမှ ငရုတ်သီးမစားဘဲ ရှောင်ကြတယ်။ အစိမ်းသေနဲ့ အချိန်အခါမဟုတ်ဘဲ သေသူ များကိုသာ မီးသင်္ဂြိုဟ်လေ့ရှိတယ်။

လီဆူလူမျိုးတို့မှာ လိပ်ပြာလွင့်ခြင်းအယူအဆရှိတယ်။ လိပ်ပြာလွင့်ရတဲ့ အကြောင်း ရင်းများမှာ အလွန်ကြောက်လန့်တဲ့အခါဖြစ်စေ၊ တစ္ဆေခြောက်တဲ့အခါဖြစ်စေ၊ ဖျားနာတဲ့အခါ ဖြစ်စေ လိပ်ပြာလွင့်သွားတတ်လို့ ယူဆကြတယ်။ ဝိညာဉ်သည် မာမိမူဟုခေါ်သည့် သေ သောသူတို့ နေထိုင်ရာအရပ်သို့ လိပ်ပြာရောက်သွားတဲ့အခါ ကျန်တဲ့လူရဲ့ ခန္ဓာကိုယ်မှာ မကျန်းမမာဖြစ်ပြီး သေသွားနိုင်တယ်လို့ ယူဆကြတယ်။ ၎င်းနှင့်အတူ လိပ်ပြာပြန်ခေါ်တဲ့ ဓလေ့ကိုလည်း တွေ့ရတယ်။ လိပ်ပြာပြန်ခေါ်တဲ့အခါ မနက်စောစောမှ စလျှင် နေ့ ၁၁ နာရီ လောက်မှ ပြီးတယ်။ လိပ်ပြာပြန်ခေါ်ပုံ အစီအရင်မှာ နတ်ပူဇော်မှုနှင့် ကွာခြားမှုမရှိတာကို တွေ့ရတယ်။

ဖော်ပြပါဓလေ့ထုံးစံများကို အမှီပြုပြီး ယုံကြည်မှု၊ အယူသည်းမှု၊ စွဲလမ်းမှုတို့ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့တယ်။ အချို့မှာ လိုက်နာကျင့်သုံးပါက ကောင်းကျိုးကိုပေးနိုင်ပြီး အချို့မှာ ဆိုးကျိုး ကို ပေးနိုင်တယ်။ အချို့မှာ ကောင်းကျိုးလည်းမပေး၊ ဆိုးကျိုးလည်းမပေး။ သို့သော် ရိုးရာ အရဖြစ်တဲ့အတွက် လက်ခံကျင့်သုံး လိုက်နာနေကြခြင်းဖြစ်မယ်။

လီဆူလူမျိုးတို့ရဲ့ နာမည်ပေးခြင်းဓလေ့ကိုတင်ပြရရင် မီးဖွားပြီးသုံးရက်အကြာမှာ နာမည်ပေးလေ့ရှိတယ်။ နာမည်မှည့်ရာမှာ ကြွေချပြီးမှည့်လေ့ရှိတယ်။ “စုံ” ကျပါက ကောင်းမွန်ပြီး “မ” ကျပါကမကောင်းလို့ ယူဆကြတယ်။ လီဆူတို့ဟာ လောကီပညာနဲ့ ပတ်သက်လို့ ယုံကြည်လိုက်နာကြရာမှာ ဗေဒင်ပညာက လီဆူတို့ရဲ့ စိတ်ထားကို လွှမ်းမိုး နိုင်ဆုံးလို့ဆိုတယ်။ ဓမ္မဖွားချိန်မှစလို့ ဗေဒင်အရပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ဗေဒင်လို့ထင်ရတဲ့ အမှတ်အသား များအရဖြစ်ဖြစ် အဖြစ်နိုင်ဆုံးလိုက်နာကြတယ်လို့ ဆိုရမယ်။ ဒါ့ပြင် လီဆူတို့မှာ ကျမ်းကျိန်

ခြင်းသုံးမျိုးတွေ့ရတယ်။ သာသနာသက်ဝင်မှု၊ ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှုနဲ့ မသက်ဆိုင်တဲ့ လောကီပညာရပ်များကို ယုံကြည်ကြောင်းပေါ်လွင်စေတယ်။

လောကီပညာရပ်များ၊ ယုံကြည်မှုများနဲ့အတူ ရာသီပွဲသုံးမျိုးရှိကြောင်းတွေ့ရတယ်။ ရာသီပွဲများမှာ-

- (က) ဇန်နဝါရီလတွင်ကျင်းပတဲ့ နှစ်သစ်ကူးပွဲ၊
- (ခ) မတ်လတွင်ကျင်းပတဲ့ ဓားတက်ပွဲ၊
- (ဂ) နိုဝင်ဘာလတွင်ကျင်းပတဲ့ ကောက်သစ် စားပွဲ။

ရှေးအစဉ်အဆက်မှစလို့ ရှိပြီးသုခုမပညာများ တည်တံ့ရေးနဲ့ ပျောက်ကွယ်နေပြီဖြစ်တဲ့ ပညာရပ်များ ဖော်ထုတ်ရာမှာ ရိုးရာတေးဂီတဟာ လုပ်ခင်းကိုင်ခင်းနဲ့ ရာသီပွဲများကို အခြေပြုပေါက်ဖွားလာခဲ့ခြင်းဖြစ်လို့ ရိုးရာသုခုမများ မတိမ်ကောစေလိုလျှင် ရာသီပွဲများကို အခါရာသီမပျက် မှန်မှန်ကျင်းပပြီး ရိုးရာသုခုမများကိုပါ ထည့်သွင်းခင်းကျင်းပြသခြင်းက မိမိတို့ရဲ့ အနုသုခုမ ပညာများကို ထိန်းသိမ်းရာရောက်ပါမယ်။

ဒါကြောင့် လီဆူတို့ရဲ့ အနုသုခုမကိုလေ့လာရာ မှာ အကကို လီဆူဘာသာစကားဖြင့် (ကွာချဲ့ချဲ့) လို့ ခေါ်တယ်။ စုပေါင်းဝိုင်းဖွဲ့ကတဲ့ အကနဲ့ ဓလေ့ကို သရုပ်ဖော်တဲ့ အကများပင် ဖြစ်တယ်။ အကအမျိုး အမည်များစွာရှိတယ်။ ကတဲ့အခါ ဆိုတဲ့သီချင်းရဲ့ အသံ အနေအထားကို လိုက်ပြီးဖြစ်စေ၊ သီချင်းရဲ့အဓိပ္ပာယ် ကိုလိုက်ပြီးဖြစ်စေ၊ ကကွက်ကို လိုက်ပြီးဖြစ်စေ အက ပေါင်း ၂၅၀ ကျော်ရှိတယ်လို့တောင် ဆိုတယ်။ အက အမျိုးအမည်များကို ဆက်လက် လေ့လာသုတေသန ပြုသင့်တယ်။ အကနဲ့အတူ တွဲဖက်ပါလာတဲ့ တူရိယာ ပစ္စည်းမှာ ကြိုးသုံးချောင်းပါတဲ့ တူရိယာဖြစ်ပြီး ချီဘီ လို့ခေါ်တယ်။ ဒါ့အပြင် ဘူးသီး၊ ဝါး၊ ကြေးပြားတို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထားတဲ့ တူရိယာများလည်းရှိတယ်။ ၎င်းတို့ကို သံဖြိုင်ပလေ့ လို့ခေါ်ကြတယ်။ အနုသုခုမဆိုတာ အောင်မြင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ကြေကွဲမှုကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ပျော်ရွှင်မှုကြောင့် ဖြစ်စေပေါ်လာမြဲဖြစ်တာကိုသတိပြု မိတယ်။ လီဆူတို့ရဲ့ ထင်ရှားတဲ့ သီချင်းများမှာ-

“ လီဆူတို့ရဲ့
ထင်ရှားတဲ့
သီချင်းများမှာ-
နှစ်သစ်သီချင်း၊
သမီးပေးသီချင်း၊
ချွေးမယူသီချင်း၊
ဆွေမျိုးစပ်သီချင်း၊
ဝိညာဉ်ခေါ်ပင့်
သီချင်း၊ လူပျိုလူရွယ်
သီချင်း၊ ဆုယူဆုပေး
မင်္ဂလာသီချင်း၊
အသုဘသီချင်းဆိုပြီး
တွေ့ရတယ်။ ”

နှစ်သစ်သီချင်း၊ သမီးပေးသီချင်း၊ ချွေးမယူသီချင်း၊ ဆွေမျိုးစပ်သီချင်း၊ ဝိညာဉ်
ခေါ်ပင့်သီချင်း၊ လူပျိုလူရွယ်သီချင်း၊ ဆုယူဆုပေးမင်္ဂလာသီချင်း၊ အသုဘသီချင်းဆိုပြီး
တွေ့ရတယ်။ အဲဒီသီချင်းများထဲမှ ဓလေ့နှင့်ယဉ်ကျေးမှုသမိုင်းကြောင်းများ လေ့လာလို့
ရမယ်။

လူ့သမိုင်းမှာ အိမ်ထောင်စုစနစ် စတင်ပေါ်ထွန်းလာကတည်းက မိသားစုတွင်း ပညာ
သင်ကြားမှုများရှိခဲ့တယ်။ ဒီနေရာမှာ စာပေမပေါ်ထွန်းမီ၊ ဘာသာ သာသနာများမပေါ်ထွန်းမီ
ပညာသင်ကြားရေးရှိတယ် ဆိုတဲ့ အဆိုဟာ ရုတ်တရက် မှားထင်စရာဖြစ်နိုင်တယ်။ ရှေးဦး
လူ့သမိုင်းမှာ အစားအစာကို ရှာဖွေစားသောက်ရတဲ့ကာလ (Food Gathering Stage)နဲ့
အစားအစာကို ကိုယ်တိုင်ထုတ်လုပ်စားသောက်ရတဲ့ကာလ(Food Producing Stage)
ဆိုပြီး အပိုင်းနှစ်ပိုင်းတွေ့နိုင်တယ်။ အကြောင်းမှာ အတွေ့အကြုံများအပေါ် အခြေခံပြီး
ပြောပြခဲ့တဲ့ ပုံပြင်များထဲမှာ အားကျစရာများ၊ တုပစရာများ၊ ရှောင်ကြဉ်စရာများ၊ ထိန်းသိမ်း
စရာများ စသဖြင့် ပါဝင်နေတာကြောင့်ဖြစ်တယ်။ အတွေ့အကြုံပြောပြချက်များဟာ တစ်ဦးမှ
တစ်ဦး၊ တစ်ဆင့်မှတစ်ဆင့် ကူးပြောင်းလာတဲ့အခါ နားထောင်ချင်စဖွယ် ပုံပြင်များအဖြစ်
ရောက်ရှိလာခဲ့တယ်။ ဒီလိုနဲ့ လူ့သမိုင်းမှာ ပုံပြင်များ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်ခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့်
လီဆူလူမျိုးတို့မှာလည်း ပုံပြင်များစွာတွေ့ရှိရတယ်။ ဥပမာ မိဘမဲ့သူကလေးတစ်ဦးအကြောင်း၊
လပေါ်တွင် အရိပ်ထင်လာခြင်းအကြောင်းတို့ဖြစ်တယ်။ (လူထုဦးလှရဲ့ “လီဆူရိုးရာပုံပြင်”
စာအုပ်ဖတ်ကြည့်သင့်တယ်။) ပုံပြင်ရဲ့ ပဓာနရည်ရွယ်ချက်မှာ အန္တရာယ်ကို ရှောင်ရှားတတ်
စေလို၍၊ အောင်မြင်မှုရလဒ်ကို ထိန်းသိမ်းထားစေလို၍ စသဖြင့် တစ်မျိုးမျိုးဖြစ်နိုင်တယ်။
တကယ်တော့ ပုံပြင်တွေဟာ သမိုင်းမမည်သော်လည်း သမိုင်းရဲ့ ရှေ့ပြေးအဖြစ်အပျက်များ
လို့ ဆိုနိုင်တယ်။ စာပေမပေါ်မီကာလမှသည် ယနေ့တိုင် ပုံပြင်ရဲ့အခန်းကဏ္ဍ ပါဝင်နေဆဲ
ဖြစ်တာ တွေ့နိုင်ပါမယ်။

ပုံပြင်အပြောကောင်းသူဟာ ယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားလာတဲ့အခါ မှော်၊ စုန်း၊ နတ်တို့နှင့်
ဆိုင်တဲ့ ပုံပြင်များအဖြစ်ရောက်ရှိကာ မှော်ဆရာ၊ နတ်ဆရာများ ဖြစ်လာနိုင်ခြေများတယ်။
အဲဒီမှတ်တမ်းတင်ရန် စာပေများ တီထွင်လာရတယ်။ ရှေးအခါက လီဆူစာပေမှာ
ကျောက်ဂူထဲ၌ နတ်များက သင်ပေးခဲ့တယ်လို့ ဆိုတယ်။ ၎င်းစာကို သားရေပြားပေါ်မှာ
ရေးထားပြီး ဖတ်ကြတယ်။ ကိုင်ဆောင်ရန် အလွန်ခက်ခဲတယ်။

လီဆူလူမျိုးတို့ဟာ စာမရှိဘဲ နှစ်ပေါင်းများစွာနေခဲ့ရပြီး ၁၉၁၂ ခုနှစ်ရောက်တဲ့အခါမှ
သာ အမေရိကန်သာသနာပြုဆရာကြီး Rev.Frasen (ဖိုးမဆီ) ဆိုသူက လီဆူလူမျိုးအတွက်
သာသနာပြုရန် မြစ်ကြီးနားမြို့နယ်၊ မန်ခိန်ကျေးရွာကို ရောက်ရှိလာပြီး သာသနာပြုလုပ်ငန်း
လွယ်ကူစေရန်အတွက် ရောမအက္ခရာကို အခြေခံကာ ဗျည်းနဲ့ သရ စာလုံးပေါင်း ၄၀ ပါ
လီဆူစာပေကို တီထွင်ပေးခဲ့တယ်။ တရုတ်ပြည်ရှိ အမေရိကန်သာသနာပြုဆရာကြီး
အားရီတားက ထိုဗျည်းဖြင့် ဓမ္မသစ်ကျမ်းကို ဘာသာပြန်ဆိုပေးခဲ့တယ်။ ထိုစာများကို
အာရှတိုက်အရပ်ရပ်မှာ ပျံ့နှံ့နေထိုင်လျက်ရှိတဲ့ လီဆူအများစုမှာလည်း သုံးစွဲလျက်ပင်
ဖြစ်တယ်။

ယနေ့ထိ လီဆူစာပေမတတ်သူများ ရှိပါသေးတယ်။ လီဆူစာပေမတတ်သော နေရာများမှာ ဆက်သွယ်ရေးအနေဖြင့် အရာဝတ္ထုများပေးပို့ခြင်း၊ လျှို့ဝှက်အမိပ္ပာယ်ဖော် နိုင်သော အရာဝတ္ထုများပေးပို့ခြင်း၊ ဖက်ရွက်များကို ပေးပို့ခြင်းဖြင့် ကျန်းမာကြောင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲကြောင်း၊ ချစ်ခြင်း၊ သနားခြင်း၊ မုန်းခြင်းနှင့် သာရေး၊ နာရေး သတင်းများကိုလည်း ပေးပို့ခဲ့ကြတယ်လို့ဆိုတယ်။

လီဆူစကားဟာ ခက်ခဲတဲ့ စကားဖြစ်တယ်လို့ ဘာသာစကားသုတေသီများက ဆိုကြတယ်။ အသံ အနိမ့်အမြင့် ခြောက်မျိုးရှိတဲ့အပြင် ဗျည်းသံမပါဘဲ သရသံ သက်သက် ဖြင့် အဆုံးသတ်တဲ့ သီးခြားအသံပေါင်း ၂၅၀ ခန့်ရှိတယ်။ လီဆူစကားပြောသူများမှာ တရုတ်စကားပြောဆိုရာတွင် အသံကို ပီသစွာမပြောနိုင်သောကြောင့် လီဆူစကားတွင် ရောနှောနေတဲ့ တရုတ်စကားလုံးများမှာ တရုတ်စကားစစ်စစ်မဟုတ်ဘဲ တရုတ်ပျက်စကား များ ဖြစ်လာခဲ့တယ်။ တကယ်တော့ လီဆူစကားမှာ သုံးတဲ့ဝေါဟာရများမှာ မြန်မာစကားနဲ့ ဆင်တူတာက များတယ်။ မြန်မာစကားနဲ့ လီဆူစကားမှာ ဝေါဟာရများသာဆင်တူသည် မဟုတ်ဘဲ ဝါကျဖွဲ့စည်းပုံမှာလည်း အလွန်တူတယ်။ ဒါ့ကြောင့် လီဆူစကားနဲ့ မြန်မာစကား မှာ အခြေခံတစ်ခုတည်းမှ ဆင်းသက်လာမယ်ထင်တယ်။ ဥပမာအနေနဲ့ -

မြန်မာ	လီဆူ
ငို	ငို
စား	ဇာ
မျက်စိ	မျာဆီ
နား	နားပေါ်
နှာခေါင်း	နာခု
လာ	လာ

တရုတ်	လီဆူ	မြန်မာ
အပါး	အားဘာ	အဖေ
အမား	အားမာ	အမေ
လာဇီး	လားဇီ	ငရုတ်သီး
အညမ်း	အားညီ	အဒေါ်
လော်ဂူ	အားဂူ	ပဉ္စမသား
လော်လူ	အာလူး	ဆဋ္ဌမသား

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုသော် တောင်ပေါ်သားတို့ဟာ ဆီးနှင်းတစ်လှည့်၊ တောင်ခိုး တစ်လှည့် တစ်မုဟုတ်ချင်းပြောင်းလဲနေတဲ့ ရာသီဥတုဒဏ်ကိုလည်း ကြံကြံခံကြရတယ်။ စူးထိုးတောင်ယာ စိုက်တဲ့အခါ စိုက်ကြရတယ်။ ကိုယ်ထူကိုယ်ထသဘောကို ဆောင်နေ တယ်။ အများစုက စာရေးစာဖတ် မတတ်ကြ၊ ကိုယ်ပိုင်စာပေဟူ၍လည်း မရှိကြ။ လီဆူ လူမျိုးတို့ဟာ ဘဝကပေးသောအသိဖြင့် မိမိတို့ကိုယ်ကို မိမိတို့ထိန်းကျောင်းကြတယ်။

လက်တွေ့လုပ်ကိုင်ရင်းဖြင့် အတွေ့အကြုံသင်ခန်းစာများရယူကြရတယ်။ စိုက်ရင်းပျိုးရင်းဖြင့် အသီးအနှံအကြောင်း၊ မြေကြီးအကြောင်းကို အကဲခတ်တတ်လာကြောင်း၊ ပန်းကိုကြည့်ပြီး ရာသီကို ခွဲခြားတတ်လာကြောင်း၊ နေသွားလမ်းကြောင်းကို ကြည့်ပြီး ဥတုကို အကဲခတ်တတ် လာကြတယ်လို့ ဆိုကြတယ်။ လီဆူတို့အနေဖြင့် တောင်ယာသည် အသက်သခင်ဖြစ်ပြီး တောင်ယာနှင့် မနီးမဝေးတွင် နေထိုင်ကြပြီး မိသားစုအလိုက် ရွာတည်ကြ၊ အနွယ်အလိုက် ရွာတည်ကြတယ်။ အနွယ်အလိုက် လက်ဆက်ကြတယ်။ စုစုစည်းစည်းနေထိုင်ကြတယ်။ သာရေး၊ နာရေးကိစ္စအဝဝကို စုပေါင်းစနစ်ကို အခြေပြုထားတယ်။ တစ်နှစ်ပတ်လုံး ရုန်းကန် နေရတဲ့ကြားမှ အိမ်သစ်တက်၊ ပျိုးကြ၊ ကောက်ရိတ် စတဲ့အခါများမှာ ရွာလုံးကျွတ်ဖြစ်စေ၊ အနွယ်အလိုက် ဖြစ်စေ၊ စုပေါင်း၍ကကြ၊ ခုန်ကြခြင်းဖြင့် အနုသုခုမများ ထွန်းကားလာတယ်လို့ ဆိုရမယ်။ စနစ်၊ ဓလေ့ထုံးစံတို့သည် အကြောင်းမဲ့သက်သက် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်း မဟုတ် ပါ။ သူ့ခေတ်၊ သူ့ကာလ၊ သူ့ပတ်ဝန်းကျင်၊ သူ့လူနေမှုစနစ်နှင့် ထင်ဟပ်ခဲ့ရာမှ အခြေခိုင်ခဲ့ရာ လူမျိုးအလိုက် ပြန့်ပွားလာခြင်းလို့ ဆိုရပါမယ်။ အချို့သောဓလေ့ထုံးစံတို့ဟာ တိုးတက် ပြောင်းလဲလာတဲ့ ခေတ်ကာလအမြင်ဖြင့် အကျိုးသက်ရောက်ဖွယ်ရာ မဟုတ်သော်လည်း ထိုဓလေ့ထုံးစံတို့ရဲ့ ဇာစ်မြစ်အကြောင်းရင်းအမှန်ကို လေ့လာဆန်းစစ်ရန်မှာ ပညာရှင်တို့ရဲ့ တာဝန်သာဖြစ်ပါတယ်။

ဒေါက်တာကျော်ဆွေညွန့်

ae to E S w f o u a f o m c s i f a v h m ;

t r f r a v m i & D

“အိမ်ဆောက်သည့်နေ့တွင် မိမိရွာသားများအပြင်
အခြားရွာမှလာသော ဆွေမျိုးများနှင့်
မနက်စောစောအချိန်တွင်
အိမ်တိုင်ထူခြင်းမှစ၍ အမိုးပြီးသည်အထိ
တစ်ရက်တည်းဖြင့် ဆောက်လုပ်ကြသည်။”

ချင်းတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်အားလုံးသည် မိမိတို့လူမျိုးအမည်ကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင်က ချင်း ဟု မခေါ်ကြပေ။ ကျန်တိုင်းရင်းသားညီအစ်ကိုများက (သူငယ်ချင်း) (ခြင်းကြားကြီးလွယ်ပိုးသူ) စသဖြင့်ခေါ်ရာမှ ချင်းဟုအမည်တွင်လာကြောင်း အချို့ပညာရှင်များက ယူဆကြသည်လည်းရှိသည်။ ချင်းတို့ကိုယ်တိုင်က ခေါ်ဝေါ်သော မိမိတို့လူမျိုးအမည်ကို ချင်းလူမျိုးအမည်အစား ပြောင်းလဲခေါ်ဝေါ်ရန် စဉ်းစားခဲ့ကြဖူးသည်။ သို့သော် မျိုးနွယ်စုအသီးသီးက မိမိတို့အခေါ်အဝေါ်ကိုသာ ရှေ့တန်းတင် ရွေးချယ်လိုကြသဖြင့် အားလုံးက သဘောတူသော ဘုံအမည်ကို မရနိုင်ခြင်း၊ ချင်း ဟူသော အမည်က တစ်နိုင်ငံလုံး၊ တစ်ကမ္ဘာလုံးက သိထားကြပြီးဖြစ်ခြင်း၊ ချင်းအမည်ကလည်း ချင်းအားလုံးကို ဘုံသဘောကိုယ်စားပြုပြီးဖြစ်၍ ချင်းဟူသောအမည်ကိုပင် ဆက်လက် သုံးစွဲရန် အများစုက သဘောတူကြလေသည်။

ချင်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ မင်းတပ်မြို့နယ်နှင့် ကန်ပက်လက်မြို့နယ်များတွင် နေထိုင်ကြသော ချင်းတိုင်းရင်းသားများသည် မိမိတို့လူမျိုးအမည်ကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင်က “ချို”ဟုသာ ခေါ်ကြ၍ ချိုချင်းများဟု ထင်ရှားလေသည်။

နတ်ကိုးကွယ်မှုနှင့် ဆက်နွယ်သော ဓလေ့များ

ချင်းအားလုံးသည် မူလက ရိုးရာနတ်ကိုသာ ကိုးကွယ်လာခဲ့ကြကြောင်း၊ လွတ်လပ်ရေးရရှိသော ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် ချင်းတောင်တန်းဒေသနေ လူဦးရေအားလုံး၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ရိုးရာနတ်ကိုသာ ကိုးကွယ်နေခဲ့ကြကြောင်း၊ ချင်းထုံးစံဓလေ့သည် ရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်မှုနှင့် ဆက်နွယ်နေကြောင်း၊ ယခုအခါ ချင်းလူထုအကြား၌ နတ်ဘာသာ ကိုးကွယ်မှု ကျော့ခိုင်းမှုများ တစ်နေ့တခြား တိုးပွားလာနေရာ ထိုတိုးပွားမှုနှင့်အတူ ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများလည်း မှေးမှိန်ရာမှ ပျောက်ကွယ်လုလုဖြစ်လာကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ရှေ့မီ နောက်မီ သက်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်သူ ဦးလိန်းအွမ် (စိုက်ပျိုးရေးဌာန - ငြိမ်း)က မျက်ဝါးထင်ထင် ကြုံတွေ့မှတ်သားလာခဲ့သော ဓလေ့ထုံးစံများကို မှတ်တမ်းတင် မျှဝေ ပြောပြလေ့ရှိသည်။ ထိုရိုးရာဓလေ့များအနက် နေအိမ်နှင့် ပတ်သက်သော အကြောင်းအရာများလည်း ပါဝင်ပါသည်။

အိမ် နှစ်မျိုး

ချိုချင်းတို့သည် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစနစ်ဖြင့် စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင် အသက်မွေးကြသည်ဖြစ်ရာ နှစ်တစ်နှစ်တွင် ရွာအိမ်မှာတစ်လှည့်၊ တောင်ယာအိမ်မှာ တစ်လှည့်နေထိုင်ကြရသည်။ ရွာအိမ်သည် ရေရှည်နေထိုင်ရမည့်အိမ်ဖြစ်၍ အခိုင်အခံ့ ဆောက်လုပ်လေ့ရှိကြသည်။ ချင်းတို့ တန်ဖိုးထားသော အရာသုံးခုတွင် ခွံညားကြီးမားသော နေအိမ်ပိုင်ဆိုင်ခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။

တောင်ယာအိမ်မှာမူ တောင်ယာ၏မြေဆီဩဇာနှင့် သီးနှံအထွက်ကောင်းမှုအပေါ် မူတည်၍ နှစ်နှစ်မှ လေးနှစ်ထိသာ သုံးစွဲနေထိုင်ရမည်ဖြစ်၍ အလုပ်ဖြစ်ရုံသာ ဆောက်ကြသည်။ ဤဆောင်းပါး၌ ရွာအိမ်နှင့် ပတ်သက်သည်ကို အဓိကထား တင်ပြမည်ဖြစ်သည်။

တောင်ယာအိမ်ပုံစံ

ချိုချင်းရိုးရာ အိမ်ဆောက်ခြင်း၏ထူးခြားသော အချက်များ

ပထမထူးခြားချက်မှာ အိမ်ကြီးသည်ဖြစ်စေ၊ အိမ်သေးသည်ဖြစ်စေ အိမ်တိုင်ထူသည်မှစ၍ အမိုးမိုးပြီးသည်အထိ တစ်ရက်တည်းတွင် အပြီးအစီးဆောက်လုပ်ရခြင်းဖြစ်သည်။

ဒုတိယထူးခြားချက်မှာ ရိုးရာအိမ်စစ်စစ်ဆောက်လုပ်မှုတွင် အိမ်ရိုက်သံ၊ ဝက်အူရစ်စသော သံထည် အသုံးပြုမှုများ လုံးဝမရှိခြင်းဖြစ်သည်။

တတိယထူးခြားချက်မှာ အိမ်ဆောက်ပစ္စည်း စုဆောင်း သယ်ဆောင်ခြင်းနှင့် ဆောက်လုပ်ခြင်းများအတွက် လုပ်အားရှင်များကို ဘာအဖိုးအခမှ ပေးဆောင်ရမှု မရှိခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ဦးတစ်ယောက် အိမ်ဆောက်မည်ဆိုလျှင် ကျန်ရွာသားနှင့် ဆွေမျိုးများက သူတို့လုပ်အားဖြင့် ဝိုင်းဝန်း ဆောက်လုပ်ပေးကြသည်။ သူ့အလှည့် ကိုယ်လည်းပါဝင်၊ ကိုယ့်အလှည့် သူလည်းပါဝင်၍ အပြန်အလှန်လုပ်အားပေးသောစနစ် ဖြစ်သည်။

နေအိမ်ဆောက်လုပ်ရန် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ခြင်း

တစ်ရက်တည်းတွင် အပြီးအစီး ဆောက်လုပ်ရခြင်းဖြစ်၍ နေအိမ်အသစ်ဆောက်လုပ်နိုင်ရန် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများစွာ လုပ်ရသည်။ နိုဝင်ဘာလ၊ ဒီဇင်ဘာလများတွင် သစ်ပင်၊ ဝါးပင်၊ ကြိမ်ပင်များ ခုတ်ကြသည်။ နီးဖြာကြ၏။ ယခင်က အဆီထွက်အောင် မြောင်းဖော်ထားသည့် ထင်းရှူးပင်များကို တိုင်အဖြစ် သုံးရန် ခုတ်ကြသည်။ အခင်းအဖြစ် သုံးနိုင်ရန် တိုင်ကို ခြမ်းကြ၏။ ထင်းရှူးပင်ပျိုများကို ထုပ်တန်း၊ ရနယ် အဖြစ်သုံးရန် ခုတ်ကြသည်။ အိမ်တိုင်များ ခုတ်ရာတွင် လူတစ်ယောက် ကွယ်နိုင်သည့် အခြမ်းဖြစ်အောင် ဖျဉ်းရသည်။

ဆိုလိုသည်မှာ လူကိုယ်လုံးထက်ပင် လုံးပတ်ကြီးမားသော တိုင်ကြီးများကို အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဇန်နဝါရီလ၊ ဖေဖော်ဝါရီလများသည် တောင်ယာမှအိမ်သို့ ပြန်ပြောင်းရွှေ့ရသော ကာလများ ဖြစ်သည်။ အိမ်ပြန်ပြောင်းပြီးသည်မှစ၍ ယောက်ျားများက ဝါးခြမ်းခြင်း၊ စိတ်ခြင်းများ လုပ်ကြသည်။ အိမ်ရှင်မက လုပ်အားခေါ်၍ အိမ်မိုးမြက်သက္ကယ် ရှာဖွေ စုဆောင်းရ၏။ တစ်အိမ်တစ်ယောက် ရွာလုပ်အားဖြင့် တိုင်၊ ဝါး၊ သစ်၊ မြက်သက္ကယ်များ ရွာအရောက် ထမ်းရ၊ စုရ၏။ ထိုသို့ ရွာလုပ်အားဖြင့် လုပ်ကိုင်ရသည့်နေ့များတွင် လုပ်အား ခေါ်သူမှ မနက်စာ၊ နေ့လယ်စာ၊ ညစာကျွေးရသည်။ ညစာနှင့်တွဲ၍ ခေါင်ရည်တည်ပေးရသည်။

ထိုသို့အိမ်ဆောက်ရန် ပစ္စည်းကိရိယာများ စုဆောင်း၍ပြီးပါက အိမ်ဆောက်ရန် အတွက်လည်းကောင်း၊ အိမ်သစ်တက်ပွဲကို လာရောက်ဆင်နွှဲရန်အတွက်လည်းကောင်း ရွာအနီးအနားရှိ ဆွေမျိုးများ၊ ညီအစ်ကိုများကို ရက်ချိန်း၍ ကြိုတင်ဖိတ်ကြားရသည်။

အိမ်သားများ ဘေးကင်းရန် ကြက်ဥဗေဒင်ဟောခြင်း

ထိုသို့ အိမ်တိုင်မထူမီ အိမ်ဆောက်သည့်နေ့တွင် အိမ်ဦးတိုင်ထူမည့်နေရာတွင် နတ် တင်ရသည်။ အိမ်တွင်နေထိုင်မည့် မိသားစုအားလုံး အနာရောဂါဘေး၊ သဘာဝအန္တရာယ် ဘေးများ မကျရောက်စေကြောင်း ဆုတောင်းရသည်။ ထိုသို့ နတ်တင်ရန် ကြိုတင်၍ ကြက်ဥ ဗေဒင် ဟောရာ မေးရသည်။ ကြက်ဥဗေဒင်ဟောခြင်းခလေ့ကို ယခင်က ဖော်ပြခဲ့ဖူးသဖြင့် အကျယ် မဆိုပြီ။

အိမ်ဆောက်ခြင်း

မိသားစု၏နိစ္စဓူဝ အလုပ်အကိုင်မှလွဲ၍ လုပ်အားလိုအပ်သော အလုပ်အကိုင်များ တွင် အိမ်ရှင်မှ လုပ်အားခေါ်လျှင် လုပ်အားခပေးစရာမလိုဘဲ မခိုမကပ်ပိုင်းဝန်း လုပ်ကိုင်ကြ သည်။ အိမ်ဆောက်ခြင်းကို ပြာသို၊ တပို့တွဲလ (ဇန်နဝါရီလနှင့် ဖေဖော်ဝါရီလ) များတွင် ပြုလုပ်လေ့ရှိကြ၏။ ဆွေမျိုးများကလည်း ခေါင်တစ်လုံးဖြင့် အသီးသီး ကူညီလေ့ရှိကြ၏။

အိမ်ဆောက်သည့်နေ့တွင် မိမိရွာသားများအပြင် အခြားရွာမှလာသော ဆွေမျိုးများ နှင့် မနက်စောစောအချိန်တွင် အိမ်တိုင်ထူခြင်းမှစ၍ အမိုးပြီးသည်အထိ တစ်ရက်တည်းဖြင့် ဆောက်လုပ်ကြသည်။ အိမ်ဆောက်ရာတွင် အိမ်အပေါ်ပိုင်း တာဝန်ယူမည့်အုပ်စုနှင့် အိမ် အောက်ပိုင်း တာဝန်ယူမည့်အုပ်စုဟူ၍ နှစ်အုပ်စု ခွဲဝေကာ တာဝန်ချကြသည်။ အုပ်စုတွင် တာဝန်ခံခေါင်းဆောင်များကို ခန့်အပ်တာဝန် ပေးလေ့လည်းရှိကြသည်။

အိမ်အပေါ်ပိုင်းတာဝန်ယူမည့်အုပ်စုသည် ဝါးလုံးများဖြင့် ထုပ်၊ ယောက်၊ ဒိုင်း၊ မြား များကို ဝါးနှီး၊ ကြိမ်နှီးများဖြင့် ချည်နှောင်တပ်ဆင်တည်ဆောက်ကြသည်။ အမိုးမိုးကြသည်။ (မိန်းမများက အိမ်အမိုး မိုးသူများကို မြက်သက္ကယ်ထုံးများ လှမ်းပေးရသည်။)

အိမ်အောက်ပိုင်းတာဝန်ယူမည့်အုပ်စုသည် ကြမ်းခင်းခြင်း၊ ထရံကာခြင်း၊ အိမ်အောက် ပတ်ပတ်လည်တွင် ဝါးလုံးစိုက်၍ ကာရန်ခြင်းများ လုပ်ကြသည်။ (အိမ်အောက်ပိုင်းတွင် ကြက်၊ ဝက်များမွေးနိုင်ရန် ဖြစ်သည်။ ကြက်များကို စင်ထိုးမွေးကြ၍ ဝက်များကို မြေပြင်ပေါ် မွေးလေ့ရှိကြသည်။)

အိမ်ဆောက်ရန် လုပ်အားပေးလာသည့် လုပ်အားရှင်များအား နေ့လယ်စာကို အမဲသားခြောက်ထောင်းနှင့် ပဲလွန်းထောင်းဟင်းတို့ဖြင့် ထမင်းကျွေးလေ့ရှိကြသည်။ ထမင်းကို ဆန်ကော (ဒေါင်းလန်း)တွင် ထည့်၍ အသားနှင့် ပဲထောင်းကို ဆန်ကောအလယ်ထမင်းပေါ် ချပေးရသည်။ ဟင်းရည်ကို ဘေးမှ ရံပေးရသည်။ ထမင်းပွဲပြင်ပြီးပါက အဆင်သင့်ပြင်ထားသော ခေါင်ရည်ကို သောက်ရသည်။ စားသောက်ပြီးပါက အလုပ် ပြန်ဆက်လုပ်ရသည်။ အိမ်အမိုး မိုး၍ပြီးပါက အိမ်၏အတွင်းဘက် အနောက်မြောက်ထောင့်နေရာတွင် မီးဖိုလုပ်၍ မီးမွှေးရသည်။ မီးဖိုလုပ်ပုံမှာ အလျားငှပေ၊ အနံ ဥပေခန့် သတ်မှတ်၍ သစ်သားလုံးများဖြင့် ပတ်ပတ်လည် အထိုင်ချရသည်။ ထိုဧရိယာအတွင်း ဝါးခြမ်းပြားများကို ခပ်စိပ်စိပ်ခင်းပြီး မြေကြီးများကို ဖြည့်ရသည်။ ထမင်းရည်၊ ဆန်ဆေးရည်များ လောင်းထည့်ကာ စေးကပ်အောင် ပြုလုပ်ရသည်။ ထို့နောက် ကျောက်တုံးများကို ဖိုခနောက်ဆိုင်ချကာ ငြိမ်အောင် အောက်ခြေကိုသင့်သလို မြှုပ်ရသည်။

ချင်းရိုးရာ ရွာအိမ်များမှာ များသောအားဖြင့် ငါးပင် လေးခန်း ပုံစံမျိုးဖြစ်သည်။ တောင်ယာအိမ်မှာမူ လေးပင် သုံးခန်း ပုံစံမျိုးဖြစ်သည်။ အိမ်၏အဝတွင် အဝင်အထွက် ပင်မတံခါးရှိပြီး ဆန့်ကျင်ဘက် အခြားထိပ်ဘက်တွင် အခန်းငယ်လေး ဖွဲ့ထားလေ့ရှိသည်။ ထိုအခန်းငယ်လေးတွင် ပြတင်းပေါက်ငယ်ပါရှိသည်။ ချင်းရိုးရာအိမ်များသည် ကချင်ရိုးရာအိမ်များနှင့် ဆင်တူသည်ဟုလည်း ဆိုကြ၏။

မီးဖိုနှင့်ကပ်သော အိမ်ခေါင်တိုင်ခြေရင်းတွင် ခေါင်အိုးတစ်လုံး တည်ရသည်။ ၎င်းကို မီးဖိုအသိအမှတ်ပြု မီးဖိုခေါင်ဟုခေါ်သည်။ အိမ်မိုးသူက အိမ်ခေါင်ပေါ် အပြင်ဘက်၏ ခေါင်ထိပ်တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် ခေါင်ဆံထုံး ထုံးပေးရသည်။

အိမ်သစ်တက်ပွဲ

အိမ်သစ်တက်ပွဲတွင် ဝက်တစ်ကောင်သုံးရပြီး ဝက်ကို အိမ်တံခါးအတွင်းဘက်တွင် စီမံ (သတ်)ရသည်။

“အိမ်ဆောက်ရန် လုပ်အားပေးလာသည့် လုပ်အားရှင်များအား နေ့လယ်စာကို အမဲသားခြောက် ထောင်းနှင့် ပဲလွန်းထောင်းဟင်း တို့ဖြင့် ထမင်းကျွေးလေ့ ရှိကြသည်။”

အသင့်အတင့် ချမ်းသာပါက နွားနောက်ကို သုံးကြပြီး နွားနောက်ကို အိမ်ရှေ့ပွဲနတ်တိုင်တွင် ချည်၍ သတ်ရသည်။ အကောင်(များ)၏သွေးကို အိမ်ရှေ့နံရံနှင့် အိမ်ဦးနတ်နေရာ အိမ်ဦး ထရံကို သုတ်ရ ပက်ရသည်။

ထိုအသားကို ဆန်ဖြင့်ပြုတ်သူကပြုတ်ရ၊ ချက်ရ၏။ ထမင်းချက်သူက ချက်ရ၏။ အသားခုတ်ဖြတ်စဉ်တွင် အကောင်၏ခြေထောက် လက်တို့ကို တစ်ဖက်စီ ချန်ထားရသည်။ ထိုနည်းတူ ဝက်ခေါင်းကိုလည်း ချန်ထားရသည်။ အိမ်ဆောက်သော မြေနေရာသည် တခြား သူ၏မြေ (အငှားမြေ)ဖြစ်ပါက ထိုချန်ထားသောအကောင်၏ ခြေထောက်ကို မြေရှင်အား ပေးရသည်။ ကိုယ်ပိုင်မြေဖြစ်ပါက အခြားဆွေမျိုးတစ်ဦးဦးကို ပေးရသည်။ ပွဲအတွက် သုံးသော အကောင်ကြီးပါက (ဥပမာ-နွား၊ နွားနောက်ဖြစ်ပါက) ပွဲလာသူ၊ လုပ်အားရှင် များကို ခွဲစိတ်၍ ပေးရသည်။ အိမ်ဦးတွင်လည်း ကြက်ဥဗေဒင် အလိုအတိုင်း ကြက်ဖြင့် ပသရသည်။ ထိုအကောင်ကြီးနှင့် ကြက်၏ အသည်း၊ အမြစ်(ချက်ပြီး)ကို သီးသန့်ချက်သော ထမင်းဖြင့် ပေါင်း၍ အိမ်ဦးတွင် ချထားပေးရသည်။ ထမင်းဟင်းများ ချက်ပြုတ်၍ အဆင်သင့် ဖြစ်ပါက ထမင်းပွဲမတည်မီ စားဦးသောက်ဦးကို ဆွေမျိုးရင်းတစ်ဦးဦးအား ဦးဆုံးခွဲကျွေး သည်။ ထိုပွဲ၌ ထမင်းဟင်းတည်၍ ဧည့်သည်အားလုံးကို ကျွေးရသည်။ ပွဲအတွက် ဦးတည် ချက်ထား၊ ထည့်ထားခဲ့သော ခေါင်အိုးကို စိမ်ထားရသည်။ ခေါင်ရည်ကိုလည်း ဆွေမျိုးထဲမှ တစ်ဦးဦးကို ဦးရည်တိုက်ရသည်။ (ဦးရည် ဆိုသည်မှ ပထမဆုံးထွက်လာသော အပြင်းဆုံး ခေါင်ရည်များကို ဆိုလိုသည်။)

ထမင်းစားပွဲအတွက် ခေါင်းလန်းတွင်ပုံ၍ အသားပြုတ်ထည့်ပြီး ပွဲလာဧည့်သည်များကို ညစာအဖြစ် ကျွေးရသည်။ ခေါင်ရည်ကိုလည်း ကလေးလူကြီး တစ်ယောက်မကျန်ရအောင် တိုက်ရသည်။ ခေါင်တိုက်ရာတွင် လူတစ်ယောက်က တာဝန်ယူပြီး တစ်ဦးပြီးတစ်ဦး လူကုန် အောင် ခေါ်ပေးရသည်။ ညစာစားပွဲပြီးပါက လူကြီးသူကြီးများ ညဉ့်နက်သည်အထိထိုင်၍

အိမ်ရှေ့နံရံတွင် ချိတ်ဆွဲထားသော နွားနောက်၊ ကျွဲဦးခေါင်းများ

ပွဲတက်သီချင်း သီဆိုကြ၏။ ထိုအချိန်တွင် ခေါင်ရည် အဆက်မပြတ် တည်ပေး၊ တိုက်ပေးသည်။ ထိုတေးသီချင်းများသည် အိမ်ရှင်ကို ချီးကျူးထောမနာပြုသော ဂုဏ်ပြုတေးသီချင်းများသာ ဖြစ်လေ့ရှိသည်။

အိမ်သစ်တက်ပွဲ၏ နောက်နေ့တွင် ညအိပ်သော ဧည့်သည်နှင့် ရွာသူရွာသားများကို ဝက်ခေါင်းချက်၍ ထမင်းကျွေးရသည်။ ခေါင်ရည်လည်း ပြန်တည်ပေးရသည်။

တောင်ယာသို့ပြောင်းခြင်း

ကောက်ပင်များ လှိုင်လှိုင်ထလာပြီး ပေါင်းပင်များလည်း ထူလာသော၊ မိုးအဆက် မပြတ် ရွာသော အချိန်မှာ ဝါဆိုလ (ဇွန်လ၊ ဇူလိုင်လများ) တွင် ဖြစ်၏။ ထိုအချိန်တွင် ပေါင်း နုတ်ရန် တောင်ယာအိမ်သို့ ပြောင်းရ၏။ အိမ်ရှိအသုံးအဆောင်နှင့် ကြက်၊ ဝက်များပါ ယူသွားရ၏။ စပါးဆန်ရေ ရှားပါးပြတ်လပ်လေ့ရှိသောအချိန် ဖြစ်သည်။ ရှားပါးသောအချိန် ဖြစ်ကြောင်းကို “သူဌေးသော်မှ ပိန်ချိုးရ၊ ကြက်ဖမှာလည်း အမောက်ညှိုး” ဟူသော ချင်း ဆိုရိုးစကား ပြုကြသည်။

တောင်ယာသို့ ပြောင်းရွှေ့သည့်နေ့တွင် ကြက်ဥဗေဒင်အလိုအရ တောင်ယာ အိမ်ရှေ့ တွင် နတ်တင်ရ၏။ ပေါင်းကိုနိုင်နင်းစွာ နုတ်ပြီး သီးနှံအထွက်ကောင်းစေကြောင်းနှင့် သဘာဝ ဘေးအန္တရာယ်များ မကျရောက်စေကြောင်း ဆုတောင်း၍ ပသရသည်။ လက်စားလိုက်ဖြင့် ပေါင်းနုတ်ကြရသည်။

တောင်ယာအိမ်ဆောက်ခြင်း၊ ထင်းခွေခြင်း

တန်ခူးလ(မတ်လ)တွင် တောင်ယာမီးရှို့စဉ်က မီးမကျွမ်းသောကိုင်းခြောက်၊ ကိုင်းစ များ ရှင်းလင်း၍ မီးရှို့ခြင်း၊ တောင်ယာတဲဆောက်ခြင်းများ ပြုလုပ်ရ၏။ အချို့နယ်များတွင် တောင်ယာအိမ်ကို အသင့်အတင့်ကောင်းအောင် ဆောက်ကြသော်လည်း အချို့ကမူ တဲအိမ်သာသာ ဆောက်ခြင်းများလည်း ရှိသည်။ အမျိုးသားများက အိမ်ဆောက်၍ အမျိုးသမီး များက ကိုင်းခြောက်ရှင်းရသည်။ တောင်ယာတဲအိမ်ဆောက်ရာတွင် မြေပိုင်ရှင် သို့မဟုတ် ဦးစီးသူက ဦးစွာဆောက်ပြီးမှ ဆောက်ကြရသည်။ အကယ်၍ တစ်စုံတစ်ရာအကြောင်း ကြောင့် မဆောက်နိုင်သေးပါက ဦးစီးသူ၏တဲအိမ်နေရာတွင် တိုင်တစ်လုံး ထူထားပေးရ သည်။

နေအိမ်မီးလောင်ပါက ကျင့်သုံးသော ဓလေ့များ

လူနေအိမ် မတော်တဆမီးလောင်ခဲ့လျှင် နောက်တစ်နေ့တွင် ကြက်ဥဗေဒင်မေး၍ မီးလောင်မှု ထပ်မဖြစ်ရေး၊ တောကောင်ရဲရေးတို့အတွက် ဦးယူတိုင်နေရာတွင် နတ်တင် ရသည်။ ဆွေမျိုးရင်းနှင့် ရွာသူရွာသားများက လိုအပ်သောပစ္စည်း၊ လုပ်အားများပေးကြသည်။ အိမ်မြေနေရာသည် မိမိပိုင်မြေမဟုတ်ဘဲ တစ်ပါးသူ၏ပိုင်မြေဖြစ်ခဲ့ပါက မြေပိုင်ရှင်က မီးလောင်ခံရသူ အိမ်ရှင်အား ကြက်သား၊ ငှက်သား၊ ခေါင်တို့ဖြင့် သင့်တော်သလို နှစ်သိမ့် ပေးရသည်။ ရွာအိမ်၊ တောင်ယာအိမ် မီးလောင်လျှင် ရွာသူရွာသားများ အနီးပတ်ဝန်းကျင်ရှိ

ရွာသားများက ဝမ်းနည်းကြောင်း အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် အလုပ်မလုပ်ဘဲ ရှောင်ကြဉ်ကြရသော ထုံးစံရှိသည်။ တစ်ရွာတည်းနေထိုင်သူများကလည်း မီးလောင်ခြင်းကို ပြန်၍ မကစားနိုင်မိစပ်ကြားတွင် ရှောင်ကြဉ်စရာများ ရှိပါသည်။ မြေကြီးတူးဆွရသောအလုပ်၊ ဟင်းရွက်အချဉ်ရွက် စားသောက်ခြင်း၊ ဗိုင်းငင်ရက်ကန်းရက်ခြင်း၊ ငါးရှာ ဖားကောက်ခြင်းကို အိမ်ရှင်နှင့်ထပ်တူ ရှောင်ကြဉ်ကြရ၏။ ထိုသို့ ရှောင်ကြဉ်နေစဉ် သာမန်အားဖြင့် အစားအသောက်အဆင်ပြေစေရန် အသားခြောက်နှင့် ထမင်းကို သုံးဆောင်ကြသည်။

မီးလောင်မှု ထပ်မဖြစ်ရေး၊ တောကောင်ရေရေတို့အတွက် ကြက်ဥဗေဒင်မေး၍ ဦးယူတိုင်နေရာတွင် နတ်တင်ရကြောင်း ဖော်ပြခဲ့၏။ နတ်တင်ပြီးချိန်မှစ၍ တောလိုက်ကြရ၏။ သားကောင်ရလာလျှင် မည်သူက ရသည်ဖြစ်စေ အိမ်မီးလောင်သည့် အိမ်ရှင်ထံသို့ ယူသွားပြီး ချက်ပြုတ်၍ မီးလောင်သည့်နေရာတွင် တိုင်တစ်လုံးစိုက်ကာ မြက်သက္ကယ်ခေါက်ချိုးမိုး၍ နတ်ပသရသည်။

ထိုသုံးရက်အတွင်း အများကဝိုင်း၍ တောချောက်တောလိုက်ပြီး တောကောင် မရခဲ့လျှင် အလျဉ်းသင့်သလို တောချောက်ခြင်း၊ တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်း တောလိုက်၍ သားကောင်ရအောင်ရှာခြင်းများ ပြုလုပ်ကြ၏။ အခြားသူ၏ မတော်တဆမီး သို့မဟုတ် ရှို့မီးဖြစ်ခဲ့လျှင် ထိုသူက သားကောင်ရအောင် ရှာပေးရ၏။ မီးလောင်ရာတွင် ဆုံးရှုံးမှုများလျှင် လျော်ပေးရသည်။ အကယ်၍ နေအိမ်၊ စပါးကျို စသော ပစ္စည်းဆုံးရှုံးမှုကြီးမားလျှင် အိမ်ရှေ့အိမ်နောက်ကို ပြန်သန့်ပေးသည့်သဘောဖြင့် စုတ်လာဘ်ပြန်ဝင်အောင် နားဘက် နှစ်ရံ (နွားနောက်နှစ်ကောင် တန်ဖိုး)ကို အလျော်သဘောဖြင့် နှစ်သိမ့်ပေးရသည်။

ပွဲစင်(နတ်တိုင်)ရှေ့တွင် လေးမြား၊ သေနတ် စသော တောလိုက်လက်နက်များ ချပုံကြ၏။ အမျိုးနီးစပ်သူများသည် လအတန်ကြာမြင့်သွားပြီးနောက်၌ပင် တောလိုက်၍ရသော သားကောင်ကိုထိုမီးလောင်မှုအတွက် စားပွဲသောက်ပွဲတွင် အသုံးပြုရန်ပေးအပ်လေ့ရှိကြသည်။

ရှို့မီးဖြစ်ပါက မီးလောင်မှုတွင် ကျူးလွန်သည်ဟု စွပ်စွဲခံရသူက ဝန်ခံခြင်း မပြုပါက သမာဓိရှိသော လူကြီးများရှေ့မှောက်တွင် စွပ်စွဲသူနှင့် စွပ်စွဲခံရသူတို့သည် နတ်ကိုတိုင်တည်၍ သစ္စာဆိုခြင်း၊ ကျမ်းကျိန်ခြင်း ပြုကြရ၏။ နေရာဒေသအဝန်းအဝိုင်းနှင့် အိမ်တွင်းအိမ်ပတ်ဝန်းကျင်အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ရသည်။ ဥပမာ ခုနစ်ရက်အတွင်း ကျိန်ဆိုသူပိုင်ဆိုင်သော အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်ကို တောကောင်က ကိုက်သတ်ခြင်းခံခဲ့ရသော် ကျိန်ဆိုသူအရှုံးဟု သတ်မှတ်ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ပေါ်ထွက်လာသော အဖြေရလဒ်အရ တစ်ဖက်ဖက်မှ လျော်ကြေးပေးရသည်။ (မှတ်ချက်။ ကျမ်းကျိန်၍ တရားတပေါင် အမှုအခင်းရင်ဆိုင်ကြသော ချိုချင်း ဓလေ့မှာ အလွန်ကျယ်ပြန့်နက်ရှိုင်းသဖြင့် သီးသန့်တင်ပြရမည့် အကြောင်းအရာဖြစ်သည်။) ချိုချင်းရိုးရာအိမ်များတွင် အိမ်ရှေ့၌ ၁၅ ပေ၊ ၂၀ ပေကျယ်၍ အိမ်မကြီး၏ကြမ်းပြင်နှင့် တစ်ပြေးတည်း တည်ဆောက်ထားသော အမိုးအကာမရှိသော လသာဆောင်ပုံစံများ ရှိသည်။ အိမ်ရှေ့နံရံများတွင်လည်း နွားနောက်ခေါင်း၊ ကျားခေါင်းတို့ကို အမြတ်တနိုး ချိတ်ဆွဲချည်နှောင်ထားကြလေ့ရှိသည်။

w&i fom;v rshp w
Esofulcif, Oausr

Oi ft m;v, (m w)k

“နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်နေ့များသည်
မတူညီသောလူမျိုးစုတို့၏
မင်္ဂလာရှိသော၊ လူမျိုးပေါင်းစုံ
စုစည်းမိသောနေ့ရက်
ယဉ်ကျေးမှုဖြစ်လေသည်။”

ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူသားထုတစ်ရပ်လုံး၏ ကနဦးသမိုင်းတို့သည် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးစု တို့၏ ကိုးကွယ်လာခဲ့ကြသည့် ဘာသာရေးမှ မူရင်းမှတ်တမ်းဖြစ်လေသည်။ ထို့နောက် ၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် United Nation - UN နိုင်ငံပေါင်းချုပ် အသင်းကြီးလက်အောက်ရှိ နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းထားပြီး တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် UNESCO ယူနက်စကိုအဖွဲ့သည် နိုင်ငံတကာရှိ ခြပ်ရိခြပ်မဲ့တို့၏ သမိုင်းအမွေအနှစ်များကို မှတ်တမ်းတင်ရသောအဖွဲ့ကြီးဖြစ်ကြောင်း မှတ်သားရသည်။ ထို့ကြောင့် နှစ်တစ်နှစ်သည် ၁၂ လရာသီရှိရာ လတိုင်းတွင် နှစ်သစ်ကူးပွဲတော် ကျင်းပကြသည့်ခလေ့ တွေ့ရှိရကြောင်း၊ သို့ဖြစ်၍ မည်သည့်နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်က အမှန်ကန်ဆုံးနည်းဟူ၍ သုံးသပ်ရှင်းလင်းထားရာ အားလုံးတို့သည် နေရာဒေသ မတူညီခြင်း၏ ကွဲပြားသောရာသီဥတုတို့သည် နှစ်သစ်ကူးရသော ယဉ်ကျေးမှုခလေ့ကို ဖြစ်ပေါ်စေ၍ အားလုံးတို့သည် မှန်ကန်ကြပါကြောင်း မှတ်တမ်း တင်ထားပေသည်။

နိုင်ငံတို့၏ လူမျိုးအမြင်ယဉ်ကျေးမှု

မျက်မှောက်ခေတ်ကာလတွင် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံသည် ဗမာလူမျိုး မဟုတ်သော မြန်မာနိုင်ငံရှိ အခြားသောလူမျိုးစုတို့အား “တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု”ဟူ၍ ခေါ်ကြလေသည်။ ထို့အတူ တရုတ်နိုင်ငံသည်လည်း တရုတ်နိုင်ငံရှိ အခြားသောလူမျိုးစု များကို “မိချူ”ဟူ၍ခေါ်ကြသည်။ ထို့အပြင် ထိုင်းနိုင်ငံသည်လည်း ထိုင်းနိုင်ငံရှိ အခြားသော လူမျိုးစုတို့အား “ချတ်တိဖန်း”ဟူ၍ ခေါ်ကြကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရလေသည်။

နှစ်သစ်ကူးခြင်းယဉ်ကျေးမှု

စာရေးသူသည် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် မိမိဒေသရှိဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုတို့၏ ရိုးရာ နှစ်သစ်ကူးခြင်းခလေ့များကို လက်လှမ်းမီသ၍ တင်ပြပါမည်။

နှစ်သစ်ကူးခြင်းယဉ်ကျေးမှုခလေ့ကို လေ့လာရသော် လူမျိုးစုဆိုင်ရာနှစ်သစ် ကူးခြင်းနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာတို့အား အခြေပြု၍ နှစ်သစ်ကူးပွဲတော် ကျင်းပကြကြောင်း တွေ့ရလေသည်-

- ၁။ ခရစ်နှစ် ၁.၁.၂၀၂၅ ရက်နေ့သည် နိုင်ငံတကာနှစ်သစ်ကူးနေ့ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။
- ၂။ ရှမ်းလူမျိုးတို့၏ နှစ်သစ်ကူးနေ့သည် ဒီဇင်ဘာလ ၁ ရက်နေ့၊ အဓိက နတ်တော် လဆန်း ၁ ရက်နေ့ကို ရည်ညွှန်းကြောင်းသိရသည်။ ထိုနေ့သည် ရှေးရှမ်းစော်ဘွား ခေတ်တွင် လန်းချန်မြို့သို့ ပဋိကတ်သုံးပုံ ရောက်ရှိခဲ့သော နေ့ရက်ကို ဂုဏ်ပြု သတ်မှတ်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။
- ၃။ ကရင်လူမျိုးစုတို့၏ နှစ်သစ်ကူးနေ့ ဒီဇင်ဘာလ ၃၀ ရက်နေ့၊ အဓိက ပြာသိုလဆန်း ၁ ရက်နေ့ကို ရည်ညွှန်းလေသည်။
- ၄။ တရုတ်တို့၏ နှစ်သစ်ကူးနေ့သည် ၂၉.၁.၂၀၂၅ ရက်နေ့ တပို့တွဲလဆန်း ၁ ရက်နေ့ကို ရည်ညွှန်းထားလေသည်။

တိဗက်ကုန်းမြင့်ဒေသမှ ဆင်းသက်လာခဲ့ကြသည့် လူမျိုးစုများသည် သားယဉ်သားရဲ တိရစ္ဆာန် ၁၂ ကောင်၏ သဘာဝကို အခြေခံ၍ နေ့ရက်၊ လ၊ နှစ် တို့ကို တွက်ချက်အသုံးပြုနေကြသည်။

လားဟူလူမျိုးစုတို့၏ နှစ်သစ်ကူးနေ့သည်လည်း နှစ်စဉ်တပို့တွဲလဆန်း ၁ ရက်နေ့ ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ လားဟူတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုသည် ချယ်ရီပန်းပွင့်သည့် ကာလ၊ မက်မုန်သီးပွင့်ချိန်၊ ထင်းရှူးပင်ဖူးထွက်သည့် နှစ်ကူးကာလဟူ၍ တေးသီကျူးရသည့် ဓလေ့ရှိကြောင်း မှတ်သားရသည်။ ၇.၁.၂၀၂၅ ရက်နေ့တွင် လားဟူတိုင်းရင်းသား စုပေါင်း နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်၌ စာရေးသူလည်း လားဟူလွယ်အိတ်နှင့် ခေါပုတ် နှစ်ချပ် လက်ဆောင် ရ၍ နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်အား ဂုဏ်ယူခဲ့ရသည်။

အာခါတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတို့၏ “ထောင်းလဘာလ”ဟူ၍ ရိုးရာနှစ်သစ်ကူးရသော အချိန်သည် ဒီဇင်ဘာလတွင် နှစ်သစ်ကူးလေသည်။ အာခါရိုးရာနှစ်သစ်ကူးခြင်းသည် မိသားစုတွင် အဓိကဦးစားပေးကျင်းပကြသည်။ ထို့နောက် စုပေါင်းနှစ်သစ်ကူးပွဲတော်ကို ၂၈.၁၂.၂၀၂၄ ရက်နေ့၌ ကျိုင်းတုံမြို့ ပြည်နယ်အားကစားကွင်းကြီးတွင် စည်ကားစွာ ကျင်းပခဲ့သည်။

“အာခါအမျိုးသားနေ့”ဖြစ်ပေါ်လာပုံမှာ ၂၈.၁၂.၁၉၇၅ ရက်နေ့ အာခါလူမျိုးစုများ စုပေါင်းနှစ်သစ်ကူးပွဲတော်နေ့ မြန်မာဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီခေတ် ဒေသခေါင်းဆောင် တို့၏ လမ်းညွှန်မှုဖြင့် ထိုခေတ်အာခါတိုင်းရင်းသားလူကြီးသူမတို့၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် နှစ်စဉ် စုပေါင်း၍ ကျင်းပလာခဲ့သည့် ၂၈.၁၂.၂၀၁၅ ရက်နေ့သို့ အကြီးအကဲများ၊ ပြည်နယ်ဝန်ကြီး များ တက်ရောက်ချီးမြှင့်၍ “အာခါအမျိုးသားနေ့”အဖြစ် ဂုဏ်ယူသတ်မှတ်နိုင်ခဲ့ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ထားလေသည်။

ထို့ကြောင့် ၂၈.၁၂.၂၀၂၄ ရက်နေ့တွင် ကျရောက်သည့် နှစ်(၅၀)ပြည့်ရွှေရတုအာခါ အမျိုးသားနေ့ပွဲတော်အခမ်းအနားသို့ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး သတိုးမဟာသရေစည်သူ သတိုးသီရိသုဓမ္မ မင်းအောင်လှိုင်က နှစ်သစ် သဝဏ်လွှာ ပေးပို့ဂုဏ်ပြုခဲ့ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။

အိမ်နီးချင်းတရုတ်နိုင်ငံရှိ တရုတ်လူမျိုးတို့၏ ရိုးရာပြက္ခဒိန်တွင် ၂၀၂၄ ခုနှစ်သည် နဂါးနှစ်ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ထို့အပြင် ၂၀၂၅ ခုနှစ်သည် မြွေနှစ်ဖြစ်သည်ဟု မှတ်သား ရသည်။ အတိတ်ကာလ ဖြတ်သန်းခဲ့သည့် သင်ခန်းစာများကို လေ့လာသော် ရေဘေး၊ မီးဘေး၊ အစာရေစာ ခေါင်းပါးခြင်း၊ စစ်မက်ဖြစ်ပွားခြင်း စသည်တို့သည် နဂါးနှစ်နှင့် မြွေနှစ် များတွင် ဖြစ်ပွားလေ့ရှိကြောင်း ဆိုရိုးစကားထားရှိ၍ ထူးခြားသည့် ရတနာတို့ရတတ် ကြောင်းလည်း မှတ်သားရလေသည်။

တရုတ်လူမျိုးတို့၏ ရိုးရာနှစ်သစ်ကူးပွဲတော်ကို မိသားစုနေအိမ်များတွင် အနီရောင် စာတန်း ပန်းအလှဆင်၍လည်းကောင်း၊ ဘုံကျောင်းတို့တွင် စုပေါင်းနှစ်သစ်ကူးပွဲတော်ကို ဒေသအုပ်ချုပ်သည့် အာဏာပိုင်များ၊ အိမ်နီးချင်းဌာနေတိုင်းရင်းသားများဖိတ်ခေါ်၍ အနီရောင် ဝတ်စုံများဖြင့် နှစ်သစ်စာအိတ်အနီကို လက်ဆောင်ပေး၍ ဧည့်ခံပွဲများကျင်းပကြသည်။

နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်နှင့် စီးပွားရေးအမြင်

ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတို့သည် မိမိတိုင်းရင်းသား ရိုးရာဓလေ့အတိုင်း နှစ်စဉ် နှစ်သစ်ကူးခြင်းဖြင့် အထူးပျော်ရွှင်ကြလေသည်။ လူမျိုးစုတိုင်း မိမိတို့၏ရိုးရာနှစ်သစ်ကူးနေ့တွင် ရိုးရာဝတ်စုံ လက်ဆောင်ဖြင့် လူကြီးသူမတို့အား ဆင်မြန်းပေးကြသည်။ ပွဲတော်နေ့သည် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးစုအရောင်ဖြင့် လူမျိုးပေါင်းစုံတို့သည် အားလုံးတစ်မျိုးတည်းဖြစ်၍ သဘာဝအတိုင်းလှပနေရသည့် နှစ်သစ်ကူးနေ့သည် အထူးစည်းလုံးမိကြလေသည်။

“ဌာနေ
တိုင်းရင်းသား
လူမျိုးစုတို့သည်
မိမိတိုင်းရင်းသား
ရိုးရာဓလေ့အတိုင်း
နှစ်စဉ် နှစ်သစ်ကူး
ခြင်းဖြင့်
အထူးပျော်ရွှင်ကြ
လေသည်။”

စာရေးသူငယ်စဉ်က ရိုးရာဝတ်စုံများသည် သီးသန့်မိမိလူမျိုးများသာ ချုပ်လုပ်၍ ဝတ်ဆင်ခဲ့ကြသည်။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတို့၏ ရိုးရာဝတ်စုံ အရောင်းဆိုင်များ၊ စက်ချုပ်ဆိုင်များ ခေတ်စားနေကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဝတ်စားဆင်ယင်မှုသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ နှစ်သက်ရာ ဝယ်ယူဆင်မြန်းနိုင်သော ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်သို့ တက်လှမ်းခြင်းကို တွေ့ရလေသည်။

ထို့အပြင် နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်က ဧည့်ခံကျွေးမွေးသည့် ဟင်းလျာများ၏ အရသာသည်လည်း ဒေသတွင်းတိုင်းရင်းသားဆိုင်အမည်ပေး၍ စားသောက်ဆိုင်များက ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်သို့ ပြောင်းလဲနိုင်ခဲ့သည်။ သာဓကအားဖြင့် အာခါရိုးရာစားသောက်ဆိုင်၊ လားဟူငါးကန် စားသောက်ဆိုင်၊ “ဝ”တိုင်းရင်းသားတို့၏ ဝါးဟားဟားစားသောက်ဆိုင်၊ ရှမ်းဟင်းလျာစားသောက်ဆိုင်များ၊ မြန်မာဟင်းလျာဆိုင်များ ခေတ်စား၍ ခေတ်မီနေကြသည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်နေ့သည် နိုင်ငံတကာခရီးသွားများအား အထူးဆွဲဆောင်မှုရှိသည်။ အာခါတိုင်းရင်းသားတို့ နှစ်စဉ်ပြုလုပ်သည့် နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်နေ့များမှာ ပြည်တွင်းသတင်းဌာနများနှင့် နိုင်ငံခြားသား ခရီးသွားဓာတ်ပုံဆရာများ အထူးနှစ်သက်ကြကြောင်း တွေ့ခဲ့ရသည်။

ရိုးရာဓလေ့ယဉ်ကျေးမှုဟူသည် လူမျိုးတစ်မျိုး၏ အသက်သွေးကြောပင် ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ စုစည်းနေထိုင်ကြသော မြန်မာနိုင်ငံတွင် စုစည်းခြင်း၊ ညီညွတ်ခြင်း၊ စည်းလုံးခြင်း၊ ချစ်ခင်ခြင်းကို ဖော်ညွှန်းသော ရိုးရာပွဲတော်များ၊ ဓလေ့ထုံးစံများကို စုံလင်စွာ တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုး ၁၃၅ မျိုးကျော်ရှိပြီး အားလုံးတွင် ကိုယ်ပိုင်ရိုးရာ၊ ဘာသာစကားနှင့် ဓလေ့ထုံးစံများ ရှိသည်။ လူမျိုးစုတစ်ခုစီ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို အသိအမှတ်ပြုတန်ဖိုးထားခြင်းဖြင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး နားလည်မှုလွဲမှားခြင်းကို လျှော့ချနိုင်ပြီး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

စည်းလုံးညီညွတ်မှုရရှိရန်မှာ အပြန်အလှန်လေးစားမှုနှင့် နားလည်မှုကို မြှင့်တင်ရန် အရေးကြီးသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုသည် အမျိုးသား ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးနှင့် တိုးတက်မှုအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။ မတူကွဲပြားမှုများရှိပါက လည်း ပြဿနာတစ်ခုမဟုတ်ဘဲ ခွန်အားတစ်ခုအဖြစ်သာ လက်ခံရှုမြင်ကြရမေမည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး၏ သော့ချက်မှာ စည်းလုံးညီညွတ်မှုဖြစ်သည်။ ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်နိုင်ရန် နားလည်မှုလေးစားမှုတို့ဖြင့် လက်တွဲ လုပ်ဆောင်ကြရမည်ဖြစ်သည်။

မြန်မာတို့တွင် ၁၂ လရာသီပတ်လုံး ဘာသာရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု ရိုးရာဓလေ့ပွဲတော်များကို ပျော်ရွှင်စွာ တွေ့မြင်နိုင်သည်။ တန်ခူးလတွင် သင်္ကြန်ပွဲ၊ ကဆုန်လတွင် ညောင်ရေခွန်းပွဲ၊ နယုန်လတွင် စာတော်ပြန်ပွဲ၊ ဝါဆိုလတွင်ဝါဆိုပွဲ(ပဉ္စင်းတော်ခံပွဲ)၊ ဝါခေါင်လ စာရေးတံခဲပွဲ၊ တော်သလင်းလတွင် လှေပြိုင်ပွဲ၊ သီတင်းကျွတ်လ မီးထွန်းပွဲ၊ တန်တောင်မုန်းလတွင် ကထိန်ပွဲ၊ နတ်တော်လ စာဆိုတော်ပွဲ၊ ပြာသိုလ မြင်းခင်းပွဲ ၊ တပို့တွဲလတွင် ထမနဲပွဲ၊ တပေါင်းလတွင် သံပုံစေတီပူဇော်ပွဲ တို့ဖြစ်သည်။

ပွဲတော်နှင့်ယှဉ်တွဲနေသော ရိုးရာအစားအစာများမှာ သင်္ကြန်ကာလဆိုလျှင် မုန့်လုံး ရေပေါ်၊ သာကူ၊ မုန့်လက်ဆောင်း၊ ဝါဝင်ဝါထွက် အလှူအတန်းနှင့် ရိုးရာနတ်ပူဇော်ပသကြသည့် မုန့်ဖက်ထုပ်၊ မုန့်ဆန်း၊ အညာဒေသမှ မုန့်ဆီကြော်၊ အေးမြသည့်ဆောင်းကာလကို အန်တုနိုင်သည့် ကောက်ညှင်းဆန်ဆီရွဲနှင့်ထမနဲတို့မှာ ရာသီအလိုက်၊ ပွဲလမ်းသဘင်တို့နှင့် အတူယှဉ်တွဲနေသည့် မြန်မာရိုးရာ မုန့်ပဲသရေစာများ ဖြစ်ကြသည်။

ပြည်ထောင်စုဖွားတိုင်းရင်းသားညီအစ်ကိုမောင်နှမများကို ကြည့်လျှင်လည်း လူမျိုးအလိုက် ထင်ရှားကျော်ကြားသည့် ဒေသထွက်ကုန်များ၊ ရိုးရာအစားအစာများနှင့်အတူ ရိုးရာဓလေ့ပွဲတော်များကိုလည်း ၁၂ လရာသီပတ်လုံး တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ကချင်၊ ကယား၊ ချင်းတိုင်းရင်းသားတို့၏ ခေါင်ရည်၊ ဒေသထွက်အစားအစာများက သူ့ဒေသနှင့်သူ သဘာဝအရသာနှင့် ကျော်ကြားလှသည်။

ကချင်တိုင်းရင်းသားတို့တွင် ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများအရ ကျင်းပသောပွဲလမ်းများတွင် အကြီးကျယ်ဆုံး၊ အခမ်းနားဆုံးဖြစ်သော မနောပွဲမှာ အထူးထင်ရှားလှသည်။ အိမ်သစ်တက်ပွဲ၊ မင်္ဂလာဆောင်ပွဲ၊ အသုဘပွဲ စသော လူမျိုးရေးဆိုင်ရာပွဲလမ်းများ၊ ရိုးရာနတ်ပူဇော်ပွဲ၊ ကောက်သစ်စားပွဲ စသော ပွဲလမ်းတို့မှာ ကျေးရွာတစ်ရွာ သို့မဟုတ် တစ်အိမ်ထောင် သို့မဟုတ် အမျိုးအနွယ်တစ်ခုနှင့်သာ သက်ဆိုင်သော ပွဲလမ်းများဖြစ်သော်လည်း မနောပွဲမှာ နယ်မြေတစ်ခုလုံးတွင်ရှိသော ကျေးရွာအားလုံး၊ ထိုနယ်မြေအတွင်းနေထိုင်ကြသော မျိုးနွယ်

အားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သောပွဲ ဖြစ်သည်။

မနောပွဲမှာ ဘာသာရေးပွဲဖြစ်သော်လည်း စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးအားလုံး နှင့်လည်း အကျိုးဝင်နေကြောင်း တွေ့ရသည်။ ကချင်မျိုးနွယ်စုများသည် မနောပွဲတော်ကို မိမိတို့အထွတ်အမြတ်ထားသော နေ့ထူးနေ့မြတ်များတွင်သာမက ဇန်နဝါရီလ ၁၀ရက်နေ့ တွင် ကျရောက်သော ကချင်ပြည်နယ်နေ့တွင် လူမျိုးဘာသာမရွေး ပျော်ရွှင်စွာပါဝင်နိုင်ရန် နှစ်စဉ် ကျင်းပကြသည်။

ကရင်တိုင်းရင်းသားတို့ကလည်း နှစ်စဉ်ဝါခေါင်လတွင် အမျိုးသားရေး ရိုးရာဓလေ့ များကို သွေးစည်းညီညွတ်မှုဖြင့် ထိန်းသိမ်းကြစေရန် ကရင်ရိုးရာ ချည်ဖြူဖွဲ့မင်္ဂလာပွဲ ကျင်းပ ကြသည်။ စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် ယုံကြည်မှုစိတ်ခွန်အားရရှိစေရန်အတွက် လက်တွင် ချည်ဖြူဖွဲ့ဆုတောင်း၍ အမှတ်အသားပြုခြင်း ပွဲတော်ဖြစ်သည်။ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးတွင် နေထိုင်ကြသော အနောက်ပိုးကရင်လူမျိုးများ၏ စပါးရိတ်သိမ်းပြီးချိန်တွင်ပြုလုပ်သော နောင်လာမည့်နှစ်တွင် စပါးအထွက်တိုးရန် ဆုတောင်းကျင်းပသည့် စပါးလိပ်ပြာခေါ်ပွဲ၊ ရိုးရာ ကောက်သစ်စားပွဲတော်နှင့် ဖိဗူးယော် ပူဇော်ပွဲ၊ နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်များ အချိန်အခါ နေရာလိုက်၍ ပုံစံအမျိုးမျိုး ကျင်းပကြသည်။

ချင်းတိုင်းရင်းသားတို့ကလည်း တောင်ယာသီးနှံများ တစ်နှစ်တာ ရိတ်သိမ်းပြီးစီးမှု အောင်ပွဲ၊ ရွာသူရွာသားများ ကျန်းမာပျော်ရွှင်ရေးနှင့် အနာရောဂါဘယ ကင်းဝေးစေရန်၊ ရာသီဥတု ကောင်းမွန် မှန်ကန်ပြီး တောင်ယာသီးနှံများ အထွက်တိုးအောင်မြင်စေရန်၊ ရွာတွင်းမှ မကောင်းဆိုးဝါးများနှင့် နတ်ဆိုးများကို နှင်ထုတ်ပြီး အန္တရာယ်ကင်းဝေးစေရန်၊ အေးချမ်းသာယာစွာ နေထိုင်စားသောက်နိုင်ရန်နှင့် စိတ်သစ်ကိုယ်သစ်ဖြင့် ပျော်ရွှင်စွာ နှစ်သစ်သို့ ကူးပြောင်းရန်တို့ကို ရည်ရွယ်၍ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ပြုလုပ်ကြသည်။

ချင်းတိုင်းရင်းသားတို့၏ရိုးရာပွဲတော်များမှာ ကောက်သစ်စားပွဲ၊ အိမ်သစ်တက်ပွဲ၊ လုံယူးပွဲ၊ ကုမ်သီပွဲ၊ ခွါဒိုပွဲ(ခေါ်)နှစ်သစ်ကူးပွဲ၊ ခွာင်ကြွဲပွဲတော်၊ ရန်သူအောင်ပွဲ၊ သားရဲ တိရစ္ဆာန်ရသည့်အောင်ပွဲ စသည်ဖြင့် ပွဲလမ်းသဘင်အမျိုးမျိုးဖြင့် ဆင်နွှဲကျင်းပလေ့ ရှိသည်။

ကယားတိုင်းရင်းသားတို့သည်လည်း နှစ်စဉ်တန်ခူးလနှင့်ကဆုန်လတွင် မိုးလေဝသ မှန်ကန်ပြီး အသီးအနှံများဖွံ့ဖြိုးစေရန်၊ လုပ်ငန်းများ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းအောင်မြင် ရန်အတွက် မိုးရေကို ပေးသောမိုးနတ်၊ တောစောင့်တောင်စောင့်နတ်၊ ချောင်းစောင့်နတ်၊ ယာစောင့်နတ်တို့ကို ပူဇော်ပသကြသော ကူထိုးဘိုး ခေါ် တံခွန်တိုင်ပွဲတော်ကို ကျင်းပကြ သည်။

ကောက်ပဲသီးနှံများကို ရိတ်သိမ်းပြီး မိမိတို့၏ စပါးကျိများထဲ သိုလှောင်ပြီးသော အခါတွင် “ကေကရဲဒါး” ခေါ် ငှက်လိုက်ပွဲတော်ကိုလည်း ကျင်းပကြကြောင်း သိရှိရသည်။ ပြည်စောင့်နတ်၊ ရွာစောင့်နတ်များကို မိမိတို့၏စီးပွားရေး တိုးတက်စေရန်နှင့် ဘေးအန္တရာယ် အမျိုးမျိုးတို့မှ ကင်းရှင်းစေရန်၊ ကူညီစောင့်မရန် ပူဇော်ပသရသော ပွဲတော်ဟုသိရသည်။

မွန်တိုင်းရင်းသားတို့သည် တော်သလင်းလပြည့်နေ့တွင် သဘောဦးဆွမ်း ခေါ် ဆွမ်း၊

ဆီမီး၊ ပန်း (၁၀၀၀) တင်လှူပူဇော်ပွဲများ၊ သံပုံစေတီပူဇော်ပွဲများ ကျင်းပကြသည်။ တော်သလင်းလပြည့်နေ့ မရောက်ခင် တစ်ရက်အလိုတွင် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများ၌ မိမိတို့ တတ်စွမ်းနိုင်သည့် အလှူငွေ၊ လုပ်အားဒါနများဖြင့် သင်္ဘောပုံစံ ပြုလုပ်ထားရှိပြီး အဆိုပါသင်္ဘောထဲတွင် ဆွမ်း၊ သစ်သီး၊ မုန့်အမျိုးမျိုး၊ ပန်း၊ ထီး၊ တံခွန် အစရှိသည့် ထောင်နှင့်ချီသော လှူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို စုပေါင်းထည့်သွင်းကာ ရွာတွင်းလှည့်လည် အလှူခံ၍ လပြည့်နေ့ နံနက်အရုဏ်တက်ချိန် မြတ်စွာဘုရားရှင်ထံ ဆွမ်းတော်ကြီးတင်လှူကြသည့် ပွဲဖြစ်သည်။ အလှူအတန်း ရက်ရောလှသည့် မွန်လူမျိုးတို့က ထောင်နှင့်ချီသော လှူဖွယ် ဝတ္ထု အစုစုတို့ကို ဆက်ကပ်လှူဒါန်းကြသောကြောင့် ဆွမ်းတစ်ထောင် တင်လှူပူဇော်ပွဲ ဟုလည်း ခေါ်ကြကြောင်းသိရှိရသည်။

ရခိုင်တိုင်းရင်းသားတို့တွင်လည်း ၁၂ လရာသီပွဲတော်များကျင်းပကြရာ နံ့သာသွေးပွဲ၊ ဘုရားရေသပ္ပာယ်ပွဲ၊ သင်္ကြန်ပွဲ၊ ရခိုင်ရိုးရာကျင်ပွဲ၊ လှေပြိုင်ပွဲ၊ ရထားဆွဲပွဲတို့မှာ ထင်ရှားလှသည်။ သီးနှံပေါ်စ ဝါကျွတ်ကာလတွင် ထမင်းထောင်ပွဲ (ကောက်ဦးဆွမ်းတင်ပွဲ) ပြုလုပ်ကြသည်။ ကောက်သစ်ဆန်ဖြင့် ဆွမ်းချက်ပြီး စေတီပုံစံအရွယ်အမျိုးမျိုးပြုလုပ်၍ ထမင်းကန်တော့ ချွန်များကို လင်ပန်းပေါ်တွင်တင်ကာ ခေါင်းပေါ်ရွက်၍ ကျောင်းကန်ဘုရားသို့ သွားရောက် ကပ်လှူပူဇော်ကြသည်။ အမျိုးအဆွေရွာလည်ပွဲဟူသော ထူးခြားသောရိုးရာမလေ့တစ်ခုမှာ ပြဿနာဖြစ်၍ နှစ်ခြမ်းကွဲသွားသော ရွာတောင်ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်း ပြန်လည်သင့်မြတ် အောင် ကျင်းပခဲ့ရာမှ အမျိုးအဆွေရွာလည်ပွဲဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း သိရသည်။ ရွာတောင်ပိုင်း နေသူများက ရွာမြောက်ပိုင်းသို့ သွားရောက်လည်ပတ်ကာ အစားအသောက်များ ယူဆောင် ၍ ဧည့်ခံကျွေးမွေးခြင်း၊ နောက်တစ်နေ့၌ ရွာမြောက်ပိုင်းနေသူများက ရွာတောင်ပိုင်းနေသူ များထံ သွားရောက်လည်ပတ်ပြီး အစားအသောက်များဖြင့် ပြန်၍ ဧည့်ခံကျွေးမွေးကြသည်။ အုပ်စုလိုက် သွားရောက်လည်ပတ်ကြပြီး ရယ်ရွှင်ဖွယ်ပုံစံအမျိုးမျိုး ဝတ်စားဆင်ယင်ကြ သည်။

ရှမ်းတိုင်းရင်းသားတို့ကလည်း တပို့တွဲလတွင် ရိုးရာမလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာဖြစ်သော တံပူပင်ပွဲတော် သို့မဟုတ် ပွဲလူလိုဟုခေါ်သော သနပ်ခါးနံ့သာဆီမီး ဘုရားပူဇော်ပွဲကျင်းပကြ သည်။ တပို့တွဲလတွင် ခေါက်ယာဂု ဟုခေါ်သော ထမနဲအားလည်း လှူဒါန်းကြသည်။ မီး လှူဒါန်းသော တံပူပင်ပွဲတော်ကို ကျင်းပကြသည်မှာ ဓာတ်ကြီးလေးပါးမှ တစ်ပါးဖြစ်သည့် မီးဓာတ်လှူဒါန်းခြင်းဖြင့် “ရှင်အနုရုဒ္ဓ” ရဟန်းကဲ့သို့ ဉာဏ်ပညာထွန်းလင်းတောက်ပသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ထွန်းလင်းတောက်ပခြင်းကို ကိုယ်စားပြုသော ရှမ်းအမျိုးသားတို့၏ တံပူပင်ပွဲတော်၊ တောင်ကြီးမီးပုံးယုံပွဲတော်တို့မှာ ကြီးကျယ်ခမ်းနားပြီး ဘိုးဘွားစဉ်ဆက် ထုံးတမ်းစဉ်လာကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်နေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

တိုင်းရင်းသားတို့၏ ရိုးရာပွဲတော်များအနက်မှ အဓိပ္ပာယ်လေးနက်ကာ တစ်မူ ထူးခြားသော ကယားတိုင်းရင်းသားများ၏ ရိုးရာ အဲ့ဒိုပေါ်မီ (ခေါ်) ဒီးကူပွဲတော် (ကောက်ညှင်း ထုပ်ပွဲတော်) အကြောင်း တင်ပြလိုပါသည်။ အဲ့ဒိုပေါ်မီ ခေါ် ဒီးကူပွဲတော်ကို တောင်ယာ

စိုက်ပျိုးပြီးချိန်ဖြစ်သည့် တော်သလင်းလ၊ သီတင်းကျွတ်လများတွင် ကျင်းပလေ့ရှိကြသည်။ “အဲဒီ”ဟူသည် ကွယ်လွန်ပြီးသည့် မိဘဆွေမျိုးများကို အောက်မေ့သတိရသည့်အနေဖြင့် ကွယ်လွန်ပြီးသော မိဘဆွေမျိုးများနှင့် သက်ရှိထင်ရှားရှိသည့် မိဘဆွေမျိုးများအတွက် ကောင်းမှုပြုလုပ်ခြင်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ “ပေါ်မီ”သည် မကောင်းဆိုးဝါးများနှင့် ကျူးကျော် လာသည့် ရန်သူများကို မောင်းထုတ်ခြင်း ဟူ၍လည်းကောင်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ကြောင်း သိရသည်။

“ဒီးကူ”ကို မြန်မာဘာသာသို့ ဆီလျော်အောင် ဘာသာပြန်ဆိုရမည်ဆိုပါက “ဒီး” ဟူသည် ထမင်း၊ ကောက်ညှင်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ “ကူ”ဟူသည် ထုပ်ပိုးသည်၊ “ဒီးကူ”ရွက် ဟူ၍လည်းကောင်း၊ တစ်နည်းအားဖြင့် “ထုပ်ပိုးထားသည့် ကောက်ညှင်းထုပ်”ဟု အနီးစပ်ဆုံး ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဒီးကူဆိုသည့် ကောက်ညှင်းထုပ် သုံးထုပ်စည်း၍ တစ်ထုပ်အဖြစ် ပြုလုပ်ရ ခြင်းမှာ စည်းလုံးညီညွတ်ကြရန်ဖြစ်သည်။ စည်းစည်းလုံးလုံးနေကြပြီး မကောင်းဆိုးဝါး ရန်သူများကို နှင်ထုတ်နိုင်ရန် ဒီးကူစားကြခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

ရှေးယခင်က ငွေတောင်ပြည်သည် ယွန်းလူမျိုးတို့၏လက်အောက် ကျရောက်ခဲ့သည် ဟုဆိုသည်။ ကယားလူမျိုးစုတို့သည် ယွန်းရုမ်းတို့ကို ပြန်လည်တိုက်ထုတ်ချိန်တွင် ကယား တိုင်းရင်းသားတို့သည် ကောက်ညှင်းဆန်ကို ဒီးကူရွက်ဖြင့်ထုပ်ကာ ကြာရှည်စွာ စားသုံး နိုင်သော “ဒီးကူ”များကိုစား၍ တိုက်ပွဲများကို နေ့ရောညပါ ဆင်နွဲ့ခဲ့ကြသည်။ ကယား တိုင်းရင်းသားတို့သည် ဒီးကူထုပ်ကဲ့သို့ စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်း၊ လွတ်မြောက်ခြင်းနှင့် မကောင်းဆိုးဝါးများအား အောင်နိုင်ခြင်း စသည့် တန်ဖိုးကြီးလှသော ရိုးရာအစဉ်အလာ ကောင်းတစ်ရပ်အဖြစ် အဲဒီပေါ်မီပွဲကို ကျင်းပကြသည်။ ကယားရိုးရာလများဖြစ်သည့် လခု (ဩဂုတ်လ)၊ လဲရှေးမိုး(စက်တင်ဘာလ)၊ လဲရှေးကျယ် (အောက်တိုဘာလ)များတွင် နှစ်စဉ် ရွာအလိုက် ကြက်ရိုးထိုးပြီး ရက်သတ်မှတ်ကာ ဂုဏ်ပြုကျင်းပကြကြောင်းသိရှိရသည်။

ရိုးရာ “အဲဒီပေါ်မီပွဲ” ကျင်းပပြုလုပ်ရာတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့် ရှိသည်။ “အဲဒီပေါ်မီ”ပွဲ၏ လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်တွင် မပါမဖြစ်အရေးကြီးသော အခန်း ကဏ္ဍများမှာ “ဒီးကူ” ရွက်ခူးခြင်း၊ “ဒီးကူ” ထုပ်ပိုးချက်ပြုတ်ခြင်းနှင့် “ဒီးကူ”ဖြင့် လှူဒါန်း ကျွေးမွေးခြင်းတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ “အဲဒီပေါ်မီ”ပွဲ၏ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုမှာ ဒီးကူရွက် ခူးယူ မည့်နေ့ရက်ကို ကြက်ရိုးထိုး၍ သတ်မှတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ကေးဗျားကျယ် ခေါ် ရိုးရာအကြီးအကဲမှ ကြက်ရိုးထိုးခြင်းအမှုကို ဦးဆောင် ပြုလုပ်ကြရသည်။ ကြက်ရိုးထိုးပြီး သတ်မှတ်သည့်နေ့ရက်၌သာ “ဒီးကူ”ရွက်ကို ခူးယူ ကြရသည်။ သတ်မှတ်ရက် မတိုင်မီနှင့် သတ်မှတ်ထားသည့်ရက် နောက်ပိုင်းတို့တွင် “ဒီးကူ” ရွက် ခူးယူရိုးထုံးစံ မရှိကြပါ။ “ဒီးကူ” ရွက်ခူးမည့် နေ့ရက်ကို ကြက်ရိုးထိုး၍သတ်မှတ်ရာ၌ ရည်ရွယ်ချက်၊ တည်ကြည်လေးနက်မှုနှင့် တန်ဖိုးထားမှုများမှာလည်း နက်ရှိုင်းစွာရှိသည်။

ကယားသူရဲကောင်းများ ဦးဆောင်၍ ရန်သူများနှင့် မကောင်းဆိုးဝါးများကို တိုက် ထုတ် အောင်မြင်ခဲ့သည့် အချိန်အခါသမယကို ဂုဏ်ပြုသည့် ရိုးရာကို စတင်တော့မည် ဖြစ်

ကြောင်း တိုင်တည်ခြင်း၊ “ဒီးကူ”စားသုံး၍ တိုက်ပွဲဝင် ခဲ့သည့်သူရဲကောင်းများနှင့် ကွယ်လွန်လေပြီးသော မိဘ ဘိုးဘွားများ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို အမှတ်ရလျက် “အဲ့ဒီ” ခေါ်ကောင်းမှုပြုလုပ်ခြင်းနှင့် လှူဒါန်းကျွေးမွေးခြင်းအမှု တို့ကို စတင်တော့မည်ဖြစ်ကြောင်း တိုင်တည်ခြင်း၊ တစ်နှစ်တစ်ကြိမ် ပြုလုပ်သည့် “အဲ့ဒီပေါ်မီ” ပွဲ အချိန် အခါသမယတွင် ရပ်ရွာအေးချမ်း၍ အန္တရာယ်ကင်းစေ ခြင်းအလိုမှာ “ပေါ်မီ”ခေါ် ရွာတွင်းရွာပြင်၊ အိမ်တွင်း အိမ်ပြင်၌ ကပ်ခိုနေနိုင်သော မကောင်းဆိုးဝါးများကို နှင်ထုတ်ခြင်းအမှု စတင်တော့မည်ဖြစ်ကြောင်း တိုင် တည်ခြင်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ကေးဗျာကျယ် ခေါ် ရိုးရာအကြီးအကဲသည် အဓိဋ္ဌာန်ပြုတိုင်တည်ခြင်းကို အခြေပြု ကြက်ရိုးထိုး၍ “ဒီးကူ” ခူးမည့်နေ့ရက်ကို သတ်မှတ်ပြီးပါက ရိုးရာ “အဲ့ဒီပေါ်မီ”ပွဲကို စတင် ပြုလုပ်ကြသည်။ ပထမနေ့တွင် ခူး၍ရသော “ဒီးကူ”ရွက်များကို သန့်စင်၍ ကောက်ညှင်း ထုပ်ကြသည်။ မျိုးနွယ်စု(၃)စုကို ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် “ဒီးကူ”ထုပ်ရာတွင် (၃) ခုကို တစ်တွဲစုပေါင်း၍ ထုပ် ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ထုပ်ရခြင်း၏ အခြားရည်ရွယ် ချက်များစွာလည်း ရှိပါသေးသည်။ ကယားမျိုးနွယ်စု များ ဥမကွဲ သိုက်မပျက်ဘဲ သွေးစည်းညီညွတ်ခြင်းကို ပြသခြင်းလည်းဖြစ်ကြောင်း သိရပါသည်။

ကောက်ညှင်းအား သုံးထောင့်ပုံသဏ္ဍာန်မျိုး ထုပ်၍ သုံးခုကိုတွဲကာ အတွဲပေါင်း များစွာကို တစ်ရေ ခန်း၊ နှစ်ရေခန်းသည်အထိ တစ်ညလုံး ပြုတ်ကြရသည်။ ဒုတိယနေ့တွင် ကောက်ညှင်းထုပ်များကို ဦးဦးဖျားဖျား နုတ်ပူဇော်ပြီး စားသောက်ကြသည်။ တတိယနေ့တွင် အလည်လာသောဧည့်သည်များအား ဖိတ်ခေါ်ကျွေးမွေး ကြသည်။ “ဒီးကူ”ပွဲသို့ အလည်လာသည့်ဧည့်သည် များအား လူမျိုးဘာသာမရွေး အိမ်တိုင်းသို့ ဖိတ်ခေါ်ပြီး “ဒီးကူ” ထုပ်ကျွေးခြင်း၊ (ကယားရိုးရာ)ထမင်းဟင်းလျာ အစားအစာများ၊ ရိုးရာခေါင်ရည်၊ အရက်များဖြင့် ဧည့်ခံ ကြသည်။ ထို့ပြင် ဒီးကူပွဲတော်မှ မိမိဒေသများသို့ ပြန်

“ကယားမျိုးနွယ်စု များ ဥမကွဲ သိုက်မပျက်ဘဲ သွေးစည်းညီညွတ် ခြင်းကို ပြသခြင်း လည်း ဖြစ်ကြောင်း သိရပါသည်။”

သွားကြသော ဧည့်သည်များအား ခေါင်ရည်၊ ဒီးကျ၊ ဟင်းလျာအချို့ လက်ဆောင်ပေးကာ လှူဒါန်းပေးကမ်းမှု ပြုလုပ်ကြသည်။

အဲဒီပေါ်မီပွဲ ကျင်းပပြုလုပ်ခြင်းမှာ ကယားတိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များကို အောက်မေ့သတိရခြင်း၊ မကောင်းဆိုးဝါးများ နှင်ထုတ်ခြင်း၊ ကျန်းမာရေး ကောင်းမွန်စေရေး (ရောဂါဘယ ကင်းဝေးခြင်း)၊ စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်းနှင့် လူမှုစီးပွားရေးအတွက်ပါ အထွတ်အမြတ်ထားသည့် တန်ဖိုးကြီးမားသည့် ရိုးရာအစဉ်အလာကောင်းတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်သည် လူမျိုးတစ်မျိုး၏အမှတ်သညာနှလုံးသား ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများတွင် ဘာသာစကား၊ စာပေ၊ အက၊ ဂီတနှင့် ပွဲတော်များအပါအဝင် နက်ရှိုင်းသော ရိုးရာဓလေ့များ ရှိသည်။ ဤဓလေ့ထုံးတမ်းများကို နောင်လာ နောက်သား မျိုးဆက်များအတွက် ထိန်းသိမ်းထားကြရမည်။ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များကို ထိန်းသိမ်းရန် မှတ်တမ်းပြုစုခြင်းနှင့် သုတေသနပြုခြင်းများ၊ ရိုးရာပုံပြင်များ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို မှတ်တမ်းတင်ပြီး ၎င်းတို့ကို မှေးမှိန်မသွားစေရန် ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းကြရပါမည်။

နှင်းပွင့်

ကိုးကား

- တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ (သိန်းထွန်း-မြဝတီ)
- <https://www.doca.gov.mm/my/node/5042>

Z&/k&si f&E G p&km; \ 1/2&mac&i &n f&avh

q&v&f&mef&f&

“ရိုးရာပွဲတော်ကြီးငယ်များပြုလုပ်ရန် အစီအစဉ်ရှိသည့်
မိသားစုများအတွက်
အနည်းဆုံး နှစ်နှစ်၊ သုံးနှစ်ခန့် ကြိုတင်၍
ခေါင်ရည်အိုးများကို
စုဆောင်းပြင်ဆင်ထားကြရသည်။”

တောင်ပေါ်တိုင်းရင်းသားတို့တွင် ထူးခြားသည့် ဝိသေသလက္ခဏာများစွာရှိသည့် အနက် ခေါင်ရည်ယဉ်ကျေးမှုသည် တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ စာရေးသူငယ်စဉ်က ချင်းပြည်နယ် ဇိုတုန်နယ် စာလံထောင်ရွာ၌ ခေါင်ရည်ပြုလုပ်သောက်သုံးသည့် ပတ်ဝန်းကျင်အသိုင်းအဝိုင်းတွင် ကြီးပြင်းခဲ့ရသည်။ ခရစ်ယာန်ဘာသာ ကျယ်ပြန့်စွာ ရောက်ရှိမလာမီ မိရိုးဖလာနတ်ဘာသာ ကိုးကွယ်သူ အိမ်ထောင်စုတိုင်းအတွက် ခေါင်ရည်အိုးနှင့် ခေါင်ရည်သည် အဓိကအဆောင်အယောင်အဖြစ် ရှေးမဆွကပင် တည်ရှိနေခဲ့သည်။ သာရေးနာရေးကိစ္စများ၊ ရိုးရာပွဲတော်များ၊ လက်ထပ်ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ အခမ်းအနားများ၊ ပူဇော်ပသပွဲများတွင် ခေါင်ရည်ကို မရှိမဖြစ် အသုံးပြုကြရသည်။ လေးလံထိုင်းမှိုင်း ချမ်းစိမ့်စိမ့်ဖြစ်နေသည့် လူတစ်ယောက်ကို ခေါင်ရည်ချိုတစ်ခွက်က နွေးထွေးလန်းဆန်း တက်ကြွစေသည်။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကြားတွင် ဖြစ်ပွားတတ်သည့် ပြဿနာကြီးငယ်များကို ဆွေးနွေးအဖြေရှာ ဖြေရှင်းရာတွင် ခေါင်ရည်အိုးတစ်လုံးသည် ချောဆီသဖွယ် အသုံးတည့် အစွမ်းထက်လှသည်။

ခေါင်ရည်ပြုလုပ်နည်း

ခေါင်ရည်ပြုလုပ်ရာတွင် အရေးပါသည့် ခေါင်ရည်အိုးဆီ အရင်သွားရအောင်။ ဒေသထွက် ရွှံ့စေးမြေများဖြင့် ဒေသခံ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များပြုလုပ်သည့် အကြမ်းထည် ခေါင်ရည်အိုးများသည် အမြင့်သုံးပေမှ လေးပေခန့် အရွယ်အစားအမျိုးမျိုး ရှိသည်။ ယင်းအကြမ်းထည် မြေအိုးကြီးများကို ထင်းပေါသည့်တောထဲ ထမ်းသယ်သွားရသည်။ ထင်းခြောက်ပုံကြီးထဲထည့်ပြီး မီးဖုတ်ရသည်။ ပြာပုံကျသည်အထိ မီးဖုတ်ထားသည့်ခေါင်ရည်အိုး ရွှံ့သားများ ကျက်ပြီး အရောင်လည်း ပြောင်းသွားသည်။ အပူဓာတ်ရှိနေချိန် အဆင်သင့် စုဆောင်းထားသည့် အင်တွဲ ပွဲညက်များကို အိုးထဲထည့် အရည်ဖျော်ရသည်။ တုတ်ချောင်းရှည်တစ်ချောင်း ထိပ်တွင် အဝတ်ဟောင်းများလုံးချည်ထားပြီး ယင်းကို လက်ကိုင်အဖြစ်အသုံးပြုကာ အင်တွဲ ပွဲညက်အရည်ပူပူကို ခေါင်ရည်အိုး အတွင်းအပြင် အထပ်ထပ်သုတ်လိမ်းရသည်။ အမည်းရောင်ပြောင်းသွားသည့် ခေါင်ရည်အိုးများ အေးသွားပြီး ညနေစောင်းမှ တောထဲကနေ အိမ်သို့ ပြန်ထမ်းသယ်လာရသည်။ အောက်ခံထု အထူထားပြီး ကြိမ်များဖြင့် အကွက်ဖော်ကွပ်ကာ အလှဆင်ရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ကြိမ်များ၊ ဝါးနီးကြောများဖြင့် ကွပ်ကာထားခြင်းဖြင့် တစ်နေရာမှ တစ်နေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းသယ်မ ကိုင်တွယ်ရာတွင် လွယ်ကူစေသည်။ မတော်တဆ ထိခိုက်ကွဲရမည့်အန္တရာယ်မှ သက်သာစေသည်။ ထိုအခါ ခွံညားလှပသည့် ရိုးရာခေါင်ရည်ရိုးအဖြစ် အသုံးတော်ခံရန် အဆင်သင့်ဖြစ်နေပါပြီ။

ခေါင်ရည်ပြုလုပ်ရာတွင် ကာလဒေသအလိုက် အမျိုးမျိုးကွဲပြားမှုရှိနိုင်သည်။ စာရေးသူ၏ မိခင်ကိုယ်တိုင် ခေါင်ရည်ပြုလုပ်သည်ကို ငယ်စဉ်က တစ်စွန်းတစ်စ မြင်တွေ့ဖူးခဲ့သည်။ တစ်စွန်းတစ်စဟု ဆိုခြင်းမှာ ကလေးများ၊ အခြားသူများ၊ အိမ်မွေးကြက်များ ဝင်ထွက်နှောင့်ယှက်မရအောင် ခေါင်ရည်ပြုလုပ်သည့်နေ့များတွင် အိမ်မကြီးတံခါးကို မိခင်က ပိတ်ထားတတ်၍ဖြစ်သည်။ ပြောင်းဖူးဆန် သို့မဟုတ် ပြောင်းဆန်ပမာဏ တော်တော်များများကို အခွံကျွတ်သည်အထိ (ပြည်မအခေါ် လုံးတီးဆန်ကဲ့သို့) လက်ဆုံမောင်းဖြင့် ထောင်းရသည်။ ပေါင်းချောင်ဖြင့်ပေါင်းပြီး ဖျာပေါ်ဖြန့်ကာ အအေးခံထားရသည်။ ထို့နောက် Yeast ခေါ်

တဆေးမှုန့် ဖြူးရသည်။ ဤနေရာတွင် လက်ဆက အရေးပါသည်။ အတွေ့အကြုံရှိသူက ပြောင်းဖူးဆန်ပမာဏ ဘယ်လောက်ကို တဆေးမှုန့် ဘယ်လောက်သုံးရမည်ကို မှန်းတတ်ကြ သည်။ တဆေးမှုန့်သုံးရာတွင် လက်ဆများလျှင် ခေါင်ရည်ပြင်းသွားပြီး လက်ဆနည်းလျှင် ခေါင်ရည်ပျော့သွားတတ်သည်။ ပေါင်းပြီး၊ ကျက်ပြီး၊ တဆေးမှုန့်ဖြူးပြီး၊ အအေးခံပြီးသည့် ပြောင်းဖူးဆန် သို့မဟုတ် ပြောင်းဆန်များကို ခြောက်သွေ့သန့်ရှင်းသည့် ခေါင်ရည်အိုးထဲ ထည့်ရသည်။ အိုးနှုတ်ခမ်းအပေါက်ဝတွင် ကျောက်သင်ပုန်းအမျိုးအစား ကျောက်ပြားဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားရသည်။ လေမဝင်အောင် ကျောက်ပြားအနားပတ်လည်ကို ပျားဖယောင်းဖြင့် သေချာစွာပိတ်ထားရသည်။ အနည်းဆုံး တစ်နှစ်ကြာထားပြီးမှ ခေါင်ရည်ဖောက်ရန် ဖွင့်ကြည့် ရသည်။ ချင်းတောင်တွင် ရာသီဥတု အလွန်အေးသည်ဖြစ်၍ ထိုမျှကြာကြာထားခြင်းဖြစ် သည်။ ရာသီဥတုပူနွေးသည့် မြေပြန့်ဒေသမျိုးတွင် သုံးလေးလနှင့် ခေါင်ရည်ချိုဖြစ်နိုင်သည်။ ပြောင်းဖူး၊ ပြောင်းဆန်ကို အခွံကျွတ်အောင် လက်ဆုံဖြင့် ထောင်းရခြင်း၊ ပေါင်းချောင်ဖြင့် ပေါင်းရခြင်း၊ ဖျာပေါ်တွင် အအေးခံရခြင်း၊ တဆေးဖြူးထည့်ရခြင်း၊ နောက်ဆုံး ခေါင်ရည်အိုး ထဲထည့် အလုံပိတ်ရခြင်း စသည့် လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်အတွက် လုပ်အားလည်းလိုသည်။ အချိန်လည်း တစ်နေ့ကုန်ပေးရသည်။ အိမ်ထောင်စုတိုင်းသည် အနည်းဆုံး နှစ်ချို့ခေါင်ရည်အိုး သုံးလုံးမှ ငါးလုံးအထိ အဆင်သင့် အမြဲဆောင်ထားကြရသည်။ အထူးသဖြင့် သက်ကြီးရွယ်အို အဘိုးအဘွားများ၊ သားသမီး အပျို၊ လူပျိုများရှိသည့် အိမ်ထောင်စုတွင် လက်ထပ်မင်္ဂလာပွဲ များ၊ နာရေးကိစ္စများ အချိန်အခါမရွေး ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်ကို ကြိုတင်တွက်ဆထားကြ ၍ဖြစ်သည်။ အိမ်မွေးဝက်များကိုလည်း မသတ်မရောင်းဘဲ အရေးပေါ်ကိစ္စအတွက် ထိန်း ထားကြရသည်။ ရိုးရာပွဲတော်ကြီးငယ်များပြုလုပ်ရန် အစီအစဉ်ရှိသည့် မိသားစုများအတွက် အနည်းဆုံး နှစ်နှစ်၊ သုံးနှစ်ခန့် ကြိုတင်၍ ခေါင်ရည်အိုးများကို စုဆောင်းပြင်ဆင်ထားကြ ရသည်။ ထို့အတွက် ပြောင်းဖူး၊ ပြောင်းဆန်များလိုသည်ဖြစ်၍ တောင်ယာစိုက်ပျိုးခြင်းကို ကြိုးစားလုပ်ကိုင်ကြရသည်။

တောင်ပေါ်ခေါင်ရည် ချိုမြ

ရာသီဥတုအေးသည့် တောင်ပေါ်ဒေသတွင် နှစ်နဲ့ချီကြာထားမှ ခေါင်ရည်ကောင်း ကောင်းရသည်။ နှစ်ချို့ခေါင်ရည်အိုးများ အောက်ခြေတွင် ချိုမြခြေဦးရည် အတော်များများ စုနေတတ်သည်။ ကျောက်သင်ပုန်းပြား အဖုံးပတ်လည်က ပျားဖယောင်းကို ဓားဦးနဲ့ ကလော်ဖွင့်ဖောက်ပြီး အနံ့ခံမိရုံနှင့် ခေါင်ရည်အောင်မအောင် ကျွမ်းကျင်သူများက သိသည်။ အိုးမသန့်၍ဖြစ်စေ၊ အခြားကြောင့်ဖြစ်စေ မချိုဘဲ ချဉ်စူးနေလျှင် ခေါင်ရည်ပျက်သည်ဟု ဆိုကာ အရက်ချက်ရန်ဖယ်ထားရသည်။ ထိုဖြစ်ရပ်မျိုးက ရှားပါးကြုံခဲလှသည်။ အောင်သည့် ခေါင်ရည်အိုး ဖောက်သုံးရာတွင် ခေါင်ရည်အိုးအမြင့်ထက် တစ်ထွာခန့်ပို၍ အဆစ်များ အပေါက်ဖောက်ထားသည့် ကျူရိုးတံကို အောက်ခြေထိ ထိုးစိုက်ရသည်။ ကျူရိုးတံထိပ်က ပါးစပ်ဖြင့် စုပ်ကြည့်လျှင် ချိုမြ ဦးရည်၏အရသာကို မြည်းစမ်းလို့ရပြီ။ ပြောင်းဖူးခေါင်ရည်နှင့် ပြောင်းခေါင်ရည် ချိုတာချင်းတူသော်လည်း အရသာက ကွဲပြားသည်။ အရောင်အဆင်း လည်း ကွာသည်။ ပြောင်းဖူးခေါင်ရည်က အချိုပိုက်သည်လည်းဆိုသည်။ အချို့က ဆပ်ဆန်နှင့်

တည်ထားသည့် ဆပ်ခေါင်ရည်လည်းရှိသည်။ ခေါင်ရည်အိုး အပေါ်ထိပ်ပိုင်းကို ခေါင်ဖတ်များ မပေါ်အောင် ငှက်ပျောဖတ်နှင့်အုပ်၊ ဝါးနှီးနှင့် ဖိကာထားရသည်။ လက်တစ်မိုက်ခန့်အရှည် ဝါးတံတစ်ချောင်းကိုလည်း ထိုးစိုက်ထည့်ထားရသည်။ ခေါင်ရည်အိုးတစ်လုံးကို လူအများ စုံလင်စေ့ငှအောင် မျှဝေသောက်သုံးနိုင်ရန် စီမံကွပ်ကဲရသူ အိုးထိန်း (Marker) တစ်ယောက်ကို သီးသန့် တာဝန်ပေးထားရသည်။ ခေါင်ဦးရည်သည် ပျစ်လွန်းချိုလွန်းပြီး ပမာဏလည်း နည်းသည်။ ခေါင်အိုးထိန်း (Marker) သည် ခေါင်ရည်အိုးထဲသို့ ရေအပြည့်ထည့်ပြီး ကြိုတင် စိမ်ထားရသည်။ အိုးနှုတ်ခမ်းဝ ငှက်ပျောဖတ်ပေါ်က ဝါးငုတ်လေးမြုပ်အောင် ရေကို ဖြည့် ထားရသည်။ ခေါင်ရည်ကျပြီး အဆင်သင့်ဖြစ်သည့်အခါ ပရိသတ်ထဲက သက်ကြီးဝါကြီး ပုဂ္ဂိုလ်များကိုဦးစားပေး၍ ခေါင်ရည်သောက်ရန် ဖိတ်ခေါ်ရသည်။ ထိုင်ခုံဖြင့် ကျကျနနထိုင်ကာ စကားစမြည်ပြောရင်း ဖြည်းဖြည်းချင်း အရသာခံ သောက်တတ်ကြသည်။ မြုပ်နေသည့် ဝါးငုတ်ပေါ်အောင် သောက်ရသည်။ ထိုပမာဏသည် မတ်ခွက်တစ်ခွက်စာနှင့် ညီမျှသည်။ တစ်ယောက်ထဲသွားပြီးပါက ရေတစ်ခွက်ထပ်ဖြည့်ကာ နောက်တစ်ယောက် ဖိတ်ခေါ်ရသည်။ ပွဲတော်တစ်ခုတွင် ခေါင်ရည်အိုး အနည်းဆုံး ငါးလုံးမှ ၁၀ လုံးထိ ရှိတတ်သည်။

ပျော်ရွှင်ဆင်နွှဲ ခေါင်ရည်ပွဲ

မိရိုးဖလာ အသက်မွေးမှုလုပ်ငန်းဖြစ်သော ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုးခြင်း လုပ်ကိုင်ရာမှ အောင်မြင်ဖြစ်ထွန်းလာသည့်သီးနှံများနှင့် အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များသည် မိသားစု စားသုံးရန် သက်သက်သာမဟုတ်ဘဲ အမျိုးမျိုးသော ရိုးရာပွဲတော်များကို တစ်နိုင်တစ်ပိုင် ကျင်းပပြုလုပ်ခြင်း တစ်နည်းအားဖြင့် အလှူအတန်းပြုလုပ်ခြင်းသည် အိမ်ထောင်မိသားစု တိုင်း၏ အန္တိမရည်မှန်းချက် ဖြစ်သည်။ ရိုးရာပွဲတော်များတွင် အမျိုးအစား အကြီးအသေး ကွဲပြားနေသည်။ ကျင်းပသည့်နေ့ရက်၊ ဖိတ်ကြားမည့် ပရိသတ်၊ ခေါင်ရည်အိုး အရေအတွက်၊ ပူဇော်သတ်ဖြတ်မည့် နွားနောက်ရေ၊ ဝက်ကောင်ရေ၊ ချက်ကျွေးရမည့် ပြောင်းဖူးဆန်၊ ဆပ်ဆန်ပမာဏ စသည်တို့ကို နှစ်နဲ့ချီကာ ကြိုတင်ပြင်ဆင် စုဆောင်းထားရသည်။ နှစ်စဉ် တောင်ယာများ စိုက်ပျိုးပြီး ဧပြီလနှင့် မေလများတွင် ကျင်းပကြသည်။ အိမ်မကြီးနှင့် ဘေးချင်းဆက် အသစ်ဆောက်လုပ်ထားသော ကျယ်ပြန့်ရှည်လျားသည့် “Ha Vaw” ခေါ် “ကပြင်”ပေါ်တွင် အစားအစာများကို ကျွေးမွေးသည်။ ထိုကပြင်အဆုံးတွင် ထင်းရှူးအနှစ်သား ဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားပြီး အကွက်၊ အပြောက်၊ အမွမ်း ပန်းပုလက်ရာများဖြင့် တန်ဆာ ဆင်ထားသည့် Ta Ray ခေါ် ဧရာမအကာအရံကြီးများ ရှိသည်။ ထို Ta Ray, Ha Vaw နှင့် အိမ်မကြီးကြား မြေကွက်လပ်တွင် ခေါင်ရည်အိုး ၁၀ လုံးခန့်ကို တန်းစီထားပြီး နှစ်ရက်မှ သုံးရက်ထိ ပွဲတော်ကို ကျင်းပရခြင်းဖြစ်သည်။ အိမ်ထောင်မိသားစုတိုင်းက ဘယ်ပွဲကို ဘယ်နှကြိမ်ပြုလုပ်ပြီးကြောင်း ဘဝတွင် အောင်မြင်မှုမှတ်တိုင်အဖြစ် ခံယူထားကြသည်။ ခေါင်အိုးများကလည်း စံချိန်မီ အကြီးစားများဖြစ်သည်။ ရက်ရှည်ကျင်းပသည့်ပွဲများတွင် ဆွေမျိုးရင်းချာများက ခေါင်ရည်အိုးတစ်လုံးစီဖြင့် လာကူတာမျိုးလည်းရှိသည်။ တစ်စုံတစ်ဦး လုပ်သည့် ရိုးရာပွဲတွင် ခေါင်ရည် ဘယ်နှအိုး၊ နွားနောက် ဘယ်နှကောင်၊ ဝက်က ဘယ်နှကောင်၊ ဆပ်ဆန်က ဘယ်နှတင်း စသည်ဖြင့် ဂုဏ်ပြုပြောဆိုနေကြသည်မှန်သော်လည်း အများစုက

ပွဲတွင်း ခေါင်ရည် ချိုမချို၊ ပွဲလာသူတွေအားလုံး မူးမမူး စသည့် ပေတံဖြင့်သာ ပွဲ၏ အောင်မြင်မှုကို တိုင်းထွာ ပြောဆိုလေ့ရှိကြသည်။

ခေါင်ရည်အိုးတန်းကို ဗဟိုပြုပြီး ဝိုင်းကြီး ပတ်လည်ပုံစံဖြင့် အတွေ့အကြုံရင့် လူကြီးများက ရှေ့ကနေ ဦးဆောင်ကသည့်အတိုင်း ယောက်ျား၊ မိန်းမ တစ်ယောက်ခြား နေရာယူလျက် လိုက်ပါကြရသည်။ အတွေ့အကြုံမရှိသေးသည့် လူငယ်များသည် ရှေ့က လူကြီးများ၊ ဦးဆောင်သည့်အတိုင်း ခြေဟန်လက်ဟန်၊ ရှေ့တိုးနေကဆုတ်၊ ဘယ်ယိမ်းညာနွဲ့ စည်းချက်ကျ အောင် လေ့လာသင်ယူကြရသည်။ မြူးမြူးကြွကြွ သွက်သွက်လက်လက် အကမျိုးလည်းရှိသည်။ တစ် ယောက်ခါး တစ်ယောက်ဖက်လျက်၊ လက်ချင်းချိတ် လျက် ငြိမ့်ညောင်းညင်သာ ကရသည်လည်း ရှိသည်။ သံပြိုင်သီဆိုသည့် တေးသီချင်းများက စုံလင်သည်။ အမျိုးဂုဏ်၊ ဇာတိဂုဏ်ကို ဖော်ကျူးသည့် တေးသီချင်း များ၊ ချစ်ခြင်းမေတ္တာကို ညွှန်းဆိုသည့် အလွမ်းအဆွေး သီချင်းများ၊ တောင်ယာခုတ်ခြင်း၊ အမဲလိုက်ခြင်း၊ တောတောင် ရာသီဥတုနှင့် ကျေးငှက်သာရကာတို့၏ သဘာဝအလှတရားကို ဖွဲ့ဆိုသည့်တေးသီချင်းများ စသည်ဖြင့် ထွေပြားစုံလင်လှသည်။ မောလို့ နားလိုက်၊ ခေါင်ရည်တစ်အိုးသောက်လိုက်၊ ပြန်ဝင်ကလိုက်နှင့် ညနေစောင်းချိန်တွင် အားလုံးက ရီဝေဝေ ခပ်ထွေထွေ ဖြစ်ကုန်ကြပြီ။ တီးလုံးတွေ၊ သီချင်းတွေ၊ အကတွေ ကလည်း ပိုလို့ မြိုင်ဆိုင်မြူးကြွလာသည်။

ကပွဲအလယ် ခေါင်ရည်တန်းမှ အိုးတာဝန်ခံ (Marker) များသည် ပွဲခင်းထဲရှိ ပရိသတ်အားလုံးကို တစ်ယောက်မှမကျန်ရအောင် ခေါင်ရည်သောက်ရန် အလှည့်ကျဖိတ်ခေါ်ရသည်။ မည်သူက မိမိခေါင်အိုးကို သောက်ပြီး မည်သူက မသောက်သေးဆိုသည်ကို အလွတ်မှတ်သားထားရသည်။ ခေါင်အိုး ၁၀ လုံးရှိ၍ လူတစ်ယောက်သည် အနည်းဆုံး ၁၀ ကြိမ်သောက်ရ မည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လက်တွေ့မှာ အကြိမ်ပေါင်း ၂၀ ကျော် သောက်နေကြရသည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် ခေါင်ရည်သောက်ရန် ခေါင်အိုးထိန်းသူ (Marker)

“ ခေါင်ရည်အိုးတန်း
ကို ဗဟိုပြုပြီး
ဝိုင်းကြီးပတ်လည်
ပုံစံဖြင့်
အတွေ့အကြုံရင့်
လူကြီးများက
ရှေ့ကနေ
ဦးဆောင်ကသည့်
အတိုင်း ယောက်ျား၊
မိန်းမတစ်ယောက်ခြား
နေရာယူလျက်
လိုက်ပါ
ကြရသည်။ ”

က လာဖိတ်ခေါ်ရင် ငြင်းရရိုးထုံးစံမရှိသလို တစ်ယောက်တည်းလည်း သွားသောက်လေ့ မရှိကြချေ။ အမျိုးသားက အမျိုးသမီးတစ်ယောက်ယောက်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးက အမျိုးသားတစ်ယောက်ယောက်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပျိုပျိုအိုအို ပွဲခင်းထဲရှိ မိမိသဘောကျရာတစ်ယောက်ယောက်ကို ခေါင်ရည်အတူ လိုက်ပါသောက်ကုရန် အဖော် ခေါ်ခွင့်ရှိသည်။ ဤနေရာတွင် ထူးခြားချက်အဖြစ် အိမ်ထောင်ရှင်အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးများ သည် အကြောင်းမညီညွတ်၍ ဖူးစာမဆုံခဲ့ရသည့် ရည်းစားဟောင်းများကို ခေါင်ရည်သောက် ဖော်အဖြစ် ခေါ်ယူတဲ့သွားကြသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ အပျိုလူပျိုများအတွက်မူ မိမိတိတ်တခိုး ချစ်မြတ်နိုးသူအား ဇာတ်လမ်းအစပျိုးရန် ဖူးစာရှင်ကို တီးခေါက်ရွေးချယ်နိုင်သည့် မဟာ အခွင့်အရေးကို လက်လွှတ်မခံကြပေ။ လူပုံအလယ်တွင် လူပျိုတစ်ယောက်နှင့် ခေါင်ရည် တွဲသောက်ရ၍လည်းကောင်း၊ ခေါင်ရည်အရှိန်ကြောင့်လည်းကောင်း ရှက်သွေးဖြန်း နီမြန်း နေသည့် ချင်းမလေး၏ မျက်နှာပါးပြင်လေးက လှပလွန်းသည်။

မြေပြန့်သား မိတ်ဆွေတစ်ယောက်အနေဖြင့် မိမိဇနီး သို့မဟုတ် မိမိချစ်သူတစ် ယောက် လူပုံအလယ်တွင် အခြားသူတစ်ယောက်နှင့် ခေါင်ရည်တွဲသောက် စကားပြော ရယ်မောနေသည်ကို မြင်တွေ့ရသည်မှာ အတော်စိတ်မသက်သာစရာပင်။ အလားတူစွာပင် မိမိအနေဖြင့်လည်း ပွဲခင်းထဲမှ မိမိသဘောကျရာ အမျိုးသမီးတစ်ယောက်ယောက်အား ခေါင်ရည် အတူသောက်ရန် တွဲခေါ်ခွင့်ရှိသည် မဟုတ်ပါလော။ ခေါင်ရည်သောက်ရာတွင် အားလုံးသိရှိ လိုက်နာရသည့် စည်းကမ်းလေးတွေ ရှိသည်။ အိုးနှုတ်ခမ်းဝမှ ဝါးငုတ်လေး ပေါ်အောင် စုပ်သောက်ရသည်။ ပေါ်အောင်မသောက်ဘဲ ထပြန်လို့မရပါ။ ပါးစပ်ထဲငုံပြီး ဘေးတစ်နေရာသို့ ထွေးမထုတ်ရပါ။ တချို့စုံတွဲများ စကားအမျှင်မပြတ် လေကြောရှည် နေရင် ခပ်မြန်မြန်ပြီးအောင် သောက်ကြရန် အိုးထိန်းက သတိပေးရသည်။

ညနေစောင်းချိန်တွင် ကိုယ့်ခွဲတမ်းရော၊ သူများခွဲတမ်းပါ သောက်ထားရသည်ဖြစ်၍ အားလုံး မူးကုန်ကြပြီ။ အိမ်အပြန်လမ်းတွင် သူတို့ကိုယ်တူ ဒယ်မိဒယ်င်ဖြင့် ပွဲသိမ်းကြမှ အိမ်ရှင်က ကျေနပ်သည်။ ခေါင်ရည်ပွဲအောင်မြင်သည်ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြသည်။ အမူးလွန်ပြီး မပြန်နိုင်ဘဲ ပွဲခင်းမှာ ညအိပ်သူလည်းရှိသည်။ ထိုသူများကို မနက်ရောက်ရင် အိမ်ရှင်က အသားဆန်ပြုတ်ကျွေးသည်။ ညသိပ် ခေါင်ရည်လက်ကျန်လည်း ထပ်သောက်ရသည်။

ဆလိုင်းမာန်ဦး

ပုသိမ်ခရိုင်၌ ၁၈၆၂ ခုနှစ်တွင်

ရေစိုက်ရေး

“ပုသိမ်ခရိုင်၌ ၁၈၆၂ ခုနှစ်တွင်
သိက္ခာတော်ရ ဗန်မေတာနှင့် သိက္ခာတော်ရ ဘီးချားတို့က
ဦးဆောင်၍ နော်မန်ကျောင်းနှင့်
စက်မှုသင်တန်းကျောင်းတို့ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။”

အနောက်တိုင်း ပညာရေးအစ

၁၈၄၅ ခုနှစ် အင်္ဂလိပ်အစိုးရက အနောက်တိုင်းပညာရေးကို စတင်အကောင်အထည် ဖော်ခဲ့ရာတွင် -

- ၁။ Middle Class Schools (အလယ်တန်းကျောင်းအဆင့်)၊
- ၂။ Lower Class Schools (မူလတန်းကျောင်းအဆင့်)၊
- ၃။ Monastic Schools (ဘုန်းတော်ကြီးသင်ကျောင်း)၊
- ၄။ Normal Schools (နော်မန်ကျောင်းများ)၊
- ၅။ Female Schools (အမျိုးသမီးကျောင်း)စသည်ဖြင့် သတ်မှတ်သင်ကြားခဲ့သည်။

၁၈၆၇-၆၈ ခုနှစ်တွင် သင်ကြားသည့်စနစ်အရ စာသင်ကျောင်းများကို အောက်ပါ အတိုင်း ခွဲခြားနိုင်ပါသည် -

- ၁။ သာမန်အင်္ဂလိပ်-ဗာနီကူလာ ခရိုင်ကျောင်း၊
- ၂။ ပုံမှန်အလယ်တန်းအဆင့်ကျောင်း၊
- ၃။ အမျိုးသမီးကျောင်း၊
- ၄။ မူလတန်းနှင့်ကျေးရွာကျောင်း၊ အထူးစာသင်ကျောင်းတို့ ဖြစ်သည်။

၁၉၁၁-၁၂ ခုနှစ်တွင် ဗာနီကူလာ စာသင်ကျောင်းများကို အေအဆင့်နှင့် ဘီအဆင့် ကျောင်းဟူ၍ ခွဲခြား၏။ အေအဆင့်ကျောင်းမှာ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသည့် ကျောင်း များဖြစ်ပြီး ဘီအဆင့်ကျောင်းမှာ ပညာရေးဌာနက လမ်းညွှန်သည့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများကို သင်ကြား၍ မိမိဘာသာစီမံခန့်ခွဲသည့် ကျောင်းများဖြစ်သည်။

၁၉၀၈ ခုနှစ်မှ ၁၉၁၂ ခုနှစ်တွင် ၄ တန်းအား အင်္ဂလိပ်စာ ရေးတတ် ပြောတတ် အဆင့်ဖြင့် သတ်မှတ်၏။ အဆင့်မြင့် ဗာနီကူလာကျောင်းတွင် တိုင်းရင်းသားဘာသာမှအပ ဘာသာရပ်အားလုံးကို အင်္ဂလိပ်စာဖြင့်သာ သင်ယူစေသည်။ အထူးစာသင်ကျောင်းများတွင် ဥရောပသားများအပြင် အခြားသောလူမျိုးများကိုလည်း တက်ရောက် သင်ယူခွင့်ပြုသည်။ ခရစ်ယာန် မဟုတ်သည့် အခြားတိုင်းရင်းသားများကိုလည်း တက်ရောက်သင်ကြားခွင့်ပြုသည်။

၁၉၁၁-၁၂ ခုနှစ်သို့ရောက်သောအခါ အထူးစာသင်ကျောင်းစာရင်းတွင် မြေတိုင်း ပညာ၊ အင်ဂျင်နီယာကျောင်း၊ စက်မှုကျောင်း၊ တိရစ္ဆာန်ကုသရေးနှင့် မွေးမြူရေးကျောင်းနှင့် ဆေးကျောင်းများပါ ပါဝင်လာခဲ့သည်။ နော်မန်ကျောင်းများတွင် ဆရာဖြစ်သင်လေ့ကျင့်ရေး အစီအစဉ်များကိုပါ ထည့်သွင်း သင်ကြားလာသည်။ အင်ဂျင်နီယာကျောင်းများမှာ သုံးနှစ်သင် ကျောင်းဖြစ်သည်။ နှစ်နှစ်မှာ စာသင်၍ တစ်နှစ်မှာ လုပ်ငန်းခွင် လက်တွေ့ဆင်းရသည်။ ရန်ကုန်အစိုးရဆေးကျောင်းကို အထွေထွေဆေးရုံကြီး၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ထားရှိ ၏။ တိ/မွေးကုကျောင်းကိုလည်း မြန်မာနိုင်ငံ မြို့ပြ တိ/မွေးကုဌာနအောက်၌ ထားရှိခဲ့သည်။

အစိုးရကျောင်းများအပြင် နော်မန်ကျောင်း၊ အထောက်အပံ့ယူသော ကရင်ကျောင်း၊ အမျိုးသမီး သာသနာပြုကျောင်း၊ ဗမာအမျိုးသမီးစာသင်ကျောင်း၊ ကရင်အမျိုးသမီးစာသင် ကျောင်း၊ ရိုမန်ကက်သလစ် သာသနာပြုကျောင်းဟူ၍ ကျောင်းများ ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။ ထိုကျောင်းများ၏ သင်ကြားပုံကို အခြေခံ၍ -

- ၁။ အင်္ဂလိပ်စာသင်ကျောင်း (English School)၊
- ၂။ အင်္ဂလိပ်-တိုင်းရင်းသားဘာသာသင် ယောက်ျားလေးကျောင်း (Anglo-Vernacular Boys' School)၊
- ၃။ အင်္ဂလိပ်-တိုင်းရင်းသားသင် မိန်းကလေးကျောင်း (Anglo-Vernacular Girls' School)၊
- ၄။ တိုင်းရင်းသားဘာသာသင်ကျောင်း (Vernacula School)၊
- ၅။ ကရင်ကျမ်းစာသင်ကျောင်း (Karen Theological School)
- ၆။ Karen Schools by Grants-in-Aid ကျောင်းဟု ဗြိတိသျှ အုပ်ချုပ်ရေးအစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြသည်။

၁၈၆၂-၆၃ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်အစိုးရအထောက်အပံ့ယူသည့် ကရင်စာသင်ကျောင်းများမှာ အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရသည် -

- ၁။ ကရင် အင်္ဂလိပ်-တိုင်းရင်းသားဘာသာသင်ကျောင်း၊ ကြည့်မြင်တိုင် - ရူပီး ၁,၅၀၀၊
- ၂။ ကရင်နော်မန်ကျောင်း၊ ဟင်္သာတ - ရူပီး ၆၀၀၊
- ၃။ ပိုးကရင်ယောက်ျားလေးကျောင်း၊ ပုသိမ် - ရူပီး ၅၀၀။

ကရင်စာသင်ကျောင်းများရှိသကဲ့သို့ တောင်ကြီး၌ ရှမ်းစော်ဘွား သားမြေးများ ပညာသင် အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း၊ မွန်၊ ချင်း၊ ကချင်၊ တောင်သူ (ပအိုဝ်း)တိုင်းရင်းသားဘာသာသင်ကြားသည့် စာသင်ကျောင်းများ ရှိပါသည်။ မဏိပူရ၊ မဒရပ်စ်၊ တရုတ်စာသင်ကျောင်းများလည်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။

ကရင်စာသင်ကျောင်းမှာ ၁၉၀၆-၀၇ ခုနှစ်တွင် အလျင်အမြန်တိုးတက်လာခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးကျောင်းများအနက် တောင်ငူမှ အမျိုးသမီးကျောင်းမှာ အထင်ရှားဆုံးဖြစ်ခဲ့ပြီး တောင်ပေါ်ကရင်အမျိုးသမီးများ တက်ရောက်ခဲ့ပါသည်။ အင်္ဂလိပ်ကန်နှင့် ရိုမန်ကက်သလစ် ခရစ်ယာန် ဘုန်းတော်ကြီးများကလည်း မိဘမဲ့ကလေးများ စာသင်ကျောင်းများကို ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ အမေရိကန် နှစ်ခြင်းသာသနာပြုများက ကရင်လူမှုအဖွဲ့အစည်းအပေါ် အထူးအာရုံစိုက်လုပ်ဆောင်ကြပြီး အင်္ဂလိပ်ကန်နှင့် ကက်သလစ်ခရစ်ယာန်ရဟန်းတော်များကမူ ကရင်သာမက ဗမာ၊ အိန္ဒိယ၊ ဥရောပသားများကိုပါ သင်ကြားပေးခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ ၁၉၀၆-၀၇ ခုနှစ်တွင် ကရင်အမျိုးသမီးကျောင်းမှာ ၉၆၉၆ ဦး တက်ရောက်သူ ရှိလာခဲ့သည်။

ထိုစဉ်က ကျိုက္ခမိတွင် ဗမာလူမျိုးများက အများဆုံးဖြစ်ပြီး ယင်းတို့၏ မိခင်ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အရေး၊ အဖတ်၊ အတွက်ကို ဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများက သင်ကြားပေးခဲ့သည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်း အရေအတွက် အမြောက်အမြားရှိပြီး ဘုန်းကြီးကျောင်းတိုင်းသည် ဒေသခံများအတွက် စာသင်ကျောင်းများပင် ဖြစ်ကြသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးများသည် ထိုစာသင်ကျောင်းများ၌ ကျောင်းအုပ်နှင့် ဆရာများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ၁၈၆၇-၆၈ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်အစိုးရခန့် ဆရာများလည်း ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများတွင် ရှိလာခဲ့ပါသည်။ ၁၈၉၄-၉၅ ခုနှစ်တွင် အောက်မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဘုန်းတော်ကြီးသင် စာသင်ကျောင်း ၅၇၇ ကျောင်း ရှိလာခဲ့ပါသည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ရဟန်းတော်များက သာသနာပြုကျောင်းများသို့ မကြာခဏသွား

ရောက်လေ့လာခဲ့ကြောင်း အင်္ဂလိပ်အစိုးရ၏ အစီရင်ခံစာ၌ တွေ့ရပါသည်။ အဆိုပါ ဘုန်းတော်ကြီးသင် စာသင်ကျောင်းကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရက တိုင်းရင်းသားဘာသာသင် စာသင်ကျောင်းစာရင်း၌ ထားရှိခဲ့ပါသည်။

အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် အထက်မြန်မာနိုင်ငံဒေသ၌ စာသင်ကျောင်း ၅၁ ကျောင်းကို ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် တက်ရောက်သည့် ဦးရေ ၂၄၄၇၃၄ ဦး ရေအထိ တိုးတက်များပြားလာခဲ့ပါသည်။ ၁၈၉၀ ပြည့်နှစ်ကာလများတွင် ဆရာဖြစ်သင်ကျောင်းများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီး ရန်ကုန်ကောလိပ်ကျောင်း၌ ၁၉၉၈-၉၉ ခုနှစ်တွင် ဥပဒေပညာကို စတင်သင်ကြားခဲ့ပါသည်။ ရန်ကုန်အင်ဂျင်နီယာကောလိပ်ကျောင်း ပေါ်လာခဲ့ပြီး တက်ရောက်သူဦးရေ တိုးမြင့်လာခဲ့ပါသည်။ ၁၈၉၉-၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ရန်ကုန်ကောလိပ်ကျောင်းသည် ကာလကတ္တားတက္ကသိုလ် ကောလိပ်အဖြစ် ရှိခဲ့ပါသည်။

ပုသိမ်ခရိုင် ကရင်ပညာရေး

ပုသိမ်ခရိုင်၌ ၁၈၆၂ ခုနှစ်တွင် သိက္ခာတော်ရ ဗန်မေတာနှင့် သိက္ခာတော်ရ ဘီးချားတို့က ဦးဆောင်၍ နော်မန်ကျောင်းနှင့် စက်မှုသင်တန်းကျောင်းတို့ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဗန်မေတာ ဦးဆောင်သည့် နော်မန်ကျောင်းမှာ ထိပ်ဆုံးမှ အောင်မြင်မှုရရှိခဲ့သည့် ကျောင်းဖြစ်သည်။ ရွာပေါင်း ၃၈ ရွာတွင် ကျောင်းသားပေါင်း ၁၀၀၈ ဦး တက်ရောက် ပညာသင်ကြားနိုင်ခဲ့သည်။ အဆိုပါကျောင်းအားလုံးနီးပါးကို ကျေးရွာကပင် ထောက်ပံ့ပေးခဲ့ကြသည်။ သူ၏ စာသင်ကျောင်းများအနက် နှစ်ကျောင်းမှာ အထူးသင်ကြားပေးသည့် အကယ်ဒမီကျောင်း နှစ်ကျောင်း ဖြစ်သည်။

ထိုကျောင်းများတွင် သင်္ချာ၊ မြေတိုင်းပညာ၊ သမိုင်း၊ ပထဝီဝင်၊ နက္ခတ်ဗေဒပညာနှင့် သဘာဝဒဿနိကဗေဒ ပညာရပ်များကို ကရင်ဘာသာစာပေဖြင့် သင်ကြားပေး၏။ ထိုကျောင်းများသည် စကောနှင့် ပိုးကရင်ဘာသာသင် စာသင်ကျောင်းများဖြစ်ပြီး စကောကရင်စာမှာ ပိုမိုတိုးတက်သည့်ဘာသာ ဖြစ်ခဲ့၏။ ထို့အပြင် ကျောင်းသူ၊ ကျောင်းသားများကို ခရစ်ယာန်ကျမ်းစာများကိုပါ သင်ကြားပေးသည့်ကျောင်းများ ဖြစ်ကြသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သည့်အခါ အဆင်ပြေစေရန်နှင့် အခြားတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဆက်ဆံသည့်အခါ အဆင်ပြေစေရန် မြန်မာစာကိုလည်း အလေးထား သင်ကြားပေးခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ၁၈၅၈ ခုနှစ်တွင် ပုသိမ်ခရိုင် ၌ ကရင်နှစ်ခြင်း သာသနာပြု စာသင်ကျောင်းများမှာ တက်ရောက်သူ ၅၈၆ ဦး ရှိခဲ့ပြီး ရွာပေါင်း ၂၈ ရွာတွင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် ကျောင်းသားဦးရေ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ၁၈၆၃-၆၄ ခုနှစ်တွင် ရွာပေါင်း ၄၀ မှ ကရင်ကျောင်းသားပေါင်း ၈၆၅ ဦးအထိ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ရန်ကုန်နှင့် ပုသိမ်မြို့များတွင် ရိုမန်ကက်သလစ် ဘုန်းတော်ကြီးဘိဂနဒက် ဦးဆောင်၍ စာသင်ကျောင်း ငါးကျောင်း ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပြီး ကရင်-ဗမာ ကျောင်းသားဦးရေ ၁၀၀ ခန့် တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။

၁၈၆၃-၆၄ ခုနှစ်တွင် မစ္စတာဘီးချား အုပ်ချုပ်သည့် နော်မန်ကျောင်းနှင့် စက်မှုအတတ်သင်ကျောင်းများတွင် ကျောင်းသား ၁၅၀ ဦး တက်ရောက်ခဲ့ပြီး ယင်းတို့အနက် ၁၂၀ ဦးသည် အင်္ဂလိပ်စာကို သင်ယူကြ၍ ၃၀ ဦးတို့မှာ ကရင်စာကို သင်ယူခဲ့ကြသည်။

စက်မှုအတတ်၌ မိန်းကလေးများအတွက် စက်ချုပ် အတတ်နှင့် ယောက်ျားလေးများအတွက် လက်သမား အတတ်ပညာကို သင်ကြားပေး၏။ ပုသိမ်ခရိုင်တွင် ပိုးကရင်အမျိုးသမီးစာသင်ကျောင်း နှစ်ကျောင်း ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပြီး ပိုးကရင်ကျောင်းသူပေါင်း ၄၄ ဦး တက်ရောက်ခဲ့သည်။

ဟင်္သာတခရိုင် ကရင်ပညာရေး

ဟင်္သာတခရိုင်တွင် သိက္ခာတော်ရ မစ္စတာ သောမတ်စ်နှင့် ဇနီးတို့က ဦးစီးသည့် ကရင်နော်မန် စာသင်ကျောင်းနှင့် ကရင်အမျိုးသမီး စာသင်ကျောင်းများကို ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ထိုကရင်အမျိုးသမီးကျောင်းတွင် သင်္ချာ၊ သဘာဝဒဿနိကဗေဒ၊ ခရစ်ယာန်ကျမ်းစာ၊ မြေပုံဆွဲပညာနှင့် ပထဝီဝင် အခြေခံဘာသာရပ်များကို သင်ကြားပေးခဲ့သည်။ အဆိုပါ စာသင်ကျောင်းများသို့ အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ထောက်ပံ့ငွေ ရှုပီး ၆၀၀ ကို ပေးခဲ့ပြီး ကျောင်းသား ၈၄ ဦးနှင့် ကျောင်းသူ ၂၀ တို့ တက်ရောက် သင်ယူခဲ့ကြသည်။ ၁၈၆၂-၆၃ ခုနှစ်တွင် ဟင်္သာတ နော်မန်ကျောင်းတွင် ကရင် ၇၃ ဦး၊ ဗမာ ၂၁ ဦးအထိ တိုးတက်လာခဲ့၏။ ၁၈၆၃-၆၄ ခုနှစ်တွင် အထက်တန်း ကျောင်း ငါးကျောင်း၊ ကျေးရွာစာသင်ကျောင်းပေါင်း ၄၀ အထိ တိုးတက်လာခဲ့ပြီး ကျောင်းသားအားလုံးမှာ ကရင်လူငယ်များသာ ဖြစ်ကြသည်။ အဆိုပါ ဟင်္သာတမှ မစ္စတာသောမတ်စ်၏အဆိုအရ ကရင်လူမျိုးများအကြား တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းမှုမှာ အနည်းငယ်သာရှိသေးကြောင်း၊ သို့သော် လုံလောက်သည့်အချိန်တွင် အခက်အခဲများကို ကျော်ဖြတ်လျက် ကရင်ပညာတတ်များ ပေါ်ပေါက်လာ မည်ဖြစ်ကြောင်း ဆိုခဲ့သည်။

“ကြည့်မြင်တိုင်
အရပ်တွင်
သိက္ခာတော်ရ
မစ္စတာဗင်တန်
ဦးစီးသည့်
ကရင်နော်မန်ကျောင်း
တစ်ကျောင်း
ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။”

ရန်ကုန် ကရင်ပညာရေး

အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ရှုပီး ၂၀၀၀ ဖြင့် ပါဝင်တည် ထောင်ထားသည့် နော်မန်ကျောင်းကို ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သည်။ အဆိုပါကျောင်းတွင် အင်္ဂလိပ်စာ၊ သဒ္ဒါ၊ စာစီစာကုံး၊ အဟောအပြောပညာ၊ ရှေးဟောင်းနှင့် ခေတ်သစ်သမိုင်း၊ နက္ခတ်ဗေဒပညာ၊ သင်္ချာပညာရပ်များကို သင်ကြား

ပေးပြီး ကျောင်းသားအများစုမှာ ကရင်လူမျိုးများပင် ဖြစ်သည်။ ရန်ကုန်အတွင်းရှိ နော်မန် ကျောင်းများကို ကျေးလက်ဒေသများ၌ပါ ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့ရာ ရွာပေါင်း ၃၆ ရွာမျှ ရှိလာခဲ့သည်။ အလားတူ တောင်ငူဒေသတွင်လည်း နော်မန်ကျောင်းတစ်ကျောင်း ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ရာ ကျောင်းသားပေါင်း တစ်ထောင်ကျော် တက်ရောက်ပညာသင်ယူခဲ့ကြသည်။

တစ်ဖန် ဟင်္သာတနှင့် ပြည်မြို့များတွင်လည်း နော်မန်သာသနာပြုကျောင်းများ ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သည်။ ကြည့်မြင်တိုင်အရပ်တွင် သိက္ခာတော်ရ မစ္စတာဗင်တန် ဦးစီးသည့် ကရင်နော်မန်ကျောင်းတစ်ကျောင်း ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ထိုကျောင်းသည် အထက်တန်းကျောင်း အဆင့်ဖြစ်ပြီး အင်္ဂလိပ်အစိုးရ၏ တစ်နှစ်လျှင် ရှုပီး ၁၅၀၀ အထောက်အပံ့ကို ရယူသော ကျောင်း ဖြစ်သည်။ ၁၈၅၇-၅၈ ခုနှစ်တွင် ထိုကျောင်း၌ ကျောင်းသား ၁၁၈ ဦး တက်ရောက် သင်ယူခဲ့သည်။ ထိုကျောင်း၌ ဌာန သုံးခုရှိပြီး အင်္ဂလိပ်စာဌာန၊ စကောကရင်စာဌာနနှင့် မြန်မာစာဘာသာစကားဌာနများရှိခဲ့ပြီး အင်္ဂလိပ်စာအထူးသင်ကြားပေးသည့် သီးခြားအတန်း ငါးတန်းလည်း ထားရှိခဲ့သည်။ သိပ္ပံဘာသာရပ်များဖြစ်သည့် မြေတိုင်းပညာ၊ နက္ခတ်ဗေဒပညာ၊ သင်္ချာပညာ၊ ဂျီဩမေတြီသင်္ချာ၊ ပထဝီဝင်၊ ဓာတုဗေဒဘာသာရပ်များကို သင်ကြားပေး၏။ မြန်မာစာသင်ယူသူ ကျောင်းသား ၁၈ ဦးသာ ရှိခဲ့သည်။ မစ္စတာဗင်တန်၏အဆိုအရ ထိုကျောင်း မှ ကျောင်းသူ၊ ကျောင်းသားများ၏ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား အရည်အသွေးကို ဆရာ၊ ဆရာမ များက အထူးအားရ ကျေနပ်ခဲ့ကြပြီး နှစ်စဉ် စာမေးပွဲသို့ ဝင်ရောက်ဖြေဆိုနိုင်ကြသူများ လည်းဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ကြည့်မြင်တိုင်အရပ်တွင် ခရစ်ယာန်ကျမ်းစာသင်ကျောင်း တစ်ကျောင်းကို သိက္ခာတော်ရဒေါက်တာဘန်နေက ၁၈၆၂-၆၃ ခုနှစ်တွင် ဦးစီးဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ကျောင်းသားပေါင်း ၅၇ ဦး တက်ရောက်ခဲ့ပြီး ကရင်လူငယ်များက အများဆုံး ဖြစ်သည်။ ကျမ်းစာများအပြင် ကရင်ဘာသာစကားကို အထူးပြု သင်ကြားပေး၏။ သိက္ခာတော်ရ မစ္စတာ ဒီ-အယ်(လ်) ဘရေတန် ဦးစီးသည့် ပိုးကရင်စာသင်ကျောင်းလည်း ၁၈၆၂-၆၃ ခုနှစ် တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ပိုးကရင်ဘာသာဖြင့်သာ သင်ကြားပေးပြီး ကျောင်းသားပေါင်း ၅၆ ဦး တက်ရောက်သင်ကြားခဲ့သည်။ ဘရေတန်ကျောင်းသည် အစိုးရစာမေးပွဲကို ဝင်ရောက်ဖြေဆို ခြင်း မရှိပေ။ ထိုကျောင်းမှ ကျောင်းသူ၊ ကျောင်းသားများသည် ကျေနပ်စရာကောင်းသည့် တိုးတက်မှုများရှိခဲ့ကြောင်း အင်္ဂလိပ်အစိုးရ၏ အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထား၏။ ဤသို့ဖြင့် ၂၅ နှစ်တာကာလအတွင်း ရန်ကုန်တွင် ကရင်ရွာကျောင်း ၃၁ ကျောင်းထိ တိုးမြှင့်လာခဲ့ပြီး ကျောင်းသူ၊ ကျောင်းသားပေါင်း ၅၁၆ ဦးထိ ရှိခဲ့သည်။ နော်မန်ကျောင်းများ ဖွင့်လှစ်သင်ကြား ပေးခဲ့ရာ ကရင်လူမျိုးများ၏ပညာရေး မြင့်မားလာခဲ့ပြီး အစိုးရရုံးများတွင် ဝင်ရောက် အမှု ထမ်းနိုင်ခဲ့သည်။

တောင်ငူခရိုင် ကရင်ပညာရေး

တောင်ငူဒေသတွင် တောင်ပေါ်ကရင်မျိုးနွယ်စုများအတွက် စာသင်ကျောင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပြီး ထိုစာသင်ကျောင်းများအား ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများကပင် ပံ့ပိုးပေးရပြီး ခရစ်ယာန် သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကိုလည်း လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ သာသနာပြုဆရာမ မစ္စမေစန် ကြီးကြပ်မှုဖြင့် ကျောင်းသူ ၅၀ ဦးခန့် တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ကရင်အမျိုးသမီး

စာသင်ကျောင်းလည်း ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ၁၈၆၂-၆၃ ခုနှစ်တွင် အဆိုပါ ကရင်အမျိုးသမီး ကျောင်း၏ကျောင်းအုပ် နော်ဖွားခင်၏အဆိုအရ ကျောင်းသူပေါင်း ၅၀ ခန့် တက်ရောက်ခဲ့ပြီး ထိုကျောင်းသူများမှာ ပကူး၊ ဘွဲ့၊ ဂေခိုနှင့် မိပ္ပာကရင်မျိုးနွယ်စုဝင်များ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုကျောင်း တွင် သင်္ချာ၊ အရေး၊ အဖတ်၊ စာစီစာကုံး၊ ပထဝီဝင်၊ နက္ခပညာအခြေခံ၊ သမ္မာကျမ်းစာနှင့် သူနာပြုအတတ်ပညာများကို သင်ကြားပေးခဲ့သည်။

၁၈၆၂-၆၃ ခုနှစ် ဒေါက်တာမေစန်၏ အစီရင်ခံချက်အရ ကရင်ရွာပေါင်း ၁၃၀ မှ တောင်ပေါ်ကရင် ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူပေါင်း ၂၀၀၀ ကျော် တက်ရောက်ပညာသင်ကြား ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ ကရင်ပညာတတ် သင်ကွာလ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ကရင်လူမျိုးများ ပညာတတ်လာခဲ့ပြီး အစိုးရအမှုထမ်းများအဖြစ် ရပ်တည်လာနိုင်ခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါ အမေရိကန်နှစ်ခြင်း သာသနာပြု စာသင်ကျောင်းများအား အောင်မြင်မှုအရှိဆုံး ကျောင်းများ အဖြစ် အင်္ဂလိပ်အစိုးရက မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

၁၈၆၃ ခုနှစ်တွင် တောင်ငူနော်မန်အမျိုးသမီး စာသင်ကျောင်းမှာ အစိုးရစာမေးပွဲ စာသင်ကျောင်း ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်ကန် ခရစ်ယာန်ဂိုဏ်းများမှလည်း မိဘမဲ့ကလေး ၂၁ ဦးအတွက် စာသင်ကျောင်းတစ်ကျောင်းကို ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သည်။ နော်မန်အမျိုးသား အထက်တန်းကျောင်းကိုလည်း သိက္ခာတော်ရ မစ္စတာ မေစန်က ဦးစီးဖွင့်လှစ်ထား၏။

၁၈၆၃ ခုနှစ်တွင် ကျောင်းသားပေါင်း ၇၀ တက်ရောက်သင်ယူခဲ့ကြ၏။ ထိုကျောင်း သည် အစိုးရ အထောက်အပံ့ကို ၁၈၆၃-၆၄ ခုနှစ်သို့ ရောက်ရှိသောအခါ မယူပေ။ ၁၈၅၅- ၅၆ ခုနှစ်၌ ကျောင်းအဆောက်အဦများ ဆောက်လုပ်ရန်နှင့် ကျောင်းသုံးသင်ထောက်ကူ ပစ္စည်းများဝယ်ယူရန် အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ရူပီးငွေ ၃၀၀၀ ကို ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။ ယင်းအနက် ရူပီး ၁၂၀၀ မှာ ကရင်နော်မန်ကျောင်းများအတွက် ရရှိခဲ့သည်။

ကရင်စာပုံနှိပ်တိုက် တည်ထောင်ခြင်း

၁၈၅၈-၅၉ ခုနှစ်တွင် ပုသိမ်ခရိုင်၊ မြောင်းမြ၌ ကရင်အက္ခရာသုံး စာပုံနှိပ်စက်တစ်စုံကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် လိုအပ်ချက်များစွာ ရှိနေသေးသည့် အခြေအနေမျှသာ ရှိသေးသည်။ ထိုစဉ်က ပုံနှိပ်တိုက်လုပ်ငန်း အစပျိုးနေချိန်ဖြစ်ပြီး ၁၈၆၇ ခုနှစ်ရောက်မှ စာပုံနှိပ်တိုက်ဖြင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည့် စာအုပ် ၁၄၆ မျိုးအထိ ပုံနှိပ်နိုင်ခဲ့သည်။

မြန်မာဘာသာဖြင့် ထွက်ရှိသည့် စာအုပ်များမှာ အများစုဖြစ်ပြီး ၁၈၉၄-၉၅ ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည့် ၃၅ မျိုးအနက် စကောကရင်ဘာသာဖြင့် ရေးသားသော စာအုပ်လည်း ငါးအုပ် ပါဝင်နိုင်ခဲ့၏။ ထို့အပြင် ကရင်ဘာသာရေး ဆာဒူဂေါ် ခေါ် မိုးသောက်ကြယ်စာစောင် ကို အပတ်စဉ် စောင်ရေ ၁၀၀၀ အထိ ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့သည်။ တစ်ဖန် တစ်ပတ်လျှင် နှစ်ကြိမ်ထုတ် ကရင်အမျိုးသားသတင်းစာကိုလည်း စောင်ရေ ၈၀၀ အထိ ရိုက်နှိပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၈၉၉- ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် စကောကရင်သာမက ပိုးကရင်ပုံနှိပ်စာအုပ်များလည်း ထွက်ပေါ်နိုင်ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် တစ်အုပ်စီမျှသာ ဖြစ်သည်။

နိဂုံး

ကရင်လူမျိုးများ၏ စာပေနှင့်ပညာရေးသည် ၁၈၅၂ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း အောက်မြန်မာနိုင်ငံအား အင်္ဂလိပ်တို့က သိမ်းယူပြီးနောက် စတင်ဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရထံမှ ဘဏ္ဍာငွေ အထောက်အပံ့ ရရှိပါသော်လည်း အမေရိကန်နှစ်ခြင်းသာသနာပြုဆရာများ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ အဓိကပင်ဖြစ်သည်။ ပညာရေးမြှင့်မားသည့် ကရင်လူ့အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ပြောင်းလဲတိုးတက်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်စာတတ် ခရစ်ယာန် ကရင်လူ့အဖွဲ့အစည်းဟု ဆိုနိုင်၏။ ပညာရေးမြှင့်မားလာသည့်အလျောက် ကရင်စာပေကဏ္ဍသည်လည်း မြင့်မားတိုးတက်လာခဲ့သည်။ နှစ်ခြင်းသာသနာပြုတို့က ကရင်တို့၏ ဘာသာစကားအား စာပေအရေးအသား တီထွင်ပြဋ္ဌာန်းပေးနိုင်ခဲ့ပြီး ထိုစာပေဖြင့် ခရစ်ယာန် ဓမ္မကျမ်းစာများကို ဘာသာပြန် ထုတ်ဝေကာ ကရင်ဘာသာဖြင့် ကျောင်းစာသင်ပညာရပ်များကို သင်ကြားပေးနိုင်မည့်အပြင် ကရင်ဘာသာရေးအပတ်စဉ်၊ လစဉ် စာနယ်ဇင်းများပါ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခဲ့သည်။

အင်္ဂလိပ်အစိုးရ၏ ဌာနရုံးများတွင် ပညာရေးအခြေခံ အားကောင်းလာသည့် ကရင်တို့အတွက် ခန့်အပ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ သာသနာပြုကျောင်းများတွင် အင်္ဂလိပ်စာ၊ ကရင်စာနှင့် မြန်မာစာတို့ကို ကောလိပ်ကဲ့သို့ ဌာနများကို ဖွင့်လှစ်သင်ကြားသည့်အထိ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ မြန်မာစာကို လုပ်ငန်းခွင်၌ အများနှင့်ဆက်ဆံရာတွင် အဆင်ပြေစေရန် ရည်ရွယ်သင်ကြားပေးခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ရန်ကုန် စကောကရင်ကျောင်း၌ မြန်မာစာကို သင်ယူသူ နည်းပါးလာသည်ကို တွေ့ရသည်။ ကရင်လူမျိုးများအတွက် ပညာရေးသည် ထိုစဉ်က အခြားတိုင်းရင်းသားများထက် များစွာသာလွန် ကောင်းမွန်ခဲ့သည်။ ခေတ်ကာလမှ ပေးလာသည့် အခွင့်အလမ်းဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ သာသနာပြုကျောင်းဆင်း ကရင်လူမျိုး တစ်ဦးသည် မိမိ၏မိခင်ဘာသာစကားကို အဆင့်မြင့်မြင့် သင်ယူတတ်မြောက်ခွင့်ရသည်သာမက အများသုံး မြန်မာစာကိုလည်းကောင်း၊ ရုံးသုံးနှင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာသုံး အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကိုလည်းကောင်း ကောင်းမွန်စွာ သင်ယူတတ်မြောက်ခွင့် ရခဲ့သည်ကို တွေ့ရမှာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကိုလိုနီခေတ်ဦး အောက်မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကရင်တို့သည် နတ်ကိုးကွယ်သည့်အဆင့်မှ ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ သာမန်တောသူတောင်သား လယ်လုပ်ကိုင်တွင်အဆင့်မှ လူလတ်တန်းစား အစိုးရအမှုထမ်းအရာထမ်းအဆင့်သို့လည်းကောင်း တိုးမြှင့်ရောက်ရှိခဲ့သည်ကို တွေ့မြင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

မန်းသန်းဝင်းဦး

ကျမ်းကိုး

- မြန်မာနိုင်ငံပညာရေးသမိုင်း (၁၈၈၆-၁၉၄၇)၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ တက္ကသိုလ်များ ဗဟိုစာကြည့်တိုက်၊ ဦးသော်ကောင်းစာစု၊

အသိအမှတ်ပြုပေးရန်အတွက် အကျိုးရှိစေရန်အတွက်

ဝိပဿနာပညာ

“ရှေးကပိလဝတ်ပြည်
သာကီဝင်မင်းများလက်ထက်နှင့်
ပုဂံပြည် နရသီဟပတေ့မင်းလက်ထက်တို့တွင်လည်း
အတာရေစင်သွန်းလောင်းသည့်
အစဉ်အလာများ ရှိခဲ့ကြောင်း
ရှေးမဟာပညာရှိမင်းများ၏
ထုတ်ဖော်ကိုးကားရေးသားချက်များအရ သိရသည်။”

ရှေးအခါကပင် လူပညာရှိ ရဟန်းပညာရှိတို့သည် လောကသဘာဝတရားနှင့် ကမ္ဘာကြီးတို့ ဆက်စပ်ပတ်သက်လှုပ်ရှားနေပုံများကို စာကဗျာ ပျို့လင်္ကာများရေးဖွဲ့ကာ မှတ်တမ်းပြုစုထားရှိခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါ စာကဗျာ ပျို့လင်္ကာများမှာလည်း နှောင်းလူတို့ အတွက် အကျိုးရှိလှသည်။ တန်ဖိုးကြီးမားလှသည်။ လောကသဘာဝတရားနှင့် ကမ္ဘာကြီး၏ ဆက်စပ်ပတ်သက်ပုံကိုပြဆိုရေးဖွဲ့ခဲ့သော ရှေးပညာရှိတစ်ဦး၏ အိုင်ချင်းတစ်ပုဒ်ကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြလိုပါသည်။

“တန်ခူးစိတြ၊ မိဿခါတော်
ရင်ကပ်ကယ်ကံ့ကော်၊ မွှေးကျော်ကြိုင်လွင့်
အတာသဘင်၊ ပျော်ရွှင် ဆိတ်မင်းဝင့်။
ပြိဿကဆုန်၊ မြူးခုန်နွားနှင့်
စံကားပွင့်ပါလို့၊ ခါသင့်ချိန်မှာ
ညောင်ရေတော်ပွဲ၊ သွန်းမြဲ ဝိသာခါ။
မေထုန် ကိန္နရာ၊ လှိုင်စွာ မွှေးလို့
မုလေးစံပယ်၊ ဇေဋ္ဌကြယ်
သုဓမ္မာဝယ်၊ ပျော်ဖွယ် စာမေးလို့လေး။
ဝါဆိုကရကဋ်၊ ပညတ်ကယ် ပုစွန်
ပုန်းညက်ကယ် ပွင့်မွန်၊ ရောင်ဝန်ရိုးရဲ
ကြယ်ပြုပြုသန်၊ ခါမှန် ပဉ္စင်းတော်ပွဲ။
သိန် သရဝဏ်၊ မိုးစွန်တင့်ကဲ
ထွန်းလျှံစွဲလို့၊ ပွင့်မြဲခတ္တာ
စာရေးတံချ၊ သီဟ မြတ်ရာဇာ။
ကန်ရာသီမှာ၊ ပြုပြုဘဒြပိုဒ်ကယ်နှင့်
ညွန့်ကိုက်ကယ် ယင်းမာ၊ နတ်ကညာ
စပါးနံ့ကိုင်ကာ၊ သီတာမှာ လှေပွဲတည့်လေး။”

မြန်မာ့ရိုးရာပြက္ခဒိန်တွင် တန်ခူးလ စိတြရာသီ၊ ကဆုန်လ ပြိဿရာသီ၊ နယုန်လ မေထုန်ရာသီ၊ ဝါဆိုလ ကရကဋ်ရာသီ၊ ဝါခေါင်လ သိန်ရာသီ၊ တော်သလင်းလ ကန်ရာသီ ဟူ၍ ပြဆိုခဲ့ကြသည်။

အလားတူ သီတင်းကျွတ်လကိုမူ တူရာသီဟုခေါ်ဆိုကာ ကြာပန်း၊ ကံ့ကုမံပန်းတို့ ပွင့်သောကာလ၊ အသဝဏီနက္ခတ်စန်းယှဉ်ကာ ဆီမီးမြင်းမိုရ်ပွဲကျင်းပဆင်နွှဲသောကာလ၊ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားသခင်က တာဝတိံသာနတ်ပြည်တွင် အဘိဓမ္မာတရားဟောကြားပြီး လူ့ပြည်သို့ ပြန်ဆင်းလာစဉ် လူတို့က ပူဇော်ပွဲကျင်းပကြသည့် သီတင်းကျွတ်ကာလဖြစ်ပြီး ရှေးအခါက သံတူလဟုလည်း ခေါ်ကြောင်း မှတ်သားရသည်။

ကင်းလက်မည်းကိုကိုယ်စားပြုသော ဗြိစ္ဆာရာသီမှာမူ တန်ဆောင်မုန်းလဖြစ်သည်။ ခဝဲပန်း၊ ပြည်ပန်း၊ ရွှေပန်းတို့ပင်လုံးအနွံဖူးပွင့်ဝေဆာကြပြီး ကြတ္တိကာနက္ခတ် စန်းယှဉ်သည်။ ရှေးအခါကပင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားရှင်အားရည်စူးကာ မသိုးသင်္ကန်းများ ရက်လုပ်ပူဇော်လှူဒါန်း

ကြကာ ကထိန်ပွဲတော်များကျင်းပကြသော ရာသီ ဖြစ်သည်။

ခနုဟူသော သဒ္ဒါ၏အနက်မှာ လေး ဟူ၍ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လေးမြားကို ကိုင်စွဲထားသော သဏ္ဍာန် ရှိသည့် ရာသီဖြစ်သောကြောင့် ခနုရာသီဟုခေါ်သည်။ မြန်မာလ အခေါ်အဝေါ်အားဖြင့် နတ်တော်လဟုခေါ်ဆိုပြီး သဇင်ပန်း၊ ဂမုန်းပန်းတို့ ပွင့်လန်းဝေဆာတတ်သော ရာသီဖြစ်သည်။ ရှေးအခါကာလက ဤခနုရာသီတွင် မဟာပိန္နဲနတ်ပွဲကို ကျင်းပဆင်နွှဲတတ်ကြကြောင်း သိရှိရပြီး နတ်တော်လကို နတ်နိုးလဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်ကြကြောင်း လေ့လာမှတ်သားရပါသည်။

ထို့အတူ ခွာညိုပန်းများ လှိုင်လှိုင်ပွင့်ဝေသော ပြာသိုလကိုမူ မိကျောင်းခေါ် မကန်းရုပ်ဖြင့် သတ်မှတ်ပြီး မကာရရာသီဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ရှေးအခါ ရှေးကာလက မင်းနေပြည်တော် အရပ်ရပ်တွင် မြင်းခင်းသဘင် မြင်းရေးပြပွဲများ ကျင်းပပြုလုပ်ကြသော အစဉ်အလာရှိခဲ့ပြီး စက်သွင်းသဘင်ဟုလည်း ခေါ်ဆိုကြကြောင်း သိရသည်။ ဖုသျှနက္ခတ် စန်းယှဉ်သည့် ရာသီဖြစ်သည်။

အလားတူ ပေါက်လဲပန်းတို့ပွင့်သော တပို့တွဲလကို ရှေးအခါက ကုရာသီဟူ၍ မှတ်သား ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြသည်။ မာဃနက္ခတ်စန်းယှဉ်ပြီး မီးပုံပွဲ၊ ယာဂပွဲများ ကျင်းပတတ်ကြသော ရာသီဖြစ်သည်။ မီးပုံပွဲမှာ လူများ မီးလှုံကြရန်ဖြစ်ပြီး ယာဂပွဲမှာမူ ယခု ထမနဲပွဲဟုခေါ်သော ထမနဲများထိုးကာ ဘုရားရှင်အား ကပ်လှူခြင်း၊ အများပြည်သူများအား ထမနဲစတုဒိသာ ပေးဝေငှသော ပွဲပင် ဖြစ်သည်။

မြန်မာ့ရိုးရာပြက္ခဒိန်အရ နောက်ဆုံးလမှာ တပေါင်းလဖြစ်သည်။ ရှေးအစဉ်အလာအရ ငါးကြင်းရုပ်ကို အမှတ်အသားပြုသော ငါးကြင်းမြူးသော ရာသီဖြစ်သည်။ ပြုဗ္ဗဖလဂုဏီ နက္ခတ်စန်းယှဉ်ကာ ဖက်ဆွတ်ပန်းတို့ပွင့်ကြသည်။ ထိုနည်းတူစွာ ဖက်ဆွတ်ရေကြောင့် သရဖီပန်း၊ အင်ကြင်းပန်းတို့လည်း ဖူးပွင့်ဝေဆာတတ်ကြကြောင်း၊ လူတို့သည်လည်း သဲပုံစေတီပွဲများ ကျင်းပတတ်ကြကြောင်းကို -

“ရှေးကာလကပင်
မြန်မာတို့သည်
ရာသီအလိုက်
ပွင့်သောပန်းများနှင့်
ယှဉ်ကာ
ရာသီအလိုက်
ပွဲတော်များကိုလည်း
ကျင်းပခဲ့ကြကြောင်း
မှတ်သား
သိရှိနိုင်ပါသည်။”

“ မိန်ငါးကြင်းဆော်၊ ရွှင်ပျော်မြူးပါလို့

ပြုဗ္ဗဖလဂုဏီ၊ ဖက်ဆွတ်ကယ်ချီ

သဲပုံသရီ၊ စေတီတော် ပွဲငယ်တည့်လေး” ဟူ၍ ရှေးပညာရှိတို့က စာကဗျာ လင်္ကာ ဖွဲ့သီခဲ့ကြသည်။

သို့နှင့် ရာသီမသိ ပန်းနှင့်ညှိဟူသော စကားလင်္ကာနှင့်အညီ မြန်မာရိုးရာယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာအရ ရှေးအခါ ရှေးကာလကပင် မြန်မာတို့သည် ရာသီအလိုက်ပွင့်သောပန်းများ နှင့် ယှဉ်ကာ ရာသီအလိုက်ပွဲတော်များကိုလည်း ကျင်းပခဲ့ကြကြောင်း မှတ်သားသိရှိနိုင်ပါ သည်။

မြန်မာ့ရိုးရာအစဉ်အလာအရ ဆယ့်နှစ်လရာသီတွင် ပထမဦးဆုံးသောလသည် တန်ခူးလဖြစ်သည်။ တန်ခူးလဟူသော ဝေါဟာရမှာ မိန်ရာသီမှ မိဿရာသီသို့ တနင်္ဂနွေဂြိုဟ် သင်္ကြန်အတာကူးသောကြောင့် တာကူးလ၊ တစ်နည်း တန်ခူးလဟု ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း ဝေါဟာရလိနတ္ထဒီပနီကျမ်း၌ ပြဆိုထားကြောင်း သိရသည်။ မြန်မာလူမျိုးတို့သည် ရှေးအခါ ရှေးကာလကပင် တန်ခူးလအခါသမယတွင် အတာကူးခြင်း၊ သင်္ကြန်ရေပက်ဖျန်းကစားခြင်း အမှုတို့ကို ပြုခဲ့ကြကြောင်း သမိုင်းအထောက်အထားအချို့အရ မှန်းဆသိရှိနိုင်ပါသည်။ ရှေးမြန်မာပညာရှိ ဆရာကြီး ဦးဖိုးလတ်က တာကူးဟူသော ဝေါဟာရမှာ နှစ်ပြောင်းသည်၊ နှစ်ပြောင်းလ၊ တန်ခူးလ၊ မိဿရာသီ ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့ပါသည်။ ထို့အတူ တနင်္ဂနွေဟူသော နေမင်းသည် တစ်ရာသီ၌ အံသာရက်ပေါင်း ၃၀ ရှိ တစ်လအတွင်း နက္ခတ်နှစ်လုံး တစ်ပတ်နှင့် ယှဉ်၍သွားပြီးမှ တစ်ရာသီသို့ကူးပြောင်းကြောင်း၊ ဤသို့ တစ်ရာသီမှ တစ်ရာသီသို့ တနင်္ဂနွေ ဂြိုဟ် ကူးပြောင်းသည်ကို သင်္ကြန်ဟူ၍ခေါ်ဝေါ်ကြောင်းနှင့် အတာရက်ပေါင်း ၃၀ စီရှိ ဆယ့်နှစ်လစေ့၍ တစ်နှစ်ကြာလျှင် မိန်ရာသီမှ မိဿရာသီသို့ ကူးပြောင်းသည်ကို မဟာ သင်္ကြန်ကျသည်ဟု ဆိုကြောင်း လေ့လာမှတ်သားရသည်။

ထို့အပြင် ဆရာကြီး ဦးဖိုးလတ်က တန်ခူးဟူသည်မှာ ထန်းဆွတ်သည်၊ ထန်းသီး ဆွတ်သည်၊ ထန်းဆွတ်လ၊ ထန်းသီးဆွတ်လ၊ မြန်မာဆယ့်နှစ်လတွင် ပထမ၊ မိဿရာသီ ဟူ၍လည်း ရှင်းလင်းပြဆိုခဲ့သည်။ ဆရာကြီး ဦးဖိုးလတ်၏အဆိုအရမူ ပါဠိလို တာလမှ တန်း(ထန်း) ဖြစ်သည်။ ခူးမှာ ဆွတ်ခြင်းဖြစ်သည်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

မြန်မာ့ရိုးရာ အတာသင်္ကြန်ပွဲတော်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကုန်းဘောင်ခေတ် မဟာ ရာဇဝင်တွင် ရတနာပုံ ပထမမြို့တည်နန်းတည် မင်းတရားကြီးလက်ထက်က -

“ထိုသက္ကရာဇ် နှောင်းတန်ခူးလပြည့်ကျော် ဆယ်ရက် တနင်္ဂနွေနေ့ အရှင်နှစ်ပါး ရွှေနန်းတော်အတွင်း သင်္ကြန်ခေါ် မြဲအရပ်တွင် အတာသင်္ကြန်ခေါ်တော်မူပြီးလျှင် ၎င်းလဆန်း တစ်ဆယ့်နှစ်ရက်နေ့ ရှေးစာတမ်းထွက်အတိုင်း မှန်နန်းတော် ဘမရာသနပလ္လင် မနောဟရ ထီးဖြူတော်အောက်တွင် နေရာတော်ခင်းကျင်းပပြီးလျှင် အတာပွဲတော် တည်တော်မူသည်။ မင်းညီမင်းသား များတော်မတ်တော်တို့ကိုလည်း မှန်နန်းတော်ပတ်လည် အတာသင်္ကြန် ထမင်းကျွေးတော်မူသည်။ နှစ်စဉ်လှူဒါန်းမြဲ အတာသဘင်မှစ၍ တစ်ဆယ့်နှစ်ရာသီ သဘင် မင်းပွဲအလှူတော်များကိုလည်း လစဉ်မပြတ် စီရင်ခင်းကျင်း လှူဒါန်းတော်မူသည်ဟူ၍ လေ့လာမှတ်သားရသည်။

အလားတူ ရှေးကပိလဝတ်ပြည် သာကီဝင်မင်းများလက်ထက်နှင့် ပုဂံပြည် နရသီဟ ပတေမင်းလက်ထက်တို့တွင်လည်း အတာရေစင်သွန်းလောင်းသည့် အစဉ်အလာများ ရှိခဲ့ကြောင်း ရှေးမဟာပညာရှိမင်းများ၏ ထုတ်ဖော်ကိုးကားရေးသားချက်များအရ သိရ သည်။

မဟာရာဇဝင်ကျမ်းတွင် ဖော်ပြချက်အရ ပုဂံပြည် နရသီဟပတေမင်းလက်ထက် တော်အခါက နွေလအခါ ရေပက်ဖျန်းကစားမြဲဖြစ်ရာ နန်းတော်မှသည် မြစ်ဆိပ်အထိ ရှည်လျားသော တဲနန်းများ တည်ဆောက်တော်မူပြီးသကာလ လူတို့မမြင်မတွေ့ရအောင် အမိုးအကာများ ကာရံစေသည်။ ထို့အတူ မြစ်ဆိပ်မင်းတဲကိုလည်း လူသူမမြင်အောင် ကာရံတော်မူပြီးလျှင် မိဖုရားနှင့် မောင်းမမိသံတို့ ပျော်ရွှင်ကြည်နူးစွာ ရေပက်ဖျန်း ကစား တော်မူကြကြောင်း သိရသည်။ ဤသည်ကား အတာရေသွန်းလောင်းခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရှေးခေတ်ကာလကပင် နွေရာသီ၌ မြစ်ဆိပ်ရေပြင်တို့တွင် ရေကစားကြခြင်း အစဉ်အလာ ရှိခဲ့သည်မှာ ထင်ရှားလှပါသည်။

မဟာအတုလမင်းကြီးဖွဲ့ဆိုသော မိဿရာသီ တန်ခူးလဖွဲ့လွမ်းချင်းတွင်လည်း “ဤလ၌ မြေပြင်၌ ရင်ခတ်ပန်းပွင့်၏။ ကောင်းကင်ယံထက်ဝယ် စိတြကြယ်ထွန်းလင်း၏။ နှစ်သစ်ကူးသော အတာသင်္ကြန်ကာလဖြစ်၍ ပြည်သူအများ အတာရေသွန်းကြ၏” ဟူ၍ ဖော်ပြပါရှိသည်။

ရှေးခေတ်စာဆိုအကျော်အမော်တစ်ဦးဖြစ်သည့် စာဆိုစစ်သည်ရတုဘုရင်နတ်ရှင်နောင် ကလည်း -

ပေါ်နေလလျှင်၊ တောင်ကခြိမ်းမြူး
မင်းလွင်ဦးနှင့်၊ ပျံပျူးချုပ်ဆိုင်း
မှန်တိုင်းဆင်လို၊ တိမ်ညိုမှိုင်းထပ်
ပြက်လျှပ်ပြကာ၊ စိမ်းဝါမိုးပန်း
ထွေထွေစွန်းက၊ ရေသွန်းသာကြည်
ပျော်ရမည်ကို၊ မြရည်သတ်မှတ်
ရောက်ခဲလတ်ဟု၊ ချစ်ထွတ်တင်သည်
ပြာစင်ရွန်းလတ်၊ ဖြူဝင်းမွတ်လျှင်
ကြာညွတ်ဖယောင်း၊ နေရှိန်ပြောင်းသို့
ဆင့်လောင်းလွမ်းဝှန်၊ ရှိလိမ့်ဟန်ကို
တိမ်စွန်လေလျှင်၊ ဖူးရောက်ချင်သည်

ငှက်သွင်ပျံကြွ မတတ်သော်” ဟူ၍ ရတုပိုဒ်စုံတစ်ပုဒ်ရေးကာ ချစ်သူဆီသို့ အလွမ်း သဝဏ်လွှာ ဆက်သွင်းရေးဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။

စာဆိုစစ်သည် ရတုဘုရင်နတ်ရှင်နောင်သည် ပြည့်ဝန်ထမ်းဘဝဖြင့် စစ်မြေပြင် တစ်နေရာသို့ ရောက်ရှိနေပါသော်လည်း အတာကူးသည့် လတန်ခူးသို့ရောက်သောကာလ တွင် ချစ်သူနှင့်အတူ ပျော်ရွှင်ကြည်နူးစွာ ရေပက်ဖျန်းကစားချင်သောစိတ်ဖြင့် တမ်းတနွမ်းလျ မှန်းဆ ကြေကွဲဖြစ်ရပုံ၊ တိမ်စွန်က လေလျင်ကဲ့သို့ ချစ်သူထံပါး အရောက်သွားလိုသည်မှာ

ငှက်ကလေး အသွင်သဏ္ဍာန်ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

အလားတူ လွမ်းမောဆွတ်ပျံ့ဖွယ်ရာ မြန်မာတို့အတာနှစ်ကူးခါသင်္ကြန်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ မဟာအတုလမင်းကြီးက -

“ထပ်ထပ်သာ စောတော့တယ်
မြကြောငယ် ရယ်သီ
ကိုက်ဖူးငယ် စီသည်
ပွင့်သီဂီ ရွှေရင်ခတ်ကယ်တို့
ရှစ်ရပ်ကယ် နယ်တခိုက
စိုလှတယ်လေး ။
နွေခါမှီငယ်
ရာသီမိဿ ဂိမှာနမ္ပိ
စိတြကြယ်၊ တိမ်မိုးလယ်မှာ
စံပယ်ကွန့်ကာ၊ တိမ်ဗွေချာဝယ်
ဒေသစာလမ်း၊ လှည့်လည်ငယ်မြန်းလို့
နှစ်ဆန်းငယ် သင်္ကြန်
သစ်သစ်သာ ဖန်တော့တယ်
နိုင်ငံကြော့ ပြည်သူမှာ
ပန်ဆုယူ တာရေသွန်းချိန်မို့
လွမ်းလှတယ်လေး” ဟု ရေးသားစပ်ဆိုခဲ့ပေသည်။

မည်သို့ဆိုစေ အတာသင်္ကြန်ပွဲတော်ဆိုသည်မှာ မိမိတို့မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဘုရားရှင် လက်ထက်မှစတင်ကာ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး ရှေးမြန်မာမင်းအဆက်ဆက် နှစ်ပေါင်းထောင်ချီ ကာ လက်ဆင့်ကမ်း ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်လာခဲ့သည့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ် တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ မြန်မာတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အမျိုးသားယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာဖြစ် သော မဟာသင်္ကြန်ပွဲတော်သည် ကုလသမဂ္ဂ ပညာရေး၊ သိပ္ပံနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့ (UNESCO) ၏ လူသားမျိုးနွယ်ကိုယ်စားပြု ခြပ်မဲ့ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်စာရင်း (The Representative List of Intangible Cultural Heritage of Humanity) သို့လည်း ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ဝင်ရောက် ခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။

အတာသင်္ကြန်ဟူသည်ကား နှစ်ဟောင်းမှ နှစ်သစ်သို့ကူးပြောင်းခြင်း၊ အေးမြခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်းပျော်ရွှင်ခြင်းနှင့် အမျိုးဘာသာ သာသနာ ရောင်ဝါထွန်းလင်း တောက်ပခြင်းဟူသော အတိတ်ကောင်း နိမိတ်ကောင်းများပင် ဖြစ်ပါတော့သည်။

ဦးဦးစန်းမောင်

မှီငြမ်း

- ရာသီသဘင်၊ ဦးသော်ဇင်၊ မြဝတီ၊ ၁၉၈၀။

a&m&r f&f q&w r f w d h t n m t & y f u
y k e f o l u e f a w m f

armi b e f a q (t n m a j r)

“မြန်မာတို့၏အတာသကြံနိပွဲတော်သည်
လူမျိုးစု တစ်စုတည်းနှင့်သာ သက်ဆိုင်သော
ရိုးရာဓလေ့ပွဲတော် မဟုတ်ဘဲ လူမျိုးမရွေး၊ ဘာသာမရွေး
အားလုံးသော လူအပေါင်းတို့
လွတ်လပ်စွာပါဝင်ဆင်နွှဲနိုင်သော
အများနှင့်ဆိုင်သော ပွဲတော်ဖြစ်ပါသည်။”

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်သည် တောတောင်ရေမြေ မြစ်၊ ချောင်း၊ အင်း၊ အိုင်များ၊ မြောက်ဘက်ဖျားတွင် ရေခဲတောင်များနှင့် သာယာလှပသော ပင်လယ်ကမ်းခြေ စသည့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ပြည့်စုံကြွယ်ဝသောနိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ၁၃၅ မျိုးရှိကြပြီး ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် အေးချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ခဲ့သော နိုင်ငံလည်း ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူသားမျိုးနွယ်တို့ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း သန်း ၄၀ ကပင် နေထိုင်ခဲ့သော ဒေသဖြစ်၍ ခေတ်အဆက်ဆက်တို့တွင် ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်း မြင့်မားခဲ့သော အထောက်အထားများစွာတို့ ယနေ့ကာလတိုင် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

အေဒီ ၂ ရာစုမှ ၉ ရာစုအတွင်း ထွန်းကားခဲ့သည့် ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်း မြင့်မားသော ပျူနိုင်ငံများဖြစ်သည့် သရေခေတ္တရာ၊ ဟန်လင်းကြီး စသော ရှေးမြို့တော်ဟောင်းများ၊ သည့်နေောက် ပုဂံခေတ်တစ်လျှောက် ခွံညားထည်ဝါသော အဆင့်မြင့်မီသုကာလက်ရာများ ဖြင့် တည်ဆောက်ခဲ့ကြသော စေတီ၊ ပုထိုးများကို ယနေ့တိုင် ပုဂံယဉ်ကျေးမှုနယ်မြေတွင် မြောက်မြားစွာ တွေ့မြင်လေ့လာနိုင်ပါသေးသည်။

ထို့ကြောင့်ပင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ UNESCO အဖွဲ့ကြီးက အထက်ပါဒေသအသီးသီးကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် ကမ္ဘာ့အမွေအနှစ်စာရင်းဝင်အဖြစ် တရားဝင် သတ်မှတ်ကြေညာခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။

ယခုအခါ မြန်မာတို့၏နှစ်စဉ်မပျက် တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာနှင့် ကျင်းပလေ့ရှိသော အတာသင်္ကြန်ပွဲကို ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် လူသားမျိုးနွယ်ကိုယ်စားပြု ခြပ်မဲ့ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ် စာရင်းဝင်အဖြစ် သတ်မှတ်ကြေညာခဲ့ပြန်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုသားအားလုံးအဖို့ ဝမ်းမြောက်ဂုဏ်ယူဖွယ်ရာ ဖြစ်ပါသည်။

သင်္ကြန်ဆိုသည်မှာ

မြန်မာတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ မြန်မာတို့၏ ကောဇာသက္ကရာဇ် တစ်နှစ်တာတွင် ၁၂ လပတ်လုံး ရိုးရာပွဲတော်များ၊ ဘာသာရေးပွဲတော်များ ကျင်းပလေ့ရှိပါသည်။ ထိုပွဲတော်များအနက် မြန်မာတို့၏ ကောဇာသက္ကရာဇ်ကူးပြောင်းသောလကို သင်္ကြန်လအဖြစ် သတ်မှတ်၍ သင်္ကြန်ပွဲတော်ကို တစ်နိုင်ငံလုံး တစ်ပြေးညီစွာ ဆင်ယင်ကျင်းပလေ့ရှိပါသည်။

အတာသင်္ကြန်ကျင်းပရသော ရည်ရွယ်ချက်များမှာ သင်္ကြန်ကာလသည် ထူးခြားမြင့်မြတ်သောကာလဟု သတ်မှတ်ကြ၍ ကုန်ဆုံးတော့မည့်နှစ်ဟောင်းမှ ပြုမူဆောင်ရွက်ခဲ့မှုများတွင် အမှားအယွင်း၊ အညစ်အကြေးများ၊ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့ကြောင့် မှားယွင်းမှု၊ ချို့ယွင်းမှုများကို အတာသင်္ကြန်ရေနှင့် ဆေးကြောသုတ်သင်ခြင်းနှင့်အတူ ကူးပြောင်းတော့မည့် နှစ်သစ်ကာလကို ကြိုဆိုခြင်း စသော လေးနက်သောအဓိပ္ပာယ်တို့ ဆောင်ပါသည်။

အတာသင်္ကြန်ရက်အတွင်း လူငယ်လူရွယ် လုံမငယ်တို့က ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံနှင့်အညီ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့စွာ ရေပက်ကစားကြရပါသည်။ ထိုကာလတွင် အားလုံး၏ စိတ်တွင် ထူးမြတ်သောကာလနှင့် ကိုက်ညီစေရန် မကောင်းသောအပြုအမူ အပြောအဆို

တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားမှုများ ပဋိပက္ခများလည်းကောင်း အတတ်နိုင်ဆုံး ဆင်ခြင်ကြပါသည်။

ထို့အတူ ကုသိုလ်တရားများဖြစ်သော ဘုရား၊ ကျောင်းကန်သွားခြင်း၊ ဆင်းတုတော်များကို ရေသပ္ပာယ်ခြင်း၊ ဘုရားကျောင်းကန်တို့ကို သန့်ရှင်းရေးပြုလုပ်ခြင်းများကို အလေးထား လုပ်ဆောင်ကြပါသည်။ အာဟာရဒါနကုသိုလ်အနေဖြင့် အရပ်လေးမျက်နှာမှ ရောက်လာကြကုန်သော လူအပေါင်းတို့ကို အယုတ်၊ အလတ်၊ အမြတ်မရွေး ဧည့်ခံကျွေးမွေးကြ၍ ကုသိုလ်ပြုကြပါသည်။ လုလင်ငယ်၊ လုံမငယ်တို့ ပျော်ရွှင်အေးချမ်းစွာ ရေကစားပြီး သက်ကြီးရွယ်အိုများကို တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်းပေးခြင်း၊ ခေါင်းလျှော်ပေးခြင်း၊ လက်သည်းခြေသည်း ညှပ်ပေးခြင်း၊ သနပ်ခါး၊ နံ့သာဖြူ၊ ကရမက် စသော နံ့သာများ သွေးပေးခြင်း၊ သောက်ရေသုံးရေကအစ ရေခပ်ရာတွင် ကူညီပေးကြခြင်း စသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုများ ပြုလုပ်ကြလေ့ ရှိပါသည်။

မြန်မာသင်္ကြန်၏ ထူးခြားချက်မှာ မြန်မာတို့၏အတာသင်္ကြန်ပွဲတော်သည် လူမျိုးစု တစ်စုတည်းနှင့်သာ သက်ဆိုင်သော ရိုးရာဓလေ့ပွဲတော် မဟုတ်ဘဲ လူမျိုးမရွေး၊ ဘာသာမရွေး အားလုံးသော လူအပေါင်းတို့ လွတ်လပ်စွာပါဝင်ဆင်နွှဲနိုင်သော အများနှင့်ဆိုင်သော ပွဲတော်ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသို့ ထိုကာလတွင် လာရောက်လည်ပတ်ကြသော ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသည်များ၊ နိုင်ငံခြားသားများ၊ သံတမန်များကအစ ပျော်ရွှင်လွတ်လပ်စွာ ပါဝင်၍ ရေကစားနိုင်၍ မြန်မာသင်္ကြန်ကို ကမ္ဘာကအစ နှစ်သက်မြတ်နိုးတတ်ကြပါသည်။

မြန်မာတို့၏ရိုးရာအတာသင်္ကြန်ပွဲတော်ကို မည်သည့်ခေတ်က စတင်ခဲ့သည်ဟု အတိအကျ မသိရသော်လည်း ပုဂံခေတ် နရသီဟပတေ့မင်းလက်ထက်တွင် သင်္ကြန်တော် ရေကစားရာမှ စိတ်အခန့်မသင့်ဖြစ်၍ မိဖုရားစောလှို ဘဝဆုံးခဲ့ရရှာသောအဖြစ်ကို ထောက်ချင့်ခြင်းဖြင့် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ထောင်ချီကာလ ပုဂံခေတ်ကပင် အတာသင်္ကြန်ရေကစားမှုအလေ့ ရှိနှင့်ပြီးဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

မြန်မာ့ရိုးရာအတာသင်္ကြန်ပွဲတော်နှင့် ပတ်သက်၍ စာရေးသူတို့ နေထိုင်ရာ အညာအရပ်ဒေသမှ ဗမာတိုင်းရင်းသားတို့၏ နှစ်စဉ်ကျင်းပသော သင်္ကြန်ပွဲတော်များအနက်မှ ထူးခြားသော ပုခန်းဒေသ ပုခန်းမြို့ဟောင်း၏ နှစ်စဉ်ကျင်းပပြုလုပ်သော သင်္ကြန်ကာလပွဲတော်အကြောင်းကို တင်ပြချင်ပါသည်။ ရှေးဦးစွာ အညာအရပ်ဒေသအကြောင်းကို ဦးစွာ တင်ပြပါမည်။

အညာအရပ်ဆိုသည်မှာ

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ၏ အလယ်ပိုင်းတွင် တည်ရှိပြီး အများအားဖြင့် “ဗမာ” တိုင်းရင်းသားအများစု နေထိုင်ရာအရပ်ကို အညာအရပ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

ယေဘုယျအကျယ်အဝန်းအားဖြင့် မကွေးတိုင်းဒေသကြီး၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် တတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်ကို စည်းရုံးတည်ထောင်ခဲ့သော အလောင်းမင်းတရားကြီး၏ ဇာတိ ရွှေဘိုနယ်အထိ ကျယ်ဝန်းပါသည်။ (စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးအောက်ပိုင်း)ထိ ဖြစ်

ပါသည်။

အဆိုပါအညာအရပ်တစ်ခွင်သည် မိုးနည်း၍ ပူပြင်းခြောက်သွေ့သော ရာသီဥတု အောက်တွင် အတူတကွ ခံစားကြရပြီး စားသောက်နေထိုင်မှု၊ ဝတ်စားဆင်ယင်မှု၊ ရိုးရာ ဓလေ့ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု၊ ပြောဆိုသောစကားတွင် လေယူလေသိမ်းအသံထွက် တူညီမှု၊ လယ်ယာကျွဲနွား အသုံးပြု၍ စိုက်ပျိုးထွန်ယက်မှုများ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း၊ လက်မှုပညာ များလည်း တူညီကြပါသည်။

အညာအရပ်သည် ရာသီဥတုအရ ပူပြင်းခြောက်သွေ့သည်ဆိုသော်လည်း သမိုင်း တစ်လျှောက် လူသားတို့ အဆက်မပြတ်နေထိုင်လာခဲ့ပြီး ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်းများ တိုးတက်ပြောင်းလဲခဲ့ပါသည်။

ကမ္ဘာ့သမိုင်းပညာရှင်တို့က ထိုအကြောင်းအရာများကို စနစ်တကျလေ့လာမှတ်တမ်း ပြုခဲ့ကြပါသည်။ ထိုမှတ်တမ်းတို့ကို “အညာသားယဉ်ကျေးမှုသမိုင်း” (အညာသီယံယဉ်ကျေးမှု ဟု) တရားဝင်အမည် မှည့်ခေါ်၍ မှတ်တမ်းပြုခဲ့ကြပါသည်။

အညာအရပ်တစ်ခွင်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအဖို့ရော ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှုအထင်ကရဖြစ် သော ပုဂံရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှုနယ်မြေ တည်ရှိနေပါသည်။ ယခု စာရေးသူတင်ပြမည့် ပုခန်းနယ်သည်လည်း ပုဂံနယ် ပုဂံဒေသနှင့်တစ်ဆက်တည်း တည်ရှိခဲ့သော ဒေသ၊ ပုဂံ ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာလက်ရာများ၊ စေတီပုထိုးများနှင့် ခေတ်ပြိုင်ထွန်းကားခဲ့သော ရှေးဟောင်းဒေသတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။

ရှေးက အညာဒေသတွင်းတွင် သူ့နယ်ပယ်အလိုက် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းများ ရှိခဲ့ ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်းအရပ်ကို အကျေအရပ်ဟု ခေါ်ပြီး ပုဂံနယ်၊ ပုခန်းနယ်၊ ဗန့်ကျီနယ်၊ ကျောက်ဆည်လယ်တွင်း ကိုးခရိုင်နယ်၊ ရွှေဘိုနယ် စသဖြင့် ရှိခဲ့ပါသည်။ ထိုအနက်မှ ပုခန်းနယ် ပုခန်းကြီးမြို့ဟောင်းအကြောင်းကို ဆက်လက်တင်ပြပါမည်။

ပုခန်းကြီး၏နောက်ခံသမိုင်း

ပုခန်းကြီးဒေသသည် လွန်ခဲ့သော ကျောက်ခေတ်ဦး၊ ကျောက်ခေတ်လယ်၊ ကျောက် ခေတ်သစ်ကာလများဆီက လူ့ယဉ်ကျေးမှုအစ အသုံးအဆောင်များဖြစ်သည့် ကျောက် လက်နက်၊ ကြေးလက်နက်၊ သံလက်နက် စသော လူ့အသုံးအဆောင်ကိရိယာများကို တူးဖော် တွေ့ရှိခဲ့ကြရပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ပုခန်းသမိုင်း၏အစသည် လူ့သမိုင်းအစကတည်းက ဟုပင် ဆိုနိုင်ပါသည်။

ပုခန်းကြီးဒေသ၏တည်နေရာ

ပုခန်းကြီးမြို့ဟောင်းသည် မြောက်လတ္တီတွဒ် ၂၁° ၃၂' ၀၅၆" နှင့် အရှေ့လောင်ဂျီတွဒ် ၉၅° ၅၂' ၂၄၇" အတွင်း တည်ရှိ၍ ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင်အထက် ပေ ၂၀၀ တွင် တည်ရှိပါ သည်။

လက်ရှိပုခန်းကြီးမြို့ဟောင်းသည် မကွေးတိုင်းဒေသကြီး ပခုက္ကူခရိုင် ရေစကြိုမြို့ နယ်တွင်းတွင် တည်ရှိပြီး ပခုက္ကူမြို့မြောက်ဘက် ၁၈ မိုင်အကွာ ရေစကြိုမြို့၏တောင်ဘက်

၉ မိုင်အကွာတွင် ရှိပါသည်။

ပထမပုခန်းကြီးမြို့ကို လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၂၅၃၃ နှစ်၊ ဘီစီ ၅၀၈ ခုနှစ် ခန့်သီဟမင်းလက်ထက်က စတင်တည်ဆောက်ခဲ့ပြီး ယနေ့ခေတ်ကာလအထိ ငါးကြိမ်ပြန်လည်မွမ်းမံတည်ဆောက်ခဲ့သည်ဟု သိရပါသည်။ သမိုင်းပညာရှင်တို့၏ မှတ်တမ်းတွင် -

ပထမမြို့ကို ခန့်သီဟမင်းလက်ထက် ဘီစီ ၅၀၈ ခုနှစ်။

ဒုတိယမြို့ကို စည်သူနှင့်ကျော်စွာတို့က ကောဇာ ၁၀၀၊ အေဒီ ၇၃၈။

တတိယမြို့ကို တစ်စီးရှင်သီဟသူက ကောဇာ ၆၆၇၊ အေဒီ ၁၃၀၅။

စတုတ္ထမြို့ကို မင်းကြီးစွာစော်ကဲက ကောဇာ ၇၄၂၊ အေဒီ ၁၃၈၀။

ပဉ္စမမြို့ကို မဟာဓမ္မရာဇာဓိပတိက ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၁၀၀၊ အေဒီ ၁၇၃၈ စသော နှစ်အပိုင်းအခြားများတွင် တည်ဆောက်ခဲ့ကြသည်ဟု လေ့လာသိရှိရပါသည်။

ယနေ့ကာလ ပုခန်းကြီးမြို့ဟောင်းသည် ပခုက္ကူ-မန္တလေးသွားရာ ကားလမ်းမဘေးတွင် တည်ရှိ၍ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားသွားလာမှုများ၍ စည်ကားလျက်ရှိပါသည်။

ထို့ပြင် တန်ခိုးကြီးဘုရားတစ်ဆူဖြစ်သည့် သရက္ခန်ရုပ်ပွားတော်မြတ် ကိန်းဝပ်စံပယ်ရာအရပ်ဖြစ်ပြီး ရှေးဟောင်းကျောင်းတော်ကြီးမှအစ ထုထည်ကြီးမားလှသော အုတ်မြို့ရိုးအကြွင်းအကျန်များနှင့် သာသနိကရှေးဟောင်းအဆောက်အဦ စေတီပုထိုးများ စသဖြင့် ဖူးမြော်လေ့လာစရာ များစွာတည်ရှိနေသည့်အတွက် ဘုရားဖူးများ အမြဲတစေလာရောက်နေကြသော အရပ်လည်း ဖြစ်ပါသည်။

သနပ်ခါးနံ့သာတို့ကြောင့် နာမည်ကျော်ကြားလှသော ရှင်မတောင်တော်သည်လည်း ပုခန်းကြီးမြို့ဟောင်း အနောက်မြောက်ဘက် ၃ မိုင်အကွာတွင် တည်ရှိနေ၍ ပုခန်းကြီးဒေသတစ်ခွင် သွားလာလေ့လာစရာ များစွာရှိနေသောအရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ လေ့လာစရာများစွာရှိနေသည့်အနက်မှ ထူးခြားစွာ နှစ်စဉ်ကျင်းပမြဲဖြစ်သော အတာသင်္ကြန်တွင်းကာလတွင်မှ ကျင်းပသော သရက္ခန်ရုပ်ပွားတော်မြတ် ကိန်းဝပ်စံပယ်တော်မူရာ စည်သူရှင်စေတီတော်မြတ်ကြီး၏ ဗုဒ္ဓပူဇော်ပွဲတော်အကြောင်းကို တင်ပြအပ်ပါသည်။

နှစ်ပေါင်းခြောက်ဆယ်ခန့်က ပုခန်းကြီးပွဲတော်သွားခဲ့ရသော ပုံရိပ်များကို လွမ်းဆွတ်တမ်းတမိခြင်း

လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းခြောက်ဆယ် စာရေးသူတို့ ကလေးငယ်ဘဝက သင်္ကြန်ကာလအတွင်း ပုခန်းကြီးပွဲသို့ တပျော်တပါးသွားခဲ့ကြပုံများကို ပြန်လည်တမ်းတမိရပါသည်။

နှစ်စဉ် သင်္ကြန်ကာလရောက်တိုင်း ပုခန်းနယ်တစ်နယ်လုံးက အညာသူ အညာသားများအဖို့ ပုခန်းပွဲတော် သွားရောက်ကြဖို့ အုန်းအုန်းကျွက်ကျွက် ဆော်ဩစီစဉ်ကြပါသည်။ ပုခန်းကြီးမြို့ဟောင်းကို မော်တော်ကားဖြင့် သွားရောက်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် ထိုခေတ်ကာလများဆီက မော်တော်ကားများ နည်းပါးသည်ကတစ်ကြောင်း၊ ရိုးရာမပျက် လှည်းတန်းများဖြင့် သွားရောက်ရသည်က ပိုမိုလွတ်လပ်ပျော်ရွှင်ကြခြင်းများကြောင့် ပုခန်းပွဲတော်သို့ ပေါင်းမိုးတပ်ထားကြသော လှည်းများဖြင့် သွားလာကြပါသည်။ တောလမ်းကလေးများမှ

“ရိုးသားသော
 ပုခန်းနယ်သူ
 နယ်သား
 ဗမာများသည်
 စောင့်လေ့မျိုးနွယ်
 ဆိုဘိသကဲ့သို့
 ရိုးရာလေ့
 ယဉ်ကျေးမှု
 အမွေအနှစ်များကို
 အလေးထား
 ထိန်းသိမ်းတတ်ကြ
 ပါသည်။”

တောပန်းရနံ့ကလေးများသင်းပျံ့လျက် နွေဦးရာသီဖြစ် သည့်အတွက် အညာဒေသ၏ သင်္ကေတတစ်ခုဖြစ်သည့် တစ်ပင်လုံး ရဲရဲနီအောင် ပွင့်နေကြသည့် ကြီးမားလှ သော လက်ပံပင်ကြီးများအောက်မှ နွားလှည်း ဖြတ် မောင်းသွားကြပါသည်။ တောလမ်းတစ်လျှောက် တောစာ၊ တောင်စာ အသီးအရွက်များဖြစ်သည့် ဆူးပုပ်ရွက်၊ ကျီးအရွက်၊ ကင်ပွန်းရွက်၊ ကင်းပုံသီးမှစ၍ တွေ့ရသည့်အခါ ဆင်းခူးကြပါသည်။ ရဲရဲနီအောင် ကြွေကျနေသော လက်ပံပွင့်များကိုလည်း အားပါးတရ ကောက်ယူကြပါသည်။ အိမ်ရောက်လျှင် လက်ပံပွင့် များကို အခြောက်လှန်း၍ လက်ပံခေါင်း လက်ပံပွင့် ခြောက်များကို မြေအိုးတွင် ထည့်၍ သိမ်းဆည်းတတ် ကြပါသည်။ အညာဒေသ၏ ဓလေ့တစ်ခုဖြစ်သော လက်ပံခေါင်းခြောက်၊ ခရမ်းသီးခြောက်၊ ဘူးသီးခြောက်၊ သရက်သီး ခြောက်၊ မှိုခြောက်များကို စုဆောင်း၍ မိုးတွင်းစာအဖြစ် မိုးတွင်းအခါမှ ထုတ်ယူချက်ပြုတ် စားသောက်လေ့ ရှိပါသည်။

ခရီးလမ်းတစ်လျှောက်တွေ့ရှိရသောထန်းလျက် တဲတိုက်များ (ထန်းလျက်ချက်သည့် တဲစုများ) ကျေးရွာ များမှလည်း ပွဲတော်သွားလှည်းများကို ရပ်နားစေ၍ ဒေသအစားအစာများဖြစ်သော ထန်းလျက်၊ ထန်းရည် ချို၊ မုန့်ပဲဆုပ်၊ မုန့်လုံးရေပေါ၊ ပဲနီပြုတ်သုပ်၊ လက်ဖက် သုပ်များနှင့် ပျူပျူငှာငှာ စတုဒိသာ ကျွေးမွေးဧည့်ခံကြ ပါသည်။ ပွဲတော်မရောက်မချင်း စားသောက်ဖွယ်ရာများ အဆက်မပြတ် စားသောက်ကြရသဖြင့် ကလေး၊ လူကြီး များအားလုံးမှာ ဗိုက်ပြည့်ကြရပါသည်။ ထမင်းအဝ ကျွေးသော ရွာများလည်း ရှိပါသည်။

ခြင်းချက်တစ်ခုအနေဖြင့် ပြောရလျှင် ထိုခေတ် ထိုအခါက အညာဒေသ၏ သဘောသဘာဝအရ နေပူရှိန်မြင့်မားခြင်း၊ ရေရှားပါးခြင်း၊ ဖုန်ထူခြင်းတို့ ကြောင့် ပုခန်းဒေသတွင် မျက်ခမ်းစပ်ရောဂါဝေဒနာရှင် များကိုလည်း တွေ့မြင်ခဲ့ရပါသည်။ သည့်နောက်ပိုင်း ဒေသဖွံ့ဖြိုးမှု တိုးတက်လာခြင်း၊ တစ်ကိုယ်ရေသန့်ရှင်း မှုနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဗဟုသုတ အသိတရားများ မြင့်မားလာခြင်း၊ ခေတ်မီဆေးဝါးများ၏ အစွမ်းထက်မှု

တို့ကြောင့် ယခုကာလတွင် ဒေသတစ်ခုလုံးမှာ မျက်ခမ်း စပ်ရောဂါများ လုံးဝကင်းစင်သွားရပြီ ဖြစ်ပါသည်။

ရိုးသားသော ပုခန်းနယ်သူ နယ်သား ဗမာများသည် စောင့်လှေမျိုးနွယ်ဆိုဘိသကဲ့ သို့ ရိုးရာဓလေ့ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များကို အလေးထားထိန်းသိမ်းတတ်ကြပါသည်။

ယနေ့ကာလအထိ ရိုးရာဓလေ့ ဆင်ယင်ထုံးဖွဲ့မှုအဖြစ် ကလေးသူငယ်လေးများ၊ ယောက်ျားလေး၊ မိန်းကလေးငယ်များ သျှောင်ပေစူး၊ ဆံရစ်ပိုင်းကလေးများ ထားရှိနေဆဲ ဖြစ်သည့် ပုခန်းနယ်နှင့်တစ်ဆက်တည်းဖြစ်သည့် ပုဂံညောင်ဦးဒေသ စက်စက်ယိုရွာကလေး ဆိုလျှင် ပြည်တွင်းပြည်ပ စိတ်ပါဝင်စားကြ၍ အမြဲမပြတ် ဧည့်သည်များ အထပ်ထပ် လာ ရောက်လေ့လာလျက် ရှိပါသည်။

ထိုကာလက ပုခန်းနယ်သူနယ်သားများ၏ ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံများမှာ ရိုးသားလှ သည်ကိုလည်း သတိရမိပါသည်။

ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု အနုပညာများ၊ လက်မှုပညာများလည်း အစဉ်မပြတ် လက်ဆင့်ကမ်း သင်ယူခဲ့ကြ၍ မပျောက်ကွယ်စေရန် ထိန်းသိမ်းလျက်ရှိပါသည်။ ဗမာတို့၏ လူမှုဝန်းကျင် တွင် အစဉ်တွေ့မြင်နေကြရသည့် သမင်္ဂလ၊ ဒုမင်္ဂလ ဟုဆိုသော ဘုရားပွဲ၊ အလှူပွဲ၊ ဘုန်းကြီး ပျံ၊ မယ်တော်ပျံမှစ၍ နာရေးယာဉ်အဖြစ် ထိုခေတ်က သုံးခဲ့ကြသော ပန်းရထား၊ မဏ္ဍပ်များ၊ ပြာသာဒ်ဆောင်များကို ဝါးကြိမ်တို့ဖြင့် ပြုလုပ်၍ မိုင်းကိုင်စက္ကူ (ဂျပ်စက္ကူ) တို့ဖြင့် မွမ်းမံကာရံ ပြီး ဆေးရောင်စုံခြယ်သရသော စပ်ပန်းချီပညာများ တတ်မြောက်ကြပါသည်။

ပုခန်းကြီးပွဲတော် သွားရောက်ကြသူများအဖို့ ပထမရည်ရွယ်ချက်မှာ ထူးမြတ်သော သင်္ကြန်ကာလ တစ်နှစ်တစ်ခါမျှသာ ဖူးမြော်ရသော တန်ခိုးကြီး သရက္ခန်ရုပ်ပွားတော်မြတ် ကို ဖူးမြော်ရန်နှင့် သင်္ကြန်ကာလ စိတ်လက်ပေါ့ပါးပျော်ရွှင်ရသော ဘုရားဖူးခရီးတို့အနေဖြင့် လည်းကောင်း၊ မိမိတို့၏မျိုးဆက်သစ် သားငယ်၊ သမီးငယ်များကို မိမိတို့ ပုခန်းဒေသ၏ အထင်ကရများကို သိမြင်ခွင့်ရကြစေရန်နှင့် တစ်နှစ်ပတ်လုံး အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် လယ်ယာသုံး ထွန်တုံးထွန်ဆံမှအစ တောင်း၊ ဆန်ကောဆန်ခါ စသော လက်မှုထည် အိမ်သုံးပစ္စည်းများ ဝယ်ယူရန်နှင့် ပုခန်းပွဲတော်တွင် ရောင်းချလေ့ရှိသော ဒေသထွက် သီးနှံ အခြောက်အခြမ်းကလေးများ၊ ဗမာတို့၏ရိုးရာမုန့်ပဲသရေစာများဖြစ်သည့် ပေါက်ပေါက်ဆုပ်၊ မုန့်ကြာရိုး၊ မုန့်ခေါင်းပွ၊ မုန့်လေပွ၊ မုန့်ကျွတ်ကျိုး၊ မုန့်ဩဇာခွေ၊ ကရေကရာမုန့် စသည် တို့ကို ဝယ်ယူရန် စသောအမျိုးမျိုးသော စိတ်ကူးများဖြင့် တစ်နှစ်တစ်ခါ အားခဲလာရောက် ကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ကလေးသူငယ်များအဖို့ ယခုခေတ်ကာလလို နိုင်ငံခြားဖြစ် ကလေးကစားစရာများ အလွန်အမင်းပေါများသောကာလ မဟုတ်သည့်အတွက် တစ်နှစ်တစ်ခါမှသာ မိဘများက ဝယ်ပေးတတ်ကြသော ဂျပ်စက္ကူဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ခေါင်းလှုပ်သည့် ကျားရုပ်၊ ဆင်ရုပ်၊ ဖိုးဝရုပ်၊ ပစ်တိုင်းထောင်ရုပ်ကလေးများကို လိုချင်ကြပါသည်။ မိန်းကလေးငယ်များမှာမူကား ရွှံ့မီးဖုတ်ပြုလုပ်ထားသော ကစားစရာ အိုးခွက်ပန်းကန်၊ အိုးပုတ်၊ ချိုးရုပ်ကလေးများကို မျှော်မှန်းတမ်းတလျက် လိုက်ပါလာကြရပါသည်။

ပုခန်းပွဲတော်ကြီးသို့ ရောက်ပြီဆိုလျှင် လှည်းများကို လှည်းဝိုင်းထားရာတွင် ချွတ်၍

ဦးစွာပထမ စည်သူရှင်စေတီတော်မြတ်ကြီးကို ဦးတိုက်ကြရပါသည်။ သည့်နောက် အုန်းအုန်း ကျွက်ကျွက် လူအများဝိုင်းအုံကြည့်နေကြသော ပုခန်းကြီးပွဲ၏ ထူးခြားသော ဝိသေသဖြစ် သည့် ဘုရားပင့်၊ ဘုရားလှည့်သည်တို့ကို ရင်သပ်ရှုမော ငေးမောကြည့်ရှုကြရပါသည်။

ကလေးများအဖို့ မမြင်ဖူး၊ မတွေ့ဖူးသေးသော အလွန်မြင့်မားလှပသည့် ဘုရားတင် ပြဿာဒ်ကြီးများ၊ ဘုရားလှည့်လည်အပူဇော်ခံရာတွင် ဧည့်ခံဖျော်ဖြေသည့်အနေဖြင့် ကရဝိတ် ငှက်ကြီးပုံစံ ပြင်ဆင်ထားသည့် ယာဉ်ကြီးပေါ်တွင် ယိမ်းသမလေးများက သီချင်းသံပြိုင် သီဆို၍ လှော်တက်ပုံများကို ညီညာစွာလှော်ခတ်ဟန်ဖြင့် ကပြဖျော်ဖြေ၍ ဘုရားပွဲလှည့်လည် ရာတွင် ပါဝင်သော လှော်ကားယိမ်းအဖွဲ့ကိုလည်း တမေ့တမော ကြည့်ကြရပါသည်။

ထိုကရဝိတ်ဖောင်တော်ကြီး၏ အမြီးပိုင်းတွင် လှေတော်သား၊ လှေထိုးသားကြီးများ အဖြစ် ဟန်ပါပါ သရုပ်ပေါ်အောင် နှုတ်ခမ်းမွှေးကားကား၊ ရင်ဘတ်၊ နောက်ကျောတို့တွင် ဆေးဖြင့် အင်းကွက်သဏ္ဍာန်များ ရေးဆွဲထားပြီး ခါးတောင်းကျိုက်၍ ဟန်ပါပါလှော်ခတ် ပုံများကို အားပါးတရ ကြည့်ခွင့်ရခဲ့ကြ၍ အံ့ဩဝမ်းသာဖြစ်ခဲ့ကြရသည်ကိုလည်း ယခုအခါ ပြန်လည်မြင်ယောင် တမ်းတမိရပါသည်။

ပုခန်းကြီးပွဲတော်အတွင်း စားစရာတွေက အစုံစုံ၊ ကြည့်စရာတွေက အဖုံဖုံ၊ ဝယ်ခြမ်း စရာတွေ အပြည့်အစုံ၊ ဝယ်လို့ကုန်ပြီ မြို့ညနေဆည်းဆာအချိန် အိမ်အရောက်ပြန်ကြရမှာ မို့ လှည်းတန်းကြီး စတင်ကာ ပုခန်းကြီးမြို့ဟောင်းမှ နှုတ်ဆက်ထွက်ခွာခဲ့ကြရပါတော့ သည်။

အပြန်လမ်းလှည်းပေါ်တွင်မတော့ လူကြီးများက တွေ့မြင်ရသမျှ ရင်သပ်ရှုမော ပြောမဆုံးနိုင်ကြ၊ တစ်နေကုန်ပင်ပန်းသမျှ ကလေးတွေက အိပ်ကြ ငိုက်ကြနဲ့ လှည်းတန်း ကြီး တအိအိမှာ ရွှင်မြူးရှာကြသော ကလေးအချို့မှာတော့ မြေမီးဖုတ်ချိုးရုပ်ကလေးများကို မှုတ်လာခဲ့ကြ ချိုးကူသံ တကူကူးနဲ့ ထူးတဲ့သင်္ကြန်ကာလကို ပြန်ပြောင်းမှန်းဆ လွမ်းမိရပါ သည်။

ပုခန်းသင်္ကြန်၏ထူးခြားမှုများ

ပုခန်းကြီးဒေသ စည်သူရှင်ဘုရားပွဲတော်ကြီးကို နှစ်စဉ်သင်္ကြန်ကာလ သင်္ကြန်အကြို နေ့မှ အတက်နေ့အထိ ကျင်းပလေ့ရှိပါသည်။ ဘုရားပွဲကျင်းပရန် တစ်လခန့်ကပင် ကြိုတင် ပြင်ဆင်လေ့ကျင့်ကြရပါသည်။

ရပ်ကွက်အလိုက် ပြုလုပ်သော ဘုရားတွင် စည်သူရှင်ဘုရား၊ မြတ်ပေါင်းမဇ္ဇူဘုရား၊ ရှင်မတောင်ကိုယ်တော်ကြီးဘုရား၊ ဒက္ခိဏသဘာဝါ ညီတော်နောင်တော်လေးဆူတို့ကို တစ်နေ့ လျှင် သုံးကြိမ် မဲစနစ်ဖြင့် အလှည့်ကျ ပင့်ဆောင်ကြရပါသည်။ မိမိတို့ မဲပေါက်သော ရုပ်ပွား တော်များကို သက်ဆိုင်ရာ ပြဿာဒ်ပေါ်သို့ ဂေါပကအဖွဲ့ဝင်လူကြီးများက အလှည့်ကျ ပင့်ဆောင်ပေးပါသည်။ အကြိုနေ့ညနေတွင် ဘုရားပြဿာဒ်ကုသိုလ်ရှင်များက မိမိတို့ ကောင်းမှုအစုစုကို ရေစက်သွန်းချ လှူဒါန်းကြပါသည်။

မိမိတို့မဲပေါက်ရာ ရုပ်ပွားတော်များကို စပ်ပန်းချီပညာဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ပြဿာဒ် ဆောင်ပေါ်သို့ ပင့်ဆောင်ပြီး တစ်နေ့လျှင် သုံးကြိမ် သုံးပတ် လှည့်လည်ကြ၍ အပူဇော်ခံကြ

ပါသည်။ အလောင်းစည်သူမင်းကြီး ဖောင်စင်္ကြာနှင့် လှည့်လည်ခဲ့သည်ကို အစွဲပြု၍ ကရဝိတ် ဖောင်ကြီးကို တခမ်းတနားဆင်ယင်၍ လှည့်လည်ကြပါသည်။

ယာယီပြာသာဒ်ကျောင်းဆောင်များကို ဗမာရိုးရာခြေနင်းအက၊ ဓားသိုင်းအကတို့ ဖြင့် က၍ ပင့်ဆောင်ကြပါသည်။ အညာအရပ်က သိုင်းရိုက်အကဟုလည်း ခေါ်ကြပါသည်။

ဓားများကို လေးဖက်မျက်နှာအခြေမှာ ပြုလုပ်ရာ ပြာသာဒ်ဆောင်ကြီးများ တင်ပြီး သန်မာသော လူငယ်နှစ်ဆယ်ခန့်က ပြာသာဒ်ဆောင်ကြီးကို ထမ်းထားကြရသည်။ ရှေ့မှ ချွင်ချပ်ဟု ခေါ်သော စည်းဝါးကိုလိုက်၍ ခေါင်းဆောင်လုပ်သူက ပူဇော်သည့်တေးသီချင်း များကို သီဆိုပေးသည့်အခါ ပြာသာဒ်ထမ်းထားသော လူငယ်များက ညီညာစွာ လက်ကိုင် တုတ်ကလေးများဖြင့် စည်းဝါးမှန်စွာ ရိုက်ခတ်၍ ယိမ်းထိုး၊ ထိုင်ထ အနုပညာမြောက်စွာ ကပြကြပါသည်။ ချွေးတရွဲဖြင့် ကုသိုလ်ရေးမို့ မမောမပန်း ကပြဆင်နွှဲကြပါသည်။

ထိုသို့သိုင်းရိုက်အကများ ယခုကာလတွင် တွေ့မြင်ရဖို့အနေအထား အလွန်နည်းပါး သွားပြီ ဖြစ်ပါသည်။

နှစ်ဆန်းတစ်ရက်နေ့တွင် သံဃာတော်အရှင်သူမြတ်တို့အား ဆွမ်းဆန်စိမ်းလောင်း လှူပွဲ ကျင်းပပြီး ပုခန်းပွဲတော်ကို အဆုံးသတ်ကြပါသည်။ ပွဲတော်ကျင်းပပြီး တစ်လအကြာ တွင် ရုပ်ပွားတော်များအား ရေသပ္ပာယ်ကြ၍ ရေကြည်တော်သွင်းပွဲ ကျင်းပကြပါသည်။

ထူးခြားချက်တစ်ရပ်မှာ သင်္ကြန်တွင်းကာလတွင် ပုခန်းနယ်သူဒေသခံများနှင့် ဘုရားဖူးလာသူအားလုံး ရေမပက်ကြပါ။ တစ်လအကြာ ရေကြည်တော်သွင်းပွဲရောက်မှ ပျော်ရွှင်စွာ ရေပက်ကစားလေ့ ရှိကြပါသည်။

အထက်ပါအကြောင်းအရာများသည် အညာဒေသတွင်းမှ ဗမာတိုင်းရင်းသားများ၏ ရိုးရာဓလေ့များကို အကျဉ်းမျှ တင်ပြခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပုခန်းကြီးမြို့ဟောင်းမှ ထူးခြား သော သင်္ကြန်ကာလတွင် ကျင်းပလေ့ရှိသော ပုခန်းကြီးပွဲတော်အကြောင်းကိုလည်း တစ်ဆက် တစ်စပ်တည်း တင်ပြလိုက်ပါသည်။

စောင့်လေမျိုးနွယ်ဆိုသောစကားရပ်နှင့်အညီ ပုခန်းနယ်သားတို့က ခေတ်အဆက်ဆက် ရိုးရာဓလေ့ထုံးစံများကို မပျောက်ပျက်အောင် ထိန်းသိမ်းလျက်ရှိပါသည်။ ပုခန်းပွဲတော်ကို နှစ်စဉ်မပျက် ကျင်းပခဲ့ကြပါသည်။

အညာအရပ်က တိုင်းရင်းသား ပြည်သူအများက တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး၊ နယ်မြေ အေးချမ်းသာယာရေးတို့နှင့်အတူ အတိတ်ကာလများဆီက အေးချမ်းပျော်ရွှင်စွာနေထိုင်ခဲ့ ကြရသော၊ ပျော်ရွှင်စွာဖြင့် ကုသိုလ်တရားများ ပွားများနိုင်ကြပြီး ရိုးရာအစဉ်အလာ မပျောက် ပျက် မမှေးမှိန်သွားစေရန်အတွက် ငြိမ်းချမ်းသာယာသော အခြေအနေတစ်ရပ်ကို အထူး မျှော်လင့်တောင့်တလျက် ရှိနေကြပါတော့သည်။

ပြည်ထောင်စုတစ်ဝန်း ငြိမ်းချမ်းစေလိုသော ဆန္ဒများကိုယ်စီ ရှိနေကြရပါတော့သည်။

မောင်သန်းဆွေ(အညာမြေ)

ကျွန်ုပ်တို့နေထိုင်သော ဤကမ္ဘာကြီးသည် မီး၊ ရေ၊ လေ၊ မြေ စသည့် ဓာတ်ကြီး လေးပါးနှင့် တည်ရှိနေပြီး နေ၊ လ၊ နက္ခတ်တာရာတို့၏ လှည့်ပတ်သွားလာမှုကြောင့် ဤကမ္ဘာပေါ်၌ ဥတု၊ ရတု၊ ရာသီနှင့် လ၊ ရက်၊ အချိန်နာရီ စသည်တို့ တစ်လည်လည် ပြောင်းလဲဖြစ်ပျက်နေကြပါသည်။ ဩကာသလောက ရေ၊ မြေ၊ တော၊ တောင်၊ သစ်ပင်၊ ပန်းမန်တို့မှာလည်း သူ့ရာသီ၊ သူ့နက္ခတ်၊ သူ့အချိန်အလိုက် ဖူးပွင့်ကြပါသည်။ ပန်းများ သည် ရာသီအလိုက် ဖူးပွင့်ပြီး “ရာသီမသိ ပန်းနှင့်ညီ” ဆိုရိုးစကားအရ ရာသီဥတုသည်လည်း ဖူးပွင့်သည့်ပန်းများအလိုက် ပြောင်းလဲနေကြကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ ရခိုင်ဒေသတွင်လည်း လအလိုက် ရာသီပန်းများ ဝေဆာစွာ ဖူးပွင့်ကြ ပါသည်။ တစ်နှစ်တွင် တစ်ဆယ့်နှစ်လရှိသည်နှင့်အညီ လရာသီအလိုက် ထွန်းပသော နက္ခတ်တာရာများအရ ဆီလျော်သော ပွဲတော်များကို ရှေးကာလများကပင် ရခိုင်ပြက္ခဒိန် လအလိုက်ကျင်းပသော ထုံးတမ်းစေလေ့အစဉ်အလာများ ရှိခဲ့ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြောက်ဦး ခေတ် ရခိုင်ရာသီအလိုက် နက္ခတ်တာရာ၊ ရာသီရုပ်၊ လအလိုက်ဖူးပွင့်လေ့ရှိကြသော ပန်း များနှင့် ပွဲတော်များအကြောင်းကို အကျဉ်းမျှ ဖော်ပြလိုပါသည်။

လအလိုက်ပွဲတော်များ

(၁) **တန်ခူးလ။** တန်ခူးလသည် မိဿရာသီဖြစ်သည်။ ရာသီရုပ်မှာ ဆိတ်ရုပ်ဖြစ်၍ ပုသျှနက္ခတ်၊ စိတ္တနက္ခတ်နှင့် ဆံကျင်တာရာတို့ ထွန်းပကြပါသည်။ ယင်းလတွင် ရာသီပန်း များဖြစ်သော ပိတောက်ပန်း၊ ကံ့ကော်ပန်း၊ ရင်ခတ်ပန်းတို့ ဖူးပွင့်ကြပါသည်။ ရာသီပွဲတော် အဖြစ် “နို့သာသွေးပွဲ”၊ “ဘုရားရေသပ္ပာယ်ပွဲ”၊ “ရေသွန်းသဘင်” (သင်္ကြန်ပွဲ) တို့မှာ အဓိက ကျသော ပွဲတော်များပင် ဖြစ်ကြပါသည်။ ရခိုင်တို့မှာ ဘုရားရေသပ္ပာယ်ပွဲကို ဦးစွာကျင်းပ ပြီးမှသာ လောင်းလှေများဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသော မဏ္ဍပ်များတွင် အမျိုးသား အမျိုးသမီး များ အပြန်အလှန်ရေလောင်းကစားကြသည့် သင်္ကြန်ပွဲကို ကျင်းပကြပါသည်။ သင်္ကြန်ပွဲ ပြီးသည်နှင့် လတစ်လလုံး ကျေးရွာအလိုက်ပြိုင်ဆိုင်ကြသည့် “လောင်း(လှေ)ပြိုင်ပွဲ” များ ကျင်းပလေ့ရှိကြပါသည်။

(၂) **ကဆုန်လ။** ကဆုန်လသည် ပြိဿရာသီဖြစ်သည်။ ရာသီရုပ်မှာ နွားလား ဥသဘာရုပ်ဖြစ်သည်။ မာဃနက္ခတ်၊ ဝိသာခါနက္ခတ်နှင့် တံငွတာရာတို့ ထွန်းပကြပါသည်။ ရာသီပန်းအဖြစ် စံကားပန်းများ ဝေဆာစွာ ပွင့်လေ့ရှိကြပါသည်။ ရာသီပွဲတော်အဖြစ် “ညောင်ရေသွန်းပွဲ” နှင့် “ကျင်ပွဲ” တို့ကို ကျင်းပလေ့ရှိကြပါသည်။ ရှေးရခိုင်မင်းများ လက်ထက် ကပင် ရခိုင်ရိုးရာကျင်ပွဲများကို မင်းပွဲညီလာခံ နန်းတွင်းသဘင်များ၌ ကျင်းပလာခဲ့မြဲ ဖြစ်ပါ သည်။ ရုပ်ဝတ္ထုသက်သေအဖြစ် မြောက်ဦးမြို့ သျှစ်သောင်းလိုဏ်ပတ်အတွင်း၌ ကျင် အားကစားပွဲဆိုင်ရာ ရုပ်လုံးရုပ်ကြွများ ထွင်းထုထားသည်ကို ယခုတိုင် မြင်တွေ့နိုင်ပါ သေးသည်။ ယခုခေတ်တွင်လည်း ရခိုင်ပြည်နယ်အဝန်း မြို့ပြကျေးလက်ဒေသများတွင် အခါကြီးရက်ကြီးများ၌ ကျင်ပွဲများကို စည်ကားသိုက်မြိုက်စွာ ကျင်းပနေကြဆဲဖြစ်ပါသည်။

(၃) **နယုန်လ။** နယုန်လသည် မေထုန်ရာသီဖြစ်သည်။ ရာသီရုပ်မှာ ကိန္နရီဖိုမရုပ် ဖြစ်သည်။ ဇေဋ္ဌနက္ခတ်၊ ဥတ္တရဖလဂုနီနက္ခတ်နှင့် ကေးဝတ်တာရာတို့ ထွန်းပကြပါသည်။

ရာသီပန်းအဖြစ် စံပယ်ပန်း၊ မြတ်လေးပန်းတို့ ဝေဆာစွာ ဖူးပွင့်ကြပါသည်။ ၎င်းလတွင် ရှေးရခိုင်တို့ “ကိန္နရီဖိုမပွဲ” ကျင်းပလေ့ရှိကြောင်း သိရှိရပါသည်။

(၄) **ဝါဆိုလ။** ဝါဆိုလသည် ကရကဋ်ရာသီဖြစ်၍ ရာသီရုပ်မှာ လယ်ပုစွန်ရုပ် ဖြစ်ပါသည်။ စိတ္တနက္ခတ်၊ ပြုပါသံနက္ခတ်နှင့် ဆဒါန်တာရာတို့ ထွန်းပကြပါသည်။ ရာသီပန်းအဖြစ် ပုန်းညက်ပန်းများ ဝေဆာစွာ ဖူးပွင့်ကြပါသည်။ ဝါဆိုလရာသီ၏ ပွဲတော်များကား “ဝါဆိုပွဲ”၊ “ပဇ္ဇာခဲပွဲ”များ ကျင်းပလေ့ရှိကြောင်း သိရှိရပါသည်။

(၅) **ဝါခေါင်လ။** ဝါခေါင်လသည် သိဟ်ရာသီဖြစ်သည်။ ရာသီရုပ်မှာ ခြင်္သေ့ရုပ် ဖြစ်ပါသည်။ ဝိသာခါနက္ခတ်၊ သရဝဏ်နက္ခတ်နှင့် မြင်းတာရာတို့ ထွန်းပကြပါသည်။ ရာသီပန်းအဖြစ် ခတ္တာပန်းများ ဝေဆာစွာ ဖူးပွင့်လေ့ရှိကြပါသည်။ ယင်းလတွင် ရာသီပွဲတော်အဖြစ် “စာရေးတံပွဲ”များ ကျင်းပလေ့ရှိကြပါသည်။

(၆) **တော်သလင်းလ။** တော်သလင်းလသည် ကန်ရာသီဖြစ်၍ ရာသီရုပ်မှာ နတ်မိန်းမရုပ်ဖြစ်ပါသည်။ ပြုပြုပရပိုက်နက္ခတ်နှင့် ဗျိုင်းတာရာတို့ ထွန်းပကြပါသည်။ ယင်းလတွင် ရာသီပန်းအဖြစ် ယင်းမာပန်းများ ဝေဆာစွာ ဖူးပွင့်ကြပါသည်။ ရာသီပွဲတော်အဖြစ် “လောင်း(လှေ)ပွဲသဘင်” (ရွှီလှီတော်ဆင်း၊ ရီခင်းသဘင်) ကျင်းပလေ့ရှိကြပါသည်။ တော်သလင်းလတွင်ကျင်းပသော လောင်း(လှေ)ပွဲသဘင်မှာ မင်းညီမင်းသားများ၊ နန်းတွင်းသူ နန်းတွင်းသားများသာ ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ပျော်ပါးခွင့်ရကြသဖြင့် ရွှီလှီတော်ဆင်း၊ ရီခင်းသဘင် ဟု ခေါ်တွင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၇) **ဝါကျွတ်လ (သီတင်းကျွတ်လ)။** ဝါကျွတ်လသည် တူရာသီဖြစ်၍ ရာသီရုပ်မှာ ချိန်ခွင်ကိုနတ်သား ကိုင်ဟန် ဖြစ်ပါသည်။ သရဝဏ်နက္ခတ်၊ အာသာဝတီနက္ခတ်နှင့် (ကျီး) တာရာတို့ ထွန်းပကြပါသည်။ ဤလတွင် ရာသီပန်းအဖြစ် ကြာမျိုး ငါးပါးဝေဆာစွာ ဖူးပွင့်ကြပါသည်။ ရာသီပွဲတော်အဖြစ် “ကန်တော့ပွဲ၊ ဆီမီးခြင်းမိုရ်ပွဲ”တို့ ကျင်းပကြပါသည်။ ဤလတွင် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားရှင်က မယ်တော်မိနတ်သားအား တာဝတိံသာနတ်ပြည်တွင် ဓမ္မတရား ဟောကြားခဲ့ပြီး လပြည့်နေ့တွင် လူ့ပြည်သို့ ပြန်လည်ဆင်းသက်လာစဉ် ဆီမီးများဖြင့် ကြိုဆိုပူဇော်ပသကြသည့် အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ယခုတိုင် သီတင်းကျွတ် ပွဲတော်အဖြစ် ဆင်ယင်ကျင်းပကြမြဲ ဖြစ်ပါသည်။

(၈) **တန်ဆောင်မုန်းလ။** တန်ဆောင်မုန်းလသည် ဗြိစ္ဆာရာသီဖြစ်၍ ရာသီရုပ်မှာ ကင်းပုစွန်ရုပ်ဖြစ်သည်။ သတ္တဗိဿုနက္ခတ်၊ ကြတ္တိကာနက္ခတ်နှင့် ကက္ကတတာရာတို့ ထွန်းပကြပါသည်။ ယင်းလတွင် ရာသီပန်းအဖြစ် ခဝဲပန်းများ ဝေဆာစွာ ဖူးပွင့်လေ့ရှိကြပါသည်။ ရာသီပွဲအဖြစ် “ကထိန်ပွဲတော်များ”၊ “သင်ပုတ်ဆွမ်းတင်ပွဲ”၊ “ဆီမီးတစ်ထောင် ပန်း တစ်ထောင်ပွဲ”များ ကျင်းပလေ့ရှိကြပါသည်။ ဤလရာသီတွင် တောင်သူလယ်သမားများအနေဖြင့် စပါးကောက်သစ် ပေါ်ဦးပေါ်စဖြင့် ဘုရားရှင်ကို အထွတ်အမြတ် ဆွမ်းကပ်လှူခြင်း အစဉ်အလာမှ စတင်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယခုတိုင် ဤပွဲတော်ကို ရခိုင်ဒေသများမက ရန်ကုန်မြို့တွင်ပင် ကျင်းပလျက် ရှိနေကြပါသည်။

(၉) **နတ်တော်လ။** နတ်တော်လသည် ဓနုရာသီဖြစ်သည်။ ရာသီရုပ်မှာ မန္တာန်မင်းရုပ် ဖြစ်သည်။ ဥတ္တရာပရပိုက်နက္ခတ်၊ မက္ကသီနက္ခတ်နှင့် ဟင်္သာတာရာတို့ ထွန်းပကြပါသည်။

ရာသီပန်းများအဖြစ် သင်္ဃန်း၊ ဂမုန်းပန်း ဝေဆာစွာ ဖူးပွင့်ကြသည်။ ရာသီပွဲတော်အဖြစ် “မဟာပိန္နဲနတ် ရထားဆွဲပွဲ”ကို ကျင်းပလေ့ရှိကြပါသည်။ ဤနတ်တော် လတွင် ကျင်းပသော ရထားဆွဲပွဲကား မဟာပိန္နဲနတ်ရုပ် ကြီးကို ရထားပေါ်တင်၍ မြို့တစ်ခွင် လှည့်လည်ပူဇော် ခံသောပွဲ ဖြစ်ပါသည်။

(၁၀) **ပြာသိုလ။** ပြာသိုလသည် မကာရရာသီ ဖြစ်သည်။ ရာသီရုပ်မှာ မကန်းရုပ် ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓ၊ နက္ခတ်၊ ဘရဟ္မာနှင့် ပုစ္ဆန်တာရာတို့ ထွန်းပကြသည်။ ဤလတွင် ခွာညိုပန်းနှင့် နွယ်ပန်းမျိုးစုံတို့ ရာသီပန်း အဖြစ် ဖူးပွင့်ကြသည်။ ရာသီပွဲတော်အဖြစ် “မြင်းခင်း သဘင်” ကျင်းပလေ့ရှိခဲ့ကြပါသည်။ ရှေးရခိုင်များ မြင်းခင်းသဘင် ကျင်းပခြင်းမှာ မြင်းစီးကျွမ်းကျင် သော သူရဲကောင်းများ ပေါ်ထွန်းစေရန် ရည်ရွယ်ပြီး ကျင်းပခြင်းဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံကာကွယ်ရေးအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော မြင်းရေးကျွမ်းကျင်သူ စစ်သည် တော်များကို မွေးထုတ် ချီးမြှောက်သော ပွဲလမ်းသဘင် မျိုး ဖြစ်ပါသည်။

(၁၁) **တပို့တွဲလ။** တပို့တွဲလသည် ကုံရာသီဖြစ် သည်။ ရာသီရုပ်မှာ ကြာပင်စိုက်ဟန် ဖြစ်သည်။ ရောဟနီ နက္ခတ်၊ မာဃနက္ခတ်နှင့် ချိန်စင်းတာရာတို့ ထွန်းပကြ သည်။ ရာသီပန်းများအဖြစ် ပေါက်လေးပန်းနှင့် ဆူးပန်း အမျိုးမျိုးတို့ ဝေဆာစွာ ဖူးပွင့်ကြပါသည်။ ရာသီပွဲတော် အဖြစ် “ယာဂပွဲ”၊ “ထမနဲပွဲ”၊ “မီးပုံကြာသွတ်အိုးပွဲ”၊ “ရထားဆွဲပွဲ” တို့ ကျင်းပကြပါသည်။ တပို့တွဲလတွင် ကျင်းပသော ရထား ပွဲမှာ အရပ်သူ အရပ်သား များ တစ်ဖက်နှင့် တစ်ဖက် သူနိုင်ငါနိုင် အပြိုင်ဆွဲကာ ယှဉ် ပြိုင်အားပြိုင်ကြသည့်ပွဲပင် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်သည့် ဘက်နှင့် ရှုံးသည့်ဘက်တို့ အပြန်အလှန် အကအခုန် များဖြင့် သံချပ်ထိုး၍ စကြ နောက်ကြ စကားနိုင်လှကြ သဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုပြိုင်ပွဲသဘောလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ယခုခေတ်တိုင် နှစ်စဉ်မပျက် ကျင်းပကြမြဲဖြစ်ပါသည်။

(၁၂) **တပေါင်းလ။** တပေါင်းလကား မိန်ရာသီ ဖြစ်သည်။ ရာသီရုပ်မှာ ငါးကြင်းရုပ် ဖြစ်သည်။ ဥတ္တရ ဖလဂူနီနက္ခတ်၊ ဟာသာဒနက္ခတ်နှင့် တူလာ ခေါ်

“ရာသီပန်းများအဖြစ် ပေါက်လေးပန်းနှင့် ဆူးပန်း အမျိုးမျိုးတို့ ဝေဆာစွာ ဖူးပွင့်ကြပါသည်။ ရာသီပွဲတော်အဖြစ် ‘ယာဂပွဲ’၊ ‘ထမနဲပွဲ’၊ ‘မီးပုံကြာသွတ်အိုးပွဲ’ တို့ ‘ရထားဆွဲပွဲ’ တို့ ကျင်းပ ကြပါသည်။”

ချိန်ခွင်တာရာတို့ ထွန်းပကြသည်။ ရာသီပန်းများအဖြစ် သရဖီပန်း၊ အင်ကြင်းပန်းတို့ ဖူးပွင့်ကြသည်။ ရာသီ ပွဲတော်အဖြစ် “သဲစေတီပွဲ” ခေါ် “သျှစ်သောင်းမြောက်ပွဲ”ကို ကျင်းပကြသည်။ ပင်လယ် ကမ်းမြောင်ဒေသဖွား ရခိုင်သားတို့မှာ တာဝတိံသာနတ်ပြည်မှ စူဠာမုနိစေတီတော်အား ရည်စူး၍ ပင်လယ်ကမ်းခြေမှ သဲသန့်သန့်များဖြင့် စေတီတော်ပုံသွန်းပြုကာ ပူဇော်ပသသောခလေ့ ဖြစ်ပါသည်။ တပေါင်းလပြည့်နေ့ရောက်တိုင်း ရခိုင်တို့နေထိုင်ရာ မြို့ရွာများတွင် “သျှစ်သောင်းမြောက်ပွဲ” ခေါ် “သဲစေတီပွဲ” များကို အကအခုန် အတီးအမှုတ်များဖြင့် ယနေ့တိုင် ကျင်းပကြဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

ရခိုင်အစဉ်အလာရာသီပွဲတော်များ၏ ထူးခြားကွဲပြားချက်အချို့

(က) **သင်္ကြန်ပွဲ။** သင်္ကြန်ပွဲကို ပြည်တွင်းပြည်ပများတွင် အနည်းနည်းအဖုံဖုံ ကျင်းပသည်များ ရှိကြသော်လည်း ရခိုင်လူမျိုးတို့၏ သင်္ကြန်သည် အခြားလူမျိုးတို့၏ အစဉ်အလာနှင့် မတူညီသည်မှာ ရခိုင်သင်္ကြန်သည် ရခိုင်ပြက္ခဒိန်ကို အခြေပြုကျင်းပခြင်းဖြစ်သဖြင့် အချို့နှစ်များတွင် သင်္ကြန်အစပြုရာ တန်ခူးလဆုတ်တစ်ရက်ကို သတ်မှတ်သည်မှာ ကွဲလွဲတတ်ပါသည်။ ထို့ပြင် ရခိုင်တို့က နံ့သာသွေးပွဲတစ်ရက်၊ ဘုရားရေသပ္ပာယ်ပွဲတစ်ရက် ကြိုတင်ကျင်းပပြီးမှသာ ရေလောင်းကြသဖြင့် မြန်မာတို့အစဉ်အလာသင်္ကြန်ပွဲထက် တစ်ရက်နောက်ကျပြီးမှ သင်္ကြန်အတက်နေ့ ရောက်ကြပါသည်။ အခြားကွဲပြားချက်များတွင် လောင်းလှေများတွင် ရေထည့်ပြီး မိန်းမပျိုလေးများက မဏ္ဍပ်ထဲမှနေ၍ ရေလောင်းမည့် လူပျိုကာလသားများကို စောင့်ဆိုင်းရေလောင်းကြသည့်ခလေ့မှာ မည်သည့်လူမျိုးနှင့်မျှ မတူကွဲပြားသော ခလေ့ထုံးစံပင် ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) **လှေသဘင်ပွဲများ။** ရခိုင်တို့၏ ရာသီအလိုက် သရုပ်ဖော်ထားသော ရာသီရုပ်ပြသဏ္ဍာန်များမှာ တခြားလူမျိုးများနှင့် တူညီသော ရုပ်သဏ္ဍာန်များပါရှိသလို မတူညီသော ရုပ်သဏ္ဍာန်များကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ရှေးရခိုင်တို့၏ ရာသီအလိုက် ကျင်းပသော ပွဲတော်များတွင်လည်း တန်ခူးလတွင် ကျင်းပသော “လှေပြိုင်ပွဲ”နှင့် တော်သလင်းလတွင် ကျင်းပသော “လှေသဘင်ပွဲတော်”တို့မှာ မတူကွဲပြားကြပါသည်။ ရှေးအခါက ရခိုင်တို့သည် “လှေပြိုင်ပွဲ” နှင့် “ကျင်ပွဲ”များကို သင်္ကြန်ကာလလွန်မြောက်၍ “ကဆုန်ညောင်ရေသွန်းပွဲ” မကျင်းပမီကာလတွင် ကျင်းပခဲ့ကြပါသည်။

ဤသို့ကျင်းပခြင်းမှာ အများပြည်သူတို့အတွက် ပျော်ရွှင်စေရန်ပြုလုပ်သော ပွဲလမ်းသဘင်ဖြစ်၍ တောင်သူလယ်သမားတို့၏ အားလပ်ချိန်ဖြစ်သော တလင်းပွဲချိန်၊ စပါးရောင်းပြီးချိန်ဖြစ်၍ အနယ်နယ်အရပ်ရပ်က အားကောင်းမောင်းသန်ယောက်ျားသားများ၊ ပြိုင်လောင်းများဖြင့် သူနိုင် ငါနိုင် အကြိတ်အနယ်ပါဝင် ယှဉ်ပြိုင်ကြသော “လှေပြိုင်ပွဲသဘင်”ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက် မခံချင်အောင် သံချပ်များထိုးကြသည်မှာလည်း အလွန်ကြည်နူးစရာကောင်းသော ခလေ့တစ်ခုပင်ဖြစ်ပါသည်။ တော်သလင်းလတွင် ကျင်းပသော “လှေပွဲသဘင်”မှာကား ရှေးခေတ်အခါက မင်းညီမင်းသား၊ နန်းတွင်းသူ၊ နန်းတွင်းသားများသာ ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင် ပျော်ပါးခွင့်ရကြသော “ရွှီလှီတော်ဆင်း၊ ရီခင်းသဘင်”သာ ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) ရထားဆွဲပွဲများ။ တပို့တွဲလတွင် ကျင်းပသောရထားပွဲနှင့် နတ်တော်လတွင် ကျင်းပသော ရထားပွဲမှာလည်း မတူကြောင်း သိရှိရပါသည်။ တပို့တွဲလတွင် ကျင်းပသော ရထားပွဲမှာ အရပ်သူ၊ အရပ်သားများ တစ်ဖက်နှင့် တစ်ဖက် သူနိုင် ငါနိုင် အပြိုင်ဆွဲပွဲ သို့မဟုတ် ရထားငင်ပွဲဖြစ်ပါသည်။ နိုင်သည့်ဘက်က ရှုံးသည့်ဘက်ကို စကားနိုင်လှ၍ သံချပ်များထိုးကြသဖြင့် အလွန်တရာပျော်စရာကောင်းသော ပွဲတော်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ နတ်တော်လတွင် ကျင်းပသော ရထားပွဲကား မဟာပိန္နဲနတ်ရုပ်ကြီးကို ရထားပေါ်တွင် တင်ပြီး မြို့ကို လှည့်လည်၍ ပူဇော်ခြင်း “မဟာပိန္နဲဆွဲရထားငင်ပွဲ” ဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

နိဂုံး

ရခိုင်တို့၏ ရှေးခေတ်အဆက်ဆက် တိုးတက်ထွန်းကားခဲ့သော ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် အညီ ၁၂ လရာသီပွဲတော်များကို ဘာသာရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ ကျန်းမာရေး စသည့် အချက်အလက်များနှင့် လျော်ညီစွာ အခြေခံ၍ ကျင်းပခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အထက်ဖော်ပြပါ ပွဲတော်များသည် ယခုထက်တိုင် ကျင်းပဆဲ၊ ကျင်းပမြဲပွဲတော်များရှိသလို တချို့ပွဲတော်များမှာ တိမ်ကောပျောက်သွားခဲ့ပြီ ဖြစ်ပါသည်။

ရှေးခေတ်အဆက်ဆက်က ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုနှင့်အညီ ကျင်းပခဲ့ကြသော ရာသီပွဲတော်များ မတိမ်ကော မပျောက်ကွယ်ရအောင် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ကြရမည်မှာ မျိုးဆက်သစ် ရခိုင်လူငယ်မောင်မယ်များ၏တာဝန်သာ ဖြစ်ပါကြောင်း ရေးသားတင်ပြလိုက်ရပါသည်။

မေလတ်သျှင်

ကိုးကား

- တက်ထွန်းနီ (မြောက်ဦး)၊ ရခိုင်မဂ္ဂဇင်းအမှတ် (၄) ၁၉၇၇။
- ရခိုင်စာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့(ရန်ကုန်) ၏မှတ်တမ်းမှတ်ရာများ။

ဝိပဿနာပုဂ္ဂိုလ်များအား ရန်ကင်းစေရန်အတွက်

ဝိပဿနာပုဂ္ဂိုလ်များအား ရန်ကင်းစေရန်အတွက်

“ဆရာ မန်းတင်၏ အောင်မြင်ထင်ရှားသော
 သုတရသစာပေလက်ရာများအနက်
 မော်စကိုမှ ရန်ကင်းသို့ စာအုပ်ဖြင့်
 ၁၉၅၆ ခုနှစ်အတွက် စာပေဗိမာန်စာပေဆု၊
 ဂျူးလိယက်ဆီဇာ စာအုပ်ဖြင့်
 ၁၉၆၆ ခုနှစ်အတွက် အမျိုးသားစာပေ(ဘာသာပြန်)ဆုများကို
 ဆွတ်ခူးရရှိခဲ့သည်။”

“တိုးတက်သောလူမျိုးသည် စာဖတ်၍ စာဖတ်သောလူမျိုးသည် တိုးတက်ကြသည်” ဟူ၍ ကုလသမဂ္ဂတွင် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သော ဦးသန့်က ဆိုသည်။ အလားတူ ကမ္ဘာကျော်စာရေးဆရာကြီးတစ်ဦးဖြစ်သည့် ဂျွန်ရပ်စ်ကင်းကလည်း “စာဖတ်ခြင်းနှင့် ကြီးမြတ်သောလူမျိုး”ဟူသော ခေါင်းစဉ်ဖြင့် “ကျွန်တော်တို့တစ်တွေဟာ လူတွေ စာဖတ်ဖို့ ဘာကြောင့်ပြောနေရသလဲ၊ ခုအခြေအနေမှာ ကျွန်တော်တို့လူမျိုးဟာ စာမဖတ်နိုင်ဘဲ ဖြစ်နေတယ်။ ဒီလို စိတ်ဓာတ်ပျက်ပြားနေတဲ့ လူမျိုးတစ်မျိုးဟာ စာမဖတ်ချင် ကြဘူး။ ဘယ်လောက်ပဲ ကြီးကျယ်တဲ့စာရေးဆရာတစ်ယောက်ကပဲ ရေးခဲ့တဲ့စာပေဖြစ်စေ စိတ်ဓာတ်ပျက်ပြားနေတဲ့ လူမျိုးတစ်မျိုးဟာ နားဝင်မှာ မဟုတ်ဘူး။ လူမျိုးတစ်မျိုးဟာ စာပေနဲ့ သိပ္ပံပညာကို အထင်သေးနေရင်၊ မေတ္တာက ကရုဏာကို အထင်သေးနေရင်၊ ပိုက်ဆံ နောက်ကို ငမ်းငမ်းတက်လိုက်နေရင် အဲဒီလူမျိုးဟာ ရေရှည်တည်တံ့မှာ မဟုတ်ဘူး” ဟူ၍ မိမိတို့၏ လူမှုဘဝတစ်သက်တာတွင် စာဖတ်ရန်အရေးကြီးပုံ၊ နိုင်ငံတစ်ခု၊ တိုင်းပြည်တစ်ခု တည်ဆောက်ရာတွင် အသိအလိမ္မာ ဉာဏ်ပညာနှင့်ပြည့်စုံသော လူသားအရင်းအမြစ်များ ၏ အရေးပါပုံကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြ ရေးသားခဲ့ကြသည်။

စာရေးဆရာဟူသည်ကား စာဖတ်သူများအား အသိဉာဏ်ပညာ၊ အတွေးအမြင်၊ ဗဟုသုတများတိုးပွားရင့်သန်လာစေရန် ပေါင်းကူးဆက်သွယ်ပေးသည့် တံတားတစ်စင်း သို့တည်းမဟုတ် ပြတင်းပေါက်တစ်ပေါက်ပင်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါစာရေးဆရာများအနက် အချို့စာရေးဆရာများကား လူမှုဘဝမြင်ကွင်းများကို ဦးစားပေးရေးသားတတ်သည့် ဘဝသရုပ်ဖော် စာရေးဆရာများဖြစ်သည်။ အချို့ကမူ မျိုးဆက်သစ်လူငယ်မောင်မယ်များ ကျောင်းသား ကျောင်းသူများ အနာဂတ်ဘဝတိုးတက်အောင်မြင်စေရေးအတွက် တစ်ဖက် တစ်လမ်းမှ စိတ်ဓာတ်ခွန်အားမြှင့်မားရေးကို အဓိကရေးဖွဲ့သည့် တက်ကျမ်းစာရေးဆရာများ တစ်နည်း အောင်မြင်ရေးစာရေးဆရာများ ဖြစ်ကြသည်။ အချို့စာရေးဆရာများကမူ အမဲလိုက်ခြင်း၊ တောကစားခြင်း၊ သက်စွန့်ဆံဖျား စွန့်စားလှုပ်ရှားခြင်း၊ ရှေးဟောင်း ရတနာသိုက်များ၊ ရှေးဟောင်း ပစ္စည်းအမွေအနှစ်များကို စူးစမ်းရှာဖွေသည့် ဝတ္ထုဇာတ်လမ်း များကို ရေးဖွဲ့ကြသော မုဆိုးစာရေးဆရာများဖြစ်သည်။

အချို့စာရေးဆရာများကမူ နိုင်ငံရပ်ခြား တိုင်းတစ်ပါးမှထုတ်ဝေသော စာအုပ်များ၊ နို့ဗယ်ဆုရစာအုပ်များ၊ ကမ္ဘာ့ရောင်းအားအကောင်းဆုံး ပရိသတ်အကြိုက်ဆုံးစာအုပ်များ၊ ကမ္ဘာကျော်စီးပွားရေးသမားကြီးများ၊ နိုင်ငံရေးသမားကြီးများ၊ ထင်ရှားကျော်ကြားသူများ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိစာအုပ်များကိုသာ သီးသန့်ဘာသာပြန်ဆို ရေးသားထုတ်ဝေတတ်ကြသည့် ဘာသာပြန်စာရေးဆရာများဖြစ်ကြသည်။ အချို့ကမူ စုံထောက်ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများကိုသာ တစိုက်မတ်မတ် ရေးသားတတ်ကြသည့် စုံထောက်စာရေးဆရာများဖြစ်သည်။ အချို့ကမူ စိတ်နယ်လွန်ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများ၊ သရဲတစ္ဆေနှင့် ဝိညာဉ်ဆိုင်ရာဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများကိုသာ ရေးသားကြသည့် ဂမ္ဘီရစာရေးဆရာများလည်း ရှိသည်။

အချို့စာရေးဆရာများကမူ လူမှုဘဝပတ်ဝန်းကျင်တွင် နေ့စဉ်တွေ့ကြုံခံစားနေရ သည့် ဆင်းရဲဒုက္ခများ၊ ဘဝအခက်အခဲ အကျပ်အတည်းများကို ရှုထောင့်အမျိုးမျိုးမှ မျှဝေ ခံစားရေးဖွဲ့တတ်ကြသည့် ဘဝသရုပ်ဖော်စာရေးဆရာများဖြစ်ကြသည်။ အချို့ကမူ လူငယ်

“လူမှုဘဝဝန်းကျင်မှ ကျပန်းအလုပ်သမားများ၊ ခေါင်းရွက် ဗျက်ထိုးဈေးသည်များ၊ လက်လုပ်လက်စား ဆိုက်ကားနှင့်သူ၊ ရေစည်လှည်း တွန်းသူ၊ အဝတ်လျှော် သူ စသည့် အခြေခံ လူတန်းစားများ၏ လူမှုဘဝ ဆင်းရဲဒုက္ခများကို ရသပီပြင်စွာ ခံစားရေးဖွဲ့ တင်ပြတတ်ကြသည့် ရသစာရေးဆရာများ ဖြစ်သည်။”

ပရိသတ်အကြိုက် ချစ်ညားကွဲ စသည့် အပျော်ဖတ် ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းများကိုသာ သီးသန့် ရေးသားထုတ်ဝေ တတ်ကြသည့် အချစ်ဝတ္ထုရေးဆရာများ ဖြစ်သည်။

ဖော်ပြပါစာရေးဆရာများအနက် အချို့က လူတို့ကို အသိဉာဏ်ပညာ ဗဟုသုတများ တိုးပွားရရှိ စေရန်အလို့ငှာ သုတစာပေများကိုသာ ဖန်တီးရေးသား သည့် စာရေးဆရာများ ဖြစ်သည်။ အချို့က လူမှုဘဝ ဝန်းကျင်မှ ကျပန်းအလုပ်သမားများ၊ ခေါင်းရွက်ဗျက်ထိုး ဈေးသည်များ၊ လက်လုပ်လက်စား ဆိုက်ကားနှင့်သူ၊ ရေစည်လှည်းတွန်းသူ၊ အဝတ်လျှော်သူ စသည့် အခြေခံ လူတန်းစားများ၏ လူမှုဘဝဆင်းရဲဒုက္ခများကို ရသ ပီပြင်စွာ ခံစားရေးဖွဲ့ တင်ပြတတ်ကြသည့် ရသစာရေး ဆရာများ ဖြစ်သည်။

အဆိုပါ ဘာသာပြန်စာရေးဆရာ၊ စုံထောက် စာရေးဆရာ၊ ဂန္ထီရစာရေးဆရာ၊ မုဆိုးစာရေးဆရာ၊ အပျော်ဖတ်စာရေးဆရာများအနက် သုတရသစာမျိုးစုံ ကို ရေးသားဖန်တီးခဲ့ သူတစ်ယောက်။ ထိုမျှမက ကမ္ဘာ ပေါ်မှ ထင်ရှားသော ဂန္ထဝင်စာပေလက်ရာများကိုပါ ဘာသာပြန်ဆိုရေးသားခဲ့သူ စွယ်စုံရစာရေးဆရာ တစ်ယောက်။ အမျိုးသားလွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှု ကာလတစ်လျှောက်မှသည် မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေး ရရှိပြီးကာလ နောက်ပိုင်းတွင်လည်း နိုင်ငံ့တာဝန်၊ တိုင်းပြည်တာဝန်၊ အမျိုးသားရေးတာဝန်များကို ကျေပွန် စွာ ထမ်းဆောင်ခဲ့သူတစ်ယောက်။ အဆိုပါဂုဏ်ပုဒ် ဂုဏ်ရည်များနှင့် မြန်မာစာပေလောကတွင် ထင်ရှားခဲ့သူ စာရေးဆရာတစ်ဦးမှာ သုတရသစွယ်စုံရ စာရေး ဆရာကြီး မန်းတင်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

စာရေးဆရာ မန်းတင်ကို ၁၉၁၆ ခုနှစ် ပထမ ကမ္ဘာစစ်ကာလအတွင်းက မွေးဖွားခဲ့ပြီး ငယ်အမည်ရင်း မှာ မောင်ထွန်းတင်ဖြစ်သည်။ ဆရာ မန်းတင်သည် ငယ်ရွယ်စဉ်ကလေးဘဝမှပင် မိဘနှစ်ပါးကွယ်လွန် သွားသဖြင့် ဆွေမျိုးများ၏ အထောက်အပံ့ဖြင့် ပညာ သင်ကြားခဲ့ရသည်။ ငယ်စဉ်က ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း တွင် ပညာစတင်သင်ကြားခဲ့ရပြီး ပညာရည် ထူးချွန် သောကြောင့် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစာသင်ကျောင်းများတွင်

ပညာဆက်လက် သင်ကြားခွင့်ရခဲ့သည်။ စာပေအနုပညာကို ဝါသနာပါသော ဆရာ မန်းတင် သည် အထက်တန်းကျောင်းသားဘဝမှစတင်ကာ ဝတ္ထုများ၊ ဆောင်းပါးများ စတင်ရေးသား ခဲ့သည်။ အလားတူ ကိုလိုနီလက်အောက်ခံဘဝက အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးအတွက် ကျောင်းသားသပိတ် လှုပ်ရှားမှုများတွင်လည်း တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ ၁၉၃၇ ခုနှစ်တွင် ဆယ်တန်း အောင်မြင်ပြီး ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၌ တက်ရောက်ပညာသင်ကြားနေစဉ် ၁၉၃၈-၁၉၃၉ ကျောင်းသား လှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်သောကြောင့် ကျောင်းမှ ခေတ္တအနားပေးခံ ခဲ့ရသည်။ ထို့နောက် ကျောင်းပြန်တက်ခွင့်ရရှိခဲ့ပြီး ၁၉၄၁ ခုနှစ်တွင် ဘီအေဘွဲ့ ရရှိခဲ့ကာ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်တွင် အချိန်ပိုင်း နည်းပြဆရာ အဖြစ် လုပ်ကိုင်နေချိန်တွင် ဒုတိယကမ္ဘာ စစ်မီး တောက်လောင်လာသောကြောင့် ရောဂါတိုင်းဒေသကြီး၊ မြောင်းမြဘက်သို့ စစ်ပြေး ရှောင်တိမ်းခဲ့ရသည်။

ထိုသို့ စစ်ဘေးရှောင်ဘဝဖြင့် မြောင်းမြမြို့သို့ရောက်ရှိနေချိန် ၁၉၄၂ ခုနှစ်တွင် ဗမာ့ လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်မှ စီစဉ်ထုတ်ဝေသော မြစ်ဝကျွန်းပေါ်သတင်းစဉ်တွင် အယ်ဒီတာ အဖြစ် တာဝန်ယူထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ရန်ကုန်မြို့သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိခဲ့ပြီး ရန်ကုန်စစ်ရုံးချုပ်၌ စစ်သားစုဆောင်းရေးနှင့် သတင်းဖြန့်ချိရေးတာဝန်များကို တာဝန်ကျေပွန် စွာ ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

ယင်းနောက် ဗမာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်(BIA) ကို ဗမာ့ကာကွယ်ရေးတပ်မတော် (BDA)အဖြစ် ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းရာတွင် တပ်ဘက်တာဝန်မှ နယ်ဘက်တာဝန်သို့ ပြောင်းလဲ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ရသည်။ ယင်းသို့ အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်ဖြင့် သာယာဝတီခရိုင်၌ အလုပ်သင် မြို့ပိုင်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရင်း ဖက်ဆစ်တော်လှန်ရေးကာလ၌ မင်းလှမြို့တိုက်ပွဲ

များတွင် ပါဝင်တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သူလည်း ဖြစ်သည်။

ထို့အတူ ၁၉၄၅ ခုနှစ် ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးကာလတွင်လည်း သာရဝေ၊ သာယာဝတီ၊ စစ်ကွင်း၊ လက်ပံတန်းမြို့များတွင် မြို့ပိုင်အဖြစ် နယ်ဘက်တာဝန်များကို ထမ်းဆောင် ရသကဲ့သို့ စာပေပါသနာကြီးမားသော ဆရာမန်းတင်သည် အယ်ဒီတာအဖြစ် သာယာဝတီမြို့မှ ထုတ်ဝေသော မြန်မာ့တက်လမ်းသတင်းစာအား တာဝန်ယူတည်းဖြတ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

ထို့နောက် ဆရာ မန်းတင်သည် လွတ်လပ်ရေးရရှိခါနီးကာလ ၁၉၄၆-၁၉၄၇ ခုနှစ် ခန့်က ရခိုင်ဘက်တွင် သက်သာချောင်ချိရေးအရာရှိအဖြစ် ခေတ္တသွားရောက် တာဝန် ထမ်းဆောင်ခဲ့ရကြောင်း သိရသည်။

လွတ်လပ်ရေးရရှိပြီး နောက်ပိုင်းကာလတွင် ဆရာ မန်းတင်သည် ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်မှ စတင်ကာ ၁၉၇၅ ခုနှစ်အထိ မတ္တရာမြို့ နယ်ပိုင်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ကျောက်ဆည်မြို့ မြို့မဝန်ထောက်နှင့် ငွေတိုက်အရာရှိအဖြစ်လည်းကောင်း၊ သာယာဝတီခရိုင် ခရိုင်ဝန်ထောက် အဖြစ်လည်းကောင်း နယ်ဘက်အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်အဆင့်ဆင့်ကို တာဝန်ကျေပွန်စွာ ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ အလားတူ လယ်ယာမြေနိုင်ငံပိုင်ပြုလုပ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ လယ်ယာနှင့် သစ်တောဌာန၊ မြေယာကျေးလက် ကြီးပွားတိုးတက်ရေးကော်ပိုရေးရှင်း၊ ပြန်ကြားရေး ဌာနနှင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနတို့တွင်လည်း ဒုတိယအတွင်းဝန်၊ အတွင်းဝန်၊ အမှုဆောင်အရာရှိချုပ်၊ တိုင်းမင်းကြီးတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ခဲ့သူတစ်ဦးဖြစ်သည်။

ဆရာ မန်းတင်သည် ထိုကဲ့သို့ နယ်ဘက်ဝန်ထမ်းဘဝဖြင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သကဲ့ သို့ အခြားတစ်ဖက်မှလည်း ဘဝဖြတ်သန်းမှုဆောင်းပါးများ၊ လူမှုဘဝသရုပ်ဖော်ဝတ္ထု ဇာတ်လမ်းများကို ရေးသားခဲ့ရာ အောင်မြင်ထင်ရှားသော စာရေးဆရာတစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့ သည်။ ဆရာ မန်းတင်၏ ပင်ကိုရေးလက်ရာများအနက် ထိုသုံးနှစ်၊ ပြုံးတမဲ့မဲ့၊ အနိုင်မခံ၊ ကိုဖိုးလုံး၊ လယ်ယာမြေ၊ ပထမအရွယ်၊ မြစ်ကြီးငါးသွယ်၊ မြစ်ငယ်ငါးရာ၊ ဒုတိယအရွယ်၊ မြ စာအုပ်များမှာ ဆရာ မန်းတင်၏ထင်ရှားသော စာပေလက်ရာများဖြစ်သည်။ အလားတူ လွတ်လပ်ရေးအကြိုကာလမှ စတင်ကာ နယ်ဘက်အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်များကို စတင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် ဆရာ မန်းတင်သည် နယ်ပိုင်မြို့ပိုင်ဘဝ၊ ခရိုင်ဝန်ထောက်ဘဝမှ အတွေ့အကြုံ အဖြစ်အပျက်များကို အခြေတည်ရေးဖွဲ့ခဲ့သည့် မြို့ပိုင် မောင်ပြုံးချို၊ နယ်ပိုင် မောင်ပြုံးချို၊ မောင်ပြုံးချို၏ ဘဝအထွေထွေ၊ မောင်ပြုံးချို၏ဆောင်းပါးအထွေထွေ စာအုပ်များမှာလည်း စာဖတ်ပရိသတ် နှစ်သက်လက်ခံအားပေးခဲ့ကြသည့် စာအုပ်များ ဖြစ် သည်။

ထို့အတူ ဆရာ မန်းတင်သည် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းဘဝ၊ သံတမန်ဘဝအတွေ့အကြုံများ ကို အခြေခံကာ ပြည်သူ့ကြားမှ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းတစ်ဦး (A People's Servant Among the People) စာအုပ်ကို အင်္ဂလိပ်-မြန်မာနှစ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထုတ်ဝေသကဲ့သို့ သံကြီး တမန်ကြီး စာအုပ်ကိုလည်း ပြုစုရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည်။

ထို့အပြင် ဆရာ မန်းတင်သည် ဖရိုဆို၊ ဇင်းဒါးအကျဉ်းသား၊ တောင်လေသွေးတော့၊ ကောက်သိမ်းချိန်၊ အမြင်သစ်၊ ဂျူးလိယက်ဆီဇာ၊ ဘဝဟူသည်တိုက်ပွဲ၊ မီးလျှံနှင့်သီတာ၊ သံအမတ်ကြီး စာအုပ်များကို ဘာသာပြန်ဆို ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည်။

ဆရာ မန်းတင်၏ အောင်မြင်ထင်ရှားသော သုတရသစာပေလက်ရာများအနက် မော်စကိုမှ ရန်ကုန်သို့ စာအုပ်ဖြင့် ၁၉၅၆ ခုနှစ်အတွက် စာပေဗိမာန်စာပေဆု၊ ဂျူးလိယက် ဆီဇာ စာအုပ်ဖြင့် ၁၉၅၆ ခုနှစ်အတွက် အမျိုးသားစာပေ(ဘာသာပြန်)ဆုများကို ဆွတ်ခူး ရရှိခဲ့သည်။

ပင်ကိုရေး သုတရသနှင့် ဘာသာပြန်စာအုပ်များစွာကို ရေးသားပြုစုထုတ်ဝေခဲ့သည့် ဆရာ မန်းတင်သည် လွတ်လပ်ရေးအကြိုကာလမှစတင်ကာ နိုင်ငံ့တာဝန်အရပ်ရပ်ကို လေးနက်ကျေပွန်စွာ ထမ်းဆောင်ခဲ့သကဲ့သို့ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီခေတ်တွင် လည်း သတင်းနှင့်စာနယ်ဇင်းကော်ပိုရေးရှင်းတွင် ဦးဆောင်ညွှန်ကြားရေးမှူးအဖြစ်လည်း ကောင်း၊ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံနှင့် အီရန်နိုင်ငံဆိုင်ရာ မြန်မာသံအမတ်ကြီးအဖြစ်လည်းကောင်း အဆင့်မြင့်တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီး ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် အငြိမ်းစားယူခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၁၉၇၉ ခုနှစ်မှစတင်ကာ ၁၉၈၈ ခုနှစ်အထိ စာပေဗိမာန်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ဝင်၊ အမျိုးသား စာပေဆုစိစစ်ရေးအဖွဲ့ဝင်၊ စွယ်စုံကျမ်းစိစစ်ရေးဥက္ကဋ္ဌ၊ စာပေလုပ်သားအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌနှင့် နိုင်ငံတော်ကောင်စီ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် နိုင်ငံတော်မှပေးအပ်လာသော တာဝန်အသီးသီးကို ကျေပွန်စွာ ထမ်းဆောင်ခဲ့သူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။

ဆရာ မန်းတင်သည် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းဘဝဖြင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု၊ တရုတ်နိုင်ငံ၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ အမေရိကန်နိုင်ငံ၊ ကနေဒါနိုင်ငံ၊ ဂျပန်နိုင်ငံတို့သို့ လေ့လာရေးခရီးများသွား ရောက်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံတော်မှပေးအပ်ချီးမြှင့်သည့် လွတ်လပ်ရေးမော်ကွန်းဝင် ပထမအဆင့်၊ ဝဏ္ဏကျော်ထင်ဘွဲ့နှင့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းကောင်းတံဆိပ်များကို ရရှိခဲ့ကြောင်းသိရသည်။

ဆရာ မန်းတင်သည် ၁၉၄၅ ခုနှစ်မှစတင်ကာ ၁၉၉၄ ခုနှစ်အထိ လုံးချင်းစာအုပ်ပေါင်း ၂၆ အုပ်ကိုပြုစုရေးသားထုတ်ဝေခဲ့ပြီး ဆရာမန်းတင်၏ကလောင်အမည်ခွဲများမှာ မောင်ပြုံးချို၊ ဖိုးလုံး၊ ပေါက်စတို့ဖြစ်သည်။

မြန်မာစာပေလောက၏လေးစားဂုဏ်ယူဖွယ်ရာ ပင်ကိုရေးသုတရသဝတ္ထုဆောင်းပါး များ၊ ဘာသာပြန်စာအုပ်များကို ရေးသားပြုစုထုတ်ဝေခဲ့သည့် ဆရာ မန်းတင်သည် ၁၉၉၇ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၁၉ ရက်နေ့က ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်ရှိခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဆရာ မန်းတင် ရေးသားပြုစုခဲ့သည့် သုတရသစာပေလက်ရာမွန်များမှာ မြန်မာ့စာပေနှင့် စာနယ်ဇင်း လောကတွင် သမိုင်းမှတ်တိုင်များအဖြစ် ခိုင်ခိုင်မာမာကျန်ရစ်မြဲဖြစ်ပါကြောင်း တလေးတစား ရေးသားဂုဏ်ပြုဖော်ပြလိုက်ရပါသည်။

သုတေသီမောင်ငြိမ်းချမ်း

ရေဝေ့ဖွဲ့စည်းမှု (4)

www.dhammadownload.com

“မြဝတီမင်းကြီးဦးစသည် စစ်ကိုင်းမြို့၊ အနောက်
 မိကျောင်းတက်ကျေးရွာတွင် မွေးဖွားခဲ့သော်လည်း
 မွန်သွေးမကင်းသူဖြစ်၍ ယိုးဒယား (မွန်)နှင့်ရှိသော
 “အီနောင်”ဇာတ်ကို ဗမာ (မြန်မာ)ဘာသာပြန်ကာ
 ရေးသားခဲ့သည်။”

မိမိတို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ကနဦးရောက်ရှိနေထိုင်ခဲ့ကြသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများတွင် မွန်လူမျိုးများသည် အစောဆုံးဟု ဆိုရပါမည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ဘုရား ပွင့်ထွန်းမလာမီ ရှေးနှစ်ပေါင်း ၂၅၀၀(ဘီစီ ၃၀၀၀)ခန့်ကပင် နိုင်ငံတွင်းသို့ နီကရစ်တို စလုံ၊ မလေးတို့ ဝင်ရောက်ပြီးနောက်ပိုင်း အစောဆုံးဝင်ရောက်လာပြီး ဗုဒ္ဓမက္ခေ ပင်လယ်ကမ်းနားတစ်လျှောက် ပုသိမ်မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသများတွင် နေထိုင်ခဲ့ကြ သည်။ မွန်တို့ ပျံ့နှံ့နေထိုင်ရာ မွန်တိုင်းသုံးရပ် နေရာဒေသတို့ကို (၁) ဟံသာဝတီ၊ ပဲခူး မဏ္ဍလ။ (၂)ပုသိမ် မဏ္ဍလ။ (၃) သထုံ၊ မုတ္တမ မဏ္ဍလ ဟူ၍ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ကာ “မွန်ဒိုင်၊ မွန်ဒါ၊ မွန်ည”ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြသည်။ သီချင်းကဗျာ ရေးသားစပ်ဆိုရာတွင် ပြောင်မြောက်သည့်ပုဂ္ဂိုလ် ပြင်စည်မြို့စားမင်းသား “သုသီရိဓမ္မရာဇာ” ရေးသားစပ်ဆိုသည့် မွန်ဘာသာ သာချင်းတွင် “အို.. မွန်တိ မွန်စ မွန်ည အမည်တွင်။ ရာမညနယ်ပိုင်း၊ သုံးရပ်ပြည်လည်း၊ စဉ်ရှည်ထာဝရ” ဟု ရေးစပ်ထားသည်ဖြစ်ရာ (မွန်တို့ဒေသသုံးရပ်ကို မူကွဲအဖြစ် မွန်တိ မွန်စ မွန်ည ဟုလည်း တွေ့ရသည်)။ ငယ်ဘဝ ရှင်လောင်း ရွှေထီးဆောင်းခဲ့သည်ကို တမ်းတနေသည်ဟု ဆိုဆို မွန်တို့ ကောင်းစားစဉ်က ‘သရက်’(ဆရပ်)မြို့ ဟူသည် သရက်ပင် မဟုတ်၊ မွန်ဘာသာ “စည်းတားရေးခြစ်ခြင်း” ဖြစ်သည်။ အထက်ဗမာပြည်နှင့် မွန်တို့ဒေသကို ပိုင်းခြားထားသော အမှတ်လက္ခဏာ ရေးခြစ်စည်းတားထားသည့်မြို့ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ အချုပ်အားဖြင့် ယနေ့သတ်မှတ်ပိုင်းခြားထားသော ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ မွန်ပြည်နယ်နှင့် တနင်္သာရီတိုင်းဒေသကြီးများသည် ရှေးအခါက မွန်တို့နေထိုင်ခဲ့ရာ ဒေသများဖြစ်သောကြောင့် “ရာမည”တိုင်းဟု အမည်ရခဲ့သည်။

အနော်ရထာ (အေဒီ ၁၀၄၄-၁၀၇၇) ပုဂံခေတ်ကို ဖွံ့ဖြိုးစည်ပင်အောင် အထက်ပိုင်းပျူတို့ဒေသ သရေခေတ္တရာမှလည်းကောင်း၊ အောက်ပြည်အောက်ရွာ မွန်တို့ဒေသ သထုံမှလည်းကောင်း ရနိုင်သမျှ မိမိတို့ထက် သာလွန်သော ယဉ်ကျေးမှုများကို စစ်ရေးစိုးပိုင်မှုဖြင့် စုစည်းရယူကာ ဗမာတို့၏ ပုဂံမြေကိုထွန်းကား စည်ပင်စေခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ပထမဗမာနိုင်ငံ ထူထောင်ခဲ့သည့်မင်းအဖြစ် သမိုင်းမှတ်တမ်းတင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ပျူတူရိယာ၊ ပျူသီချင်း၊ ပျူအကများနှင့် မွန်တူရိယာ၊ မွန်သီချင်း၊ မွန်အကများဖြင့် ဗမာတို့၏အနုသုခုမစာပေတို့ကို ဆင့်ပွားတိုးတက်စေခဲ့သည်။

မွန်နှင့်ဗမာသည် မူလကပင် တရုတ်ပြည်မကြီး ဖြစ်ပေါ်မလာမီ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းထောင်သောင်းချီကပင် မွန်လူမျိုးများသည် မွန်ဂိုလီးယားလွင်ပြင်တွင် နေထိုင်ခဲ့ရာက ပြောင်းရွှေ့လာသူများဖြစ်သည်။ ဤသို့သော မူရင်းဒေသကိုအစွဲပြု၍ မွန်တို့ကို မွန်ဂိုလျှိုက်နွယ်ဝင်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ အချို့က တရုတ်ပြည်၏အနောက်တောင်အရပ် “မောင်းဝွတ်”မျိုးနွယ်စုမှ ဆင်းသက်လာကြသူများဟုလည်း ဆိုသည်။ မွန်တို့သည် မွန်ခမာအုပ်စုဝင်ဖြစ်၍ ဗမာမှာ တိဗက်ဗမာအုပ်စုဝင် ဖြစ်သည်။ မွန်နှင့်ဗမာသည် စာပေ၊ နှုတ်ပြောစကား လုံးဝမတူကွဲပြားနေသော်လည်း အမျိုးအနွယ်ဘက်တွင် တူညီနေသဖြင့် ရုပ်ရည်က ခွဲမရအောင် တူနေကြသည်ဖြစ်ရာ စာပေအနုသုခုမတွင်လည်း ထွေးရောယှက်တင် ရှိလှပေသည်။ ယနေ့ မြန်မာတို့၏ မဟာတေးဂီတနယ်မြေတွင် “မွန်သီချင်း”ဟူ၍ ဖျောက်မရ၊ ဖျက်မရသော အသုံးအနှုန်းဝေါဟာရက ရှိနေပေသည်။ ကျန်စစ်သားမင်း၏ နန်းတည်မွန်ကျောက်စာတွင်

“ဗမာသီချင်း(မြန်မာသီချင်း)၊ မွန်သီချင်း”ဟူ၍ အတိအလင်း ရေးထိုးထားပေသည်။

ညောင်ရမ်းခေတ်တွင် ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာကဲ့သို့သော နန်းတွင်းဂီတပညာရှင်များ ပေါ်ထွန်းလာခြင်းကြောင့် မြန်မာ့ဂီတသည် ရှင်သန်ဖွံ့ဖြိုးလာသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် မြန်မာ့မဟာဂီတသည် အထွတ်အထိပ်ဟု ဆိုရပေမည်။ မြဝတီမင်းကြီးဦးစသည် စစ်ကိုင်းမြို့၊ အနောက် မိကျောင်းတက်ကျေးရွာတွင် မွေးဖွားခဲ့သော်လည်း မွန်သွေး မကင်းသူဖြစ်၍ ယိုးဒယား (မွန်)နှင့်ရှိသော “အီနောင်”ဇာတ်ကို ဗမာ (မြန်မာ)ဘာသာပြန်ကာ ရေးသားခဲ့သည်။ တီးကွက်၊ မှုတ်ကွက် ဇာတ်သီချင်းများနှင့် မဟာဂီတနွယ်ဝင် မွန်သီချင်းများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

မြဝတီမင်းကြီးဦးစ၊ ပြင်စည်မင်းသားကြီး၊ အနောက်နန်းမတော် မမြကလေး၊ လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင်၊ ပြည်မင်းသား၊ ပခန်းမင်းသား၊ လယ်ဝန်မင်းဦးစီ စသည့် ဂီတပညာရှင်တို့ ကြိုးပမ်းမှုကြောင့် မြန်မာ့ဂီတသည် လွန်စွာ စည်ပင်ခဲ့သည်။ယင်းသို့သော ထီးသုံးနန်းသုံး မဟာဂီတတို့ကို စိုက်ပျိုးပွားများစေခဲ့သူများထဲတွင် မွန်သွေးမကင်းသော “အနောက်နန်းမတော် မမြကလေး”လည်း ပါသည်ဖြစ်ရာ ယင်းအကြောင်းကို ဤဆောင်းပါးတွင် မိမိတင်ပြလိုပါသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၉၉ ခုနှစ်တွင် နန်းတက်တော်မူသော ရွှေဘိုမင်းတရားကြီး၏ အနောက်နန်းမိဖုရား မမြကလေး(ငယ်မည် -မမြကြုတ်)သည် သက္ကရာဇ် ၁၁၇၁ ခုနှစ်၊ သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် ၂၅ရက်၊ တနင်္လာနေ့၌ဖွားသည်။ အမိအဖတို့မှာ ဘိုးတော်မင်းတရားကြီးလက်ထက် အိမ်တော်ပါကျွန် ဝေါတော်ထမ်း မွန်လူမျိုး ဖိုးထောရာအား ပုသိမ်နယ် အဝင်အပါ မိမိဇာတိချက်မြုပ်ကျေးရွာကိုပင် “သာရဝေါ”အမည်ပေး၍စားကျေး သနားတော်မူလေသည်။ တစ်ဖန် ထိုဘိုးထောရာ၏သားကို “သမိန်ထောရာဇာ”ဘွဲ့နှင့် ပုသိမ်မြို့ဝန်ခန့်တော်မူပြန်သည်။ ထိုပုသိမ်မြို့ဝန်၏ ဇနီးတွင် မောင်အရင်း ရေကင်းမြို့ဇာတိ ‘မောင်ဦး’ဆိုသူတစ်ယောက်ရှိပြန်ရာ မောင်ဦးကိုလည်း သာရဝေါလှေတော် ပဲ့နင်း ခန့်တော်မူလေသည်။ နောက် ရာဇသတ်၊ ဓမ္မသတ်တို့တွင် အထူးကျွမ်းကျင်လှသည့်ပြင် ဟင်္သာတနယ် တစ်ဝိုက်ကပင် ‘မောင်ဦး’၏ အစီအရင်ကို နှစ်ခြိုက်ကြသည့်အလျောက် ‘ခုံ’မသမိအရာသို့ တင်မြှောက်ထားကြလေကြောင်းကို မင်းတရားကြီး ကြားသိတော်မူသောအခါ ‘မင်းပျံချီ’ဘွဲ့နှင့် ဟင်္သာတမြို့ အစီအရင် ခန့်အပ်တော်မူပြန်သည်။ ထိုအခါရေကင်းသား ဇာတိ ‘မင်းပျံချီ’နှင့် မယား ရေကင်းသူဇာတိ မယ်အိတို့ ဟင်္သာတမြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့နေလာခဲ့ရာတွင် သမီး မမြကြုတ်ကို ဖွားမြင်ခဲ့လေသည်။

မမြကြုတ်သည်ကား လူမမည် ငယ်ရွယ်စဉ်ကပင် ရုပ်ဆင်းရူပကာနှင့် အထူးပြည့်စုံ၍ မြင်သူတကာ ချစ်ခင်စဖွယ်ရှိရကား အိမ်နီးနားချင်းအားလုံးတို့က ‘မြမြ’ဟူ၍သာ ချစ်စနိုးခေါ်ကြသည်။ သက္ကရာဇ် ၈၈၅ ခုနှစ်တွင် ပထမအင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ဖြစ်သည်။ အိမ်ရှေ့စံသာယာဝတီမင်းသားသည် ရဲမက်ဗိုလ်ပါအလုံးအရင်းနှင့် အောက်ပြည်အောက်ရွာသို့ ချီရသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၈၇ ခုနှစ်၊ တပေါင်းလပြည့်ကျော် ၄ ရက်နေ့တွင် ‘ရန္တပိုစာချုပ်’ကို ချုပ်ဆိုပြီးသောအခါ ရုတ်တရက်မပြန်သေးဘဲ ဆက်လက်ချီတက်တော်မူ၍ ဓနုဖြူမြို့တွင် ရပ်တန့်စံနေတော်ခိုက် သက္ကရာဇ် ၁၁၈၈ ခုနှစ် နှစ်ဦးခန့်လောက်အတွင်းကပင် သတင်းကြား

နှင့်တော်မူပြီးသော် ‘မမြကြုတ်’ကို ဟင်္သာတသူကြီး ဦးရွှေလှမှ တစ်ဆင့် ဆင့်ဆိုခေါ်ယူ သိမ်းပိုက်တော်မူလေ သည်။

ထိုအခါ ‘မမြကြုတ်’အား ‘မမြကလေး’ ဟူသော အမည်သို့ ပြောင်းလဲခေါ်ဝေါ်စေကာ အိမ်ရှေ့စံမိဖုရား အရာတွင် ထားတော်မူပေ၏။ သာယာဝတီမြို့အဝင် အပါ ‘ရွှေလောင်းတိုက်’ ကိုလည်း သနားတော်မြတ် ခံရလေသောကြောင့် ‘ရွှေလောင်းတိုက်သခင် မမြကလေး’ ဟု စတင်ထင်ရှားခြင်းဖြစ်လာသည်။ သို့နှင့် သက္ကရာဇ် ၁၁၉၅ ခုနှစ်တွင် နောင်သောအခါ ‘လှိုင် ထိပ်ခေါင်တင်’ဟု အထူးကျော်စောမည့် သမီးတော် ‘မဖွား’(မဖွားကြီး)ကို ဖွားမြင်တော် မူလေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၁၉၉ ခုနှစ်တွင် သာယာဝတီမင်း အထွတ်အမြတ်သို့ ရောက်သည်။ ထိုအခါကျမှ ‘ရွှေ လောင်းတိုက်စား’မမြကလေးအား ဟင်္သာတမြို့စား ပေးပြန်ကာ အနောက်နန်းထားတော်မူပြန်လေသည်။ သမီးတော် ‘မဖွား’ကိုလည်း ‘လှိုင်မြို့’ကို ပေးတော်မူ၏။ ထိုစဉ်က မဖွားမှာ အသက်အရွယ်အားဖြင့် လေးနှစ်မျှသာ ရှိသေး၏။ သက္ကရာဇ် ၁၂၀၂ ခုနှစ်၊ ဝါဆိုလအတွင်း သာယာဝတီရွှေဘိုမင်းတရားကြီးသည် ရာဇဘိသေက မုဒ္ဒာဘိသိက်ကို ခံတော်မူလေသည်။

ထိုရောအခါတွင် အနောက်နန်းမိဖုရားမမြကလေး ကို ‘သီရိမဟာသုဘရတနာစန္ဒာဒေဝီ’ဘွဲ့အမည် သမုတ် တော်မူသည့်အပြင် သမီးတော် ‘လှိုင်မြို့စား’ကိုလည်း “သီရိသုမြတ်စွာ ရတနာဒေဝီ” ရွှေဘွဲ့ချည်တော်မူ လေသည်။ ထိုနှစ် သီတင်းကျွတ်လအတွင်း ဝါကျွတ် ကန်တော်ခံ ဥကင်တော်ဖွင့် အခမ်းအနားတွင် မြောက် နန်းမိဖုရား ‘အလယ်နန်းမိဖုရား၊ မင်းခင်းမိဖုရား၊ ဗန်းမော်မိဖုရား’တို့နှင့်အတူ ရတနာပုံထက် မဟေသီ ဘိသိက်သွန်းမိဖုရားအဖြစ် ချီးမြှင့်တော်မူပြန်သည်။ ထိုအခါကာလမှစ၍လည်း ‘အနောက်နန်းမမြကလေး’ ဟု ထင်ရှားခေါ်တွင်စ ပြုလာကြသည်။

တစ်ခါသော် အနောက်နန်းမမြကလေးအား ရွှေဘိုမင်းတရားကြီး အမျက်တော် ရှိသောကြောင့် အကျဉ်းတိုက်တွင် ချထားလေသည့်အခါ ‘ချစ်သမျှကို’

“အနောက်နန်း
မမြကလေးအား
ရွှေဘိုမင်းတရားကြီး
အမျက်တော်
ရှိသောကြောင့်
အကျဉ်းတိုက်တွင်
ချထားလေသည့်အခါ
‘ချစ်သမျှကို’ ချီ
ပတ်ပျိုးကို
ရေးသားတင်ဆက်
လေသည်တွင်မှ
အမျက်တော်
ပြေပျောက်၍
အကျဉ်းမှ လွတ်တော်
မူဖူးသည်။”

ချီပတ်ပျိုးကို ရေးသား တင်ဆက်လေသည်တွင်မှ အမျက်တော်ပြေပျောက်၍ အကျဉ်းမှ လွတ်တော်မူဖူးသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၀၇ ခုနှစ်(ခရစ် ၁၈၄၅ခုနှစ်) အတွင်း သားတော် ပြည်မင်းအရေးတော် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ပြည်မင်းသားသည် သာယာဝတီမင်းနှင့် အလယ်နန်းမိဖုရားမှ ၁၈၀၉ ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်သောကြောင့် အနောက်နန်းမြေကလေးနှင့် သက်တူရွယ်တူ ဖြစ်သည်။ ပြည်မင်းသားသည် သာယာဝတီမင်း၏ ရန်ကုန်ချီခရီးတွင် ဗိုလ်ချုပ်အဆင့်ဖြင့် လိုက်ပါခဲ့ရ၏။ သာယာဝတီမင်းသည် ရန်ကုန်နေပြည်တော်၌ ငါးလ ခန့်နေထိုင်ပြီး အမရပူရသို့ ပြန်လည်ထွက်ခွာခဲ့သည်။ အပြန်ခရီးစဉ်အတွက် ၁၈၂၄ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် မင်းဘူးမြို့ ရွာသာတဲနန်း၌ ဆိုက်ကပ်နားနေစဉ် ပြည် မင်းသားသည် အခြွေအရံများနှင့် ရွှေစက်တော်ဘုရားသို့ သွားရောက်ဖူးမြော်ရာမှ တပ်တော် သို့ အချိန်မီ ပြန်မရောက်ခဲ့ချေ။ ထိုအခါ သာယာဝတီမင်းသည် ပြည်မင်းသားအပေါ် အမျက် ရှူပြီး ရာထူးရုပ်သိမ်းကာ အကျယ်ချုပ် ထားလိုက်၏။ ရေကြောင်းကွပ်ကဲရေးတာဝန်ကိုလည်း ကောင်းတုံဝန်ကြီး ဦးရွှေသာသို့ လွှဲပြောင်းပေးအပ်သည်။ ထိုစဉ်အတွင်း စာပေ ဂီတ ဝါသနာထုံသူ ပြည်မင်းသားသည် စာဆိုတော် အနောက်နန်းမြေကလေးနှင့် ရင်းနှီးစွာ ပြောဆိုဆက်ဆံလေ့ရှိသည်ကိုလည်း နန်းတွင်းရှိ မနာလိုသူတို့က သာယာဝတီမင်းအား ချဲ့ထွင်လျှောက်တင်ကြသည်။ ၁၈၄၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၄ ရက်နေ့တွင် သာယာဝတီမင်းသည် နေပြည်တော်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိပြီးနောက် ပြည်မင်းသားအား အကျယ်ချုပ်မှ ကင်းလွတ် ခွင့်ပေးခဲ့သော်လည်း လွတ်တော်မင်းသားကြီးအရာကိုမူ ပြန်မပေးတော့ချေ။

ထိုစဉ်အတွင်း ယင်းတောဝန်ကြီး၊ ဆင်ဝန်၊ အင်းဝမြို့ ဆောအတွင်းဝန်ဟောင်း စသည့် ထိပ်တန်းအရာရှိများသည် ပြည်မင်းသားထံ မကြာခဏ ဝင်ရောက်ကာ တိုင်းရေး ပြည်ရာများကို ဆွေးနွေးတိုင်ပင်လေ့ရှိခဲ့သည်။ သာယာဝတီမင်းသည် ၁၈၄၂ ခုနှစ်အစ၌ စိတ္တဇဝေဒနာခံစားလာခဲ့ရာ သားတော် ပြည်မင်းသားထံ နိုင်ငံရေးကိစ္စဝင်ရောက်တိုင်ပင် သူတို့ကို မိမိအား ဆန့်ကျင်ရန် အားပေးအားမြှောက်ပြုနေသူများအဖြစ် မြင်ကာ စာရင်းနှင့် တကွ ဖမ်းဆီးစစ်ဆေးခဲ့သည်။ ၁၈၄၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် ဆောအတွင်းဝန်ဟောင်း ဦးရစ်နှင့် သံတော်ဆင့် လက်ဝဲတို့အား ပြစ်မှုထင်ရှားသည်ဟု ဆိုကာ စီရင်ကွပ်မျက်စေခဲ့သည်။ တစ်ဖန် ၁၈၄၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ယင်းတောဝန်ကြီး သတိုးမင်းလှကျော်ထင် ဘွဲ့ခံ ဦးရွှေတုတ် (ယောအတွင်းဝန်ဦးဖိုးလှိုင်၏ ဖခင်) အား စံနန်းတော်ဦး မြောက်လှေကား အဆင်း၌ ကိုယ်တော်တိုင် လက်သုံးတော် လှုံဖြင့် ထိုး၍ ကွပ်မျက်လိုက်ပြန်သည်။

ပြည်မင်းသားသည် အခြွေအနေအရပ်ရပ်ကို လေ့လာသုံးသပ်ကာ ယင်းနေ့ညမှာ ပင် စံအိမ်တော်ကို ဝန်းရံထားသည့် သာယာဝတီမင်း၏ တပ်များအကြားမှ ဆင်ဖြင့် ဖောက် ထွက်ကာ မိုင်းခုံဘက်သို့ ထွက်ခွာလေတော့သည်။ ပြည်မင်းသားထွက်ခွာသည်နှင့် အမှု စစ်ဆေးဆဲဖြစ်သည့် အင်းဝမြို့ဝန်၊ ညောင်ပင်ကြီးဗိုလ်၊ ဆင်ဝန်မင်းကြီး မဟာမင်းခေါင် ကျော်ထင် စသူတို့ကို စီရင်ကွပ်မျက်လိုက်၏။ ထို့နောက် ၁၈၄၅ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၉ ရက်နေ့တွင် ပြည်မင်းသားနှင့် မိသားစုကို ပြန်လည်ဖမ်းဆီးမိခဲ့သည်။ ထိုအခါ မနာလိုသူတို့ က အနောက်နန်းမြေကလေးသည် ပြည်မင်းနှင့် နှလုံးစိတ်ဝမ်းမကွဲခြား ကြံရာပါဖြစ်သည်’

ဟု ကုန်းချောကြလေသောစကားကို ယုံကြည်တော်မူသဖြင့် ထိုနှစ် သီတင်းကျွတ်လအတွင်း အနောက်နန်းမမြကလေးနှင့် လာရောက်နေထိုင်သော မယ်တော်မယ်အိနှင့်တကွ ဆွေတော် မျိုးတော်အလုံးကို ထောင်သွင်း အကျဉ်းထားတော်မူလေသည်။

ထို့နောက် ထိုနှစ် သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၁၂ ရက်နေ့နံနက်တွင် အနောက်နန်း မမြကလေးနှင့် မယ်တော် မယ်အိတို့ကို အမရပူရမြို့ အနောက်မျက်နှာ သရက်တပင် သင်္ချိုင်း သို့ ထုတ်ဆောင်ပြီးသော် ထုံးစံနှင့်အညီ စီရင်ဖျောက်ဖျက်တော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် အသက် ၃၆ နှစ်အရွယ် အငယ်သော်ကပင် မြန်မာစာပေသမိုင်း၌ အထူးကျော်ကြားထင်ရှား၍ စာဆိုတော်လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင်၏မယ်တော်လည်း ဖြစ်သော အနောက်နန်းမိဖုရား မမြကလေး သည် ရှေးဝိပါက် ကံကြမ္မာအလျောက် ပျောက်ပျက်သေဆုံးရရှာလေသည်။

စာရေးဆရာမကြီး ဒဂုံခင်ခင်လေးက “အမျိုးသမီး အနုပညာရှင်များ”တွင် မမြကလေး သည် အလွန်ရဲရင့်၏။ မိမိဆံပင်ကိုဆွဲတွန်းလှဲသူ ပါးကွက်အာဏာသားတို့၏လက်တွင် သေအံ့မှူးမှူးအခါ၌ရေးသားသော “လောကဓံ ရှစ်ပါး၊ ဘုရားပဟောရာ၊ ဖြစ်ပျက်မြဲမေ့တာ...” ချီတေးထပ်ဖြင့် ဆုံးမပေရာ အပိုဒ် ၈ပိုဒ်မပြည့်ပါ။ အလယ်က ၆ ပိုဒ်ကျနေသည်ကို တွေ့ရ ပေသည်။”ဟု ဆိုသည်။

ဆရာမကြီး ခင်ဆွေဦးကလည်း သူ၏ “သတ္တိဖြင့် လူ့ဘဝကို ဖြတ်သန်းခြင်း”စာမူ တွင် အနောက်နန်းမတော်မမြကလေးသည် ရာဇဝတ်သားအဖြစ် ဘေးသင့်၍ အသတ်ခံရလှ ဆဲဆဲ စက္ကန်ပိုင်းမှာ အာဏာပါးကွက်သားက လည်မျိုကို တုတ်တိုနှင့် နှက်ရန် စဉ်းတီတုံးပေါ် ခေါင်းတင်ဖို့ ဆံပင်ကိုဆွဲကိုင် လှဲခါနီးတွင် အနောက်နန်းမတော် မမြကလေးက ပါးကွက်သား ၏လက်ကို ဖျတ်ခနဲ ပုတ်ချကာ “ဟယ်...ငါနန်းရမိဖုရား၊ ငါ့ဆံပင်ကို မကိုင်နဲ့၊ ငါကိုယ်တိုင် လည်စင်းပေးမယ်” ဟု ပြောရဲသည့်သတ္တိသွေး၊ ဇာတိမာန်ပြောင်မြောက်ခဲ့သူ ဖြစ်ပါကြောင်း ရေးသားထားသည်။

လူ့ဘဝ ၃၆ နှစ်သော အချိန်တိုကာလအတွင်း အနောက်နန်းမမြကလေးသည် “ရှိစုံရွက်ကြာ”ချီ ပတ်ပျိုး၊ “နဝရတ်ရောင်စုံ”ချီ ပတ်ပျိုး၊ “ဂန္ဓမာရိပ်သာ ဖလ်ဂူနန်းကလေး”ချီ ပတ်ပျိုး၊ “ရွှေဖီဂေါင်ဇင်”ချီပတ်ပျိုး၊ “ဂန္ဓမာတောင် လိုဏ်ချောင်ဂူနန်း” ချီ ပတ်ပျိုး၊ “ချစ် သမျှကို”ပတ်ပျိုးတို့အပြင် တေးထပ်များ၊ ဒွေးချိုးများ၊ လေးချိုးများ၊ တြိချိုးများ၊ ဘုန်းတော်ဘွဲ့ သီချင်းခန့်ကြီးများကိုလည်း ဖွဲ့ဆိုသီကုံးခဲ့သေးသည်။ ထို့ပြင် မွန်သွေးမကင်းသည့် အနုသုခုမ စာဆိုပညာရှင်များတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ရွှေဘိုမင်းတရားကြီး “သီရိမဟာ သုတရတနာ စန္ဒာဒေဝီ” အနောက်နန်းမိဖုရား မမြကလေးသည် နန်းတွင်း “ဣန္ဒာဝုဓ” ဇာတ်တော်ကြီးကိုလည်း သီကုံးရေးသားခဲ့ပေသေးသည် ဟု အဆိုရှိသတည်း။

ရာမည-သွေးမွန်

ကျမ်းကိုး

- စာဆိုတော်များအတ္ထုပ္ပတ္တိ၊ မောင်သုတ(ဗိုလ်မှူးဘသောင်း)
- သမိုင်းတက္ကေမှ အကျော်ဇေယျအမျိုးသမီးများ ၊ သန်းဝင်းလှိုင်။

ဘုရားရှင်တို့၏အကျမ်းဂန်တို့ကို

အကျမ်းဂန်တို့ကို

“လုံးချောသည် သင်လွယ် တတ်လွယ်ဆိုသော
အနေအထားမဟုတ်သော်လည်း
ဇွဲကောင်းသူတစ်ယောက် ဖြစ်သည်။
ထိုအချက်ကပင်
သူ့ကို ပထမတန်းချန်ပီယံအဆင့်ထိ
တွန်းတင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေမည်။”

မြန်မာ့ရိုးရာလက်တွေ့လောကတွင် ဝိတ်တန်းစနစ်မပေါ်ခင်က အောင်လံတန်းဖြင့် သတ်မှတ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုရမည်။ ထိုစဉ်က ပဉ္စမအောင်လံမှသည် ပထမတန်းအောင်လံအထိ အောင်လံပွဲများကျင်းပ၍ ထိုအောင်လံတန်းသို့ဝင်ရောက်နိုင်သော အနေအထားကို ကြည့်၍ အမြင့်ဆုံးတန်းလက်တွေ့သမားကို ပထမတန်းလက်တွေ့ကျော်ဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။ ထိုသို့ ရှိရာမှ စိန်ခေါ်ပွဲစနစ်သို့ ပြောင်းလဲလာသည့်အခါတွင်လည်း အောင်လံတန်းမှ အခေါ်အဝေါ် များအတိုင်းပင် ဆက်လက်သုံးစွဲကာ ပထမတန်း၊ ဒုတိယတန်း၊ တတိယတန်း၊ လူသစ်တန်း ဟူ၍ ခေါ်ဆိုသတ်မှတ်ကြသည်။ တစ်ဦးချင်း စိန်ခေါ်ပွဲစနစ် ဖြစ်ထွန်းလာသည့်အခါတွင် လည်း ကိုယ်အလေးချိန်တန်းဆိုသည်ထက် ရှေးကအောင်လံတန်း အခေါ်အဝေါ်ဖြင့်သာ ဆက်လက်၍ သုံးစွဲနေခဲ့ကြသည်။

ပီကင်းပြန်ဆရာကြီး ဦးဘိုစိန်၏ အပြောအရ “အတန်းဆိုတာတွေကို လက်တွေ့ ထိုးသက်၊ လက်တွေ့ပညာခန်းဆိုတာတွေကို အလေးထားရပေမယ့် လူကောင် အကြီးအသေး ကလည်း စကားပြောတယ်။ ကိုယ်တွေတုန်းက စိန်ခေါ်ပွဲတွေ မပေါ်သေးဘဲ အောင်လံတန်း ထိုးရတဲ့အခါ ပထမတန်းကို တက်ထိုးဖို့ အတွေ့အကြုံနဲ့ ပညာဆည်းပူးမှုအရ မကြောက် ပေမယ့် ကိုယ်တွေက လူကောင်သေးတဲ့အခါကျတော့ ပထမတန်းက လူကောင်ကြီးတဲ့သူတွေ ကို ယှဉ်ဖို့ကြတော့ နိုင်ဖို့ထက် မရှုံးအောင် မနည်းထိုးရမလို ဖြစ်နေတယ်။ အရမ်းပင်ပန်းတာ ပေါ့။ ဒီတော့ ကိုယ်တွေလည်း ပထမတန်း အလံမတက်တော့ဘဲ ဒုတိယတန်းအလံမှာပဲ ထိုင်နေလိုက်တော့တယ်။”

“အခုခေတ်စိန်ခေါ်ပွဲတွေမှာလည်း ပထမတန်းတက်ဖို့ဆိုရင် လူကောင်နဲ့ အရပ် အမောင်းကောင်းဖို့ လိုတယ်”ဟု ပြောကြားဖူးသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ပထမတန်းချန်ပီယံ (နောက်ပိုင်းတွင် အလွတ်တန်းချန်ပီယံဟုလည်း ခေါ်ဆိုကြ) ဖြစ်ဖို့ဆိုလျှင် လူကောင်နှင့် အရပ်အမောင်းအားဖြင့် အတန်အသင့်ရှိဖို့ လိုပေမည်။ ထိုသဘောကို ပထမတန်းချန်ပီယံ ဖြစ်ခဲ့သူများဖြင့် ချိန်ထိုးလေ့လာခြင်းအရ သိသာပေမည်။

ပြောရစတမ်းဆိုလျှင် တစ်ဦးချင်းစိန်ခေါ်ပွဲစနစ်အစ၏ ပထမတန်းချန်ပီယံကို (ဦး) မိုးကြိုးဟု ဆိုရပါမည်။ သူက အောင်လံခေတ်တွင် ပထမတန်းအောင်လံ အလီလီဆွတ်ခူးခဲ့ ပြီး သူ၏တောင်းဆိုမှုအရပင် တစ်ဦးချင်း စိန်ခေါ်ပွဲစနစ်သို့ ပြောင်းလဲလာခြင်း ဖြစ်ပေရာ သူ့ကို စိန်ခေါ်ပွဲစနစ်၏မူလအစ ပထမတန်းချန်ပီယံဟု သတ်မှတ်ရပါမည်။

ထိုမှသည် ပထမတန်းချန်ပီယံအဆက်ဆက်ကို လေ့လာကြည့်သည့်အခါ ကရင် အမျိုးသားအများစုဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရပါမည်။ ဒေသအားဖြင့် ကြည့်လျှင်တော့ ကရင်နှင့် မွန်က အများဆုံးဟု ဆိုရမည်။ မိုးကြိုးသည် သထုံမိုးကြိုးဟု နာမည်ကျော်သည့်အတွက် မွန်ပြည်နယ်မှ ပထမတန်းချန်ပီယံဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သော်လည်း သူ၏ဇာတိမှာ သံလွင်မြစ် အနောက်ဘက်ခြမ်း ကျိုပိုက်ရွာမှ ကရင်လူမျိုးဖြစ်သည်။ ငယ်နာမည် မော့တော့ဖြစ်ပြီး အသက် ၁၀ နှစ်ဝန်းကျင်တွင်မှ မွန်ပြည်နယ် သထုံမြို့ ဘင်လှိုင်ရပ်သို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင် ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သူ၏နောက်တွင် ပထမတန်းချန်ပီယံဘွဲ့ခံယူသည့်သူကလည်း ပေါင် သမန်းကျားဟု မွန်ပြည်နယ် ပေါင်မြို့ကို နာမဝိသေသနပြုသော်လည်း တကယ်တမ်းတွင် ကရင်ပြည်နယ် ဘားအံမြို့အနီးမှ ရွှေတောရွာဇာတိ ကရင်လူမျိုးဖြစ်သည်။

ထို့နောက် ဆယ်စုနှစ်ကြာ ချန်ပီယံဘွဲ့ကို ခံယူခဲ့သူ ရွှေဝါထွန်းကတော့ မွန်ပြည်နယ် သထုံဇာတိ ဖြစ်သည်။ ရွှေဝါထွန်းထံမှ ပထမတန်းချန်ပီယံဘွဲ့ကို လွှဲပြောင်းရယူခဲ့သူ ရွှေရှင်ဝံ ကလည်း ကရင်လူမျိုးဖြစ်၍ လှိုင်းဘွဲ့ကွမ်ဘီဇာတိ ကရင်ပြည်နယ်သားပင်ဖြစ်သည်။

ထို့နောက် ပထမတန်းချန်ပီယံဘွဲ့က ကရင်ပြည်နယ်ထဲ၌ပင် လှည့်လည်နေသည်ဟု ဆိုရမည်။ ရွှေရှင်ဝံနောက်တွင် ကော့ကရိတ်မြို့နယ် ကော့နဲရွာသား ဝမ်ချိုင်းဖြစ်ခဲ့ပြီး သူ့ထံမှ ပထမတန်းချန်ပီယံဘွဲ့ကို မြဝတီမြို့သား ကျော်စွာ(ခ)ရှမ်းလေးသွေး ရယူခဲ့သည်။ ထိုမှတစ်ဖန် လှိုင်းဘွဲ့ လခရွာဇာတိ ကရင်အမျိုးသား ရွှေဆိုင်(မြိုင်ကြီးငူ)ထံသို့ ချန်ပီယံဘွဲ့ ရောက်ရှိသွား ပြန်သည်။

ထိုအထိ လေ့လာကြည့်ပြီး ယခုလက်ရှိ ပထမတန်းချန်ပီယံဟု သတ်မှတ်ထားကြ သော ကရင်အမျိုးသား သွေးသစ်ဝင်းလှိုင်သည် ကရင်ပြည်နယ် ဘားအံမြို့သားဖြစ်သည်။ နောက်သို့ဆန်တက်ကြည့်သည့်အခါ မွန်ပြည်နယ် ကျိုက်မရောမြို့နယ် ဖန်ဇာတိ မုဒုံသား ကလပ်မှ ထွန်းထွန်းမင်းက ပထမတန်း ချန်ပီယံဖြစ်ခဲ့သည်။ ထွန်းထွန်းမင်းကို ပထမတန်း ချန်ပီယံဘွဲ့ကို လွှဲပေးခဲ့သူက ဘားအံမြို့မှ စောငမန်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပထမတန်း ချန်ပီယံဟု ဆိုလိုက်လျှင် ကရင်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ပြည်နယ်မှသာ ထွက်ပေါ်သည်ဟု ဆိုရမည် ဖြစ်သော်လည်း ကရင်အမျိုးသားချန်ပီယံတစ်ယောက် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးထဲမှ ထူးထူး ကဲကဲ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်ကိုတော့ မှတ်တမ်းတင်ရပေလိမ့်မည်။

သူကား အရပ် ၅ ပေ ၁၁ လက်မ၊ ကိုယ်အလေးချိန် ၇၅ ကီလိုဂရမ်သာ လုံးချော ဖြစ်သည်။ ကရင်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ပြည်နယ်ပြီးလျှင် ရိုးရာလက်ဝှေ့သမား အမြောက်အမြား ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သော မန္တလေးမှပင် ပထမတန်းချန်ပီယံ မပေါ်ထွက်ခဲ့ဖူး ပေ။ ထို့ကြောင့် ဧရာဝတီကရင်အမျိုးသားများအနေဖြင့် ရိုးရာလက်ဝှေ့နှင့် ပတ်သက်လျှင် လုံးချောသည် ဧရာဝတီဂုဏ်ဆောင် ကရင်အမျိုးသားတစ်ဦးအဖြစ် မှတ်ယူထားကြသည်။

လုံးချောကို ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး ညောင်တုန်းမြို့နယ် စက္ကော့ကျေးရွာကြီးနှင့် မဝေးလှသော ဆင်ထုံးကျေးရွာအုပ်စု အောက်စုကျေးရွာတွင် ပိုးကရင်များဖြစ်ကြသော အဖ ဦးအေးသိန်း၊ အမိ ဒေါ်ခင်စန်းတို့က ၁၉၇၆ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၃၀ ရက် စနေနေ့တွင် မွေးဖွားခဲ့သည်။ သားဦးစနေ စနိုင်လင်းနှင့် ညီမဖြစ်သူခင်ခင်ဆွေ မွေးချင်းနှစ်ယောက်သာ ရှိသည်။

ယခုအခါတွင် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးအတွင်း၌ ရိုးရာလက်ဝှေ့ မျိုးဆက်ပြတ်သွားပြီ ဟု ဆိုရမလောက်ဖြစ်နေခြင်းမှာ ရိုးရာလက်ဝှေ့ပွဲများ ရှားပါးသွားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ လုံးချော ငယ်စဉ်ကတော့ ညောင်တုန်း၊ မအူပင်၊ ဇလွန်၊ ဟင်္သာတ၊ အိမ်မဲ၊ ပန်းတနော် စသည့် မြို့များတွင် ရိုးရာလက်ဝှေ့ပွဲများ စဉ်ဆက်မပြတ်ဆိုသကဲ့သို့ ရှိနေသည်။ လုံးချော၏ ရိုးရာ လက်ဝှေ့သမားအစသည် ၁၉၉၅ ခုနှစ်က စက္ကော့ကျေးရွာ ဘုန်းတော်ကြီးပျံပွဲတွင် ပါဝင် သော ရိုးရာလက်ဝှေ့ပွဲမှ စတင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုပွဲတွင် လေးယောက်အလံကို တစ်နေ့ တည်း ထိုးကြရာ ဖော်စိန်ဟူသော ပြိုင်ဘက်ကို အနိုင်ယူခဲ့သည်။ ဗိုလ်လုပွဲတွင် သူ့ထက် ဝါရင့်သောပြိုင်ဘက်ကို အနိုင်ရခဲ့ခြင်းကြောင့် ရိုးရာလက်ဝှေ့ပွဲတို့ လုံးချော၏သွေးထဲသို့ ဝင်ရောက်သွားခဲ့လေသည်။ ထို့နောက် မိခင်ဘက်မှ စပ်လျှင် အစ်ကိုဝမ်းကွဲတော်သူ

စောဇရာ၏ ဦးဆောင်ခေါ်ယူမှုဖြင့် ဇလွန်၊ ဟင်္သာတ ခူးယား၊ အိမ်မဲ နတ်မှော် စသည့် ဒေသများသို့ လှည့်လည်ကာ လက်ဝှေ့သမားဘဝ၌ ပျော်မွေ့ခဲ့သည်။ တံတေးဘက်သို့လည်း ရောက်ရှိခဲ့သည်။ စောဇရာသည် သူ့ခေတ် သူ့အခါက ဒေသတွင်း လက်ဝှေ့ကျော်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ လုံးချောဟူသောအမည်မှာလည်း မိခင်ဘက်က အဘွားဖြစ်သူ ဒေါ်မတ်ဌေးက ချစ်စနိုးဖြင့်ခေါ်သော ငယ်နာမည်ဖြစ်ရာ အစ်ကိုဖြစ်သူ စောဇရာကလည်း စနိုင်လင်းဆိုသောအမည်ကို မသိ၊ လုံးချောဟူသော သိပေရာ ရိုးရာလက်ဝှေ့သမားစာရင်းပေးသည့်အခါ ထိုအမည်ကိုပင် ပေးလိုက်သည်။

စောဇရာတို့အုပ်စုတွင် လုံးချော၏ ဧရာဝတီသားစီနီယာများဖြစ်သော ဝမ်းစတား၊ မိုးဒေဝါ၊ ပုတီးညို၊ စိုးစိုးလေး၊ မန်းကပ္ပလီတို့ ပါဝင်ကြပြီး ဒေသတစ်ခွင် ပွဲရှိရာသို့ လိုက်လံထိုးသတ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ရှိရာမှ ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး မြန်မာ့ရိုးရာလက်ဝှေ့ပြိုင်ပွဲ ကျင်းပသည့်အခါ လုံးချောတစ်ယောက် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးသားဖြစ်သော်လည်း ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးကို ကိုယ်စားပြုဖို့ ဖန်လာသည်။

ထိုစဉ်က တံခွန်စိုက်ဆုရရှိရေးအတွက် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး အသီးသီးတို့က သူ့ထက်ငါလက်ဝှေ့သမားကောင်းများရှာဖွေ၍ ပြိုင်ပွဲဝင်စေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ထိုစဉ်က ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး မြန်မာ့ရိုးရာလက်ဝှေ့အောင်နိုင်ရေး ဆပ်ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ တာဝန်ယူထားသော ဦးစိုင်းဇော်ဇော် (နေောင်တွင် ရိုးရာလက်ဝှေ့အဖွဲ့ချုပ် အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူး/ဇော်ပစ်တိုင်းထောင် ဗီဒီယို)၏ ဆန္ဒသဘောထားအရ တံတေးမြို့မှ ကိုအောင်ကျော်သန်းက ညောင်တုန်းဘက်သို့သွားကာ လုံးချောကို ခေါ်ယူခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ တံတေးတွင် ဆရာ(ဦး) ဒေါင်းညိုကြီးထံတွင် တပည့်ခံ သင်ယူ၍ ပြိုင်ပွဲဝင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဒေါင်းညိုကြီး၏ သားများဖြစ်သော သက်ဦး၊ ဒေါင်းညိုလေးတို့နှင့် ညီအစ်ကိုသဖွယ် ချစ်ခင်ရင်းနှီးခဲ့ကြသည်။ ဒေါင်းညိုလေးက လုံးချောကိုအစ်ကိုဟုခေါ်၍ လုံးချောကလည်း ညီလေးဟုပင် ယခုထိ ခေါ်ဆိုသည်။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးပြိုင်ပွဲတွင် ရွှေတံဆိပ်ဆုရင် ဖြစ်ခဲ့သော လုံးချောကို တတိယမြောက်ဆရာအဖြစ် အင်းစိန် စီအိုင်ဒီမှ ဆရာပွဲကျောင်းသား ထံတွင် နှစ်နှစ်နီးပါး ဆည်းပူးလေ့လာခဲ့ပြန်သည်။ ထို့နောက် ပွဲရှားသဖြင့် ရွာကိုပြန်လာ လယ်ထွန်နေရသော်လည်း လုံးချော၏စိတ်ကတော့ လက်ဝှေ့ကြိုးဝိုင်းထဲသို့သာ ရောက်ရှိ နေသည်။ ထိုစိတ်စွမ်းအားကပင် ဦးစိုင်းဇော်ဇော်ကို နှိုးဆော်လိုက်လေသည်လားမသိ။ ဦးစိုင်းဇော်ဇော်က မြို့တော်စည်ပင်ကလပ်အတွက် လုံးချောကို ခေါ်ယူလိုက်လေသည်။

မြို့တော်စည်ပင်တွင် စတုတ္ထမြောက် ဆရာဖြစ်သူ ဦးမင်းဦး၏ သင်ကြားပို့ချမှုကို သာမက အုပ်ချုပ်သူ ဆရာ(ဦး)ဒေါင်းနီထံမှလည်း ပညာရခဲ့ပြန်သည်။ ထိုစဉ်က မြို့တော်စည်ပင်ကလပ်တွင် သူရလင်းထွဋ် (ဒေးဒရဲ)၊ နိုင်းဝမ်းလေး(တံတေး)၊ စောဇမန်း(ဘားအံ) တောသားကြီး(ပျဉ်းကတိုး-တံတေး)တို့လည်း ရှိနေကြသည်။ မြို့တော်စည်ပင်ကလပ်တွင် ရှိစဉ်က ရိုးရာလက်ဝှေ့ပွဲများ ထိုးသတ်ခဲ့သော်လည်း လုံးချောဟူ၍ ပရိသတ်မသိကြသေးပေ။ ထိုကလပ်တွင် နှစ်နှစ်နီးပါး ကြာပြီးသောအခါ ဆရာစောညီညီတည်ထောင်သော သူရဲကောင်းကလပ်သို့ ရောက်ရှိသွားသည်။ ထိုကလပ်တွင် ဒေါ်ဂျစ်၊ မြားတစ်စင်း၊ မောင်ကျူးတို့နှင့် အတူနေခဲ့ကြသည်။ ထိုမှ ရွှေရုံခံ၊ သာစည်မောင်ကြီး၊ မိုးပုလဲ၊ စောသဲအောင်၊ စောသဲမျိုး၊

စောသံထွေး၊ စောသံဖြူ၊ အယ်ထီးကော်တို့ကို နာမည်ကျော်စေခဲ့သူ ဆရာ ဦးဝင်းဇင်ဦး ထံသို့ ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ကရင်အမျိုးသားတစ်ဦးပင်ဖြစ်သော ဆရာ ဦးဝင်းဇင်ဦးက လုံးချောကို ပထမတန်းချန်ပီယံအလားအလာရှိသော လက်ဝှေ့သမား တစ်ယောက်အဖြစ် ယုံကြည်သည်နှင့်အမျှ လုံးချောကိုလည်း ထိုသို့သော ယုံကြည်မှုများ ကိန်းအောင်းစေရန် စိတ်ဓာတ်ရေးရာ မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည်။

လုံးချောသည် သင်လွယ် တတ်လွယ်ဆိုသော အနေအထားမဟုတ်သော်လည်း ဇွဲကောင်းသူတစ်ယောက် ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်ကပင် သူ့ကို ပထမတန်းချန်ပီယံအဆင့်ထိ တွန်းတင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေမည်။ ရိုးရာလက်ဝှေ့နည်းပြဆရာလောကတွင် စည်းကမ်းကြီး၍ အလွန်တိကျသည်ဟု နာမည်ကျော်သော ဆရာ ဦးဝင်းဇင်ဦး၏ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးမှုကို လုံးချောကလည်း ပျပ်ဝပ်နာခံသည်။ ဆရာက လေ့ကျင့်ခန်းတစ်ခုကို ပေးထားခဲ့၍ သူ၏ ဌာနဆိုင်ရာ (ထိုစဉ်က ယူနီဆက်) အလုပ်ကိစ္စဖြင့် ခရီးထွက်သွားရသည်ဆိုလျှင်လည်း ဆရာ့ကွယ်ရာ၌ လုံးချောက လေ့ကျင့်ခန်း ခိုလိုက်ခြင်းမရှိ။ ဆရာချမှတ်ထားသည့်အတိုင်း တိကျစွာ လုပ်ဆောင်သည်။ အချို့လက်ဝှေ့သမားများက တော်ရုံ ကိုယ်ပူ နှာစေးဖြစ်လျှင် အတင်းပင် အနားယူလိုက်ကြခြင်းမျိုးရှိသော်လည်း လုံးချောကမူ ထိုမျှလောက်နှင့် လေ့ကျင့်ခန်းအပျက်မခံ။ နံနက်ခင်းအပြေး လေ့ကျင့်မည့်အချိန် မိုးရွာလျှင်လည်း ပျင်းရိခြင်း မရှိ။ ကြွပ်ကြွပ်အိတ်ကို ခေါင်းစွပ်ပြီး ကမ္ဘာအေး မဟာပါသနလိုဏ်ဂူတော်ကြီးကို ဆရာ သတ်မှတ်ပေးထားသည့် အပတ်ရေပြည့်အောင် ပြေးနေတော့သည်သာ။

လုံးချောနှင့် သူ့ဆရာအကြား လေးစားကြောက်ရွံ့မှုတစ်ခုကို ကိုယ်တွေ့ကြုံခဲ့ဖူး သည်။ ထိုစဉ်က လုံးချောအပါအဝင် ရိုးရာလက်ဝှေ့သမားအချို့ ငှားရမ်းနေထိုင်သောအိမ်နှင့် ဆရာဦးဝင်းဇင်ဦး၏ အိမ်က ခြေလှမ်း နှစ်ရာလောက်မျှသာ ဝေးသည်။ တစ်ခုသော ညနေခင်း ၌ ဆရာဦးဝင်းဇင်ဦးထံသို့ အရင်ဝင်ရောက်၍ စကားစမြည်ပြောဆိုပြီး လုံးချောတို့ဘက်သို့ ထွက်လာခဲ့သည်။ ဆရာဦးဝင်းဇင်ဦး ပြောခဲ့သောစကားထဲ၌ လုံးချောကို သိစေလိုသော စကားများပါသည့်တိုင် အထူးအရေးကြီးသော စကားလည်း မဟုတ်သဖြင့် နောက်နေ့တစ်နေ့ သူ့ဆရာနှင့် သူ့တပည့်တွေ့ကြမှ ပြောလျှင်လည်း ရသည်သာ။ ထိုသို့ပင် မှတ်ယူပြီး လုံးချော နှင့် ခြံဝတွင်ရပ်ကာ အာလာပသလ္လာပ ပြောနေကြသည်။ လုံးချောက ကရင်ပီပီ ကွမ်းကြိုက် သူဖြစ်ပြီး စာရေးသူကလည်း ကွမ်းစားလေ့ရှိသူဖြစ်ရာ ဦးသူက ကွမ်းတောင်းစားသော အလေ့ရှိကြသည်။ ထိုနေ့က မှောင်ရီဖျိုးပျံဖြစ်နေချိန် လုံးချောက ခြံအပြင်ဘက်သို့ မျက်နှာမူ ၍ စာရေးသူက သူနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင် ကွမ်းတစ်ယာစီဝါး၍ စကားပြောနေကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဆရာဦးဝင်းဇင်ဦးက လုံးချောအား ပြောရန်ရှိသော စကားကို ချက်ချင်းပင် ပြောလိုပုံရပြီး စာရေးသူနောက်မှ မရှေးမနှောင်း လိုက်ပါလာပုံရသည်။ ဆရာဦးဝင်းဇင်ဦး ၏ လုံးချောရေဟု ခေါ်လိုက်သောအသံကို ကြားသည့်အခါ စာရေးသူစိတ်ထဲတွင် “ဟာ.. လုံးချောတော့ သူ့ဆရာမကြိုက်တဲ့ ကွမ်းယာစားလျက်သား ပက်ပင်းမိသွားပြီ”ဟု စိတ်ပူ လိုက်မိသည်။ သို့ရာတွင် သူ့ဆရာနှင့် အပြန်အလှန်စကားပြောကြသည့်အခါ ပါးစပ်ထဲတွင် ကွမ်းငုံထားသည့် အနေအထားမရှိ။ ထွေးထုတ်ပစ်ရန်လည်း မလွယ်ကူသော အနေအထား ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သူ့ဆရာ ပြန်သွားသောအခါ “လုံးချော ခုန မင်းနဲ့ငါ ကွမ်းစားနေကြတာ

မဟုတ်လား။ မင်းကွမ်းယာ ဘယ်ရောက်သွားတုန်း”ဟု မေးလိုက်သည်။ လုံးချောက သူ့ ထုံးစံအတိုင်း ဟီးဟီးဟု ရယ်ရင်း “မျိုချပစ်လိုက်တယ် ဆရာ”ဟု ပြန်ဖြေသည်။

Talent အားနည်းသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သော ရိုးရာလက်တွေ့သမားတစ်ယောက်အနေဖြင့် ပထမတန်း ချန်ပီယံအထိ ထွန်းပေါက်ခဲ့ခြင်းမှာ ဆရာကောင်း တပည့်ဖြစ်ခွင့်ရပြီး ထိုဆရာကို ယုံကြည်လေးစား ချစ်ကြောက်ရုံသေခြင်းသည် အဓိကအချက် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ဆရာဦးဝင်းဇင်ဦးထံတွင် လုံးချော၏ ရွှေရောင်ကာလ စတင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သော် လည်း ဝမ်းချိုင်းနှင့် ပထမဆုံးအကြိမ်တွေ့သည့် မြိတ်မြို့ ပွဲ၌ ရှုံးခဲ့သေးသည်။ ထို့နောက် ဒုတိယအကြိမ်တွေ့ကြ သည့် MCC ပွဲတွင် အစီးသရေ ထိုးသတ်နိုင်ခဲ့သည်။ တတိယအကြိမ်အဖြစ် ပြန်တွေ့ကြသည့် မြိတ်မြို့ပွဲတွင် တော့ အလဲထိုး အနိုင်ရခဲ့သည်။ ထိုပွဲနှင့် ၁၀ ရက်မျှသာ ခြားသော မန္တလေးပွဲ၌လည်း ဝမ်းချိုင်းကို အနိုင်ရခဲ့သည်။ ထိုအခါ ပရိသတ်များ လုံးချောကို ပထမတန်း လက်တွေ့ ကျော်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုလာကြသည်။ လက်ရှိ ပထမတန်းချန်ပီယံ ရွှေဆိုင်းနှင့် ပထမဆုံးတွေ့ကြသော MCC ခန်းမပွဲတွင် ချန်ပီယံ အပြောင်းအလဲ ဖြစ်လိမ့်မည် ဟု ပရိသတ်အများစုက ထင်ကြေးပေးကြသည်။ သို့သော် ဒုတိယအချိန်တွင် လုံးချော အနားတောင်းခဲ့ရပြီး သရေပွဲဖြစ်သွားခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်း အချိန်များတွင် သက်လုံကျလာသော ရွှေဆိုင်းကို လုံးချောက တစ်ဖက် သတ် တိုက်စစ်ဆင်နိုင်ခဲ့ရာ ပရိသတ်လက်ခုပ်သံရခဲ့ သည်။

ထိုပွဲအပြီး လအနည်းငယ်တွင် စီစဉ်သူ ဦးစိုးသန်းဝင်းက ၂၀၀၆ ခုနှစ် ရွှေခါးပတ်ချန်ပီယံ ပြိုင်ပွဲ ကြီး အလွတ်တန်းချန်ပီယံခါးပတ်အတွက် ပရိသတ် အကြိုက် မပါမဖြစ် လုံးချောကို အထိုင်ထား၍ ပြိုင် ဘက်အဖြစ် ရွှေဆိုင်းကို ဖိတ်ခေါ်ခဲ့သော်လည်း ရွှေဆိုင်းက ပွဲမဝင်ခဲ့သည့်အတွက် ချန်ပီယံအဟောင်း ကြီး ရွှေဝါထွန်းကို ဖိတ်ခေါ်ခဲ့ရသည်။ ထိုပွဲတွင် လုံးချော က အမှတ်ဖြင့် အနိုင်ရပြီး ၂၀၀၆ ခုနှစ် ရွှေခါးပတ်ချန်ပီယံ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင်လည်း ဈာန်ထူးကို အမှတ်

“၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်နိုင်ငံ နာဂါစကီမြို့ ငြိမ်းချမ်းရေးခန်းမတွင် မြန်မာ့ရိုးရာ လက်တွေ့ပြိုင်ပွဲ သွားရောက် ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်ရသည်။ ထိုပွဲတွင် ဂျပန်လက်တွေ့ သမားကို အလဲထိုး အနိုင်ရခဲ့သည်။”

ဖြင့် အနိုင်ရကာ ထပ်ဆင့်ရွှေခါးပတ်ချန်ပီယံဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုကာလသည် လုံးချော၏ ရွှေရောင်နှစ်များဟု ဆိုရမည်ဖြစ်ပြီး ၂၀၀၅ ခုနှစ် ယူနီဆက်၏ကလေးများဆိုင်ရာ သံတမန် ဖြစ်ခဲ့သည်။ အာဆီယံအလှမယ် အိဂူပါဝင်း၊ စာရေးဆရာမ ဂျူး၊ ရုပ်ရှင်မင်းသား လွင်မိုးတို့ လည်း သံတမန်များဖြစ်သည့်နှစ်ပင်။

ဆရာဦးဝင်းဇင်ဦး၏ မိတ်ဆွေဖြစ်သူ ရိုးရာလက်ဝှေ့ဝါသနာရှင်ကြီး မစ္စတာ တာကာမိုရီ၏ ခေါ်ဆောင်မှုဖြင့် ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်နိုင်ငံ နာဂါစကီမြို့ ငြိမ်းချမ်းရေးခန်းမ တွင် မြန်မာ့ရိုးရာလက်ဝှေ့ပြိုင်ပွဲ သွားရောက် ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်ရသည်။ ထိုပွဲတွင် ဂျပန်လက်ဝှေ့ သမားကို အလဲထိုး အနိုင်ရခဲ့သည်။

၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင်လည်း တိုကျိုမြို့၌ ဂျပန်လက်ဝှေ့သမားကို အနိုင်ရခဲ့ပြန်သည်။ ထိုပွဲများတွင် စောဇွဲလေးလည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ ထပ်မံ၍ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်၌ပင် အမေရိကန် ကစ်ဘောင်ဆင်သမား နစ်ခဲဖီယိုဒိုကို အမှတ်ဖြင့် အနိုင်ရခဲ့ပြန်သည်။ ထိုပွဲ၌ စောဇွဲလေးလည်း ဂျပန်ကရာတေးသမားကို အနိုင်ရခဲ့ပြီး ကျော်ငြိမ်း (သထုံ) ကမူ သရေကျခဲ့သည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ဘီလပ်မြေစက်ရုံကလပ်မှ ဆရာမိုးပုလဲနှင့်အတူ အောင်ဇေယျ၊ တာတိုးဝါး၊ ဘီလပ်မြေစတားတို့ လိုက်ပါလျက် လုံးချောနှင့် စောဇွဲလေးတို့ ဂျပန်သို့ စတုတ္ထ အကြိမ်မြောက် သွားရောက်ယှဉ်ပြိုင်ကြသည်။ ဘီလပ်မြေစတားတစ်ယောက်သာ ဆာမူ ကာဝါ၏ နောက်မှချုပ်သိုင်းမှုကိုခံရပြီး အရုံးပေးခဲ့ရသော်လည်း လုံးချော၊ အောင်ဇေယျ၊ စောဇွဲလေးတို့က နိုင်ပွဲရခဲ့သည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် သုဝဏ္ဏအမျိုးသားအားကစားရုံ၌ ထိုင်းလက်ဝှေ့သမား ထွန်းထောင်း ကို အလဲထိုး အနိုင်ရခဲ့ခြင်းသည် ပရိသတ်ကို မှတ်မှတ်ထင်ထင်ရှိစေခဲ့သော ပွဲဖြစ်သည်။

လုံးချော၏ချန်ပီယံသက်တမ်းသည် ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ကုန်ဆုံးခဲ့သည်ဟု ဆိုရမည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ရွှေခါးပတ်ချန်ပီယံပြိုင်ပွဲတွင် ဖောက်သည်ကြီး စောမန်းကို အမှတ်ဖြင့် ရှုံးကာ ချန်ပီယံဘွဲ့ကို စွန့်လွှတ်လိုက်ရသည်။ စောမန်းနှင့် လုံးချောတို့သည် ဖောက်သည်ကြီးများ ဟု ဆိုရလောက်အောင်ပင် ရင်ဆိုင်တွေ့ဆုံခဲ့သောပွဲများလှသည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်က သုဝဏ္ဏ အမျိုးသားအားကစားရုံတွင် သရေပွဲစတင်ခဲ့ပြီး စစ်တွေ၊ တာချီလိတ်၊ မြိတ်တို့တွင် သရေပွဲများ ဖြစ်ခဲ့သည်။ မြစ်ကြီးနားတွင် တွေ့သည့်ပွဲ၌ လုံးချောရှုံးခဲ့သည်။ သူ၏ ဗလာဒူးပစ်ချက်ကို ကြိုးတန်းဘေးမှ စောမန်းက ဘေးထွက် ရှောင်တိမ်းလိုက်ရာ အားလွန်သွားသော လုံးချော ခံရာ ကြိုးတန်းပေါ်ကျော်ကာ စင်အောက်ကျ၍ ပြန်မထနိုင်တော့ဘဲ ရှုံးပွဲကြုံသွားခြင်းဖြစ် သည်။ မြစ်ကြီးနားနှင့် ၂၀၀၉ ခုနှစ် ရွှေခါးပတ်ပွဲတွင် စောမန်းအနိုင်မှတ်တမ်း နှစ်ပွဲရှိထားပြီး လုံးချောက စောမန်းကို မျှော်စင်ကျွန်းပွဲနှင့် နှစ်ကရင်ပွဲတွင် အနိုင်ရခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် သူတို့နှစ်ယောက် သရေလေးပွဲ၊ အနိုင်နှစ်ပွဲ၊ အရှုံးနှစ်ပွဲစီဖြင့် တွေ့ဆုံမှု မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြသည်။ လုံးချော၏ရိုးရာလက်ဝှေ့သမားဘဝတွင် ပြိုင်ဘက်ပေါင်းများစွာနှင့် ယှဉ်ပြိုင်ထိုးသတ်ခဲ့ဖူးရာ စောကျား သွေးနှင့်သာမက သူ၏တူ ရန်ကြီးအောင်နှင့်လည်း ထိုးဖူးသည်။ ဆရာကြီး (ဦး) ဗိုလ်စိန်၏ သားငယ် နေသူရိန်၊ ထိန်ချိုး (မြစ်ကြီးနား)၊ အလီ (သထုံ)၊ ကျော်ငြိမ်း (သထုံ)၊ ဝဏ္ဏ (ရေး)၊ ရွှေဆိုင် (မြိုင်ကြီးငူ)၊ စောမန်း၊ ကြယ်လင်းအောင်၊ ရှမ်းလေးသွေး (ခ) ကျော်စွာနှင့် ဈာန်ထူး တို့ ပါဝင်ခဲ့သည်။ ဝင်းထွန်းနှင့်လည်း မျှော်စင်ကျွန်းပွဲ၊ တွံတေးပွဲတို့၌ သရေကျခဲ့ပြီး

လမိုင်းပွဲတွင် အလဲထိုးခံလိုက်ရသည်။

မန္တလေးဘက်မှ လက်ဝှေ့သမားများနှင့်ဆိုလျှင် အောင်ကိုကို၊ သူရရဲအောင်၊ မြနန်းတော်၊ ဖိုးကေတို့နှင့် ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ဖူးသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဆရာကောင်းများထံတွင် ပညာ ဆည်းပူးခဲ့ပြီး ဘဝတစ်ခုလုံး ရိုးရာလက်ဝှေ့ထဲတွင်သာ နစ်မြုပ်ထားခဲ့သော လုံးချောသည် သူ၏ ဘဝတစ်လျှောက်လုံး ဆည်းပူးခဲ့သော ပညာရပ်များနှင့် အတွေ့အကြုံများကို နည်းပြ ဆရာအဖြစ် ပြန်လည်ဖြန့်ဝေလျက်ရှိသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်က မဇင်ဇင်မြန်နှင့် အိမ်ထောင်ကျ ခဲ့ပြီး ရိုးရာလက်ဝှေ့လောကမှ အနားယူလိုက်သော လုံးချောက ဆရာဦးဝင်းဇင်ဦးထံတွင် ၂၀၁၈ ခုနှစ်အထိ လက်ထောက်နည်းပြဆရာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ထို ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် မိခင်ဖြစ်သူ ဆုံးပါးသွားပြီးနောက် ဆရာဖြစ်သူ၏ ခွင့်ပြုချက် ဖြင့် ကိုယ်ပိုင်သင်တန်းတစ်ခု တည်ထောင်ကာ ဖခင်ကြီးကို အလုပ်အကျွေးပြုလျက်ရှိသည်။ ဆရာ့ထံမှ ထွက်ခွာလာခဲ့ပြီး ပြင်ပနည်းပြဆရာအဖြစ် လိုက်လံသင်ကြားပေးခဲ့ရာ တစ်နှစ် ခန့်အကြာတွင် ဘုရင့်နောင်ပွဲရုံတန်း အင်ကြင်းလမ်းနှင့် ငဝါလမ်းထောင့် တိုက်အမှတ် (၇၂)၊ ငါးလွှာ၌ လုံးချော ချန်ပီယံမြန်မာ့ရိုးရာလက်ဝှေ့သင်တန်း ဖွင့်လှစ်နိုင်သည်။

သင်တန်းကို ညနေ ၃ နာရီမှ ၈ နာရီအထိ ဖွင့်လှစ်ထားသည်။ မနက်ပိုင်းတွင်မူ ၈ နာရီမှ နေ့လယ် ၁ နာရီအထိ သုဝဏ္ဏ ပေါ်ဆန်းမွှေးလမ်းရှိ ပုဂ္ဂလိက စာသင်ကျောင်းတစ်ခု တွင် လက်ဝှေ့နည်းပြဆရာအဖြစ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်းသိရသည်။

ပထမတန်းချန်ပီယံများထဲတွင် ရှားရှားပါးပါး ဧရာဝတီတိုင်းသား ကရင်လူမျိုး လုံးချော (ခ) စနိုင်လင်း ကျန်းမာပျော်ရွှင်စွာဖြင့် ရိုးရာလက်ဝှေ့ပညာရပ်များကို ဆက်လက် ဖြန့်ဝေနိုင်ပါစေကြောင်း ဆန္ဒပြု ဆုတောင်းလိုက်ရပါသည်။

ဇင်လင်းထွန်း(ခနုဖြူ)

နိဗ္ဗာန်ရရှိရေးအတွက်

သတိပဋ္ဌာန်

“ဗုဒ္ဓဘာသာ မြန်မာဓမ္မသတ်ကျမ်းများမှလွဲ၍
 ပြည်ထောင်စုအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသည့်
 အခြားလူမျိုးစုတို့၏ ဓမ္မသတ်ကျမ်းများမှာ
 မရှိသလောက် ရှားပါးနေစဉ်တွင်
 ဤချင်းဓမ္မသတ်ကျမ်းမှာ တစ်မူထူးခြားလှ၍
 အထူးဂရုပြုသင့်သည့် ဓမ္မသတ်ကျမ်းကောင်းတစ်စောင်ပင်
 ဖြစ်ပေသည်။”

၁၈၈၁ ခုနှစ်တွင် အောက်မြန်မာနိုင်ငံ အင်္ဂလိပ်အစိုးရတို့ ကောက်ယူသော သန်းခေါင် စာရင်းအရ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း နေထိုင်ကြသော ချင်းလူမျိုးတို့၏ အရေအတွက်မှာ ငါးသောင်း ငါးထောင်ကျော်မျှရှိလေသည်။ နေထိုင်ရာဒေသနှင့် လူဦးရေကို တစ်ဖန်ခွဲခြားကြည့်ရှုပါလျှင် သရက်ခရိုင်တွင် ၁၆၄၁၆ ဦး၊ ကျောက်ဖြူခရိုင်တွင် ၁၁၆၁၇ ဦး၊ ပြည်ခရိုင်တွင် ၁၀၀၀၀ ကျော်နှင့် ဟင်္သာတခရိုင်တွင် ၃၆၅၂ ဦးရှိပေသည်။ ထိုချင်းလူမျိုးတို့၏ ဦးရေကို ၁၈၇၂ ခုနှစ်တွင် ကောက်သော သန်းခေါင်စာရင်းနှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါလျှင် ၁၀ နှစ်ခန့်အတွင်း လူဦးရေ ၄၀၀၀ ကျော်မှ တိုးတက်လာသည်ဟု သိရှိရသည်။

ထိုသို့များပြားလှသောချင်းလူမျိုးတို့၏ အနေအထိုင် ဓလေ့ထုံးစံကို သေချာစွာ စူးစမ်းခဲ့သည့် စစ်ကဲတော်မင်း ဦးတက်ဖြိုးသည် မြန်မာနိုင်ငံတော်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ် အဖြစ် ချင်းလူမျိုးများ၏ ဓမ္မသတ်ကို စီစဉ်ရေးသားခဲ့လေသည်။ ယင်းကဲ့သို့ စီစဉ်ရေးသား ရာ၌ အနုမာနမျက်ယမ်းဆ အနေဖြင့်မဟုတ်ဘဲ ယထာဘူတ မှန်ကန်ကျနစေရန် ချင်းလူကြီး၊ ပညာရှိ ပဆန်းဆရာတို့နှင့် စုံစမ်းညှိနှိုင်း လေ့လာ၍ ရေးသားပြုစုသည်ဟု ဓမ္မသတ်၏ စကားချီးတွင် အသေအချာ ရေးသားညွှန်ပြခဲ့သည်။

စစ်ကဲတော်ကြီး ဦးတက်ဖြိုး မြန်မာဘာသာဖြင့် စီရင်ခဲ့သည့် ချင်းဓမ္မသတ်စာမူကို ဗြိတိသျှမြန်မာနိုင်ငံ၏ အစိုးရလက်ထောက်စာတော်ပြန် မြို့အုပ်ဦးရွှေအိမ်က အင်္ဂလိပ် ဘာသာဖြင့် ပြန်ဆိုခဲ့လေသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အင်္ဂလိပ်နှင့်မြန်မာ နှစ်ဘာသာဖြင့် ပြုစုခဲ့သော ချင်းဓမ္မသတ် (Customary Law of the Chin Tribe) ကို ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၈၈၄ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့ရှိ အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်မှ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ပေသည်။

ထိုဓမ္မသတ်ကျမ်းစာအုပ်တွင် နိဒါန်းရေးသားခဲ့သော ဗြိတိသျှမြန်မာနိုင်ငံတရားဥပဒေ ဆိုင်ရာ ကော်မရှင်နာမင်းကြီးနှင့် ဗြိတိသျှမြန်မာနိုင်ငံပညာရေးဆင်ဒီကိတ် ဥက္ကဋ္ဌ ဘုံဘော ပဋိညာဉ်ခံဝန်ထမ်း မစ္စတာဂျွန်ဂျာဒိန်း၏ မှတ်တမ်းအရ ဓမ္မသတ်ပြုစုသူ စစ်ကဲတော်ကြီး ဦးတက်ဖြိုး၏အကြောင်းကို အနည်းငယ်သိခွင့်ရခဲ့သည်။

ဦးတက်ဖြိုးသည် ရှေးရိုးမြန်မာအနွယ်ဝင်ဖြစ်၍ သရက်ခရိုင်ညောင်ပင်ဆိတ် မြို့သူကြီး မျိုးရိုး ဖြစ်သည်။ အလောင်းမင်းတရားတော်လက်ထက်မှစ၍ မြို့သူကြီးမျိုးရိုးအဖြစ် အစဉ်အဆက် ထမ်းရွက်ခဲ့သူများ၏ ငါးဆက်မြောက် အနွယ်ပင်ဖြစ်သည်။ ဦးတက်ဖြိုးသည် ချင်းလူမျိုး အမြောက်အမြား နေထိုင်ကြသည့် သရက်ခရိုင်တွင် ၁၈၅၉ ခုနှစ်မှစ၍ ဗြိတိသျှ အစိုးရလက်အောက်၌ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ တရားသူကြီးအဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့သူဖြစ်သည်။

ဦးတက်ဖြိုးသည် ဤဓမ္မသတ်ကျမ်းကို ပြုစုရာတွင် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အချက် အလက် အသုံးအနှုန်းများကို မြန်မာဓမ္မသတ်ကျမ်းများမှ မှီငြမ်းပြုပေသည်။ သူသည် ဤကျမ်းကိုပြုစုပြီးနောက် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးချုပ်၏ လက်ထောက်အတွင်းဝန် မစ္စတာ တရစ်ကယ်ပိုင်နှင့် တွေ့ဆုံ၍ ဤစာမူမှာ မစ္စတာဂျွန်ဂျာဒိန်းထံသို့ ရောက်ရှိခဲ့ရခြင်း ဖြစ် သည်။ မစ္စတာဂျွန်ဂျာဒိန်းသည် ဗြိတိသျှ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ ကျောက်စာဝန်နှင့် ပါဠိပါမောက္ခ ဖြစ်သူ ဒေါက်တာ အီးဖိုချမ်မာနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေး၍ သူတို့၏ထောက်ခံမှုဖြင့် ဤချင်း ဓမ္မသတ်ကျမ်းစာတစ်စောင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပေါ်ထွက်လာခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ဤချင်းဓမ္မသတ်ကို အကြမ်းဖျင်းလေ့လာရာ၌ ထူးခြားသည့်အချက်ပေါင်းများစွာ

တွေ့ရှိရသည်။

- (၁) မြန်မာဘာသာမှ အင်္ဂလိပ်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုထားသည့်အတိုင်း ဘာသာပြန်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ထူးခြားချက်များတွေ့ရခြင်း။
- (၂) မြန်မာဓမ္မသတ်များ ရေးထုံးနည်းအတိုင်း စာသွားစာလာတိုတုတ်၍ လိုရင်းအချက်ကိုပြတ်သားစွာ ရေးသားထားခြင်း။
- (၃) ချင်းလူမျိုးတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံကို ကောင်းစွာ လေ့လာနိုင်ခြင်း။
- (၄) မြန်မာ့ဓလေ့ထုံးစံနှင့် ချင်းဓလေ့ထုံးစံတို့ကို ညှိနှိုင်းတွေးခေါ်ယူဆနိုင်ခြင်း စသည်တို့အား တွေ့ရပေသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ချင်းလူမျိုးတို့၏ အရေးကြီးသော ဆင်ယင်ထုံးဖွဲ့သည့် ပစ္စည်းများနှင့် တရားဥပဒေ အလျော်ပေးရသော ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ကို အမျိုးအစားနှင့် တန်ဖိုးအားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရသည်။

ချင်းဓမ္မသတ်ကျမ်းစာမျက်နှာ (၇) တွင် -

၇။ ချင်းလူမျိုးတို့ပူဇော်ပေးလျော်၊ ပစ္စည်းများတို့၏အဘိုးတန်တရားလမ်း။

ချင်းလူမျိုးများတို့၏ ဘာသာတရားအရ ပေးလျော်ပူဇော်ရန် ဥစ္စာပစ္စည်းများကို အထက်က အဖိုးတန်မထားကြ၍ တရားလူကြီးရုံးသို့ လာရောက် စွဲဆိုခဲ့လျှင် အဖိုးတန်မထားမရှိက ရှုပ်ထွေးခဲခက်ရန်ရှိသောကြောင့် ချင်းလူကြီးပဆန်းဆရာ ဘာသာတရားအရ ပညာရှိသူတို့ကို စုံစမ်းရာ အောက်ကရေးသည့် နှုန်းအတိုင်း အဖိုးတန် ထားသင့်ကြောင်းများကို ချင်းလူကြီးအများ မြက်ဖော်ပြောဆိုကြသည့်အရ စွဲဆိုဆုံးဖြတ် လွယ်အောင် အောက်ကရေးသားသည့်စာရင်းအတိုင်း အဖိုးတန်ပြုလုပ်မှတ်ထားသည်။

နံပါတ်	ပစ္စည်းအမည်	ဦးရေ	အဘိုးတန်		
			ကျပ်။	ပဲ။	ပိုင်
၁	ခေါင်ဘူး ...	၅	၂	၈	၀
၂	ဝက် ၅-ဆုပ် ...	၁	၁၀	၀	၀
၃	ကြွေအိတ် ...	၁	၂	၈	၀
၄	ကြွေပြား ...	၁	၀	၈	၀
၅	ထားငယ် ...	၁	၀	၄	၀
၆	ငှက်တော်မြီးခွထား ...	၁	၀	၈	၀
၇	နွားထီး ...	၁	၃၀	၀	၀
၈	အောင်မပွားလုံ ခဲမဖြူပြားကွပ်။ အသွားတတောင်။ လုံဒင်တမိုက် ...	၁	၅	၀	၀
	အလျော်ပေးရန်ပစ္စည်းအမည်				
၉	တောင်ပြည့်မောင်း ...	၁	၃၀	၀	၀
၁၀	လင်းကွင်း ...	၁	၅	၀	၀

နံပါတ်	ပစ္စည်းအမည်	ဦးရေ	အဘိုးတန်		
			ကျပ်။	ပဲ။	ပိုင်
၁၂	ယောက်ျားဝတ်ပိုးသင်ခိုင်း ...	၁	၅	၀	၀
၁၃	ချင်းယောက်ျား။ ပိုးခေါင်းပေါင်း ...	၁	၀	၀	၀
၁၄	ပခုန်းတင်စောင် ...	၁	၅	၀	၀
၁၅	ကျွန် ...	၁	၃၀	၀	၀
၁၆	မိန်းမဝတ်သင်ခိုင်း...	၁	၅	၀	၀
၁၇	မိန်းမဝတ်ခေါင်းပေါင်း ...	၁	၁	၀	၀
၁၈	မိန်းမဝတ် မဲထာဘီ ...	၁	၁	၈	၀

စစ်ကဲတော်ဦးတက်ဖြိုးသည် ပစ္စိဇန ချင်းလူမျိုးတို့၏အပေါ်တွင် စီစဉ်ဆုံးဖြတ်ရာ ဖြစ်သည့် ဓမ္မသတ်ကျမ်းစာ၌ အခန်း (၈) ခန်း၊ အခန်းငယ်(၁၂၇) တို့ဖြင့် ခွဲခြားစီရင်ထားသည်။ အခန်းကြီး (၈) ခန်းကို အကျဉ်းမျှတင်ပြရလျှင် -

- (၁) ဆိုင်ရာမောင်နှမတို့အကြောင်းနှင့်၊ ဆိုင်ရာပြု၍လက်ထပ်ရန်၊ ဆက်လက် ထိုက်သူတို့အကြောင်း။
- (၂) လက်ထပ်ရန်ဆိုင်ရာတို့အကြောင်း။
- (၃) လက်ထပ်ရန် မှန်သော်လည်း၊ အထူးသူနှင့် အခွင့်ပေးရန်အကြောင်း။
- (၄) လင်မယားကွာခြင်းအကြောင်း။
- (၅) လင်မယားထိမ်းမြားပြီးနောက်၊ မင်္ဂလာကြီးမဆောင်မီ မယားသေဆုံးရာ၊ အလောင်းကိုမချမီ၊ ထုံးစံမပျက်အောင် မင်္ဂလာကြီး ထပ်မံဆောင်ရမည့် အကြောင်း။
- (၆) နှုတ်လွန်လက်ရောက်ပုတ်ခတ်၍၊ ပေးလျော် ပူဇော်ခြင်းအကြောင်း။
- (၇) အမွေခံထိုက်သော သားသမီးတို့၏ အကြောင်း။
- (၈) အမွေခွဲဝေ ပိုင်ဆိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းတို့ ပါဝင်ပေသည်။

ထိုမျှသောအခန်းကဏ္ဍတို့တွင် ပါဝင်သည့်အထဲမှ စိတ်ဝင်စားဖွယ်အချက်များကို ကောက်နုတ်ဖော်ပြပါမည်။

ချင်းလူမျိုးတို့တွင် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အိမ်ထောင်သင့်ရာ၌ အကယ်၍ မယားဖြစ်သူ သေဆုံးပါက ထိုမယားတွင် အစ်မညီမကျန်ရှိခဲ့သော် ထိုသူတို့နှင့် အိမ်ထောင် ဆက်လက် ပြုမြဲဖြစ်သည်။ ထိုအကြောင်းကို ဓမ္မသတ်ကျမ်းစာမျက်နှာနံပါတ် (၆)တွင် -

“လင်ယောက်ျားတွင် မယားသေဆုံး၍ သေသူမိန်းမတွင် ညီမ၊ အစ်မရှိသော် ၎င်းညီမ၊ အစ်မကို ဆိုင်ရာပြုမြဲဖြစ်လေသည်။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား၊ အစဉ်ထုံးစံအရ ဆွေမျိုး မပြတ်စေလိုသည်တစ်ကြောင်း၊ သူစိမ်းမိန်းမနှင့် ပေါင်းဖက်ခဲ့သော် ကျန်ရှိရစ်သည့် သားသမီး များ ညှိုးငယ်နွမ်းရ၊ ကျန်ပစ္စည်းများလည်း သူစိမ်းမိန်းမလက်ကို ရောက်ခြေတော့မည်ကို ရည်၍ ဆက်လက်မြဲ ထုံးစံထားသတည်း” ဟု ပါရှိချေသည်။

ချင်းလူမျိုးတို့တွင် လက်ထပ်ရန်ကတိထားပြီး နှစ်ဦးသဘောတူ ကာမရာဂစပ်ယှက် ပြီးမှ ဖောက်ပြန်ပျက်ကွက်လျှင် ပေးလျော်ရသည့် တရားနည်းလမ်းမှာလည်း အထင်အရှား ရှိပေသည်။ မြန်မာလူမျိုးတို့တွင် လက်ထပ်ရန် အညီအညွတ်ပြုပြီးမှ တခြားတစ်ပါးသူနှင့် လိုက်ပြေးသောကြောင့် မင်္ဂလာဖိုးပေးလျော်ရသည်နှင့် တူလှပေသည်။ ထိုအကြောင်းကို ယင်းဓမ္မသတ်တွင်-

“ထိမ်းမြားလက်ထပ်မည်ဟု ကတိထားကာမျှ မဟုတ်၊ ဝက်သံဝက်အူကြည့်ရှု၊ ကာမ ရောစပ်ပြီးမှ၊ ယောက်ျားဘက်က ပျက်ကွက်ခြေသော်လည်းကောင်း၊ မိန်းမဘက်က ပျက်ကွက် ခြေသော်လည်းကောင်း၊ ဝက်သံကြည့်ရှုရာ ကုန်စရိတ်ကို၊ ပျက်ကွက်သူက မပျက်ကွက်သူ ကို ပေးလျော်စေ။ ဝက်သံကြည့်ရှုပြီးမှ ပျက်ကွက်ခြေသောကြောင့် ဝတ်စုံတစ်စုံနှင့်သာ၊ အလျော်ပြီးငြိမ်းသင့်သည်ဟု မဆိုသာ။ ယောက်ျားပျက်ကွက်လျှင် ယောက်ျားတစ်ကိုယ်ဖိုး ၃၀၊ မိန်းမသို့ပေးလျော်စေ။ မိန်းမပျက်ကွက်လျှင်လည်း၊ မိန်းမတစ်ကိုယ်ဖိုး ငွေဒင်္ဂါး ၂၅ ကျပ် ပေးလျော်စေ။ လက်ထပ်ရန် ပြုပြင်ကုန်ကျသည့်စရိတ်ကိုလည်း၊ အလျော်ပေးရခြေ သောကြောင့်၊ ကင်းလွတ်သင့်သည်မဆိုသာ။ လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုရန်၊ ဝက်သံကြည့်ရှုရန်၊ ပြင်ဆင်ရသည့် ကုန်စရိတ်ကို ဖောက်ပြန်ပျက်ကွက်သူက၊ မဖောက်မပြန်မပျက်ကွက်သူ သို့ ပေးလျော်စေ”ဟု ပါရှိသည်။

သို့သော် အကယ်၍ ထိုကဲ့သို့လက်ထပ်ရန် စေ့စပ်ပြီး ကာမရောနှောပြီး၍ သန္ဓေစွဲကပ် ခဲ့လျှင်ကား တရားဥပဒေမှာ တစ်မျိုးဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ထိုဥပဒေကား -

“လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုရန်ပြောဆိုကတိထားရှိကြသည့်နောက်၊ ကာမရောစပ်သန္ဓေ စွဲကပ်ပြီးမှ၊ ယောက်ျား သစ္စာဖျက်၍ ကတိ ဖောက်ပြန်ခဲ့ခြေသော်၊ ငွေဒင်္ဂါး ၆၀ ပေးလျော်စေ၊ မိန်းမဘက်က ဖောက်ပြန်ပျက်ကွက်ခြေသော်၊ မိန်းမ နည်းအလျော် ၆၀ ရကောင်းသည်မဆို သာ။ လျော်ငွေ ၂၅ နှင့် လက်ထပ်ရန်ပြုပြင်သည့် ကုန်ကျစရိတ်ကိုသာ ပျက်ကွက်သူ မိန်းမ ဘက်က ကျခံပေးလျော်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား ကိုယ်မရန္တမ်းရသောကြောင့် တည်း”ဟူ၍ ရေးသားဆုံးဖြတ်သည်။

ဤကိစ္စကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် ချင်းလူမျိုးတို့တွင် ယောက်ျားထက် မိန်းမကို အားငယ် နုနယ်သူအဖြစ် အခွင့်အရေးပိုမိုပေးကြောင်းမှာ ထင်ရှားလှပေသည်။

တစ်ဖန် လင်မယားကွဲကွာခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မှတ်သားဖွယ် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို တွေ့နိုင်ပေသေးသည်။ ထိုသို့ လင်မယားကွဲကွာကြရာ၌ လင်ဖြစ်သူက မယားအား အပြစ်မဲ့ နာကျင်အောင် ရိုက်နှက်သော် မယားက အိမ်မှ ဆင်းသွားနိုင်ပေသည်။ စီရင်ချက် ဓမ္မသတ် အမှတ်-၂၉ တွင် -

“လင်မယား လက်ထပ်၍ အတူပေါင်းသင်းနေထိုင်သည့်အတွင်း ယောက်ျားက မိန်းမအပေါ်တွင် အပြစ်မဲ့ဆဲပြုတ်အောင် ဆွဲငင်၊ ဝါးကွဲအောင်ရိုက်နှက်၊ သွေးထွက်အောင် ဒဏ်ရာထင်မြင်ရှိခြေသော် အမိ မောင်ဖွားတို့ရှိရာ ဆင်းသွားလိုက ဆင်းသွားနိုင်သည်။ မယားဖြစ်သည် မသွားရဟုမတားပိုင်။ သွားလိုက ဆင်းသွားစေ၊ မယားကျေနပ်၍ မဆင်း မသွားသော်လည်း အထက်က ရေးသားခဲ့သည့်အတိုင်း နာကျင်အောင် ရိုက်နှက်ကျူးလွန် ကြောင်းကို ဆိုင်ရာ မောင်နှင့် ဘမိတို့ ကြားသိခေါ်ယူက လင်ဖြစ်သည်ဟူ၍ မတားသာ။

အရိုက်ခံရသူ မိန်းမလည်း မလိုက်မပါလို၊ ကျေနပ်ပါသည်ဟု မနေသာ။ ဆိုင်ရာမောင်နှင့်မိဘ တို့ခေါ်ရာလိုက်ပါစေ။ အဘယ်ကြောင့် လိုက်ပါရသနည်းဟူမူကား လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုကြရာ ဝါးကွဲ၊ ဆံပြတ်၊ သွေးပေါက်သွေးမြင်၊ အပြင်းအထန်နာကျင်အောင် မပြုမလုပ်ပါဟု ဆိုင်ရာ မောင်နှင့်မိဘတို့ထံ သစ်ခုတ်ခေါင်းညွတ်၍ ခံဝန်ကတိဖြစ်သည်ကို ဖောက်ပြန်ကျူးလွန်ခြေသောကြောင့်တည်း” ဟူ၍ အဆိုရှိထားပေသည်။

ထိုစီရင်ရာ ဓမ္မသတ်အရ မယားဖြစ်သူက လင်ဖြစ်သူ ရိုက်နှက်တိုင်း အပြစ်မဲ့ ရိုက်နှက်ပါသည်ဟူ၍ အိမ်မှ ဆင်းသွားဖွယ်ရာသဘောမျိုး သက်ရောက်သလို ရှိနေပေသည်။ သို့သော်လည်း ထိုကဲ့သို့ရိုက်နှက်တိုင်း မဆင်းသွားနိုင်ကြောင်းကို ဓမ္မသတ်စီရင်ထုံး အမှတ်-၃၆ ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြရပေသည်။

“လင်မယားပေါင်းသင်းနေထိုင်ကြသည့်အတွင်း လုပ်ကိုင်နိုင်လောက်သည့် အရာကို လုပ်ကိုင်စေရန် လင်က စေခိုင်းလျက် မယားဖြစ်သူမလုပ်ကိုင်၊ လင်ဩဇာကို မနာမယူ၊ လင်ကို အကြောင်းမဲ့ ရန်တွေ့ခြေသော် တံပြာကြိမ်လုံးဖြင့် ၃-ကြိမ်ကို ပုတ်ခတ်ဆုံးမစေ။ နာကျင်အောင် ပုတ်ခတ်သည်ဟု မဆိုသာ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား လင်စေခြင်းသည်ကို မလုပ်မကိုင်၊ မိမိလင်ကို နားမခံသာအောင် ရန်တွေ့တတ်ခြေသောကြောင့်တည်း။ ၃-ကြိမ်မြောက် ဆုံးမပါလျက် မနာမယူ၊ ထိုမိန်းမကျူးလွန်ခြေသော် ခါးဝတ်ထည်ချင်းနှင့် ဆင်းသွားရမည်ဟူ၍ လင်ယောက်ျား နှင်လိုလျှင် နှင်နိုင်သည်။ မနှင်လိုလျှင် ပုတ်ခတ်ဆုံးမမြဲဆုံးမနိုင်သည်။ နာကျင်အောင်ပြုလုပ်သည်ဟု မဆိုသာ။ တံပြာကြိမ်လုံးဖြင့် နာကျင်အောင် ဆုံးမပုတ်ခတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား ပုတ်ခတ်ဆုံးမသည်ကို မနာမယူ ဆိုးသွမ်းလှသူဖြစ်၍တည်း” ဟူ၍ အတိအလင်း ဆိုထားပေသည်။

ဤဓမ္မသတ်တွင် တစ်ခုထူးခြားချက်မှာ လင်မယား သင့်တင့်စွာ နေထိုင်ကြစဉ်တွင် ယောက္ခမ ဆိုးသွမ်းပါက အိမ်ခွဲ၍နေထိုင်နိုင်ခြင်းပင်တည်း။ ဤစီရင်ထုံးသည် ဆိုးသွမ်းသော ယောက္ခမအိမ်၌ သိမ်ငယ်နေ

“ဤဓမ္မသတ်တွင် တစ်ခုထူးခြားချက်မှာ လင်မယားသင့်တင့်စွာ နေထိုင်ကြစဉ်တွင် ယောက္ခမဆိုးသွမ်းပါက အိမ်ခွဲ၍နေထိုင်နိုင်ခြင်းပင်တည်း။”

ရသော ချွေးမအဖို့ ဒီမိုကရေစီအပြည့်အဝရှိသော စီရင်ထုံးပေတည်း။

“ချွေးမကိုခေါ်၍ ယောက္ခမအိမ်သို့လိုက်ပါ။ ဦးယူ ခုန့်နတ်သွင်းထားပြီးနောက် ယောက္ခမကလည်းကောင်း၊ ချွေးမစားသောက်ဝတ်ဆင်သည်ကို မကြည်ဖြူသားသမီးအရင်း တို့ကဲ့သို့ မဝတ်မဆင် မစားမသုံးရရှိခဲ့၍ ၎င်းအိမ်တွင် ချွေးမ မပျော်မနေလို၊ လင်နှင့်သီးခြား နေလိုသည်ဆိုသော် အရင်အိမ်နီးချင်းတို့ကို ယောက္ခမ မကြည်မလင် ပြုလုပ်ကြောင်းနှင့် ၃-ကြိမ်မြောက် တိုင်ပြောပြသ ပြောဆိုစေ။ ၃-ကြိမ်မြောက် တိုင်ပြောပြသ ပြောဆိုပြီးနောက် အထက်နည်း ယောက္ခမပြုချေသော် မယားသီးခြားနေလိုသည့်အတိုင်း လင်ယောက်ျား လိုက်၍ သီးခြားနေစေ။ ချွေးမတစ်ယောက် မရှိသေး၍ မဆင်းသင့်မဆိုသာ။ ဆင်းသွား လိုက်ပါစေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား မိမိအိမ်ကိုလိုက်ပါသည့် ချွေးမကို သားသမီး တို့နည်း မကြည်မဖြူ မဝတ်မဆင် မစားမသုံးရချေသောကြောင့်တည်း”

လူတို့သည် ပုထုဇဉ်များဖြစ်ကြသည့်အတိုင်း ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲတတ်ချေ၏။ အကြီးရှိလျက်၊ ကလေး သားငယ်ရှိလျက်လည်း တစ်ယောက်လင်ငယ် ဖောက်ပြန်တတ်ချေ သည်။ ချင်းဓမ္မသတ်တွင် ထိုသို့ဖောက်ပြန်ချေကား ဆိုဆုံးမ၊ ကွာရှင်းနှင့်ထုတ်နိုင်ကြောင်း ပြဆိုချက်ရှိသည်။ စီရင်ချက် အမှတ်-၃၅ တွင် -

“လင်နှင့်ပေါင်းသင်းနေထိုင်သည့်အတွင်း၊ မယား ဖောက်ပြန်၍ လင်ငယ်ယူသော်၊ အခြားယောက်ျားနှင့် ပြစ်မှားကျူးလွန်သော် တစ်ကြိမ်ဖြစ်လျှင် တံပြာကြိမ်လုံးဖြင့် သာမည ဆုံးမ၍ လင်ငယ်အပေါ်မှာသာ ထိုက်ရာပြောဆိုရမည်။ ၎င်းအကြောင်းနှင့်မပေါင်းလို ရှင်း ကွာလိုက အပြင်းအထန် မရိုက်မနှက်ဘဲ မိန်းမမိဘထံ တိုင်ပြောပို့သ ရှင်းကွာရမည်။ ၎င်း အကြောင်းနှင့် ရှင်းကွာသော် မိန်းမမိဘက လက်ထပ်ရာပေးဘွဲ့သည့် ပစ္စည်း၊ နှစ်ပါးစုံ လုပ်ကိုင် ရှာကြံ၍ ရသည့် ပစ္စည်းများကို ယောက်ျားအလုံးရစေ။ မိန်းမမှာ ပုတီးနားငွေငှား ကို မရမယူနိုင်။ ခါးဝတ်ထဘီ ခါးဝတ်သင်တိုင်းများနှင့်သာ ဆင်းသွားစေ။ တစ်ကြိမ်ဖောက် ပြန်လျှင် မိဘထံ တိုင်ပြော၍ လင်ငယ်အပေါ်တွင် အမှုပြုလုပ် ပေါင်းသင်းနေသည့်နောက် ၎င်းမိန်းမ ထပ်မံဖောက်ပြန် အခြားယောက်ျားနှင့် ကျူးလွန်ချေသော် ထဘီကြိုး ဖြတ်ချွတ် နာကျင်အောင် ရိုက်နှက်၍ နေအိမ်မှ ဆင်းသွားရန် နှင်ထုတ်စေ။ နှင်ထုတ် ဆင်းသွားသည့် အခါ လင်ဖြစ်သည်။ ဥစ္စာကို ပိုင်သင့်သည် မဆိုသာ။ ပိုင်ဆိုင်ခြင်းမှ ကင်းလွတ်စေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဆိုသော် လက်ထပ်မင်္ဂလာပြုကြရာ အမျိုးဘာသာသစ်ခုတ် ဆံညွတ် ပြု၍ထားရင်း ကတိရှိသည်ကို ဖောက်ပြန်ချေသောကြောင့်တည်း...”ဟူ၍ ဖောက်ပြန်သော မိန်းမကို အဆင့်ဆင့် အရေးယူသင့်သည့်အချက်များကို ညွှန်ပြထားပေသည်။

ဤသို့အားဖြင့် မနုရင်းဓမ္မသတ်၊ မနုကျယ်ဓမ္မသတ်၊ အနုသင်္ခေပဓမ္မသတ်၊ ဓမ္မ ဝိလာသဓမ္မသတ် အစရှိသော မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာဓမ္မသတ်များအကြားတွင် ဤစစ်ကဲတော် ကြီး ဦးတက်မြိုး၏ “ပစ္ဆိမေန ချင်းလူမျိုးတို့အပေါ်တွင် စီရင်ရာဓမ္မသတ်” ကျမ်းသည် တသီး တခြား ထင်ပေါ်ကျော်ကြားမှု ရှိနိုင်လေသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ မြန်မာဓမ္မသတ်ကျမ်းများမှလွဲ၍ ပြည်ထောင်စုအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသည့် အခြားလူမျိုးစုတို့၏ ဓမ္မသတ်ကျမ်းများမှာ မရှိသလောက် ရှားပါးနေစဉ်တွင် ဤချင်းဓမ္မသတ်ကျမ်းမှာ တစ်မူထူးခြားလှ၍ အထူးဂရု ပြုသင့်သည့် ဓမ္မသတ်ကျမ်းကောင်းတစ်စောင်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ (မွန်ဓမ္မသတ်ကျမ်းကို

မဆိုလိုပါ။ ဤဓမ္မသတ်ကျမ်းသည် အင်္ဂလိပ်တို့ အထက်မြန်မာနိုင်ငံတော်ကို သိမ်းပိုက်ရန် တစ်နှစ်အလိုခန့်လောက်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့ရာ သက်တမ်းအားဖြင့် ၇၄ နှစ်ခန့်ရှိပေပြီ။ စုံစမ်း သိရှိရသမျှ ဤချင်းဓမ္မသတ်ကျမ်းမှာ ဆရာကြီးဇေယျထံတွင် တစ်အုပ်၊ ကျွန်တော့်ထံတွင် ရှိသောစာအုပ် တစ်အုပ်၊ ပေါင်း နှစ်အုပ်သာရှိသည်ဟု သိရသည်။ ဟုတ် မဟုတ်ကား မသိရပါပေ။ ဤမျှရှားပါးသော အဖိုးတန်စာအုပ်တစ်အုပ်ကို နိုင်ငံတော်အစိုးရ ယဉ်ကျေးမှု ဌာန (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံတော်တရားဥပဒေပြုစုရာဌာန (သို့မဟုတ်) ချင်းဝိသေသတိုင်း အစိုးရတို့က ထပ်မံပုံနှိပ် လုပ်ဆောင်သင့်ပါကြောင်း တိုက်တွန်းနှိုးဆော် အကြံပေးလိုက် ရပါသည်။

စိန်လွင်လေး

ချင်းဓမ္မသတ်မှ စကားအသုံးအနှုန်း မှတ်ချက်များ။

- ၁။ ပစ္စိဇန = (ပစ္စိ = ချင်း၊ ချင်းတောင် - ဇန = လူသတ္တဝါ) (ပါဠိ) - ချင်း လူမျိုး။ (ဦးတက်ဖြိုး တီထွင်သော ပါဠိပျက်)
- ၂။ ပဆန်းဆရာ = နတ်ဝင်ဆရာ။
 (ပစ္ဆန်း = (ပေါ) နတ်ထိန်း၊ နတ်ဝင်။
 “ရှေးတီးစဉ်လာ၊ နတ်ရကာပြင်ဆင်ဖွယ်ရင်ထူးလည်၊ ပစ္ဆန်းသည်ကို၊ ငါးမည်ဘောဇဉ်၊ ချိုချည်မြတ်လေး၊ လုပ်ကျွေးပြီးသော် (ရတနာနဒီ မော်ကွန်း) “အိပ်လိုရဟန်း၊ စားလိုမှန်း၊ ပစ္ဆန်းလုပ်ပါလေ”
 (ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ) (ပေါရာဏ ပစ္ဆန်းမှ ပဆန်းဖြစ်လာ သည်ထင်သည်။)

၁၉၅၉ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလထုတ် မြဝတီမဂ္ဂဇင်းမှ မူရင်းအတိုင်း ကူးယူဖော်ပြပါသည်။

omvāri fivukufi kcyā?
w&m;pā ā&aqmi &Gtsufm;

jri fwbDm

“သာလွန်မင်းသည် အရာထမ်း၊ အမှုထမ်းများ၊
စစ်သည်ရဲမက်များ၊ ရွာမြေအကြီးအကဲများ
ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်ဝတ္တရားများနှင့်
လုပ်ပိုင်ခွင့်များအပြင် ပြည်သူလူထု ဆင်းရဲသားများအပေါ်
ထားရှိရမည့် သဘောထားများကို အမိန့်ပြန်တမ်းများတွင်
ပြည့်ပြည့်စုံစုံထည့်သွင်းကာ ထုတ်ပြန်သည်။”

သာလွန်မင်းတရားကြီးသည် ညောင်ရမ်းမင်းဆက် စတုတ္ထမြောက်ဘုရင်ဖြစ်ပြီး အလွန်ထင်ရှားကျော်ကြားသည့် ဘုရင်တစ်ပါးဖြစ်ပါသည်။ သတိုးဓမ္မရာဇာဘွဲ့ဖြင့် နန်းတက်သည့်တိုင် သာလွန်မင်းဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ကြခြင်းမှာ တိုင်းကား ပြည်ရွာကို အလွန်အကဲသာယာအောင် ဆောင်ရွက်တော်မူသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရွှေနန်းတော်ထက်၌ ညင်ညင်သာသာ နတ်ရွာစံသောကြောင့် သာလွန်မင်းဟု ခေါ်ဆိုရခြင်းဖြစ်သည်ဟုလည်းကောင်း ယူဆခဲ့ကြပါသည်။ နန်းရလျှင်ရချင်း နန်းတက်ဘိသိက်မခံသေးဘဲ လေးနှစ်တိတိ တိုင်းပြည်စည်းရုံးရေး၊ တည်ငြိမ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့်သာ အချိန်ကုန်ခဲ့သည်။ နောင်တော် အနောက်ဘက်လွန်မင်း နန်းစိုက်ခဲ့ရာ ဟံသာဝတီမှ အင်းဝသို့ ပြန်လည်နန်းစံခဲ့သည်။

သာလွန်မင်းသည် ထီးနန်းကိုဆက်ခံပြီးသည်နှင့် လယ်တွင်းကိုးခရိုင်ဒေသကို ပြန်လည်ထူထောင်လိုက်ပါက ယခင်အချိန်များက ထွန်းကားခဲ့သော နိုင်ငံတော်များကဲ့သို့ မိမိ၏နိုင်ငံတော်လည်း ကြီးပွားတိုးတက်လာနိုင်သည်ဟု တွက်ဆခဲ့ကြောင်း လေ့လာမှတ်သားရပါသည်။ အင်းဝသို့ ပြန်လည်ပြောင်းရွှေ့ပြီးသည်နှင့် ကျောက်ဆည်ဒေသကို ပြန်လည်ပျိုးထောင်ခဲ့သည်။ ၁၆၃၇ ခုနှစ်တွင် သာလွန်မင်း၏ အမိန့်တော်အရ လယ်တွင်းကိုးခရိုင်တွင် လုပ်ကိုင်စားသောက်နေကြသည်ကို စစ်ကြောရှင်းလင်းပြီးလျှင် လူဦးရေစာရင်း ၊ အိမ်ခြေ၊ မြေအကျယ်အဝန်း၊ ထွက်ရှိသည့်အသီးအနှံ၊ စီးပွားရေးအခြေအနေနှင့် ပေးဆောင်ရသည့် အခွန်အတုတ်၊ အသက်၊ နေ့၊ နံ၊ ကျား၊ မ၊ ကြီး၊ ငယ် စသည်ဖြင့် စာရင်းစစ်တမ်းကောက်ယူခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အရပ်ရပ်နေပြည်တော်မှ လူသူများကိုစုရုံးပြီးလျှင် ကျောက်ဆည်စိုက်ပျိုးရေးဒေသတို့၌ နေရာချထားပေးသည်။ ထို့ပြင် မြို့ရွာများတွင် ဝေးလံသည့်ဒေသမှလာသူများကို နေရာချထားပေးခြင်းဖြင့် လူသူအင်အားတောင့်တင်းစေခဲ့သည်။

အုပ်ချုပ်ရေး

သာလွန်မင်းတရားကြီးသည် အုပ်ချုပ်ရေးကို စနစ်တကျရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ စနစ်တကျ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ဆိုသည့်အဆိုကို သူ၏အမိန့်တော်များတွင် ပါဝင်သည့် အချက်တို့ကို ကိုးကား၍ ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံကာကွယ်ရေးနှင့် စစ်ရေးတို့အတွက် စစ်သည်အင်အား စုဆောင်းရေးတွင် သေနတ် ၁၀၀၀၀၀၊ အမြောက် ၁၀၀၀၀၊ လေး ၅၀၀၀၀၊ ရဲလှေ ၁၀၀၀၊ ကင်းလောင်း ၅၀၀၀၀၊ လွှား ၅၀၀၀၀ စုရမည်ဟု အမိန့်တော်မှတ်ခဲ့သဖြင့် ထိုအခါက စစ်သည် ၄၀၀၀၀၀ ခန့်လိုသည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။

သာလွန်မင်းသည် အရာထမ်း၊ အမှုထမ်းများ၊ စစ်သည်ရဲမက်များ၊ ရွာမြေအကြီးအကဲများ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်ဝတ္တရားများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များအပြင် ပြည်သူလူထုဆင်းရဲသားများအပေါ် ထားရှိရမည့် သဘောထားများကို အမိန့်ပြန်တမ်းများတွင် ပြည့်ပြည့်စုံစုံထည့်သွင်းကာ ထုတ်ပြန်သည်။ အမိန့်တော်တမ်းတစ်ခုကို ဥပမာပြလိုပါသည်-

“မြို့သို့ စစ်အင်္ဂါလေးပါးနှင့် ချီတော်မူရာတွင်ပါသည့် မင်းသား၊ ဗိုလ်မှူး၊ တပ်မှူး၊ ဝန်၊ ဝင်းမှူးတို့မှစ၍ အုပ်စုတပ်ပါ စစ်ကဲ၊ နာခံ၊ တပ်ရေးရာ အကြပ်အကွပ်တို့၊ အုပ်စုသူရဲသူခက်တို့သည် လမ်းခရီးဆိုင်သင့်ရာ မြို့ရွာတောနေများတွင် ကြက်၊ ဝက်၊ နွား၊ ကျွဲ၊ ဆိတ်တို့မှစ၍ သူ့အသက်တို့ကို သတ်စားခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ရမည်။ အရှင်မပေးသော ဥစ္စာကို

မလုမယူ မဖျက်မဆီးစေနှင့်။ သားပျို သမီးပျိုတို့ကို အညှဉ်းအပန်း မရှိစေနှင့်။ ဥစ္စာကြေးငွေ အဆောင်အရွက်တို့ကို မဖျက်မဆီးစေနှင့်။ အိမ်ထောင်ခမ်းနား ယောက်ျား၊ မိန်းမတို့ကို မသိမ်းမယူစေနှင့်။ လူလူချင်း အထိုးအခုတ် အပုတ်အခတ် မရှိစေနှင့်။ ခိုက်ရန်ဒေါသ မောဟ မာန်မာနတို့ကို ချုပ်တည်းစေ။ မင်းရှိန် စိုးရှိန် ကပ်ခို၍ အာဏာထုတ်ပြ ဆင်းရဲသားတို့က တောင်းဆိုသမျှကို ဆင်းရဲသားတို့က ပြန်မပေးရစေနှင့်။” စသည့် ဥပမာဖြင့်ပင် သာလွန်မင်း သည် လူသူအများ နစ်နာမည်ကို များစွာ စိုးရိမ်တော်မူသည်ဆိုသည့်အချက်ကို သိရှိနားလည် နိုင်ပါသည်။

သာလွန်မင်းလက်ထက် ၁၆၃၅ ခုနှစ်တွင် မီးဘေးအန္တရာယ်ကို အကြီးအကျယ်ခံခဲ့ ရသည်။ မီးဘေးသည် တစ်ကြိမ်တစ်ခါမက ကျရောက်ခဲ့ဟန်တူပါသည်။ ထိုသို့သော မီးလောင်မှုများကို တားမြစ်နိုင်ရန် အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်-

“ခိုးသေးမီးပွားမပေါ်မထွက်ရအောင် ညဉ့်နေ့နွှီးဆော်၍ တစ်အိမ်ကို တစ်ချိတ်သော ဝါး ၁၀ စင်းတန်သည် ငါးစင်းတန်သည် စိုက်ထောင်၍ အိမ်မိုးမှာလည်း ရေအိုးရေပြည့်တင်စေ။ ထမင်းဟင်း ချက်ပြုတ်သည်မှာလည်း ကျင်းကို စောက်သုံးတောင်တူး၍ ချက်ချိန်ကိုသာ ချက်စေ။ နံနက် လေးချက်တီးကျော် သုံးမောင်းက ချက်ပြုတ်၍ ချက်ပြုတ်ပြီးပါက မီးသေငြိမ်း စေ။ ညနေ သုံးချက်တီးကျော် နှစ်မောင်းတွင် လက်မထောင်မှူးတို့က မောင်းသံပေးလျှင် ထမင်းချက်စေ။ ညနေသုံးချက်တီးကျော် ခုနစ်မောင်းကို မီးသေငြိမ်းစေ။ ချက်ပြုတ်ချိန် မောင်းသံပေးသည့် အချိန်တွင်းက လွန်သည့်အချိန်တွင် တစ်အိမ်မှ မီးပေါက်မီးပွား မီးပွင့် မရှိစေနှင့်။ မီးကျင်းတွင် မီးဆော်တို့ အမှိုက်၊ ကြက်မွေးနှင့်တို့၍ စမ်းသပ်စေ။ သေငြိမ်းချိန် ကာလဖြစ်လျက် မသေမငြိမ်း စမ်းသပ်သည့်အမှိုက်ကြက်မွေးကို စွဲကပ်လောင်လျှင် မီးရှိ သည့်အိမ်ရှင်ကို ရှေ့ရုံးမှာ အပ်စေ။ လမ်းခရီး လမ်းကူး၊ လမ်းကြား၊ လမ်းကျွေ့ပြင် အတွင်းအိမ် များမှာလည်း ဆေးအိုး ဆေးတံသောက်၍ မသွားမလာစေနှင့်။ သွားလာသူတို့ကိုတွေ့လျှင် ဆေးအိုးဆေးတံကို လုယူသိမ်းထား၍ အချက် ၁၀၀ ရိုက်။ မီးဆော်ကို တစ်နေ့ငါးကြိမ် လှည့်ပတ်စမ်းသပ် စစ်ကြောစေ” ဆိုသည့်အမိန့်ဖြစ်ပါသည်။

ခိုးယူသည့်အမှုအခင်းများ ထိန်းသိမ်းရန်လည်း အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအမိန့် မှာ “ညဉ့်မှ ညဉ့်ခင်းမှာလည်း အမှုအခင်းမရှိသည်ကို ညဉ့်တစ်ချက်တီးကျော် (ညကိုးနာရီ ကျော်)လျှင် မသွားမလာစေနှင့်။ အမှုအခင်းရှိ၍သွားလျှင် မီးအိမ်၊ မီးအိုးတို့နှင့် သွားလာစေ။ သူခိုးသူဝှက်တို့ အိမ်ရာကျိုကြ ဖောက်ယူတက်ခိုးသည်ကိုသိ၍ ဟစ်ကြော်လျှင် ကြားသမျှ ဝန်းရံဖမ်းဆီးစေ။ ကြားထောက်သိထောက်သင့်လျက် မလာမရောက် မညီမညာနေလျှင် နေသူတို့ကို အချက် ၅၀ ရိုက်” ဟူသော အမိန့်ဖြစ်သည်။

ထို့နောက် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသော အမိန့်တစ်ခုကို ၁၆၄၃ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန် ခဲ့ပါသည်။ ထိုအမိန့်မှာ အုပ်ချုပ်ရေးအခြေတကျရှိစေရန် အစုအမှုထမ်းတို့နှင့်ပတ်သက်၍ ထုတ်ပြန်သော အမိန့်ဖြစ်ပြီး ပါဝင်သောအချက်များမှာ-

- (၁) အစုသားတို့အတွက် စားမြေနှင့်နေမြေ ချထားပေးခြင်း၊
- (၂) တစ်စုကတစ်စုသို့ ယှက်တင်ကူးပြောင်းကာ အမှုထမ်းခွင့်မရခြင်း၊
- (၃) နိမ့်ရာအစုမှ မြင့်ရာအစုသို့တက်ခွင့်မရခြင်း၊

- (၄) တစ်ရွာမှတစ်ရွာသို့ပြောင်းရွှေ့မနေရခြင်း၊
- (၅) အမှုတော်မရှိလျှင် လယ်ယာလုပ်ရခြင်း၊
ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားရခြင်း၊
- (၆) လုပ်ဆောင်ချိန်မပြီးမချင်း ရွာမှထွက်ခွာ
မသွားရခြင်း၊
- (၇) မိမိထမ်းဆောင်ရာအမှုတွင် မကျွမ်းကျင်
သေးလျှင် ကျွမ်းကျင်အောင် လေ့ကျင့်
ရခြင်း၊
- (၈) နှစ်တိုင်း ကျား၊မ အတိုးအပွား သေပျက်၊
ရှောင်၊ ရဟန်းပြု၊ အိုမင်းမစွမ်းတို့ကို
စာရင်းပြုရခြင်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။

သာလွန်မင်းတရားကြီးသည် နိုင်ငံတော်ကို ပြန်လည်ထူထောင်ရာတွင် တာဝန်ရှိသူများက မတရား မပြုစေရန်၊ ကျေးလက်များ စည်ပင်အောင်မပြုဘဲ အခွန်အခတို့ကိုသာ မက်မောမနေကြစေရန်လည်း အမိန့်တော်များ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အမိန့်တော်များမှာ စကားအသုံးအနှုန်း အဆက်အစပ် အလွန်လှပပါသည်။ ဥပမာ- “ငှက်သည် အသီးရှိသောအပင်တွင် နားသကဲ့သို့ အခွန်ခံသောရွာကိုသွား၍ ပြန်မကြည့်ငှက်ကဲ့သို့ မရှိစေနှင့်။ စားဟန်သာ တတ်စေ။ ရွာပြည်ကိုမပြု၊ စားရသောက်ရအောင်သာ စီရင်သော် ကွပ်မည်” ဟု မင်းမိန့်တွင် ပါသည်။

“ပြည်ရေးတိုင်းရေး စသော ဆင်းရဲသားတို့ကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်၍ မြို့ရွာတွင် မနေဝံ့ ထွက်သွားသည် များကို ရွှေ့နားတော်ကြားလျှင် ဝန်တို့ နှစ်ခွန်းချေရမည် မမှတ်နှင့်။ ကြီးစွာသော ရာဇဝတ်တော်ကို ခံရလိမ့်မည်” ဟုလည်း မင်းမိန့်မှာ တိတိကျကျ ဆိုထားပါသည်။

ရွာများမှာ လူဝင်လူထွက်ရှိလျှင် ချက်ချင်းသိနိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ထားခြင်းဖြင့် ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်ကာ တစ်ရပ်တစ်ကျေးသို့ ရှောင်တိမ်းနေခွင့် မရနိုင်ချေ။ သာလွန်မင်း၏ အမိန့်တော်များသည် စနစ်တကျရှိသည့် အပြင် အချိန်ကာလမရွေး၊ ခေတ်ကာလမရွေး အသုံးပြုရန် သင့်တော်နေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် -

“မြို့တွင် မြို့လက်ကျေးရွာတွင် အိမ်ခြေတွင်း စိုက်နေသရွေ့ကို တစ်ယောက်မကြွင်းတို့တွင် အသည်

“သာလွန်မင်းတရားကြီး
သည် နိုင်ငံတော်ကို
ပြန်လည်
ထူထောင်ရာတွင်
တာဝန်ရှိသူများက
မတရားမပြုစေရန်၊
ကျေးလက်များ
စည်ပင်အောင်မပြုဘဲ
အခွန်အခတို့ကိုသာ
မက်မော မနေကြ
စေရန်လည်း
အမိန့်တော်များ
ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။”

အလာမည်သို့ မည်သည့်လူမျိုးနေသည်ဟူ၍ နေသမျှကို မြို့သူကြီး ရွာသူကြီး မြို့ကွပ်မြို့ကိုင် တို့သည် စာရင်းမှတ်သား၍ သိမြင်စေ။ တစ်ရွာက သည်တစ်ရွာ မထွက်မသွားစေနှင့်။ ထွက်သွားခြင်းရှိ၍ ထွက်သွားလျှင် မည်သည့်ရွာမှာ နေလိမ့်မည်ဟူ၍ သိစေ။ ရွာထွက်ပေးမှ အခွင့်ရှိလျှင် ထွက်စေ။ အိမ်ခြေတွင်းစိုက်မနေဘဲ အရောက်အပေါက်တည်းလာသူကိုလည်း မည်သည့်လူမျိုးဟူ၍ သိစေ။ အရပ်အရည်ကိုမှတ်။ သည်အမိန့်တော်အတိုင်း မတည်သော် ပြည်သူကြီး ရွာသူကြီး မြို့ကွပ်မြို့ကိုင်တို့ကို ကြီးစွာသော အကွပ်တော်ကို ကွပ်မည်” ဟူ၍ ထုတ်ပြန်သောအမိန့်တော်မှာ လူလေလူလွင့် ပေါ့ပေါ့တန်တန် နေထိုင်သွားလာသူမရှိစေရန် အတည်တကျနေတတ်ကြစေရန် စည်းကြပ်ပေးသော အမိန့်တော် ဖြစ်လေသည်။

တရားစီရင်ရေး

မြန်မာတို့တွင် ကြီးသောအမှုကို ငယ်အောင်၊ ငယ်သောအမှုကို ပပျောက်အောင် ဆိုသည့်စကားသည် အထူးတွင်ကျယ်သည့် အသုံးအနှုန်းဖြစ်သည်။ မြန်မာမင်းများ အဆက် ဆက်တို့၏ ဖျန်ဖြေပြေငြိမ်းလိုသည့် သဘောသဘာဝ ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူတို့တွင် တရား တပေါင်ဖြစ်လျှင် တရားစကားကိုလက်ခံ၍ ဖျန်ဖြေဖြေရှင်းပေးရမည့် ခုံသူမတ် ခေါ်သော တရားသူကြီးများကို မင်းက ခန့်ထားသည်။ တရားသူကြီးတို့ကို တံစိုးလက်ဆောင်ယူပြီး အဂတိလိုက်စားကာ မတော်မတရားစီရင်ခြင်းမပြုကြဘဲ ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဓမ္မသတ်များ အတိုင်း စီရင်ဆုံးဖြတ်ကြရန် သာလွန်မင်းကြီးက ဆော်ဩတော်မူခဲ့သည်။

၁၆၂၉ ခုနှစ်တွင် သာလွန်မင်းတရားကြီး၏ အမိန့်တော်ဖြင့် တောင်ဘီလာပုဂ္ဂိုလ် ကျော်သည် တရားမကျင့်ထုံးကို ရေးသည်။ ကိုင်းရွာစား မနုရာဇာကလည်း ထိုအချိန်မှာပင် မနုသာရရွှေမျဉ်း ဓမ္မသတ်ကျမ်းကို ပြီးစီးအောင် ရေးသားစီရင်သည်။ ထိုနှစ်တွင်ပင် ကိုင်းရွာစား မနုရာဇာက မဟာရာဇသတ်ဖြတ်ထုံးကို တင်လျှောက်သည်။ ထိုစီရင်ထုံးများ သည် သာလွန်မင်းလက်ထက်တွင် ခုံသူမတ်တို့ လက်ခံကျင့်သုံးရမည့် စီရင်ထုံးများဖြစ်ကြ သည်။ တရားစရိတ်သတ်မှတ်ပုံမှာလည်း အလွန်ချီးမွမ်းထိုက်သည်ဟု ပညာရှင်များက ဆိုသည်။ အမှုတန်ဖိုးထက် တရားစရိတ်က မပိုရဟုလည်း ဆိုသည်။ ငွေကိုလိုချင်သော ကြောင့် ခုံသူမတ်တို့သည် အမှုကိုလက်ခံခြင်း မဖြစ်စေရ။ မျှတညီညွတ်စေလိုသဖြင့် အမှုကို လက်ခံခြင်းဖြစ်စေရမည်ဟုလည်း ဆိုထားသည်။ တရားသူကြီးက အမှုကိုလက်ခံရာမှာ အပြစ်ပေးရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လက်ခံခြင်းလည်း မဖြစ်စေရဘဲ တရားလိုနှင့် တရားခံတို့ ညီညွတ်သွားစေရန်၊ ပြေပြစ်သွားစေရန်၊ သင့်တင့်သွားစေရန်အထိ ရည်ရွယ်ကာ လက်ခံရ သည်။

စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းလှသည်မှာ ရှေ့နေတို့၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်ပတ်သက်ပြီး သတ်မှတ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ တရားရင်ဆိုင်ရသူတို့သည် မိမိတို့ကိုယ်တိုင် တောင် ခုံသူမတ်၏ရှေ့မှောက်တွင် ရှင်းလင်းအောင် လျှောက်ထားတင်ပြနိုင်စွမ်းမရှိပါက ရှေ့နေ သို့မဟုတ် ခေါင်ရပ်တို့ကို ငှားရမ်းနိုင်သည်။ ရှေ့နေခကိုလည်း သတ်မှတ်ပေးထား သည်။ အလွန်နည်းပါးသည်။ ပိုမိုတောင်းခံပါကလည်း ဒဏ်ပေးစေရန် ဘုရင်က အမိန့် ထုတ်ပြန်ထားပြီးဖြစ်သည်။ ထိုရှေ့နေများမှာလည်း တရားစကားရှိသည့်အတိုင်းသာ

ပြောဆိုခွင့်ရသည်။ စကားတတ်တိုင်း ချဲ့ကားပြောဆိုခွင့် မရကြချေ။ မဟုတ်မမှန်ပြောသော ရှေ့နေကို သျှောင်ဆွဲ၍ ရုံးတော်မှ ဆွဲထုတ်ရန် ဘုရင်က အမိန့်ထုတ်ပြန်ထားသည်။

ရှေ့နေများသည် ခေါင်းပေါင်းချွန်ချွန်ကို ပေါင်းကြရသည်။ လွယ်အိတ်ကိုလည်း လွယ်ရသည်။ မြေခွက်နှင့် အရိုးပါသောယပ်တောင်ကိုလည်း ကိုင်စွဲရသည်။ ထိုသူတို့သည် စကားပြောတတ်တိုင်း လူအများကို လှည့်စားနိုင်သူများဟု သတ်မှတ်ကြသည်။ တရားသူကြီးက ရှေ့နေလျှောက်လဲချက်ပေးနေသည်မှာ လှည့်စားသည့်သဘောပါပါက ဆက်မပြောရန် တားနိုင်သည်။ ရှေ့နေရှေ့ရပ်များကို ထိုခေတ်ကတည်းက လူအများက အားကိုးကြရသည့် တိုင်ကြောက်ကြသည်။ ထိုသူတို့ နေထိုင်ရသည့်အိမ်များကိုပင် သီးခြားထားသည်ဟု ဆိုသည်။

အမှုကိုစစ်ဆေးသည့်အခါ အမှုသည်ကိုသာမက အမှုသည်များကပြသည့် သက်သေကိုပါ ဆင့်ခေါ်စစ်မေးသည်။ သက်သေတို့သည်လည်းကောင်း၊ အမှုသည်တို့သည်လည်းကောင်း တရားသူကြီးက ရက်ချိန်းပေး၍ ခေါ်ဆောင်ပါလျက် မလာရောက်ခဲ့လျှင် နာကျင်လှအောင်ကွပ်ဟု သာလွန်မင်းကြီးက အမိန့်ထုတ်ပြန်ထားသည်။

ထိုခေတ်က အမှုများကိုခွဲခြားပုံနှင့် ယခုခေတ် အမှုများကိုခွဲခြားပုံတို့မှာ မတူညီကြချေ။ အမှုအခင်းများမှာ တရားမမှုနှင့် ရာဇဝတ်မှုဟု အမှုနှစ်မျိုးရှိသည်။ ဘုရင့်အာဏာ ဖိဆန်သည့် အမှုအခင်းမှန်သမျှကို ရာဇဝတ်မှုဟုခေါ်သည်။ ပြည်သူအချင်းချင်းကြားတွင် ဖြစ်ပွားသည့်အမှုများကို တရားမမှုများဟုခေါ်သည်။ ဘုရင်နှင့်ပတ်သက်သည့် အမှုဆိုရာတွင် အကြီးအငယ် ကွဲပြားခြားနားမည်ဖြစ်သည်။ ဘုရင်ကို တော်လှန်ပုန်ကန်သည့်ကိစ္စသည် အကြီးမားဆုံးသော ရာဇဝတ်မှုဖြစ်သည်။ ကွပ်မျက်ရာတွင် ပြင်းပြင်းထန်ထန် ကွပ်မျက်သောနည်းကို သုံးလေ့ရှိသည်။ ဘုရင်ပေးအပ်ထားသော အဆောင်အယောင်များကို ဝတ်ဆင်ရာတွင် စနစ်တကျမရှိပါကလည်း ရာဇဝတ်မှုဖြစ်သည်။ ရပ်ဝေးသို့ပို့ခြင်း၊ ရာထူးမှ နုတ်သိမ်းခြင်း စသည့် အပြစ်ဒဏ်များကို ပေးခဲ့ပါသည်။

သာလွန်မင်းကြီး၏ အမိန့်တော်များကို လေ့လာကြည့်ပါက ပြည်သူများအပေါ် မနစ်နာစေလိုသော စေတနာသည် ထူးခြားစွာပေါ်လွင်နေကြောင်း သိမြင်နိုင်ပါသည်။ မင်းကြီး၏ အမိန့်တော်များသည် ဥပမာ ဥပမေယျတို့ဖြင့် သိမြင်နားလွယ်အောင် ရေးသားထားသဖြင့် စိတ်ဝင်စားဖွယ်၊ နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းလှပါသည်။ ဤသို့ နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေး၊ ဘာသာသာသနာရေးကိစ္စရပ်များ စသည်တို့တွင် စနစ်တကျ ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သောကြောင့် ပြည်သူအများက သာလွန်မင်းတရားဟု ချစ်ခင်လေးစားစွာ ခေါ်ဆိုခဲ့ကြခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ကောင်းလှပါသည်။

မြင့်မြတ်သီတာ

ကိုးကား

- မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း(အတွဲ-၁၃)
- ဒေါက်တာမတင်ဝင်း၏ မင်းဆယ်ပါးရာဇဝင်

ဝိပဿနာသုတ်၊ နိဗ္ဗာန်သုတ်၊ နိဗ္ဗာန်သုတ်၊ နိဗ္ဗာန်သုတ်

အနုဘိက္ခုနီ၊ နိဗ္ဗာန်သုတ်၊ နိဗ္ဗာန်သုတ်၊ နိဗ္ဗာန်သုတ်

“ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုလျော့ချရေး
ရည်မှန်းချက်များ အောင်မြင်ရန်
ရေလုံလောက်စွာ ရရှိရေးသည်
မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။”

ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော အနာဂတ်ကို အာမခံရန်အတွက် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးသည် လွန်စွာအရေးကြီးသည်။ ဂေဟစနစ်များကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် အရင်းအမြစ်များကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် အသုံးချခြင်းတို့သည် ကမ္ဘာ့ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လျော့ပါးသက်သာစေသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် လူသားတို့၏ဖြစ်တည်မှု၊ စီးပွားရေးနှင့်လူမှုအဖွဲ့အစည်းကို ပံ့ပိုးကူညီပေးသည်။ သစ်တောများ၊ မြစ်များ၊ သမုဒ္ဒရာများနှင့် မြေဆီလွှာများသည် လူသားတို့ စားသုံးသောအစားအစာ၊ ရှူရှိုက်သောလေ၊ ကောက်ပဲသီးနှံစိုက်ပျိုးရန် ရေတို့ကို ပံ့ပိုးပေးသည်။ လူသားတို့ အားထားနေသော ကုန်ပစ္စည်းများသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဆက်နွှယ်ပတ်သက်နေသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်သည် ရာသီဥတု၊ အသီးအနှံ၊ မြေဆီလွှာ၊ ရေနှင့်လေထု၏ အရည်အသွေးကို ထိန်းညှိပေးသည့်အပြင် လူသားတို့၏အပန်းဖြေမှု၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများကို ပံ့ပိုးပေးသည်။ လူသားတို့၏ကျန်းမာရေးအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်ကိုလည်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်က ထောက်ပံ့ပေးသည်။

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဟုဆိုရာဝယ် သက်ရှိများ၊ သက်ရှိများကို ပံ့ပိုးပေးသော ဇီဝစက်ဝန်း (Biosphere) ဟု ခေါ်သော မြေကြီး၊ လေ၊ ရေနှင့် သက်ရှိဇီဝရုပ် (Organism) များ ပါဝင်သည်။ စင်စစ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်သည် သဘာဝအတိုင်းဖြစ်ပေါ်နေသော ဇီဝနှင့် ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာ အရာအားလုံးကို လွှမ်းခြုံထားသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်သည် သက်ရှိမျိုးစိတ်များ၊ ရာသီဥတု၊ ရာသီဥတုနှင့်သဘာဝအရင်းအမြစ်တို့၏ အပြန်အလှန်အကျိုးသက်ရောက်မှုကိုလည်း လွှမ်းခြုံထားပြန်သည်။ ဤသို့ဖြင့် လူသားတို့၏ ရှင်သန်မှုနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်မှုများကို အကျိုးသက်ရောက်စေသည်။

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးသည် သစ်တောများ၊ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များ၊ ရေနှင့်စွမ်းအင်များကဲ့သို့ သဘာဝအရင်းအမြစ်များကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်ခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်းသာမက လူတို့နေထိုင်သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဂေဟဗေဒဆိုင်ရာ အသိုက်အမြုံများ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။ ရေရှည်တည်တံ့သော လူမှုစီးပွားရေးအသုံးချမှုများအတွက် သဘာဝအရင်းအမြစ်များကို စနစ်တကျ သုံးစွဲတတ်စေရန် စီမံခန့်ခွဲခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။

ပတ်ဝန်းကျင်သိပ္ပံပညာရှင်များနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးပညာရှင်များကဖော်ပြသော လူများနှင့် သဘာဝစနစ်များ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ရည်မှန်းချက်များတွင် အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရသည် -

- လေ၊ ရေ၊ မြေဆီလွှာ၊ အဆောက်အအုံများ၊ ထုတ်လုပ်သောကုန်ပစ္စည်းများနှင့် အစားအစာများတွင် ညစ်ညမ်းမှုနှင့် အဆိပ်အတောက်များ ပပျောက်ရေး။
- ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် မျိုးသုဉ်းလုနီးပါး မျိုးစိတ်များကို အကာအကွယ်ပေးရေး။
- ရေ၊ မြေ၊ လေ၊ စွမ်းအင်၊ ကုန်ကြမ်းနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များကဲ့သို့သော အရင်းအမြစ်များကို ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ရေရှည်တည်တံ့စွာ အသုံးပြုရေး။

- လေထုညစ်ညမ်းမှု၊ ကမ္ဘာကြီးပူနွေးလာမှုနှင့် ရေရှည်တည်တံ့မှုတို့ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် လျှပ်စစ်၊ အပူခံအအေးပေးမှုနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးတို့တွင် ရုပ်ကြွင်းလောင်စာများမှ ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်သို့ ကူးပြောင်းရေး။
- ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ဆုံးရှုံးခြင်းနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းတို့ကို လျော့ပါးစေရန်အတွက် အသားများပါဝင်သည့် အစားအစာများမှ အပင်အခြေခံ အစားအစာများအဖြစ် ကူးပြောင်းရေး။
- အပန်းဖြေရန်နှင့် ဂေဟစနစ် ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် သဘာဝကြိုးဝိုင်းများ တည်ထောင်ရေး။
- အမှိုက်လျှော့ချရေး။ (အမှိုက်မှ စွမ်းအင်အဖြစ် ပြန်လည်အသုံးပြုရေးနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ပြီး ညစ်ညမ်းမှုနည်းပါးသော စွန့်ပစ်အမှိုက်စီမံခန့်ခွဲမှု။)
- တရားမဝင်ငါးဖမ်းမှုနှင့် သစ်ခုတ်ခြင်းတို့ကို တားမြစ်ရေး။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု (Climate Change) ကို လေ့လာကြည့်လျှင် ရေနှင့်ပတ်သက်သည့်များကို တွေ့ရသည်။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ဆယ်ခုတွင် ကိုးခုသည် ရေနှင့်ဆက်စပ်နေသည်။ ဝင်ရောက်သော ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် လမ်းညွှန်ရန်နှင့် ရာသီဥတုဒဏ်ခံနိုင်ရည်အား တည်ဆောက်ရေးအတွက် ရေစီမံခန့်ခွဲမှုသည် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည်။ ရေဝေရေလဲစီမံခန့်ခွဲမှု၊ ကမ်းရိုးတန်းများမှ ပိုပိုးပေးသော သဘာဝအခြေခံ အဆောက်အအုံများစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ဂေဟစနစ်ဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများကို စနစ်တကျ ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ပေါင်းစပ်လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ရာသီဥတုဒဏ်ခံနိုင်ရည်ကို တည်ဆောက်ရန် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လုပ်ဆောင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ရေသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၏ အခန်းကဏ္ဍတိုင်းတွင် ပါဝင်သည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ လူပေါင်းနှစ်ဘီလီယံခန့်သည် ကောင်းစွာ စီမံခန့်ခွဲနိုင်သော သောက်သုံးရေဝန်ဆောင်မှုများ မရရှိကြချေ။ ထို့ပြင် ၃ ဒသမ ၆ ဘီလီယံသည် ဘေးကင်းလုံခြုံစွာ စီမံခန့်ခွဲနိုင်သော သန့်ရှင်းရေးဝန်ဆောင်မှုများ မရရှိကြသေးချေ။ ရေပေးဝေရေးနှင့် သန့်ရှင်းရေးဆိုင်ရာ လက်လှမ်းမီမှု ကွာဟချက်၊ တိုးပွားလာသောလူဦးရေ၊ မိုးရွာသွန်းမှု ပြောင်းလဲလာခြင်းနှင့် လေထုညစ်ညမ်းမှု၊ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှု ပပျောက်ရေးနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အကြီးမားဆုံး အန္တရာယ်များမှတစ်ခု ဖြစ်လာစေသည်။

စီးပွားရေးတိုးတက်မှုတွင် ရေသည် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ရေသည် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုတွင် အရေးပါလျက်ရှိရာ စဉ်ဆက်မပြတ် ထုတ်လုပ်ရေးအတွက် ရေထောက်ပံ့မှု လိုအပ်သည်။ စိုက်ပျိုးရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ဝင်ငွေနှင့် ချမ်းသာကြွယ်ဝမှုတို့တွင် ရေနှင့်ပတ်သက်သော ဆုံးရှုံးမှုများကြောင့် အချို့ဒေသများတွင် တိုးတက်မှုနှုန်းသည် ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဂျီဒီပီ၏ ၆ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ကျဆင်းသွားနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျှော့ချရေး ရည်မှန်းချက်များ အောင်မြင်ရန် ရေလုံလောက်စွာရရှိရေးသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။

ရေပေးဝေမှုနှင့် ရေရရှိနိုင်မှုတို့ကို ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ၏ သင့်လျော်သောနေရာတွင် တိုးချဲ့ရန် အရေးကြီးသည်။ ဤတွင် ရေသိုလှောင်ခြင်း၊ ရေပြန်လည်အသုံးပြုခြင်းတို့အတွက်

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ ရေကို မျှမျှ တတနှင့် ရေရှည်တည်တံ့စွာ မျှဝေသုံးစွဲနိုင်ရေးအတွက် အားလုံးပါဝင်သော ချဉ်းကပ်မှုလိုအပ်သည်။ ဤတွင် ရေသန့်နှင့် မိလ္လာဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် မလိုအပ်ဘဲ သေဆုံးသွားမှုများကို တားဆီးပေးပြီး လူတို့၏ ဘဝများကို ပြောင်းလဲသွားစေနိုင်သည်။ ဘေးကင်းစွာ စီမံခန့်ခွဲထားသော ရေ၊ မိလ္လာနှင့် တစ်ကိုယ်ရေ သန့်ရှင်းရေးဝန်ဆောင်မှုများသည် COVID-19 ကပ်ရောဂါကာလ၌ လူသားတို့၏ ကျန်းမာရေးအတွက် ကာကွယ်ခြင်းတွင် မရှိမဖြစ်လုပ်ဆောင်ရမည့်အပိုင်း ဖြစ်ခဲ့သည်။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုသည် မိုးရွာသွန်းမှုပြောင်းလဲခြင်းမှစပြီး ရေလွှမ်းမိုးမှုများ၊ မိုးခေါင်ရေရှားမှုဖြစ်စဉ်များနှင့် အတူ ရေရရှိနိုင်မှု၊ ရေကို မှီခိုနေရသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဂေဟစနစ်များအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည်။ ဥရောပသမဂ္ဂ (အီးယူ) တွင် ရေအရည်အသွေးနှင့် ရေပမာဏ စီမံခန့်ခွဲမှုနှစ်ခုလုံးကို အကျိုးဝင်သည့် ကောင်းမွန်စွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သော ရေစီမံခန့်ခွဲမှုမူဝါဒများ ရှိသည်။ ဤသို့ မူဝါဒများ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ဂေဟစနစ်အခြေခံသော လိုက်လျောညီထွေရှိမှုနှင့် သဘာဝအခြေခံဖြေရှင်းနည်းများနှင့် နီးကပ်စွာ ချိတ်ဆက်ထားသည်။ သဘာဝရေတိုင်းတာရေးကိရိယာများကိုလည်း ပံ့ပိုးထားသည်။ နိုင်ငံအလိုက် အစီရင်ခံထားသော အချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံ၍ ရေစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုကို ပုံမှန်အကဲဖြတ် ဆောင်ရွက်သည်။ ယင်းအကဲဖြတ်မှုများသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သော ရှုထောင့်များပါဝင်သည်။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုသည် ရာသီအလိုက် ရေရရှိမှုနှင့် နှစ်စဉ်ရေရရှိနိုင်မှုကို ပြောင်းလဲစေသည်။ ရေစီမံခန့်ခွဲမှုအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည်။ ရေစီးဆင်းမှုနည်းပါးခြင်းသည် ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေးဆောင်ရွက်မှုများနှင့် သန့်ရှင်းသော ရေအပေါ် မှီခိုနေသော ဂေဟစနစ်များအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည်။ ရေစီမံခန့်ခွဲမှုသည် စိုက်ပျိုးရေး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ စွမ်းအင်နှင့်

“ရေသန့်နှင့်မိလ္လာဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် မလိုအပ်ဘဲ သေဆုံးသွားမှုများကို တားဆီးပေးပြီး လူတို့၏ ဘဝများကို ပြောင်းလဲသွားစေနိုင်သည်။”

ဂေဟစနစ်များ အပါအဝင် အိမ်ထောင်စုများ၊ စီးပွားရေးကဏ္ဍများအတွက် လုံလောက်သော ရေအရည်အသွေးကို ရရှိစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ မြစ်များ၊ ရေကန်များ၊ မြေအောက်ရေများအပြင် ရေလွှမ်းမိုးသည့်ဧရိယာများ သို့မဟုတ် ရေစိမ့်ဝင်သည့်ဧရိယာများသည် ဂေဟစနစ်များ၊ သောက်သုံးရေရရှိရေးနှင့် ရေဆိုးစီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် အဓိကကျသော အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်သည်။

ဤတွင် ရေရှည်မတည်တံ့သော ရေစီမံခန့်ခွဲမှုသည် ဂေဟစနစ်များကို ထိခိုက်စေသော အကြောင်းခြင်းရာတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဥပမာ ရေရှည်မတည်တံ့သော ဆည်မြောင်းသည် မြေအောက်ရေများ လျော့နည်းလာခြင်း၊ စိုစွတ်သောမြေဆီလွှာနှင့် ကမ်းရိုးတန်းနေထိုင်မှု ပြောင်းလဲမှုများနှင့် ပင်လယ်ရေများ ဝင်ရောက်မှုတို့ကို ဦးတည်စေသည်။ ထို့ကြောင့် ကမ်းရိုးတန်းဒေသများတွင်လည်း သင့်လျော်သော ရေစီမံခန့်ခွဲမှုများရှိရမည် ဖြစ်သည်။ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ရေချိုကို ရေရှည်ရရှိရေး၊ ရေအသုံးပြုမှုကို စနစ်တကျအသုံးပြုရေး၊ ရေအရည်အသွေးကို ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ မိုးခေါင်ခြင်းနှင့် ရေလွှမ်းမိုးခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်စေသည့် ပြင်းထန်သော ရာသီဥတုအန္တရာယ်များ ကာကွယ်ရေးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လွန်စွာအရေးကြီးပေသည်။

ထို့ပြင် ရေထွက်ပစ္စည်းအားလုံးတွင် ကောင်းမွန်သော ဂေဟစနစ်အဆင့်အတန်းကို ရရှိခြင်းဖြင့် ရေနေပတ်ဝန်းကျင်၏ မြင့်မားသောအဆင့်ကို အခြေခံ၍ ရေရှည်တည်တံ့သော ရေစီမံခန့်ခွဲမှုကို ဆောင်ရွက်ကြသည်။

ရေကြီးခြင်းနှင့် ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင် မြင့်တက်လာခြင်းသည် ရေငန်နှင့် ရေအရင်းအမြစ်များကို ညစ်ညမ်းစေသည်။ ရေတွင်းများ၊ အိမ်သာများနှင့် ရေဆိုးသန့်စင်ခြင်းဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများကဲ့သို့သော ရေနှင့်သန့်ရှင်းရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ပျက်စီးစေသည်။ ထို့ကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ရေစီမံခန့်ခွဲမှုတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ရေစီမံခန့်ခွဲခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

စင်စစ် ရေစီမံခန့်ခွဲမှုသည် သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ အသက်နှင့် ဥစ္စာပစ္စည်းများ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှု အနည်းဆုံးဖြစ်ရန်နှင့် အကျိုးရှိစွာ အသုံးပြုနိုင်စေရန်အတွက် ရေအရင်းအမြစ်များကို ထိန်းချုပ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤတွင် ဆည်များနှင့် ကမ်းလွန်ရေများကို ကောင်းမွန်စွာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းသည် ရေလွှမ်းမိုးမှုကြောင့် ထိခိုက်မှုအန္တရာယ်ကို လျော့နည်းစေသည်။ ရေကို ချွေတာခြင်းသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းကို ကူညီပေးသည်။ ရေကိုချွေတာခြင်းသည် ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှုကို လျော့နည်းစေသည့် စွမ်းအင်ကို ထိန်းသိမ်းပေးသည်။

ဂေဟစနစ်ကို ထိန်းသိမ်းရာတွင် သန့်ရှင်းသော ရေကို ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ရေကို ထိန်းသိမ်းရန်လိုအပ်သည်။ ဆည်မြောင်းများသည်လည်း ရေစီမံခန့်ခွဲမှုတွင် အရေးပါသော နေရာမှ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ယခုအခါ ရေရှည်တည်တံ့သော ရေစီမံခန့်ခွဲမှုသည် အရေးကြီးလာပြီဖြစ်သည်။ အနာဂတ်တွင် ရေလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်စွမ်းကို မထိခိုက်စေဘဲ လက်ရှိအနေအထား၊ ဂေဟစနစ်၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသောနည်းလမ်းဖြင့် ရေကို စီမံခန့်ခွဲသုံးစွဲရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ရေသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အပေါများဆုံး သဘာဝသယံဇာတဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် မရေမတွက်နိုင်သော ဂေဟစနစ်

ဝန်ဆောင်မှုများ၏ အရင်းအမြစ်လည်း ဖြစ်သည်။ စက်မှုလုပ်ငန်း၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ အိမ်သုံးနှင့် အပန်းဖြေလှုပ်ရှားမှုများတွင်လည်း ရေသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။

ရေဆိုးသန့်စင်ခြင်းသည်လည်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် အရေးပါသည်။ ရေဆိုးသန့်စင်စက်ရုံများသည် လူသားတို့၏ အခြေခံအဆောက်အအုံများ အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် လူတို့၏လူနေမှု ဘဝနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်ပေးသည်။ လူနေမှုဘဝပုံစံ မထိခိုက်စေရန် မိလ္လာစနစ်နှင့် ရေသန့်စင်ခြင်းတို့သည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။

ရေစီမံခန့်ခွဲမှုကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် စိန်ခေါ်မှုများရှိနေဆဲ ဖြစ်သည်။ ရေအရင်းအမြစ်၊ အရည်အသွေး၊ ဖြန့်ဖြူးမှုနှင့် ခွဲဝေသုံးစွဲရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများစွာကို လွှမ်းခြုံထားသည်။ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် စီးပွားရေးပြဿနာများသည် ယင်းစိန်ခေါ်မှု များကို မီးမောင်းထိုးပြနေသည်။ လက်ရှိသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြဿနာများတွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၊ လေထုညစ်ညမ်းမှု၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးယိုယွင်းမှုနှင့် အရင်းအမြစ်လျော့နည်းလာခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ဂေဟစနစ် ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ကမ္ဘာကြီး ပူနွေးလာမှုတို့လည်း ပါဝင်သည်။

ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ရေအကျပ်အတည်းသည် စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ခြိမ်းခြောက်နေသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။ ယင်းအကျပ်အတည်းသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၊ လူဦးရေတိုးပွားမှုနှင့် လေထုညစ်ညမ်းမှု အပါအဝင် အကြောင်းရင်းများ ပေါင်းစပ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ရေနှင့်ပတ်သက်သော အန္တရာယ်များသည် ဆင်းရဲမွဲတေမှု လျော့ချရေးကိုလည်း ခြိမ်းခြောက် လျက်ရှိသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်အနေဖြင့် ရေရှားပါးမှုပြဿနာများ၊ ရေနှင့်ပတ်သက်သော စိန်ခေါ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် နိုင်ငံများအား ငွေကြေးများ ပံ့ပိုးထောက်ပံ့လျက် ရှိသည်။ ရေတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းသည် ကျန်းမာသောလူများ၊ စီးပွားရေးနှင့် ဂေဟစနစ်များကို ဖန်တီးရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် လူမှုအသိုက်အဝန်းများအတွက် ကမ္ဘာ့ဘဏ်အနေဖြင့် မြေအောက်ရေရရှိရေးနှင့် ရေထိန်းသိမ်းရေးကို ကူညီပံ့ပိုးလျက် ရှိသည်။ ရေရှည်တည်တံ့သော အနာဂတ်အတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးတွင် မရှိမဖြစ် အရေးပါသော ရေနှင့်ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအနေဖြင့် ရေစီမံချက်များ၊ မူဝါဒများ၊ ရည်မှန်းချက်များ ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ရေးသားလိုက်ရပါသည်။

မောင်မောင်မြင့်သိန်း (စက်မှုတက္ကသိုလ်)

လူအများနှင့်

ပြောဆိုရန်

“လူအများနှင့်
 ပြောပြစ်စွာဆက်ဆံနည်းကို သိရှိ၍
 ကျင့်သုံးမှသာလျှင်
 မိမိရည်ရွယ်ချက်နှင့်
 ဘဝတိုးတက်အောင်မြင်မှုကို
 ရကြမည် ဖြစ်ပေသည်။”

သမိုင်းစဉ်တစ်လျှောက် နိုင်ငံများ၏ ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲမှု၊ ခေတ်စနစ်များအဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲမှုတွင် နိုင်ငံရေးအင်အားစု အားကောင်းခြင်းသည် အရေးကြီးကြောင်း တွေ့ရသည်။ နိုင်ငံရေးစွမ်းအားတွင် အင်အားနှစ်မျိုးရှိလေသည်။ စည်းရုံးရေးနည်းနှင့် စစ်ရေးနည်းတို့ ဖြစ်သည်။

- ၁။ Soft Power: စည်းရုံး၊ သိမ်းသွင်း၊ ဆွဲဆောင်ခြင်း ပါဝါအပျော့နည်း။
- ၂။ Hard Power: စစ်ရေးနည်း၊ အင်အားအသုံးပြု အနိုင်ယူနည်း၊ ပါဝါအမာနည်း။ နောက်ထပ်တစ်မျိုးတိုးလာခဲ့သည် -
- ၃။ Smart Power: သစ်လွင်ခေတ်မီသော ပါဝါနည်း။

နှစ်ဖက်ရင်ဆိုင် အားပြိုင်ကြရင်းပင် အမေရိကန်က ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် ဆိုဗီယက် ပြည်ထောင်စုအား အနိုင်ယူ၍ စစ်အေးတိုက်ပွဲ အဆုံးသတ်သွားနိုင်သည်မှာ သတင်းမီဒီယာ လွှမ်းမိုးမှု၊ မိုင်းတိုက်ဖြိုခွဲလိုက်ခြင်းနည်းအားဖြင့် အသုံးချခဲ့ခြင်း ဖြစ်၏။ မျက်မှောက်ခေတ် တွင် အွန်လိုင်းမီဒီယာ တွင်ကျယ်စွာ အသုံးပြုနေချိန်ဖြစ်၍ မိမိတို့သည်လည်း ဤနည်းလမ်း များအားလုံးကို သိရှိတတ်ကျွမ်းသင့်ကြပေသည်။

လူအများနှင့်ဆက်ဆံသည်ဖြစ်စေ၊ လူတစ်ဦးချင်းစီနှင့် ထိတွေ့ရသည်ဖြစ်စေ နိုင်ငံ ဝန်ထမ်း၊ ကုမ္ပဏီဝန်ထမ်း၊ ပါတီစည်းရုံးရေးမှူး စသည်တို့သည် လူအများနှင့် ပြေပြစ်စွာ ဆက်ဆံနည်းကို သိရှိ၍ ကျင့်သုံးမှသာလျှင် မိမိရည်ရွယ်ချက်နှင့် ဘဝတိုးတက်အောင်မြင် မှုကို ရကြမည် ဖြစ်ပေသည်။

မည်သည့်လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ အယူအဆ၊ ပါတီမူဝါဒ၊ ကျား၊ မ၊ အသက်အရွယ်၊ မြို့နှင့် တောရွာနေထိုင်ရာဒေသ၊ တောင်ပေါ်မြေပြန့်၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအလုပ် စသည်တို့ မည်သို့ပင် ကွဲပြားခြားနားကြစေကာမူ ကျွန်ုပ်တို့မှာ မတူတာလည်း ရှိမည်၊ တူတာလည်း ရှိကြမည်။ ဤအချက်ကို အလေးထား၍ စဉ်းစားတတ်ရပါမည်။

ကျွန်ုပ်တို့မှာ ဤနိုင်ငံသားများသာ ဖြစ်ကြသည့်အလျောက် နိုင်ငံသားတစ်ယောက် မှာ လုပ်ဆောင်ရမည့်တာဝန်များ၊ ကျေပွန်ရမည့်ဝတ္တရားများကိုကား မဖြစ်မနေ လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ကြရပေလိမ့်မည်။ ဥပမာ -

- ၁။ လွတ်လပ်ရေးနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာကာကွယ်ရေး၊
- ၂။ နယ်မြေတည်တံ့ခိုင်မြဲရေး၊
- ၃။ တိုင်းရင်းသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေး၊
- ၄။ ပြည်ထောင်စုမပြိုကွဲရေး၊
- ၅။ အေးချမ်းသာယာရေး၊ လုံခြုံရေး၊
- ၆။ ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊
- ၇။ ပြည်သူတို့၏ လူနေမှုဘဝ မြင့်မားရေး စသည် စသည် ...။

ပကတိအမှန်တရားကို ပွင့်လင်းစွာ ဖော်ပြရလျှင် ဆယ်စုနှစ်အနည်းငယ်အတွင်း တွင် အိမ်နီးချင်းဘေးနိုင်ငံများသည် မိမိတို့နိုင်ငံထက် စိုက်ပျိုး၊ စက်မှု၊ ကုန်ထုတ်၊ ကုန်သွယ်၊ ဝန်ဆောင်မှုများ ပိုမိုတိုးတက်ကောင်းမွန်သွားကြသည်ကို မြင်တွေ့ကြရသည်။ မိမိတို့ အဆင့် နိမ့်ကျမကျန်ရစ်ခဲ့ရအောင် စည်းလုံးညီညွတ်စွာ နိုင်ငံတော်၏ တစ်ခုတည်းသော အလံတော်

အောက်ဝယ် ကြိုးစားလုပ်ဆောင်ကြရပေလိမ့်မည်။

လူတစ်ယောက် အစွမ်းကုန် အလုပ်လုပ်လာ အောင် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည့် နည်းလမ်းများမှာ ထိုသူအား စိတ်ဝင်စားစွာ အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ချီးကျူးခြင်းနှင့် အားပေးအားမြှောက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ အဆင့်ဆင့်သော ဝန်ထမ်းတိုင်းကို လုပ်ချင်ကိုင်ချင် စိတ် ထက်သန်တက်ကြွနေရန် ဆွဲဆောင်နိုင်ရမည်။ လုပ်ငန်းခွင်မှာ ကျွမ်းကျင်ထိရောက်စွာ လုပ်တတ်ကိုင် တတ်ရှိရန် သင်ကြားလေ့ကျင့်နေရမည်။ မည်သို့ ဆွဲဆောင်ရမည်နည်း။

“လူတစ်ယောက် အစွမ်းကုန် အလုပ် လုပ်လာအောင် ဆောင်ရွက် ပေးနိုင်သည့် နည်းလမ်းများမှာ ထိုသူအား စိတ်ဝင်စားစွာ အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ချီးကျူးခြင်းနှင့် အားပေး အားမြှောက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။”

- ၁။ အသိအမှတ်ပြုပေးပါ။ ဂရုစိုက်တာ ခံချင် ကြပါ၏။
- ၂။ ချီးကျူးပါ။ စိတ်လိုလက်ရ ချီးကျူးပါ။
- ၃။ အားပေးပါ။ စိတ်ပါလက်ပါထိတွေ့အားပေး ပါ။
- ၄။ လေးစားခင်မင်မှုကို ပြပါ။ ရင်းနှီးဆက်နွယ် မှု အရေးပါ၏။
- ၅။ ခေါ်လျှင် လာချင်အောင် ခေါ်တတ်ပါစေ။
- ၆။ ခိုင်းလျှင် လုပ်ချင်အောင် ခိုင်းတတ်ပါစေ။
- ၇။ တောင်းလျှင် ပေးချင်အောင် (အကြည် အသာ) တောင်းပါ။
- ၈။ ရောင်းလျှင် ဝယ်ချင်အောင် ရောင်းတတ် ပါစေ။
- ၉။ ခေါင်းဆောင်သူက စံနမူနာပြုလျက် ဦးဆောင်ပါလေ။

(ငါပြောသလိုလုပ်၊ ငါလုပ်သလို မလုပ်နဲ့ဟု ဆိုလျှင် ဘယ်သူကမှ လေးစားလိုက်နာ စိတ်ပါမည် မဟုတ်။)

လွန်ခဲ့သော နှစ် ၁၀၀ ကာလဆီမှာ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုတွင် တစ်လလျှင် ဒေါ်လာ ၂၀၀ လခ ရပါက လူတစ်ယောက် စားဝတ်နေရေး လုံလောက် လေသည်။ မိသားစု အနည်းငယ်ကိုပင် ဝလင်အောင် ကျွေးမွေးနိုင်သေး၏။ ထိုအခြေအနေ အချိန်ကာလတွင် လူတစ်ယောက်ကိုလုပ်ငန်းအလွန်ကြီးမားသောကုမ္ပဏီ ကြီးတစ်ခုက တစ်နှစ်စာ လခ တစ်သန်း ဒေါ်လာပေး၍

အလှအယက်ငှားခဲ့လေသည်။ သူ့အမည်မှာ ချားလ်ရွပ်ဇ်ဖြစ်၏။

မစ္စတာချားလ်ရွပ်ဇ်ကို ဤမျှလစာပေး၍ ငှားရမ်းသူမှာ ကမ္ဘာကျော် သံမဏိသုဋ္ဌေးကြီး အင်ဒရူးကာနက်ဂျီဖြစ်၏။ သံမဏိကုမ္ပဏီကြီးက ထိုကုမ္ပဏီ၏ ဥက္ကဋ္ဌ တာဝန် ရာထူးပေး၍ ငှားခဲ့ခြင်းပင်။ အမှန်တကယ်ဖြစ်ခဲ့ ရှိခဲ့သော သက်ရှိထင်ရှားပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ပါ၏။ မစ္စတာချားလ်ရွပ်ဇ်က ဘာတော်လို့ပါလိမ့်။ အင်ဂျင်နီယာလည်း မဟုတ်ပါ။ စီးပွားရေးပညာရှင်၊ ငွေစာရင်းကျွမ်းကျင်သူလည်း မဟုတ်ပါ။ ထိုခေတ်က မြို့တော်ဝန်၊ ဆီးနိတ်လွှတ်တော်အမတ်၊ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်လည်း ဘာမှမဟုတ်ပါ။ လူတကာထက် သူက ဘယ်အရာမှာများ သာနေလို့လဲ။ ဘာတော်တာလဲဆိုရလျှင် “လူအများနှင့် ပြေပြစ်စွာ ဆက်ဆံတတ်ခြင်း” အရာတွင် ဖြစ်လေသည်။

ထင်ရှားကျော်ကြားသော စာရေးဆရာတစ်ဦးက သံမဏိကုမ္ပဏီဥက္ကဋ္ဌဖြစ်နေသူ ချားလ်ရွပ်ဇ်ကို မေးဖူးသည်။ “လူတွေအများနဲ့ ပြေပြေလည်လည် ဘယ်လိုဆက်ဆံသလဲ”။

“ကျွန်တော်က ဝန်ထမ်းတွေ စိတ်ပါလက်ပါ အလုပ်လုပ်ချင်လာအောင် လုပ်ပေးနိုင် တဲ့ စွမ်းအားဟာ ကျွန်တော့်မှာ ပိုင်ဆိုင်သမျှ အရည်အချင်းတွေထဲမှာ အကောင်းဆုံးပဲ ထင်ပါတယ်”။

လူတစ်ယောက် အစွမ်းကုန်အလုပ်လုပ်လာအောင် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်တဲ့ နည်းလမ်းမှာ (၁) အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ (၂) ချီးကျူးခြင်းနဲ့ (၃) အားပေးခြင်းတို့ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ အထက် လူကြီးရဲ့ ကဲ့ရဲ့ခြင်းကို၊ အပြစ်တင်ခြင်းကို ဝန်ထမ်းတွေက စက်ဆုပ်ရွံ့မုန်းကြပါတယ်။ မကြိုက်ပါဘူး။ ဒါကြောင့် ဘယ်တော့မှ လူတွေကိုမဝေဖန်ပါဘူး။ အပြစ်မတင်ပါဘူး။ ကျွန်တော် သဘောကျတာတွေရင် စိတ်ပါလက်ပါ ချီးကျူးပါတယ်။ အားရပါးရထောက်ခံ အားပေးတယ်။”

ဒေါ်လာတစ်သန်းတန်သော နည်းနာပညာတစ်ရပ်ကို ယနေ့ စာဖတ်သူသည် ကံကောင်းထောက်မစွာ ဘဝတစ်ခုလုံးကို ပြောင်းပြန်လှန်၍ ပြောင်းလဲလိုက်ဘိသကဲ့သို့ လက်ဝယ်ပိုင်စွာ သိမြင်ရရှိလိုက်ပါပြီ။ နည်းနာနိဿယက များများစားစား မဟုတ်ပေ။

၁။ ပထမဦးဆုံး လူတွေအပေါ် ရှုမြင်ရာတွင် အပြုသဘောအမြင်ရှိရပေမည်။ မညစ်ပါနှင့်၊ မရစ်ပါနှင့်၊ မကျစ်ပါနှင့်။ သူတစ်ပါး အားနည်းချက်၊ အပြစ်၊ ချွတ်ယွင်းချက်ကို မရှာပါနှင့်။ မနှိမ်ပါနှင့်။ လူရှေ့သူရှေ့ မဆူပါနှင့်။ မေတ္တာရှေ့ထား၍ ကောင်းစေလိုသော သဘောထားနှင့် လူအများအပေါ် ဆက်ဆံပြုမူပါ။

၂။ အထက်လူဖြစ်စေ၊ အောက်လူဖြစ်စေ ဘယ်သူ့ကိုမှ အပြစ်တင်၊ ငြုစု၊ မုန်းတီး၊ အခဲမကျေ၊ ခံစားမှုမရှိပါလေနှင့်။ ခေါင်းထဲမှာ အမှိုက်တွေ ထည့်ထားပြီး အမှိုက်စော်သာ နံနေတတ်ပါသည်။ သန့်ရှင်းပစ်လိုက်ပါ။

၃။ အပြစ်တင်စကားသည် ဆိုးကျိုးကိုသာဖြစ်စေ၍ ဝန်ထမ်းအချင်းချင်းအပေါ် သာမက ကလေးသူငယ်မှအစ ခွေး၊ ကြောင်၊ ဆင်၊ မြင်း၊ ကျွဲ၊ နွား စသော တိရစ္ဆာန်များအားလုံးကိုပါ မငေါက်ပါလေနှင့်။ ဆူပူဆဲရေး မာန်မဲခြင်း မပြုပါနှင့်။ (ပြုသူက မိုက်မဲရာကျပါ၏)

၄။ စည်းကမ်းရှိပါ။ ကျင့်ဝတ်လိုက်နာပါ။ တာဝန်ကို လေးစားပါ။ လူတွေက ကိုယ်တိုင် ကသာ စည်းကမ်းမရှိချင် မရှိမည်။ စည်းကမ်းရှိသူကိုသာ သူက ရိုသေချင်သည်။ ကြိုက်သည်။ လိုက်နာချင်ပါသည်။ ခေါင်းဆောင်ကောင်းအနေနှင့် ကောင်းမွန်သော အရည်အသွေး လက္ခဏာများကို ရှေ့က စံနမူနာပြပါ။

၅။ လူတွေ ဘာကြိုက်ကြသလဲ။ လူတွေကြိုက်အောင်လုပ်ရန် -

- (က) လူတွေက စည်းကမ်းကောင်းသူ ကြိုက်၏။ ကောင်းပါ။
- (ခ) စည်းစနစ်ရှိသူကို လေးစား၏။ စည်းစနစ်ရှိပါ။
- (ဂ) အပြောအဆို ယဉ်ကျေးချိုသာခြင်း။
- (ဃ) အဝတ်အစားသပ်ရပ်သန့်ရှင်းခြင်း။
- (င) သူတစ်ပါးကို စာနာကြင်နာ နားလည်တတ်ခြင်း။
- (စ) သူတစ်ပါးကို ကူညီအားပေးတတ်ခြင်း။
- (ဆ) ပေးကမ်းထောက်ပံ့ရက်ရောခြင်း။
- (ဇ) သူတစ်ပါးကို လေးစားစွာ ဆက်ဆံခြင်း။
- (ဈ) ပြုံးရွှင်ကြည်လင်ခြင်း။
- (ည) အများအကျိုးကို ဆောင်ရွက်လိုစိတ်ရှိခြင်း။

၆။ လူတွေ ဘာမကြိုက်ဘူးလဲ။ ရှောင်ရပေမည်။

- (က) ဒေါသကြီးခြင်း၊ ရန်လိုခြင်း။
- (ခ) မောက်မာ၊ ရိုင်းစိုင်းခြင်း။
- (ဂ) လိမ်ညာ၊ လှည့်စားခြင်း။
- (ဃ) တစ်ကိုယ်ကောင်းဆန်ခြင်း။
- (င) အသေးအဖွဲ ဇီဇာကြောင်ခြင်း။
- (စ) အပြစ်ရှာ၊ အပြစ်တင်၊ အတင်းပြောခြင်း။
- (ဆ) သူများကို ချောက်တွန်း၊ ချောက်ချခြင်း။
- (ဇ) သူတစ်ပါးကောင်းစားမှု မနာလိုတတ်ခြင်း။
- (ဈ) အပျင်းထူ၊ အလုပ်မလေးစားခြင်း။
- (ည) မျက်နှာအောက်သိုး၊ စူပုပ်ခြင်း။

စာဖတ်သူလည်း အကြိမ်ကြိမ်ဖတ်ဖူး မှတ်ဖူးပြီးသား ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ် ၉၀ ကာလဆီက ဒေးလ်ကာနက်ဂျီရေးခဲ့ပြီး ဦးနု ဘာသာပြန်ခဲ့သော မိတ္တဗလ ဋီကာ ခေါ် How to Win Friends and Influence The People စာအုပ်ထဲမှ အနှစ်ချုပ်ကို တင်ပြပါရစေ။

၁။ လူတွေကို အမှန်တကယ် စိတ်ဝင်စားပါ။

(တစ်ဦးချင်း၏အကြိုက်၊ မကြိုက်တို့ကို စူးစမ်း၊ မှတ်သားထားပါ။ သူကြိုက်တာနှင့် ဆက်နွှယ်ပါ)

၂။ ပြုံးပါ။ ပြုံးခြင်း၏စွမ်းအားက ထက်ဝက်မက အောင်မြင်ချောမောစေပါသည်။

- ၃။ စကားပြောလျှင် နာမည်ခေါ်ပြီး ပြောဆိုပါ။ သူ့နာမည်ကို ကြားရလျှင် မည်သူ မဆို ကျေနပ်၏။
- ၄။ တစ်ဖက်သားစကားပြောနေစဉ်မှာ သေချာစွာ အာရုံစူးစိုက်၍ နားထောင်ပါ။ သူ့မျက်နှာကို ကြည့်နေပါ။ များများ သူပြောပါစေ။
- ၅။ တစ်ဖက်သား စိတ်ဝင်တစားရှိသော အကြောင်းအချက်ကို အစပျိုး၍ ဆက်လက် ပြောချင်အောင် ဆွဲဆောင်စည်းရုံးပါ။ ကောင်းသောနားထောင်သမားသည် အောင်မြင်ပါသည်။
- ၆။ စိတ်ရောကိုယ်ပါဖြင့် တစ်ဖက်လူကို သူ့ကိုယ်သူ အထင်ကြီးအောင် မြှောက်ပင့် ပေးပါ။
- ၇။ အပြစ်တင်စကား မပြောနှင့်။ ဘယ်သူမှ မကြိုက်။
- ၈။ မိတ်ဆွေဖွဲ့ဖို့ရာ မိမိက စတင်ချဉ်းကပ်ပါ။
- ၉။ သူတို့က မိမိအတွက် တစ်ခုခုလုပ်ပေးသောအခါ ချီးမွမ်းပါ။ အသိအမှတ်ပြုပါ။ ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပါ။

ဂန္ထဝင်အထက်ပါအချက်များမှာ နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်သော စကားကောင်း စကားမွန် အဖိုးတန်ရတနာများ ဖြစ်ကြသကဲ့သို့ အောက်ပါသဘောထားအမြင် (၆) ချက်၊ စကား (၆) ခွန်းသည်လည်း စာရေးသူ၏ လက်တွေ့ဘဝဝယ် နိုင်ငံရပ်ခြား သွားရောက် ခဲ့သော ခရီးစဉ်နှင့် နေခဲ့ရသောကာလအားလုံး လက်တွေ့ကျင့်သုံးသဖြင့် အဆင်ပြေ ချောမွေ့ အောင်မြင်စေပါသဖြင့် လက်ဆောင်ပါးလိုက်ပါရစေ။

- ၁။ We ဟုပြောပါ။ (Not I) ကျွန်ုပ်တို့ဟု ခံယူပါ။
- ၂။ Thank You. ကျေးဇူးတင်ပါတယ်။ များများပြောပါ။
- ၃။ If you please. ကျေးဇူးပြု၍ ကူညီပါ။ အကူအညီယူပါ။
- ၄။ What is your opinion? တိုင်တိုင်ပင်ပင် လုပ်ပါ။
- ၅။ You did a good job. မင်း တော်တယ်၊ ချီးကျူးပါ။
- ၆။ I think I made a mistake. ကျွန်တော် မှားသွားပါတယ်။ မှားလျှင် ဝန်ခံ အမှန်ပြုပြင်ပါ။

အသေးအဖွဲလေးများဟု ထင်စရာရှိပါသော်လည်း အံ့ဩလောက်အောင် ကြီးမား သော အောင်မြင်မှုများအတွက် လမ်းခင်းပေးနိုင်ပါသည်။ လက်တွေ့ကျင့်သုံးကြည့်စေလို သည်။ ထို့အတူပင် လူအများဆိုသည့်အတိုင်း ဤနိုင်ငံအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသား ၁၃၅ မျိုးအတွင်းတွင်လည်း အပြန်အလှန် တလေးတစား ပြေပြစ်စွာဆက်ဆံ မှုများကလည်း ပန်းခင်းသောလမ်းသဖွယ်ပင် ဖြစ်ပါပေတော့သတည်း။

တိုးတက်အောင်မြင်ပျော်ရွှင်ကြပါစေ။

ချစ်နိုင်(စိတ်ပညာ)

အသံအညွှန်းစာအုပ်အတွက် အကျဉ်းချုပ်

အသံအညွှန်းစာအုပ်အတွက် အကျဉ်းချုပ်

“သျှင်ဒိသာပါမောက္ခသည် သံတမန်ရေးရာတွင်
 လိမ္မာပါးနပ်၍ ဇွဲသတ္တိရှိသောကြောင့် ပုဂံပြည်တွင်
 နောက်ထပ် ကျရောက်တော့မည့်ဘေးအန္တရာယ်ကို
 ဖယ်ရှားနိုင်ခဲ့လေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း
 သျှင်ဒိသာပါမောက္ခဦးဆောင်သော ငြိမ်းချမ်းရေးသံအဖွဲ့၏
 အောင်မြင်မှုသည် မြန်မာ့စည်းရိုးတွင်သာမက
 နိုင်ငံရပ်ခြားထိတိုင် ထင်ရှားကျော်ကြားခဲ့ရပါတော့သည်။”

ပထမမြန်မာနိုင်ငံတော်ကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သော ပုဂံနေပြည်တော်ကြီး၏ အရှင်သခင် အနော်ရထာဘုရင်လက်ထက်မှစ၍ ကျစွာမင်းကြီးထိတိုင် နှစ်ပေါင်းနှစ်ရာကျော် ပုဂံမင်းအဆက်ဆက်တို့ဖြင့် တိုင်းရင်းသားမြန်မာလူမျိုးစုတို့သည် စည်ပင်ပြောကာ ငြိမ်းချမ်းသာယာစွာ နေထိုင်ခဲ့ကြ၏။

သို့ရာတွင် ကျစွာမင်းကြီး ကံကုန်တော်မူပြီးနောက် ဆက်ခံသော ပုဂံမင်းများသည် ရှေးပုဂံမင်းများကဲ့သို့ အရည်အချင်း မပြည့်ဝသည့်အပြင် အုပ်ချုပ်မှုအပိုင်းတွင် လစ်ဟင်း လာခဲ့ကြသည်။ ကျစွာမင်းကြီး၏ အရိုက်အရာထီးနန်းကို ဆက်ခံသော ဥဇနာမင်းဆိုလျှင် နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေးကို လျစ်လျူရှု၍ တောဆင်လိုက်ခြင်းဖြင့်သာ အချိန်ကုန်ခဲ့ပြီး ပြည်တွင်း ရေးရာ၊ ပြည်ပရေးရာတို့ကို များမတ်တို့နှင့် ပြီးစေသည်။ ထို့နောက် ဥဇနာမင်း တောလိုက်ရင်း ဆင်နင်း၍ အသက်ဆုံးပါးခဲ့ရာ နန်းရပ်ထီးဖြူ ဆက်ခံခဲ့သော သားတော်ငယ် နရသီဟပတေ့ လက်ထက်တွင်လည်း အုပ်ချုပ်ရေးထက် စည်းစိမ်ခံခြင်း၌သာ တပ်မက်မှု ပြင်းပြကာ နိုင်ငံအင်အားအခြေအနေမှာ များစွာ ကျဆင်းလျော့နည်းလာခဲ့ပေသည်။

နရသီဟပတေ့မင်း နန်းစံချိန်တွင် မွန်ဂိုဘုရင်ကူဗလိုင်ခန်သည် မြို့တော်ကို ကယ်ရာကိုရစ်မှ တရုတ်ပြည် ပီကင်းမြို့နေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ကာ တယ်တူမြို့တော်သစ်ကို တည်ထောင်လျက် ယွန်မင်းဆက်ကို ခိုင်မာစေခဲ့၏။ သူ၏ဩဇာခံ မဖြစ်သေးသော အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်၍ မွန်ဂိုအင်ပါယာ တိုးချဲ့ ကျယ်ပြန့်စေခဲ့ရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံကိုပါ အလွတ်မပေးခဲ့ပေ။

မွန်ဂိုဘုရင် ကူဗလိုင်ခန်သည် မြန်မာနိုင်ငံနယ်ခြားဒေသများကို ၁၂၇၇ ခုနှစ်တွင် နှစ်ကြိမ်တိုင် တိုက်ခိုက်မှု ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ငဆောင်ချမ်းနှင့် ကောင်းစင်၌ တစ်နှစ်ကြာမျှ တပ်စွဲကာ နေထိုင်ခဲ့ပြီး ၁၂၇၈ ခုနှစ် နွေရာသီကျမှ တပ်ခေါက်ပြန်သွားခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက် ခြောက်နှစ်ခန့်ကြာသောအခါ မွန်ဂိုတို့သည် ငဆောင်ချမ်းနှင့် ကောင်းစင်ကို တစ်ဖန် တိုက်ခိုက်ကျူးကျော်လာခဲ့ကြပြန်ရာ ၁၂၈၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၉ ရက်နေ့၌ ကောင်းစင် ကျခဲ့ရသည်။

ငဆောင်ချမ်းနှင့် ကောင်းစင်တိုက်ပွဲ၌ မြန်မာတို့အရေးနိမ့်ခဲ့သဖြင့် အညံ့ခံဝင်လာ လိမ့်မည်ဟု မွန်ဂိုနယ်ချဲ့တို့ မျှော်လင့်ခဲ့ဟန်တူ၏။ ထို့ကြောင့်လည်း မွန်ဂိုတို့သည် သံတမန် နှစ်ဦးကိုစေလွှတ်၍ မြန်မာတို့အညံ့ခံဝင်လာရန် ဆင့်ဆိုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာတို့က မည်သို့မျှပြန်ကြားခြင်းမရှိခဲ့သည့်အပြင် မြန်မာတပ်ဖွဲ့သည် ကောင်းစင်မှ ဧရာဝတီ မြစ်ကြောင်းအတိုင်း ဆုတ်ခွာလျက် တကောင်း(သင်းကွဲ)တွင် တပ်ချခဲ့သည်။ ဧရာဝတီ အတိုင်းဆင်းလာမည့် မွန်ဂိုတပ်ဖွဲ့ကို ခုခံတိုက်ခိုက်ရန် ပြင်ဆင်နေခဲ့ရာ ယန်ဂန်တေဂီ(န်) ဆိုသော မွန်ဂိုအကြံပေးအရာရှိကလည်း မြန်မာတို့ကို သိမ်းသွင်းရန်အတွက် ရဟန်းတော် တို့အား စေလွှတ်ဖျောင်းဖျ အညံ့ခံစေခဲ့သည်။

မည်သို့မျှ မြန်မာတို့ကို ပရိယာယ်အမျိုးမျိုးဖြင့် ဆွဲဆောင်သိမ်းသွင်း၍ မရနိုင်ကြောင်း မွန်ဂိုတို့ သိရှိခဲ့သောအခါ စစ်သည်အလုံးအရင်းနှင့် ရေကြောင်းအချက်အချာဒေသဖြစ်သော တကောင်းတွင် ခံတပ်ပြု၍ ခုခံခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် မွန်ဂိုတို့၏ စစ်သည်အင်အား အလုံး အရင်းဖြင့် ထိုးစစ်ဆင်တိုက်စစ်ကြောင့် ၁၂၈၄ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၅ ရက်နေ့တွင် တကောင်း

ကျခဲ့လေသည်။ မြန်မာတို့၏ လက်အောက်ခံဖြစ်သော ကန္တ(ကူး)မင်းသည် အညံ့ခံ ဝင်သွားခဲ့ပြန်၏။

ဤသို့ တစ်ဆင့်ချင်း ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်လာခဲ့သော မွန်ဂိုနယ်ချဲ့ကျူးကျော်မှု သည် ပုဂံနေပြည်တော်ထိတိုင် ဦးတည်နေခဲ့ပြီဖြစ်၍ နရသီဟပတေ့မင်းသည် ပြည်မြို့ အနောက်ဘက်လှည်းကျအရပ်သို့ စုန်ဆင်းရွှေ့ပြောင်းခဲ့ရလေတော့၏။ သို့သော် မွန်ဂို တပ်ကြီးသည် တကောင်းကိုအခြေပြု၍ မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းသာ သိမ်းပိုက်ထားနိုင်ခဲ့ပြီး ပုဂံမြို့ကြီးနှင့် မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းကိုမူ အုပ်စိုးသိမ်းပိုက်ခြင်း မပြုနိုင်သေးပေ။

မွန်ဂိုဘုရင်နှင့်လည်း စစ်ပြေငြိမ်းရန်ဆန္ဒရှိခဲ့၏။ ထိုအရေးကိစ္စကို အနန္တပိစည်နှင့် မဟာဗိုလ်တို့အား မွန်ဂိုတပ်၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် အစီအစဉ်များကိုစုံစမ်း၍ စစ်ပြေငြိမ်း ရေးအတွက် ကူဗလိုင်ခန်ဘုရင်ထံမှောက် သွားရောက်ဆောင်ရွက်ရန် စေလွှတ်ခဲ့သည်။

ခရစ်နှစ် ၁၂၅၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလနှင့် ဒီဇင်ဘာလအတွင်း စေလွှတ်ခဲ့သော အနန္တပိ စည်နှင့် မဟာဗိုလ်တို့သည် ပဏာမဆွေးနွေးပွဲတစ်ခုကို ပြုလုပ်ဖြစ်ခဲ့ပြီးနောက် နှစ်လကြာ လျှင် အနန္တပိစည်နှင့် မဟာဗိုလ်တို့သည် စစ်တပ်ဖွဲ့နှင့်တကွ ကောင်းစင်သို့လာရောက်ရန် သဘောတူကြလေသည်။ ထိုအချိန်ကျရောက်သော် မိုးနား-မိုင်းမောဒေသ တိုင်းမင်းကြီး ကလည်း မွန်ဂိုစစ်သည်များကို ဦးဆောင်လျက် ပျောင်တို့အဲန်အရပ်၌ကြိုဆို၍ ဆွေးနွေးမှု ပြုလုပ်ဦးမည်ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း သဘောတူကြသည်။ ကူဗလိုင်ခန်မင်းကြီးက ယင်းသို့ စေ့စပ်မှုကို သဘောတူညီကြောင်း အမိန့်တော်ကို ရှေးဦးစွာ ချမှတ်ပါလျှင် မြန်မာတို့ဘက် မှလည်း ရာထူးကြီးမြင့်သည် အရာရှိတစ်ဦးကို တရုတ်နိုင်ငံသို့စေလွှတ်ပါမည်ဟု အနန္တပိ စည်က အဆိုပြုခဲ့လေသည်။

အနန္တပိစည်နှင့် မဟာဗိုလ်တို့သည် မွန်ဂိုတို့နှင့် ထပ်မံဆွေးနွေးရန် ချိန်းချက်ထား ခဲ့သည့်နေ့ရက် ရောက်ခါနီးတွင် မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းကို စစ်ဆင်ရန် မွန်ဂိုစစ်သည်များ တကောင်း၌တပ်စွဲနေသော သတင်းနှင့်အတူပါလာပြီး တကောင်းမှာ သီတင်းသုံးနေသည့် သတင်းအား ကြားသိခဲ့ရလေ၏။ ဤသို့ ပြဿနာတစ်ခုတိုးပွားလာသဖြင့် အနန္တပိစည်နှင့် မဟာဗိုလ်တို့သည် မိမိတို့နှစ်ဦးသာသွားရလျှင် တာဝန်ကို ပိုင်နိုင်စွာထမ်းဆောင်နိုင်မည် မဟုတ်၊ မွန်ဂိုအာဏာပိုင်တို့နှင့် စစ်ရေးကြောင်းသာမက သာသနာရေးအကြောင်းကိုပါ ဆွေးနွေးနိုင်သူ၊ အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သူအဖြစ် မင်းဆရာ သျှင်ဒိသာပါမောက္ခ ဆရာတော် အား စေလွှတ်မှ ပိုမိုသင့်တော်မည်ဖြစ်ကြောင်း မင်းကြီးနရသီဟပတေ့ဘုရင်ကို လျှောက် တင်ခဲ့ကြ၏။ ဤသို့ဖြင့် သျှင်ဒိသာပါမောက္ခသည် မွန်ဂိုတို့နှင့်တရားဝင် စေ့စပ်ဆွေးနွေး မည့် အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ဖြစ်လာခဲ့တော့၏။

သျှင်ဒိသာပါမောက္ခ၏ စွမ်းရည်

သျှင်ဒိသာပါမောက္ခသည် မင်းခွေးချေးဟုလည်းကောင်း၊ တရုတ်ပြေးမင်းဟူ၍ လည်းကောင်း ရာဇဝင်သမိုင်း၌ ထင်ရှားခဲ့သူ နရသီဟပတေ့မင်းလက်ထက်တွင် အသက် ၆၀ ကျော်မှ ရဟန်းပြုသော “ဦးကျည်ပွေ”ခေါ်သည့် သာသနာဝင် ကျမ်းအစောင်စောင်၌ မှတ်တမ်းတင်လောက်အောင် ထက်မြက်ထူးခြားခဲ့သော ဆရာတော်မထေရ်ကြီးတစ်ပါး

ဖြစ်သည်။

ထိုဆရာတော်မထေရ်ကြီး၏အကြောင်းကိုဘကြီးတော်ဘုရားလက်ထက်မင်းတိုင်ပင် အမတ်ကြီး မဟာဓမ္မသင်္ကြံခေါ် သာသနာပိုင်လူထွက် မောင်းထောင်ဆရာကြီးရေးသား သော သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း၌ “ပုဂံပြည်တွင် နရသီဟပတေ့မင်း လက်ထက် ခြောက်ဆယ်ကျော်အရွယ်မှ ရဟန်းပြုသော ရဟန်းကြီးတစ်ဦးသည် စာပေသင်ရန် ကံ့ကူဆန် ခံမည်ဟု မင်းအိမ်သို့ဝင်လေသော် အကြောင်းကိုမေး၍ စာပေသင်ရန် ကံ့ကူဆန်ခံကြောင်း ကို ပြောသည်တွင် ကျည်ပွေ့အတက်ပေါက်မှ စာပေတတ်တော့မည်ဟု မင်းက ဆိုလိုက် သည်နှင့် တစ်နေ့လျှင် ဒန်ပူခန့်မျှတတ်၍ သဒ္ဒါကစလျက် စာပေကျမ်းဂန်သင်သည်။ မကြာမြင့်မီပင် ကျမ်းဂန် တတ်မြောက်လေ၏။ ကျည်ပွေ့ကို သစ်ခက်သစ်ညွှန့်စီး၍ မင်းအိမ် သို့ ဝင်ပြန်လေသည်တွင် အကြောင်းကိုမေးသော် ကျည်ပွေ့အတက်ပေါက်၍ ဝင်လာ ကြောင်းကို ပြောဆိုသောကြောင့် စာပေကျမ်းဂန်တတ်မြောက်ပြီဟု ဆိုလိုသည်။ မြောက် ကျောင်းသား၊ ကျမ်းတတ်သံဃာများကို မေးမြန်းစုံစမ်းစေ အမိန့်တော်ရှိ၍ မေးမြန်းစုံစမ်း ကြရသည်။ မေးမြန်းတိုင်း ဖြေပြောနိုင်သည်။ ငါ့ရှင်တို့ ငါ့ကို မေးမြန်းလှလေပြီ။ ငါတစ်လှည့် မေးမြန်းပါဦးမည်ဟု ခွင့်ပန်၍ အညသမန်းစေတသိက်၌ အည၏အပဒါန်ကိုခံပါကုန်ဟု ရဟန်းကြီးက မေးမြန်းသည်ကို မြောက်ကျောင်းသား သံဃာများက အပဒါန်မခံတည့်နိုင် ရှိသည်။

ထိုအကြောင်းကို နရသီဟပတေ့မင်းကြီးကြား၍ ထိုရဟန်းကြီးကို “ဒိသာပါမောက္ခ” ဟူသော တံဆိပ်နာမံနှင့် ဆရာပြု၍ ကိုးကွယ်လေသည်ဟု ယခုထက်တိုင် ဆရာစဉ်ဆက် ဥဒါန်းစဉ်ရှည် ပြောဆိုကြသည်ဟု တခမ်းတနား ဖော်ပြထားခြင်းအား လေ့လာတွေ့ရှိရ ပေသည်။ အသက်အရွယ် ခြောက်ဆယ်ကျော်ရောက်မှ ပညာသင်ရန် အားထုတ်ခဲ့သော ရဟန်းအိုကြီးကို ကျည်ပွေ့များ အတက်အညွန့်ပေါက်လေ့မရှိကြောင်းဖြင့် ဘုရင်က ရယ် သွမ်းသွေးစကားဆိုခဲ့ခြင်းအား ပညာလိုအိုသည်မရှိဟူသော သာဓကကိုပြု၍ ပညာသင်ကြား တတ်မြောက်လေသော် ကျည်ပွေ့မှ အတက်ပေါက်ဟု ဘုရင်ထံသို့ လာရောက်မိန့်ကြားခဲ့၏။ နရသီဟပတေ့မင်းသည် သူပျက်ရယ်ပြု ရယ်သွမ်းသွေးခဲ့ခြင်းအတွက် တောင်းပန်ခဲ့သည့် အပြင် သဒ္ဒါကြည်ညိုစိတ်ပွားကာ “ဒိသာပါမောက္ခ” ဘွဲ့အမည်ဖြင့် ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်ခဲ့ လေတော့သည်။

ဒိသာပါမောက္ခဘွဲ့အမည်နှင့်ထိုက်တန်စွာ သာသနာ့အကျိုးသာမက နိုင်ငံအကျိုး ကိုပါ သယ်ပိုးထမ်းရွက်ခဲ့သည်မှာ အံ့မခန်းလောက်ဖွယ် အာဇာနည်ရဟန်းတစ်ပါးဖြစ် ကြောင်း တရုတ်-မြန်မာ ငြိမ်းချမ်းရေးသံတမန်ဆောင်ရွက်ချက်များက မြန်မာ့ရာဇဝင်မျှမက တိုင်းတစ်ပါး ရာဇဝင်မှတ်တမ်းများ၌ပင် အထူးအလေးထား ရေးသားခဲ့ခြင်းကို လေ့လာ မှတ်သားမိရပေသည်။

သံတမန်သျှင်ဒိသာပါမောက္ခ၏ ခရီးကြမ်း

မွန်ဂိုတပ်စွဲထားသော တကောင်းသို့ ဆရာတော် ဒိသာပါမောက္ခ သံတမန်အဖွဲ့ ရောက်သွားလျှင် ပုဂံပြည့်ရှင် နရသီဟပတေ့၏ သဝဏ်လွှာကို ပေးအပ်ခဲ့သည်။

“ မွန်ဂိုအာဏာပိုင်
 တို့က
 သျှင်ဒီသာပါမောက္ခတို့
 သံအဖွဲ့ကို
 အလျင်အမြန်
 စေလွှတ်ခဲ့သလို
 ဖော်ရွေကောင်းမွန်စွာ
 ဆက်ဆံ
 ခဲ့ကြလေသည်။
 မွန်ဂိုဘုရင် နန်းစံရာ
 ပီကင်းမြို့တော်သို့
 ခရီးဆက်နိုင်ရန်
 အတွက်လည်း
 လိုအပ်သမျှ
 စီစဉ်ဆောင်ရွက်
 ပေးခဲ့ကြပေသည်။ ”

သို့ရာတွင် သျှင်ဒီသာပါမောက္ခပေးသော သဝဏ်လွှာကို အသိအမှတ်မပြုဘဲ ပုဂံဘုရင်စေလွှတ် သည့် သံတမန်မဟုတ်ဟု ငြင်းဆိုကာ ဖမ်းဆီးခဲ့လေ သည်။ မြန်မာ့သံတမန်အဖွဲ့ ဖမ်းဆီးခံရသောသတင်း ကို ပြည်၌ခိုလှုံနေထိုင်သည့် ဘုရင်နရသီဟပတေ့မှာ တကောင်းရှိ မွန်ဂိုအာဏာပိုင်တို့ထံ သဝဏ်လွှာတစ်ခု ကို ထပ်ဆင့်၍ အလျင်အမြန်ပေးပို့ခဲ့သည်။ တကောင်း၌ ဖမ်းဆီးထားသော သံအဖွဲ့သည် မိမိစေလွှတ်ခဲ့သည့် သံအဖွဲ့ဖြစ်၍ နိုင်ငံကို အုပ်စိုးသူမင်းတို့ကား သံတမန် တို့ကို မချုပ်နှောင်ရာဟု ပါရှိခဲ့လေသည်။

မွန်ဂိုအာဏာပိုင်တို့သည် မိမိတို့၏နိုင်ငံကို အယဉ်ကျေးဆုံးသော ကမ္ဘာ့အင်အားကြီး နိုင်ငံတစ်ခု အဖြစ် ဂုဏ်ယူခဲ့ကြသည့်အလျောက် ပုဂံပြည်ရှင် နရသီဟပတေ့မင်း၏ သဝဏ်လွှာကို လက်ခံရရှိလျှင် မိမိတို့သည် ယဉ်ကျေးသောနိုင်ငံတို့၏ အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ ဆက်သွယ်ရေးအစဉ်အလာအား ဖောက်ဖျက် မိရာရောက်နေပြီဖြစ်ကြောင်း သတိဝင်လာကြ၏။

ထို့ကြောင့် မွန်ဂိုအာဏာပိုင်တို့က သျှင်ဒီသာ ပါမောက္ခတို့ သံအဖွဲ့ကို အလျင်အမြန် စေလွှတ်ခဲ့သလို ဖော်ရွေကောင်းမွန်စွာ ဆက်ဆံခဲ့ကြလေသည်။ မွန်ဂို ဘုရင်နန်းစံရာ ပီကင်းမြို့တော်သို့ ခရီးဆက်နိုင်ရန် အတွက်လည်း လိုအပ်သမျှ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ကြပေ သည်။

မွန်ဂိုဘုရင်သည် တကောင်းသို့ နှစ်သောင်းခန့် ရှိ မွန်ဂိုတပ်ကြီးကို ထပ်မံစေလွှတ်ခဲ့ရာတွင် မဟာထေရ် ကြီးများ၊ ရဟန်းသံဃာတော်များကိုပါ ပုဂံ၌သာသနာပြု ရန် မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်းမှာ အုပ်ချုပ်ရေးဌာန ဖွင့်လှစ်ရေးအတွက် စေလွှတ်ခဲ့ခြင်းအား မြန်မာ သံအဖွဲ့က တွေ့ဆုံခဲ့ရသည်။ သျှင်ဒီသာပါမောက္ခနှင့် သံအဖွဲ့ဝင်တို့ကို ကြိုဆိုဧည့်ဝတ်ပြုကာ လက်ဆောင် ပစ္စည်းများလည်း ပေးလှူခဲ့ကြလေသည်။ ပြီးလျှင် ကူဗလိုင်ခန်မင်းကြီးနှင့် ဆုံတွေ့သော် “မွန်ဂိုသာသနာပြု ရဟန်းတော်များကိုယ်စား ပုဂံသို့မသွားလိုပါ။ မိမိတို့ အနေဖြင့် ပုဂံတွင် သာသနာမပြုရလေအောင် ခန့် မင်းကြီးအား ပန်ကြားပေးပါ”ဟု သျှင်သာပါမောက္ခကို

မေတ္တာရပ်ခံခဲ့ကြသည်။ ဆရာတော်ကလည်း ကတိပြုကာ ခရီးဆက်ခဲ့ကြလေ၏။ သျှင် ဒိသာပါမောက္ခသံအဖွဲ့သည် တကောင်းမှတစ်ဆင့် တောတောင်လျှိုမြောင် များပြားလှသော ယူနန်ကုန်းပြင်မြင့်ကို ဖြတ်ကျော်လျက် ခရီးဆက်ခဲ့ကြလေသည်။ ခွန်မင်းမြို့အနီး ယဆင်သို့ ရောက်ကြသောအခါ ဝါဝင်နေပြီဖြစ်၍ သျှင်ဒိသာပါမောက္ခသည် ဝါဆိုတော်မူခဲ့သည်။ ခရီးလမ်းတစ်လျှောက်တွင် ပင်ပန်းဆင်းရဲစွာဖြင့် နိုင်ငံပြင်ပသို့ ရောက်နေချိန်ဖြစ်သော် လည်း ရဟန်းတို့၏ ဝိနည်းသိက္ခာကို အပျက်မခံခဲ့ပေ။

သီတင်းကျွတ်ပြီး တန်ဆောင်မုန်းလအခါတွင် တောင်တန်းကိုကျော် လျှိုမြောင်ကို ဖြတ်၍ မြေပြန့်ခရီးဆီသို့ ငွေနှင်းမြူတို့ လွှမ်းခြုံစ၊ လနတ်တော်သို့တိုင် ခရီးကြမ်းနှင့်ခဲ့ သော်လည်း မွန်ဂိုဘုရင် နန်းစိုက်ရာ ပီကင်းမြို့တော်ဆီ မရောက်နိုင်သေး။ ဆောင်းရာသီ၏ ဆီးနှင်းများထူထပ်၍ ရိုးတွင်းချဉ်ဆီထိတိုင် ချမ်းစိမ့်လှသော အအေးဆုံး ပြာသိုလကျမှပင် ပီကင်းမြို့တော်သို့ ဆိုက်ဆိုက်မြိုက်မြိုက် ရောက်ခဲ့ကြပေတော့၏။

မြန်မာသံတမန်ခေါင်းဆောင် သျှင်ဒိသာပါမောက္ခသံအဖွဲ့ကို မွန်ဂိုဘုရင် ကူဗလိုင်ခန် က ပျူငှာစွာကြိုဆိုခဲ့ကြသည်။ နှစ်ပြည်ထောင်၏ ပြည်ရေးပြည်ရာကိစ္စရပ်များကို ကြည်ဖြူ လက်ခံစွာ အပြန်အလှန် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ပထမဦးစွာ မြန်မာသံတမန်အဖွဲ့ ခေါင်းဆောင် သျှင်ဒိသာပါမောက္ခက မြန်မာနိုင်ငံတွင်ရောက်ရှိနေကြသော မွန်ဂိုစစ်သည်နှင့် ရဟန်းတော်များအရေးကိစ္စအတွက် “ဘုရင်မင်းမြတ်၊ နှစ်သောင်းတပ်ကြီးနှင့် ရဟန်းတော် များကို အဘယ်ရည်ရွယ်ချက် ဖြင့် တကောင်းသို့ စေလွှတ်ထားဘိသနည်း၊ ဘုရင်၏စစ်သည် များက မြန်မာနိုင်ငံတွင်းဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့သောကြောင့် တိုင်းသူပြည်သား သတ္တဝါအများ သေကျေပျက်စီး၍ ဆင်းရဲဒုက္ခကြီးစွာရောက်ခဲ့ကြပြီ။ ယခုတစ်ဖန် ဤစစ်သည်တို့ကို ချီတက်တိုက်ခိုက်စေဦးမည် ဆိုလျှင် မည်သို့ရှိအံ့နည်း”ဟု မိန့်ကြားဆွေးနွေးခဲ့ရာ မွန်ဂိုဘုရင် ကူဗလိုင်ခန်ကလည်း သူ၏ စစ်သည် နှစ်သောင်းတပ်ကြီးနှင့် ရဟန်းတော်တို့ကို မြန်မာပြည် သို့ စေလွှတ်ခဲ့ခြင်းအကြောင်းအရင်းကို အောက်ပါအတိုင်း ပြန်လည်၍ သူ၏ရည်ရွယ်ချက် အား ဖြေရှင်းပြောဆိုခဲ့လေသည် -

“ပဏ္ဍိတ၊ ဤနှစ်သောင်းတပ်နှင့် ရဟန်းတော်တို့ကို သတ္တဝါတို့အား တိုက်ခိုက်နှိပ်စက် သတ်ဖြတ်ညှဉ်းပန်းရန် စေလွှတ်ခြင်းမဟုတ်၊ ငြိမ်းချမ်းမှုနှင့် သာသနာပြုရေးအတွက် စေလွှတ်ခြင်းဖြစ်သည်”

ငြိမ်းချမ်းမှုနှင့်သာသနာပြုရေးကို ရှေ့တန်းတင်၍ ပြောလာသော မွန်ဂိုဘုရင်၏ စကားအားကြားလျှင် သျှင်ဒိသာပါမောက္ခသည် အခွင့်ကောင်းကို လက်လွှတ်မခံဘဲ သိမ်းသွင်း စကားပြန်ဆိုခဲ့၏။

“ဘုရင်မင်းမြတ်၏စကားသည် သင့်မြတ်လှ၏။ ဘုရင်မင်းမြတ် အပ်နှင်းလိုက်သော တာဝန်တို့ကို ထမ်းဆောင်နိုင်ရန်မှာ ဤနှစ်သောင်းတပ်နှင့် ရဟန်းတော်တို့အဖို့ စားရေ ရိက္ခာရှိရန် လိုအပ်သည်မဟုတ်ပါလော။ ယခင်က ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့သဖြင့် ပြည်တွင်း ရေး ပျက်ခဲ့ပြီ။ ကောက်ပဲသီးနှံတို့လည်း ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ တောင်သူလယ်သမားတို့လည်း ဘေးမဲ့ရာသို့ ထွက်ပြေးခဲ့ကြပြီ။ ထို့ကြောင့် ကောက်ပဲသီးနှံ မစိုက်ပျိုးစွဲကြသေး။ ဘုရင် မင်းမြတ် ... စပါးသည် တိုင်းပြည်စီးပွားရေး၏ အခြေအမြစ်မဟုတ်ပါလော။ စပါးမရ၍

ထန်းပင်မှ စားသုံးနိုင်သော အစိတ်အပိုင်းများကို စဉ်း၍စားကြရလျှင် ရဟန်းတော်နှင့် စစ်သည်တို့သည် ဝမ်းနာကာ သေဆုံးကုန်ကြမည် မဟုတ်ပါလော”

သျှင်ဒိသာပါမောက္ခသည် မိမိ၏အကြောင်းအကျိုးပြစ်ကားကိုကြား၍ မွန်ဂိုဘုရင် ကူဗလိုင်ခန်မှာ ခေတ္တမျှငိုင်တွေသွားခြင်းအား ရိပ်စားမိလိုက်သည်။ ထို့ကြောင့် သျှင် ဒိသာပါမောက္ခက ဆက်လက်၍ မိန့်ကြားခဲ့ပြန်လေသည်။

“သာသနာပြုရန် မင်းမြတ်တာဝန်ပေးလိုက်သော ရဟန်းတော်တို့အချို့မှာ ပျံလွန် တော်မူခဲ့ကြပြီး အချို့ကား ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်သွားခဲ့ကြလေပြီ။ ကြွင်းကျန်နေသေးသော ရဟန်းတို့မှာလည်း ပုဂံသို့ မကြွဝံ့ကြ၊ မကြွမနေရဆိုပါလျှင် ပုဂံသို့ကြွမည့်အစား တောသို့ ခိုဝင်ကာ အသေသာခံကြမည်။ ထို့ကြောင့် ပုဂံတွင်သာသနာမပြုရအောင် ဘုရင်မင်းမြတ် အား ပန်ကြားပေးရန်ပင် မှာကြားလိုက်ကြသေး၏။ ဤအခြေအနေမျိုးတွင် အဘယ်ကဲ့သို့ သာသနာပြုနိုင်အံ့နည်း”

အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို မြင်တွေ့ကြားသိခဲ့ရသမျှတို့အား ခြံ့ငုံ၍ သျှင်ဒိသာ ပါမောက္ခက တင်ပြပြောကြားခဲ့ပြီး မိမိလာရင်းကိစ္စအား သွယ်ဝိုက်စွာ အကိုးအကားများဖြင့် မိန့်ဆိုခဲ့၏။

“ဘုရင်မင်းမြတ်ဆောင်ရွက်နေသည်မှာ အောင်မြင်လိုသောကြောင့် မဟုတ်ပါလော။ ပုံဆောင်ပါအံ့။ ဥယျာဉ်စိုက်သော ယောက်ျားသည် ရေလောင်း၍ အပင်ကိုကြီးစေ၏။ အညွန့်ကို မဆိတ်ယောင်တကား။ အပင်ကြီး၍ အသီးသီးသောအခါ အသီးကို စားသုံး၏။ ထိုနည်းတူပင် ပုဂံပြည်ကိုလည်း ရေသွန်းလောင်းပါဦး။ ပုဂံပြည်သည် ငယ်ပင်ငယ်သော် လည်း မြတ်လှသော သာသနာထွန်းကားရာဒေသ ဖြစ်ပါသည်။ ဘုရင်မင်းမြတ်သည် ဘုရားဆုပန်သောဘုရားလောင်းယောက်ျားမြတ် မဟုတ်ပါလော။ ထို့ကြောင့် ဂေါတမမြတ်စွာ ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်ကို မပျက်စီးပါစေနှင့်”

“ဘုရင်မင်းမြတ် . . .။ ဘုရင်မင်းမြတ်အောင်နိုင်ထားသော နိုင်ငံများမှာ များလည်း များလှစွာ၊ ကြီးလည်း ကြီးလှစွာ။ ပုဂံပြည်မှာ အသေးအမွှားမျှသာဖြစ်ပါသည်။ သာသနာ ထွန်းကားလှသောကြောင့် ဘုရားဆုပန်ဘုရားလောင်းတို့က မြင့်မြတ်ကြီးကျယ်လှသော ပြည်ဖြစ်သည်ဟု ချီးမွမ်းကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဘုရင်မင်းမြတ် စေလွှတ်ထားသော စစ်သည် သူရဲတို့ကို ပုဂံပြည်တွင်းသို့ မဝင်ပါစေနှင့်ဦး။ ကျွန်ုပ် ပြန်၍ တိုင်းပြည်အတွင်း ကောက်ပဲ သီးနှံစိုက်ပျိုးနိုင်ရန် စီစဉ်ပါဦးမည်။ ကောက်ပဲသီးနှံပေါ်သောအခါမှ ဘုရင်မင်းမြတ်၏ ဆန္ဒ အတိုင်း ဝင်စေလိုက ဝင်ပါစေ”

သျှင်ဒိသာပါမောက္ခသည် စစ်သည်သူရဲတို့မဝင်စေရန် အကျိုးအကြောင်းပြ၍ ရှည်လျားစွာ ရှင်းလင်းပြောကြားခဲ့လေသည်။ သာသနာပြုရန်ဆိုသော မင်းကြီး၏ပရိယာယ် ကိုလည်း သွယ်ဝိုက်ကာ ပြေလည်အောင် ဖော်ထုတ်မိန့်ကြားခဲ့သည်။ ကူဗလိုင်ခန်ဘုရင် သည် အတန်ကြာစွာ တွေ့ဝေစဉ်းစားနေ၏။

“ပဏ္ဍိတ၊ ပဏ္ဍိတ၏စကားတို့တွင် ကျွန်ုပ်၏အကျိုးအတွက်လည်း ပါပေသည်။ ရှင်းလင်းအကြောင်းပြချက်တို့မှာ သင့်မြတ်လှသည်။ ပဏ္ဍိတပြန်ပါလေ။ တောသို့ပြေးကုန် သော ရဟန်းတို့ကို ပြန်ခေါ်ပါလေ။ ကောက်ပဲသီးနှံ စိုက်ပျိုးနိုင်ရန် စီစဉ်ပါ။ သီးနှံပေါ်သော

အခါ၌ ကျွန်ုပ်တို့အဖို့ အကြောင်းကြားပါလေ”

ဤသို့ဖြင့် သျှင်ဒီသာပါမောက္ခသည် သံတမန်ရေးရာတွင် လိမ္မာပါးနပ်၍ ဇွဲသတ္တိရှိ သောကြောင့် ပုဂံပြည်တွင် နောက်ထပ် ကျရောက်တော့မည့် ဘေးအန္တရာယ်ကို ဖယ်ရှားနိုင်ခဲ့ လေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း သျှင်ဒီသာပါမောက္ခဦးဆောင်သော ငြိမ်းချမ်းရေးသံအဖွဲ့၏ အောင်မြင်မှုသည် မြန်မာ့စည်းရုံးတွင်သာမက နိုင်ငံရပ်ခြားထိတိုင် ထင်ရှားကျော်ကြားခဲ့ရ ပါတော့သည်။

သျှင်ဒီသာပါမောက္ခသည် ရန်သူနယ်မြေတွင်းသို့ သက်စွန့်ကြိုးပမ်း၍ မိုင်ပေါင်း များစွာကို တောအထပ်ထပ်၊ တောင်အဆင့်ဆင့်၊ လျှိုအခြားခြားအား ပင်ပန်းကြီးစွာ ဖြတ် ကျော်လျက် အသက်အရွယ်ကြီးရင့်သည့်ကြား ရဟန်းတို့၏ ဝိနည်းသိက္ခာမပျက်စေဘဲ အစစအရာရာ ခြိုးခြံကာ တိုင်းသူပြည်သားသတ္တဝါအများ ငြိမ်းချမ်းသာယာရေးအတွက် အားကြိုးမာန်တက် ဆောင်ရွက်ချက်ကို မြန်မာသမိုင်း၌ မမေ့အပ်၊ မမေ့ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ထူး ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ကြီးတစ်ပါးအဖြစ် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြပေသည်။ ဤကား ကျည်ပွေ့အတက်ပေါက် သော သံတမန် သျှင်ဒီသာပါမောက္ခ၏ သမိုင်းဝင်ဖြစ်ရပ်များပင်တည်း။

ကျော်ဇောအောင်

ကိုးကား

- ငဆောင်ချင်းတိုက်ပွဲနှင့် ဦးကျည်ပွေ့
- ရှင်ဒီသာပါမောက်ကျောက်စာ
- မှန်နန်းရာဇဝင်တော်ကြီး (ပထမတွဲ)

www.dhammadownload.com

atmiatmiat;

“တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ နေထိုင်ကြသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၌
 ဗမာတိုင်းရင်းသားတို့၏ စာ စကားကို နိုင်ငံ့စာ စကားအဖြစ်
 သတ်မှတ်ထားသည့်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း
 မှီတင်းနေထိုင်ကြသူများအဖို့ မြန်မာစာစကားကို
 ကျွမ်းကျွမ်းကျင်ကျင် မဟုတ်လျှင်ပင် အထိုက်အလျောက်
 သိရှိနားလည်အောင် အားထုတ်ကြရမည်သာ။”

မြန်မာတိုင်းရင်းသားတို့ထဲက တစ်မျိုးဖြစ်သည့် ဗမာတိုင်းရင်းသားတို့အချင်းချင်း ပင်လျှင် နေထိုင်ရာဒေသ ကွဲပြားသည့်အလျောက် အသံထွက်ပုံ ကွဲလွဲတတ်ကြကြောင်း တင်ပြဖူးပေပြီ။ ဗမာတိုင်းရင်းသားတို့၏ ဗမာစာစကားကို မြန်မာနိုင်ငံ၏စာစကားအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသောကြောင့် ဗမာတိုင်းရင်းသားတို့အဖို့ မြန်မာစာစကားသည် လွယ်လွယ် ကလေးဟု ထင်မြင်ချင်စရာပင်။ ဤထင်မြင်ချက်သည် အပြောအဆိုအတွက် မှန်ကန်ကောင်း မှန်ကန်နိုင်သော်ငြား အရေးအသားအတွက်မူ မမှန်ကန်ပေ။

အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတစ်ယောက်က အင်္ဂလိပ်စကားကို၊ ဂျပန်လူမျိုးတစ်ယောက်က ဂျပန်စကားကို၊ ထိုင်းလူမျိုးတစ်ယောက်က ထိုင်းစကားကို စသည်ဖြင့် လူမျိုးအသီးသီးက သူ့အရွယ်အလိုက် မိမိတို့ဘာသာစကားကို အလွယ်တကူ ပြောဆိုလာတတ်ကြမည် ဖြစ် သကဲ့သို့ မြန်မာလူမျိုးတစ်ယောက်သည်လည်း အရွယ်အလျောက် အချိန်တန်လျှင် မြန်မာ စကားကို အလွယ်တကူပြောဆိုတတ်လာလိမ့်မည်ဟု ယူဆစရာပင်။ ထိုအယူအဆ မှန်ကန် သည်ဆိုလျှင်ပင် မြန်မာနိုင်ငံသားများအနက် ဗမာတိုင်းရင်းသားတို့အဖို့သာ မှန်ကန်ချိမ့်မည်။ ကျန်တိုင်းရင်းသားများအဖို့ကား မြန်မာစကားကို အချိန်တန်လျှင် သူ့အလိုလို တတ်မြောက် လာသည်မျိုး မဟုတ်ဘဲ သီးခြားလေ့လာသူမှသာ တတ်မြောက်လာနိုင်သည်။

မြန်မာစာအရေးအသား ဆိုလျှင်ကား ဗမာတိုင်းရင်းသားပင်ဖြစ်စေ၊ အခြား တိုင်းရင်းသားပင်ဖြစ်စေ လေ့လာသူမှသာ တတ်မြောက်မည် ဖြစ်သည်။ ‘တောင်ထွတ်ပေါ် မှာ’ ဆိုသည်ကို ဗမာတိုင်းရင်းသားတစ်ယောက်က လျော်ကန်ပီပြင်အောင် ပြောဆိုအသံထွက် နိုင်မည် ဖြစ်သော်လည်း ရေးသားသည့်အခါတွင်မူ ‘တောင်ထွင့်ပေါ်မှာ’ ဟူ၍ ‘ထွင့်’ ဆိုသည် နှင့် လွဲရေးမိနိုင်ပေသည်။ နာမည်မှည့်ရာတွင် ထွန်းပေါက်သည့်အဓိပ္ပာယ်ပါရအောင် ဆိုလျှင် ‘ထွန်း’ဟု ရေးသားရမည်ဖြစ်ပါလျက် ‘ထွင်း’ဟု ရေးသားမိနိုင်သည်။ ဤသည်တို့ကား စကားပြောတတ်သည် ဆိုသော်ငြား သတ်မှတ်ရေးထုံးကို မလေ့လာထားလျှင် လွဲချော် ရေးသားမိနိုင်ပုံသဘော ဖြစ်သည်။

စကားပြောခြင်းတွင်ပင် အမှတ်မှား၍သော်လည်းကောင်း၊ မလေ့လာ မသိရှိ၍သော် လည်းကောင်း လွဲပြောလာကြသည်မျိုး ရှိသေးသည်။ ‘စားကြမယ်၊ သွားရမယ်’ ဆိုသည်မျိုးကို ‘စားကမယ်၊ သွားကမယ်’ ဆိုပြီး ‘ကြ၊ ရ’ တို့နှင့် လျော်ကန်အောင် မပြောဘဲ ‘က’ ဟူသည်နှင့် လွဲပြောလာကြခြင်းမျိုး ရှိသည်။ ဤနေရာတွင် ‘ကြ’ ဆိုသည် က ‘အများပြုကြိယာပစ္စည်း’ အဖြစ် သုံးနှုန်းခြင်းဖြစ်ပြီး ‘ရ’ ဆိုသည်က ‘အခွင့်ရခြင်းအနက်၊ မလွဲရှောင်သာခြင်း အနက် တို့ဖြင့် ကြိယာကို ထောက်ပံ့သောပစ္စည်းစကားလုံး’အနေဖြင့် သုံးနှုန်းခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ‘ပါးပါးလေး’ ဆိုသည့် ရေးထုံးကို ‘ပါးဗားလေး’ဟု အသံထွက်ရမည့်အစား ‘ပါးပါးလေး’ ဟု အလွဲလွဲအသံထွက်ကြပုံမျိုးတို့ ဖြစ်လာကြသည်။ ‘ဝိညာဉ်’ ဆိုလျှင် ‘ဝိန်ညင်’ ဟူ၍ အသံ ထွက်ရမည့်အစား ‘ဝိညန်’ ဟူ၍ အလွဲလွဲ အသံထွက်လာကြပေသည်။

ဗမာတိုင်းရင်းသားတို့ပင်လျှင် သတိမမူလျှင် ထိုသို့အလွဲအချော် သုံးနှုန်းမိနိုင်ရာ အခြားတိုင်းရင်းသားတို့အဖို့ဆိုလျှင်ကား ပို၍ သတိပြုနိုင်မှ တော်ကာကျပေမည်။ သို့သော် အလေးအနက်ထား လေ့လာမှတ်သားဖြစ်လျှင်မူ ခက်ခဲလှသည်ဟု မဆိုသာ။ ဗမာ တိုင်းရင်းသားပင်ဖြစ်စေ၊ အခြားတိုင်းရင်းသားပင်ဖြစ်စေ နိုင်ငံ့စာစကားဖြစ်သော မြန်မာစာ

စကားကို ခြေခြေမြစ်မြစ်၊ ဆစ်ဆစ်ပိုင်းပိုင်း သိမှတ်ထားလျှင် လျော်လျော်ကန်ကန်၊ ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် သုံးနှုန်းနိုင်ကြမည်ပင်။

တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ နေထိုင်ကြသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဗမာတိုင်းရင်းသားတို့၏ စာစကားကို နိုင်ငံ့စာ စကားအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည့်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသူများအဖို့ မြန်မာစာစကားကို ကျွမ်းကျွမ်းကျင်ကျင် မဟုတ်လျှင်ပင် အထိုက်အလျောက် သိရှိနားလည်အောင် အားထုတ်ကြရမည်သာ။ မြန်မာစာကို ရုံးသုံးစာအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည့်အတွက် အစိုးရရုံးဌာနများ၊ ပုဂ္ဂလိက လုပ်ငန်းဌာနများ စသည်ဖြင့် တစ်ဌာနနှင့် တစ်ဌာန ရေးသားဆက်သွယ်ရာတွင်လည်း မြန်မာစာဖြင့် ရေးသား ဆက်သွယ်ကြရသည်။ သည့်အတွက် အခြားတိုင်းရင်းသားများအဖို့ မိမိတို့သည် ကျင့်ကြံရုံ၊ ကယားဖြစ်ရုံ၊ ကရင်ဖြစ်ရုံ၊ ချင်းဖြစ်ရုံ စသည်ဖြင့် အကြောင်းပြကာ မြန်မာစာစကားကို ရှောင်လွှဲ၍ ရသည် မဟုတ်ချေ။

အသံထွက်အပေါ် မူတည်၍ ရေးသားရပုံတစ်မျိုးကား အမည်မှည့်ပုံ အရေးအသားပင် ဖြစ်သည်။ မွေးဖွားပြီး မကြာမီကာလတွင် အနီကလေးကို အမည်မှည့်ကြရသည်။ သုံးလေးနှစ်အထိ အမည်အတည်တကျ မမှည့်ဖြစ်လျှင်ပင် ကျောင်းနေသည့်အခါတွင် အမည်မှည့်ပေးရသည်။ ကျောင်းမနေဖြစ်ဟု ဆိုလျှင်ပင် မှတ်ပုံတင်ကတ်ပြား ပြုလုပ်သည့်အခါ မျိုးဦးကား မဖြစ်မနေအမည်မှည့်ပေးရလေသည်။ ထိုသို့ အမည်မှည့်သည့်အခါ ဗမာတိုင်းရင်းသားတို့ကမူ အဓိပ္ပာယ်ရှိရှိ သတ်မှတ်ထားသော စာလုံးပေါင်းများကို ရွေးချယ်မှည့်တတ်ကြသည်။ ‘အောင်ထွတ်၊ မြင့်ဌေး၊ ထွန်းမြင့်၊ ကြင်မွေး၊ ကြော့ခင်၊ ရွှေစင်’ စသည်ဖြင့် မှည့်ကြသည်။

ဤသို့ အမည်မှည့်ရာ၌ အဓိပ္ပာယ်ရှိရှိ၊ အဓိပ္ပာယ်ကောင်းကောင်း၊ အဓိပ္ပာယ်လှလှ ဖြစ်အောင် ရွေးမှည့်ကြသည်။ သို့နည်း အမည်မှည့်ရာ၌ မြန်မာစာအခြေခံရေးထုံးနှင့် စံစာလုံးပေါင်း သတ်မှတ်ပုံတို့ကို သတိမမူလျှင် အလွဲလွဲအချော်ချော် ရေးသားသုံးနှုန်းမိနိုင်သည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော စံသုံးရေးသားပုံ အမည်များအစား ‘အောင်ထွဋ်၊ မြင့်ဌေး၊ ထွဏ်းမြင့်၊ ကြင်မွေး၊ ကျော့ခင်၊ ရွှေဇင်’ စသည်ဖြင့် တလွဲမှည့်မိခြင်းမျိုး ဖြစ်တတ်သည်။ သို့နည်း ‘ထွတ်၊ ဌေး၊ ထွန်း၊ မွေး၊ ကြော့၊ စင်’ တို့အစား ‘ထွဋ်၊ ဌေး၊ ထွဏ်း၊ မွေး၊ ကျော့၊ ဇင်’ စသည့်စာလုံးပေါင်းတို့ ဖြင့် သုံးနှုန်းမှည့်ထားမိသည့်အခါ အဓိပ္ပာယ်ပျက်နှင့် ကမောက်ကမ ဖြစ်ကုန်တော့သည်။

‘ထွတ်’ ဆိုလျှင် အထွတ်အထိပ် ဆိုသော အဓိပ္ပာယ်ရသော်လည်း ‘ထွဋ်’ ဆိုလျှင်ကား မည်သည့်အဓိပ္ပာယ်မျှ မရပေ။ ‘ဌေး’ ဆိုလျှင် ကြွယ်ဝသော အဓိပ္ပာယ်ရသော်လည်း ‘ဌေး’ ဆိုလျှင်ကား မည်သည့်အဓိပ္ပာယ်မျှ မရပေ။ [‘ဌ’သည် ‘ဋ’နှင့် ‘ဌ’ ပေါင်းစပ်ထားသော စာလုံးပုံစံဖြစ်ခြင်းကြောင့် ‘ဌေး’ ဟူ၍ ပေါင်းစပ်ရိုးလည်း မရှိပေ။ ‘ဌ’ရှေ့တွင် ဗျည်းတစ်လုံးလုံးပါမှ ‘ဋ’ကို ‘အသတ် (ဋ်)’ အဖြစ် သုံးနှုန်းရခြင်း ဖြစ်သည်။ ‘ဆဌမ’ဟု ဆိုလျှင် ‘ဆ+ဋ်+ဌ+မ’ ဟူသော ပုံစံဖြင့် ပေါင်းစပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။] ‘ထွန်း’ ဆိုလျှင် တိုးတက်ကြီးပွားသော အဓိပ္ပာယ်ရသော်လည်း ‘ထွဏ်း’ ဆိုလျှင်ကား မည်သည့်အဓိပ္ပာယ်မျှ မရပေ။ ‘မွေး’ ဆိုလျှင် ရနံ့သင်းပျံ့သော အဓိပ္ပာယ်ရသော်လည်း ‘မွေး’ ဆိုလျှင် ဖွားမြင်သည့်အဓိပ္ပာယ် ဖြစ်သွားပေ

သည်။ ‘စင်’ ဆိုလျှင် သန့်သော အဓိပ္ပာယ်ရသော်လည်း ‘ဇင်’ ဆိုလျှင် အဓိပ္ပာယ်ပျက်သွားမည်။ ‘ဇင်’ကို အဓိပ္ပာယ်တစ်ခုအနေနှင့် ယူလျှင်မူ ပိတ်အထူတစ်မျိုးဟု သင့်ယူနိုင်သော်ငြား လူနာမည်ထဲ ထည့်ရန် သင့်မြတ်သည့်အဓိပ္ပာယ်မျိုး မဟုတ်ပေ။

ထိုသို့ တစ်လုံးချင်းတွင် အဓိပ္ပာယ် သင့်မြတ်ကောင်းမွန်အောင် သုံးနှုန်းရသော လုံးချင်းစာလုံးပေါင်းမျိုး ရှိသကဲ့သို့ နှစ်လုံးတွဲ၊ သုံးလုံးတွဲ စသည်ဖြင့် အတွဲလိုက်ကျမှ အဓိပ္ပာယ်ရှိသော စာလုံးပေါင်းမျိုးလည်း ရှိပေသေးသည်။ ‘ဇာနည်၊ မြင်းမိုရ်၊ ဝတ်မှုန်၊ ဝတ်ရည်၊ သဗ္ဗာ’ စသည်တို့သည် ၂ သံတွဲ ပေါင်းစပ်မှ အဓိပ္ပာယ်ရှိသည်။ ‘ဇာနည်’ ဟူသည် အာဇာနည်ပမာ ရဲရင့်သူ ဟူသည့် အဓိပ္ပာယ်သဘော၊ ‘မြင်းမိုရ်’ ဟူသည် ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သူ ဟူသည့် အဓိပ္ပာယ်သဘော၊ ‘ဝတ်မှုန်’ ဟူသည် ပန်းအဆင်းပမာ လှပသူ ဟူသည့် အဓိပ္ပာယ်သဘော၊ ‘ဝတ်ရည်’ ဟူသည် ပန်းရနံ့ပမာ မွှေးမြသူ ဟူသည့် အဓိပ္ပာယ်သဘော၊ ‘သဗ္ဗာ’ ဟူသည် ကောင်းမြတ်ခွဲထည်သူ ဟူသည့် အဓိပ္ပာယ်သဘောတို့ရှိသဖြင့် နာမည်ထဲတွင် ထည့်မှည့်ရန် လျော်ကန်သော ၂ သံတွဲ စာလုံးပေါင်းများ ဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် ‘ဇာဏီ၊ မြင့်မိုရ်၊ ဝတ်မုံ၊ ဝတ်ရီ၊ သင်ဇာ’ စသည်မျိုး စာလုံးပေါင်းဖြစ်သွားမည်ဆိုလျှင် မည်သည့် အဓိပ္ပာယ်မျှ မရှိသော သို့မဟုတ် အဓိပ္ပာယ်ပျက်နေသော စာလုံးပေါင်းတို့သာ ဖြစ်ပေမည်။

အမည်ထဲတွင် ‘ရတနာ’ဟု ထည့်မှည့်လျှင် နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ်ဖြစ်သူဟူသော အဓိပ္ပာယ်သဘောဖြင့် မှည့်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ‘ယတနာ၊ ရတဏာ’ စသည်မျိုး တစ်လုံးလုံး လွဲသုံးမိမည်ဆိုလျှင် မည်သည့်အဓိပ္ပာယ်မျှ ရှိတော့မည် မဟုတ်ပေ။ ထို့အတူ လှပခုံညားသော သဘောအဓိပ္ပာယ်ဖြင့် အမည်ထဲတွင် ‘အမရာ’ ဆိုသည်ကို ထည့်မှည့်လို သည့်အခါ၌ ‘အမယာ’ ဟူ၍ သုံးနှုန်းမိသွားမည်ဆိုလျှင် အဓိပ္ပာယ်မရှိသော အမည်သာ ဖြစ်ပေမည်။ ထို့ကြောင့် အတွဲလိုက်သုံးနှုန်းရသည့် စာလုံးပေါင်းမျိုးကိုလည်း သတ်မှတ် ရေးထုံးအတိုင်း စာလုံးပေါင်းတတ်ရပေသည်။ သို့မှသာ မိမိဆိုလိုချင်သည့် အဓိပ္ပာယ်သဘော သက်ရောက်မည် ဖြစ်သည်။

ဤသည်တို့ကား အမည်တစ်ခုခုထဲတွင် အဓိပ္ပာယ် သင့်မြတ်လျော်ကန်ရာကို ထည့်မှည့်ရပုံသဘော ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဗမာတိုင်းရင်းသားတို့ အမည်မှည့်သည့် အခါ သိမှတ်သင့်ရာရာတို့ ဖြစ်သည်။ ဗမာတိုင်းရင်းသား မဟုတ်သော အခြားတိုင်းရင်းသား တို့အဖို့မူ အမည်မှည့်ပုံက တစ်မျိုးကွဲပြားသည်။ အခြားတိုင်းရင်းသား အများစုသည် မြန်မာ နာမည်မှည့်သည့်အခါ အဓိပ္ပာယ်အရ မှည့်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ မိမိတို့တိုင်းရင်းသားအခေါ် အသံ ထွက်ကို မြန်မာစာလုံးဖြင့် ဖလှယ်ရေးသားကြခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မှီတင်းနေထိုင်ကြသူ မည်သည့်တိုင်းရင်းသားဖြစ်စေ မြန်မာနာမည် မှည့်ကြရသည်။ မိမိတို့တိုင်းရင်းသားအမည် ရှိနေစေကာမူ မြန်မာအမည်လည်း မဖြစ်မနေ မှည့်ကြရသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဟူမူ ထိုမြန်မာအမည် စာလုံးပေါင်းသည်သာ မှတ်ပုံတင် အမည်အဖြစ် တရားဝင် ဖြစ်လာခြင်းကြောင့်ပင်။

သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားအသံထွက်အသီးသီးကို မြန်မာစာလုံးပေါင်းဖြင့် ရေးသား ကြသည့်အခါ မြန်မာရေးထုံးသတ်မှတ်ပုံကို သတိမမူလျှင် အလွဲလွဲ ရေးမိပေလိမ့်မည်။ ‘ပါလိမာန်း၊ ခွန်ဂျေဒ်၊ ထာဝဲလ်၊ နော်ဘင်နံ’ စသည်ဖြင့် ရေးသားခြင်းမျိုးဆိုလျှင် သတ်မှတ်

မြန်မာရေးထုံးနှင့် မကိုက်ညီတော့ပေ။ သတ်မှတ်
မြန်မာရေးထုံးကို သိထားမှသာ လျော်ကန်အောင်
ရေးသားနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

“အသံထွက်
တစ်ခုစီကို
မြန်မာဘာသာဖြင့်
လျော်ကန်အောင်
စာလုံးပေါင်း ရေးသား
နိုင်ရန်အတွက်
‘အခြေခံ
အရေးကာရန် ဖြေ ပါး’
ကို သိမှတ်
ထားရမည်။”

အသံထွက်တစ်ခုစီကို မြန်မာဘာသာဖြင့်
လျော်ကန်အောင် စာလုံးပေါင်း ရေးသားနိုင်ရန်အတွက်
‘အခြေခံအရေးကာရန် ဖြေ ပါး’ကို သိမှတ်ထားရပေမည်။
ထိုအခြေခံအရေး ကာရန် ဖြေ ပါးကား ‘အ၊ အာ၊ အား၊
အိ၊ အီ၊ အီး၊ အု၊ အူ၊ အူး၊ အေ၊ အော့၊ အေး၊ အဲ၊ အဲ့၊ အယ်၊
အော၊ အော့၊ အော်၊ အို၊ အို၊ အိုး၊ အက်၊ အောက်၊ အိုက်၊
အင်၊ အင့်၊ အင်း၊ အောင်၊ အောင့်၊ အောင်း၊ အိုင်၊ အိုင်၊
အိုင်း၊ အစ်၊ အည်၊ အဉ်၊ အည်း၊ အည်၊ အည့်၊ အညှိ၊ အတ်၊
အိတ်၊ အုတ်၊ အန်၊ အန့်၊ အန်း၊ အိန်၊ အိန့်၊ အိန်း၊ အုန်၊
အုန့်၊ အုန်း၊ အပ်၊ အိပ်၊ အုပ်၊ အမ်၊ အမ့်၊ အမ်း၊ အိမ်၊ အိမ့်၊
အိမ်း၊ အုမ်၊ အုမ့်၊ အုမ်း’ ဟူသည်တို့ ဖြစ်သည်။ အခြေခံ
အရေးကာရန် ဖြေ ပါးထဲတွင် ‘က၊ င၊ စ၊ ဉ၊ ည၊ တ၊ န၊
ပ၊ မ၊ ယ’ ဆိုသော မြန်မာအသတ် ၁၀ ပါးလည်း အပါ
အဝင်ဖြစ်ကြောင်း သတိမူနိုင်သည်။ ဤအခြေခံအရေး
ကာရန် ဖြေ ပါးတို့ အသီးသီးနှင့်အတူ ‘ယပင့် (-ျ)’၊ ‘ရရစ်
(-ြ)’၊ ‘ဝဆွဲ (-ွ)’၊ ‘ဟထိုး (-ှ)’ ဟူသော ဗျည်းတွဲ ၄ မျိုးကို
ပေါင်းစပ်ရန် လိုအပ်လျှင် လိုအပ်သည့်အလျောက်
ပေါင်းစပ်ပေးရန် ဖြစ်သည်။

‘ဒေါစယ်မန်း’ ဟူသည့် တိုင်းရင်းသားနာမည်
တစ်ခု ဆိုပါစို့။ ဤသည်က အခြေခံအရေးကာရန် ဖြေ
ပါးနှင့်အညီ ရေးသားထားပုံပင် ဖြစ်သည်။ ‘ဒေါ’ ဆိုလျှင်
‘အော’ကာရန်တွင် ‘ဒ’ဗျည်းကို အစားထိုး၊ ‘စယ်’ ဆိုလျှင်
‘အယ်’ကာရန်တွင် ‘စ’ဗျည်းကို အစားထိုး၊ ‘မန်း’ ဆိုလျှင်
‘အန်း’ကာရန်တွင် ‘မ’ဗျည်းကို အစားထိုးကာ အခြေခံ
အရေးကာရန် ဖြေ ပါးထဲက တစ်ပါးပါးစီနှင့်ကိုက်ညီ
အောင် ရွေးချယ်ရေးစီထားပုံ ဖြစ်သည်။ ‘ငွမ်လျန်းကျွာ’
ဆိုသည့်အမည်ကိုလည်း ဆန်းစစ်ကြည့်မည်ဆိုလျှင်
‘ငွမ်’ ဆိုသည်က ‘အမ်’ကာရန်တွင် ‘င’ဗျည်းကို
အစားထိုးပြီး ‘ဝဆွဲ (-ွ)’ ပေါင်းစပ်ထားခြင်း၊ ‘လျန်း’
ဆိုလျှင် ‘အန်း’ကာရန်တွင် ‘လ’ ဗျည်းကို အစားထိုးပြီး
‘ယပင့် (-ျ)’ ပေါင်းစပ်ထားခြင်း၊ ‘ကျွာ’ ဆိုလျှင်
‘အာ’ကာရန်တွင် ‘တ’ဗျည်းကို အစားထိုးပြီး ‘ယပင့် (-

၂) နှင့် ‘ဝဆွဲ (-)’ ပေါင်းစပ်ထားခြင်းတို့ဖြစ်ကြောင်း မြင်သာနိုင်သည်။

အခြေခံအရေးကာရန် ၆၄ ပါးကို သိမြင်ပြီဆိုလျှင် ‘ပါလ်မာန်း၊ ခွန်ဂျေဒါ၊ ထာဝဲလ်၊ နော်ဘင်န်’ ဟူသည်တို့နှယ် လွဲချော်နေသော အရေးအသားမျိုးမဖြစ်အောင် တည့်မတ် ရေးသားနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ‘ပါလ်မာန်း’ ဆိုသောအမည်ကို ဆန်းစစ်ကြည့်မည်ဆိုလျှင် စာလုံးပေါင်းပုံ ၂ ခုစလုံးက အခြေခံအရေးကာရန် ၆၄ ပါးထဲက တစ်ပါးနှင့်မျှ မကိုက်ညီပေ။ ‘ပါလ်’ ဆိုသည်ကို ‘ပါ’ဟု ရေးမှ ‘အာ’ကာရန် ရေးသားပုံနှင့် အံဝင်မည် ဖြစ်သည်။ အသတ် ထည့်ရာ၌လည်း မြန်မာအသတ် ၁၀ ပါးထဲတွင်မပါသော ‘လ်’ကို လွဲထည့်ထားလေသည်။ ထို့အတူ ‘မာန်း’ ဆိုသည်ကို ‘မန်း’ဟု ရေးမှ ‘အန်း’ကာရန် ရေးသားပုံနှင့် အံဝင်မည်ဖြစ်သည်။ အနီးစပ်ဆုံးအသံ ရအောင် ရေးခြင်းဖြစ်သောကြောင့် ‘မန်း’ဟု မရေးဘဲ ‘မား’ ဟူ၍ ‘အား’ ကာရန်နှင့် ရေး၍လည်း ရပေသည်။ သည့်အတွက် ‘ပါလ်မာန်း၊ ခွန်ဂျေဒါ၊ ထာဝဲလ်၊ နော်ဘင်န်’ ဟူသည့် အမည်တို့ကို အခြေခံအရေးကာရန် ၆၄ ပါးနှင့်အညီ ရေးမည်ဆိုလျှင် ‘ပါမန်း သို့မဟုတ် ပါမား၊ ခွန်ဂျေ၊ ထာဝဲ၊ နော်ဘင်’ စသည်မျိုး ရေးသားရမည်ဖြစ်ကြောင်း နားလည် နိုင်ပေသည်။

အခြေခံအရေးကာရန် ၆၄ ပါးထဲတွင် ‘အတ်’နှင့် ‘အပ်’၊ ‘အန်း’နှင့် ‘အမ်း’၊ ‘အိ’နှင့် ‘အည့်’ စသည်တို့ကဲ့သို့ အရေး ၂ မျိုးကွဲသော်ငြား အသံထွက်တူပုံမျိုးလည်းရှိရာ ထိုသို့ အသံချင်းတူသော အရေး ၂ မျိုး ရှိသည်တို့ထဲကဆိုလျှင် နှစ်သက်ရာတစ်မျိုးကို ရွေးသုံး နိုင်သည်။ ဆိုလိုသည်က ‘အန်း’နှင့် ‘အမ်း’တို့ချင်း အသံတူသည် ဆိုသည့်အတွက် အသံဖလှယ် သည့်အခါ ‘ပါမန်း’ ဟူ၍ ‘မန်း’ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ‘ပါမမ်း’ ဟူ၍ ‘မမ်း’ဖြင့်ဖြစ်စေ စာလုံးပေါင်း နိုင်ခြင်းပင်။ အခြေခံအရေးကာရန် ၆၄ ပါးထဲတွင် အသံချင်းတူသော အရေးကာရန် ၁၈ စုံ (၃၆ မျိုး) အကြောင်းကို အလျဉ်းသင့်သည့်အခါ တင်ပြပါဦးမည်။

အောင်အောင်အေး

ယုဒသံသရာဝိသုဒ္ဓိ

www.dhammadownload.com

“ပုဂံမြေကို ရောက်ပြီဆိုတာနဲ့ ဘုရားဖူးရင်း ဈေးဝယ်ရင်း
 အညာအစားအစာတွေ စားရတာကိုက
 မြန်မာနိုင်ငံမှာ လူဖြစ်ရကျိုးနပ်စေတဲ့
 “အိုအေစစ်” ပါလို့ပြောရင်
 လွန်မယ်လို့မထင်ပါဘူးနော်။”

ပုဂံကို သုံးလခွဲအတွင်း ငါးခေါက် ရောက်ခဲ့တယ်။ အလုပ်ကိစ္စတစ်ဖက်နဲ့ဆိုတော့ အလုပ်လည်းလုပ် ပုဂံမြေက ဘုရားတစ်ဆူ နှစ်ဆူဖူးပြီး ကတိုက်ကရိုက်ပြန်လာခဲ့ရတာ ပါပဲ။ ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် ကုသိုလ်ရတဲ့အလုပ်ဖြစ်နေတော့ ကုသိုလ်ယူပြီးရင်းယူရတာ ကုသိုလ် တစ်မျိုးလို့ ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ ရေစက်ပါလို့ ခဏခဏရောက်ဖြစ်နေတယ်လို့ ဆိုရမလား။ ကျွန်မရဲ့ဇာတိချက်မြုပ်ကလည်း ပုဂံ-ညောင်ဦး တစ်ဖက်ကမ်းက ကျွန်းချောင်းမြို့လေး ဖြစ်နေတာဆိုတော့ ရေစက်ပါရခြင်းရဲ့အဓိကအကြောင်းရင်း ဖြစ်ပါလိမ့်မယ်။

ပုဂံကိုတော့ ကျွန်မက “အညာဒေသရဲ့အိုအေစစ်” လို့ တင်စားချင်မိတယ်။ ပုဂံ ဒေသဟာ ကမ္ဘာ့ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးအမွေအနှစ်ဒေသလို့ UNESCO က အသိအမှတ်ပြု ခြင်းခံရတဲ့အပြင် မြန်မာတို့ရဲ့ အံ့မခန်းမိသုကာလက်ရာတွေနဲ့ တည်ဆောက်ထားတဲ့ ဘုရား စေတီတွေအပြည့်နဲ့ ဘယ်နှခေါက်ရောက်ရောက် မရိုးနိုင်တဲ့ နေရာဒေသလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ပူပြင်းခြောက်သွေ့တဲ့ အပူပိုင်းဇုန်ထဲမှာပါတဲ့ ဒီနေရာ၊ ဒီဒေသ ပုဂံမြေကို ရောက်ပြီဆိုတာနဲ့ ဘုရားဖူးရင်းဈေးဝယ်ရင်း အညာအစားအစာတွေ စားရတာကိုက မြန်မာနိုင်ငံမှာ လူဖြစ်ကျိုး နပ်စေတဲ့ “အိုအေစစ်” ပါလို့ပြောရင် လွန်မယ်လို့မထင်ပါဘူးနော်။

ပုဂံလက်မှုပညာ

ပုဂံကို မကြာမကြာ ရောက်နေတော့ ဒေသထွက် လက်ဆောင်ပစ္စည်းလေးတွေ ဝယ်လာဖြစ်ပါတယ်။ ဒေသထွက်ကုန်တွေကို ဝယ်တဲ့အခါ ကျွန်မမှာ ခံယူချက်တွေရှိပါတယ်။ ကိုယ့်နိုင်ငံ၊ ကိုယ့်ဒေသထွက်ပစ္စည်းတွေကို တန်ဖိုးထားတဲ့စိတ်၊ ဝယ်ယူအားပေးချင်တဲ့စိတ်၊ ဈေးကွက်တစ်ခုကို ပိုပြီးခိုင်မာစေချင်တဲ့စိတ်၊ လက်မှုပညာကို ပိုပြီးတိုးတက်ပြန့်ပွားစေချင် တဲ့စိတ်တွေ ရှိပါတယ်။ ပုဂံဒေသဟာ အတော်ထူးခြားတဲ့ အရပ်ဒေသဖြစ်ပါတယ်။ အပူပိုင်း ခြောက်သွေ့တဲ့ဒေသ၊ မိုးနည်းတဲ့ဒေသဖြစ်ပေမယ့် ဒေသထွက်ကုန် အစားအစာတွေ ပေါပေါ များများထွက်ရှိတဲ့ နေရာလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ မြေပဲ၊ နှမ်း၊ ပုန်းရည်ကြီး၊ ဆီးယို၊ ထန်းလျက် စတဲ့ အစားအစာတွေက ပုဂံလက်ဆောင်အဖြစ် မဖြစ်မနေ အများသူငှာ ဝယ်ယူလေ့ရှိကြ ပါတယ်။ အိမ်တွင်းလက်မှုပညာထုတ်ကုန်အများစုကို ပုဂံမှာ စိတ်တိုင်းကျ ဝယ်ယူရရှိနိုင် ပါတယ်။

“ဒေသထွက်ပစ္စည်းကို
ဒီဒေသမှာပဲ ပြန်လည်
အသုံးပြုနိုင်တာ
ငွေကြေးအားဖြင့်
သက်သာသလို၊
အသုံးပြုနိုင်တဲ့
အပေါ်မှာ ပိုပြီး
တန်ဖိုးထားရာ
ရောက်တယ်လို့
ယူဆပါတယ်။”

ပထမဆုံးဝယ်ဖြစ်တာက ယွန်းထည်ပစ္စည်း
လေး။ ပုဂံသွားတိုင်း ဝယ်ဖြစ်လေ့ရှိတဲ့ ပစ္စည်းပါ။ ယွန်း
ဗန်းလေးထောင့်လေးကို ဝယ်တော့ ဈေးက ဟိုးအရင်က
ထက် နှစ်ဆဖြစ်သွားပြီ။ အဲဒီအချိန်က တကယ်ဝယ်ချင်
တာက ဝိုင်ခွက်လေးတွေ။ အရမ်းလှပါတယ်။ အမှတ်တရ
ပစ္စည်းအနေနဲ့ မစဉ်းစားဘဲ ဒီဝိုင်ခွက်လေးနဲ့ ဝိုင်
သောက်ရင် ဘယ်လိုနေမလဲတွေးမိပြီး ကိုင်ကြည့်လိုက်
ချထားလိုက်နဲ့ ဝယ်မလာဖြစ်ခဲ့ဘူး။ ပြန်တွေးကြည့်မှ
ဝယ်လာခဲ့ရင် အကောင်းသားလို့ စိတ်ဖြစ်မိပါရဲ့။
နောက်ထပ်ဝယ်လာဖြစ်တဲ့ပစ္စည်းက အသီးအနှံ ထည့်
လို့ရသလို မြန်မာမုန့်လေးတွေထည့်ပြီး ဧည့်ခံလေ့ရှိတဲ့
အဖုံးလေးနဲ့ ဝါးခြင်းလေးတစ်ခုပါ။ ရိုးရိုးအဖုံး၊ ဘာဂျာ
အဖုံး နှစ်မျိုးရှိတဲ့အထဲက ရိုးရိုးအဖုံးလေးနဲ့ခြင်းလေးကို
ဝယ်လာခဲ့ပြီး အသီးအနှံလေးတွေ ထည့်ထားပါတယ်။
ဒါလည်း ပထမတစ်ခေါက်ထဲက ကိုင်ကြည့်လိုက်
ချထားလိုက်လုပ်ခဲ့တဲ့ ပစ္စည်းလေးပါပဲ။ ပေးရတဲ့ဈေးနဲ့
သပ်ရပ်တဲ့လက်မှုပညာကို ချိန်ဆကြည့်ရင် ပေးရကျိုး
နပ်တဲ့ ပစ္စည်းလေးလို့ ပြောနိုင်ပါတယ်။ အခုတော့ ပုဂံ
လက်ဆောင် တခြားယွန်းပစ္စည်းလေးတွေနဲ့ တွဲပြီး
ထမင်းစားပွဲပေါ်မှာ ရှိနေခဲ့ပါပြီ။

နောက်တစ်မျိုးက ထန်းခေါက်နဲ့လုပ်ထားတဲ့
ထန်းခေါက်ဖာနဲ့ ခြင်းလေးပါ။ ထန်းခေါက်ဖာကတော့
အပ်ချည်လုံးတွေထည့်ဖို့ ဝယ်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။
ဟိုးငယ်ငယ်လေးထဲက သဘောကျတဲ့ပစ္စည်းလေး
ဖြစ်နေတော့ တွေ့တဲ့အချိန် ဝယ်ချင်မိတာပါပဲ။
ထန်းခေါက်ဖာလေးတွေ၊ ဝါးခြင်းလေးတွေနဲ့ ဒေသ
ထွက် ထန်းလျက်အပါအဝင် မုန့်မျိုးစုံကို ထည့်ပြီး
ရောင်းချတာတွေ့ရပါတယ်။ ခြင်းကတော့ အခုတစ်လော
အလွန်ကိုဝယ်ချင်စိတ်ဖြစ်နေတဲ့ ပစ္စည်းပါ။ ပထမဆုံး
ပုဂံခရီးမှာ ဝါးခြင်းကြားလေးကို ၄၅၀၀ ကျပ်နဲ့ ဝယ်
လာပြီး ချည်ထိုးထားတဲ့ အရုပ်လေးတွေ ထည့်ထားပါ
တယ်။ ဒီကြားထဲမှာ ပလတ်စတစ်ကြိုးနဲ့ထိုးထားတဲ့
ခြင်းဖြူလေး ဝယ်မိသေးတယ်။ ဈေးမေးကြည့်တော့
၆၅၀၀ ကျပ်တဲ့။ ကိုယ်တိုင်လည်း ချည်ထိုးနေတော့
ပစ္စည်းတစ်ခုရဖို့ ဘယ်လောက်အားထုတ်ရတယ်ဆိုတာ

သိပြီး လက်မှုပညာကို အားပေးချင်လို့ ဈေးမဆစ်ဘဲ ဝယ်လာဖြစ်ပြန်ပါတယ်။ နောက်ဆုံး ဝယ်ဖြစ်ခဲ့တဲ့ခြင်းလေးက ထန်းခေါက်နဲ့ ဖန်တီးထားတဲ့ Handmade လှလှလေးပါ။ အခုတော့ ရုံးသွားရင် ထမင်းချိုင့်နဲ့ ရေနွေးဘူး ထည့်သွားဖြစ်နေပါတယ်။ အဲ့ဒီခြင်းလေးကို တုရင်တောင် ပေါ်မှာ ရောင်းနေတာတွေ့တော့ အားပေးပါဦးပြောလို့ ၃၅၀၀ ကျပ်နဲ့ ဝယ်လာတာပါ။ ထန်းရွက်နံ့လေး တသင်းသင်းနဲ့ မွှေးလည်းမွှေး အတော်လည်းလှပါတယ်။

နောက်ဆုံးတစ်ခေါက်ရောက်ခဲ့တုန်းက ထီးလိုမင်းလိုဘုရားပရဂုဏ်မှာ ခင်းထားတဲ့ သဲကျောက်ပြားလေးတွေကို သတိထားမိပြီး ဘယ်အရပ်ကရလဲ မေးမိပါတယ်။ ရွေးချို့ ရွာကထွက်တဲ့ သဲကျောက်တွေပါတဲ့။ ဘုရားဝန်းကျင်မှာ သို့လှောင်ထားပြီး ၁၁လက်မ ပတ်လည်ဖြတ်လို့ ညီညီညာညာခင်းထားတာ အလွန်သပ်ရပ်ပါတယ်။ ဒေသထွက်ပစ္စည်း ကို ဒီဒေသမှာပဲ ပြန်လည်အသုံးပြုနိုင်တာ ငွေကြေးအားဖြင့် သက်သာသလို၊ အသုံးပြုနိုင် တဲ့အပေါ်မှာ ပိုပြီးတန်ဖိုးထားရာ ရောက်တယ်လို့ ယူဆပါတယ်။

မြေအိုးလေးတွေနဲ့ ကျောက်ပြင်၊ ကျောက်ငရုတ်ဆုံတွေအကြောင်းမပါရင် ပုဂံရောက် တာ မပြည့်စုံဘူးလို့ ပြောရမလားဘဲနော်။ ရွှေစည်းခုံဘုရားပွဲကျင်းပရင် အိုးမျိုးစုံရောင်းတဲ့ ဆိုင်တွေ မပါမဖြစ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ကျွန်မကတော့ မြေအိုးလေးတွေ ဈေးသက်သာလို့ တစ်အိုး ၂၀၀၀ ကျပ်နဲ့ ငါးလုံး ၁၀၀၀၀ ကျပ်ပေးပြီး ဝယ်လာဖြစ်ပါတယ်။ မြေအိုးလေးတွေက ရွှေလာငွေလာအပင်လေးတွေ ထည့်စိုက်ထားရင် မြေအိုးရဲ့အာနိသင်နဲ့ အေးမြနေတဲ့ ရေ ကြောင့် အရွက်လေးတွေ ပိုလှတာ တွေ့ရပါတယ်။ ဘုရားပန်းအိုးအနေနဲ့ ဘုရားကပ်လှူလို့ လည်း ရပါတယ်။ ကျွန်မအမေရှိတုန်းကတော့ ပုဂံရောက်ရင် သနပ်ခါးကျောက်ပြင် အမြဲ ဝယ်ပါတယ်။ ဒီလိုနဲ့ အိမ်မှာ ကျောက်ပြင် လေး၊ ငါးချပ် ရှိနေပါတော့တယ်။ ကျောက်ငရုတ် ဆုံဆိုလည်း လက်ဆောင်ပေးဖို့ဖြစ်ဖြစ်၊ အိမ်သုံးဖို့ဖြစ်ဖြစ် ဝယ်လေ့ရှိပါတယ်။ အရင်တုန်း

ကတော့ ရောင်စုံအိုးပုတ်လေးတွေ ဝယ်ဖြစ်တယ်။ အလှထားဖို့ သက်သက်ပါပဲ။

အရောင်တွေ အနီးအဝေးသဘောတွေ နားမလည်ပေမယ့် ဝယ်လာဖြစ်တဲ့ ပန်းချီကား တွေလည်း အိမ်မှာရှိပါတယ်။ ဘုရားစင်နောက်ခံ ဘုရားပုံတော်ဝယ်ဖို့ စိတ်ကူးရတော့ စိမ်းညက်ညီအစ်မဘုရားမှာ ကျောက်မှုန့်နဲ့ပြုလုပ်ထားတဲ့ ဘုရားမျက်နှာတော်ပုံ ပန်းချီကား ကို ဝယ်လာခဲ့တယ်။ အခုတော့ ဘုရားရှိခိုးတိုင်း ဖူးတွေ့နေရတဲ့ ပန်းချီလက်ရာလေးကို အလွန်တန်ဖိုးထားဖြစ်နေခဲ့ပြီ။ COVID အလွန်ကာလတွေမှာ ဘုရားဖူးအလာနည်းပြီး ဈေးရောင်းမကောင်းခဲ့လို့ ရောင်းသူတွေ တိုက်တိုက်တွန်းတွန်းနဲ့ ဝယ်ဖို့တောင်းဆိုတဲ့ အတွက် ဝယ်ဖြစ်ခဲ့တဲ့ ပန်းချီကားတွေက အရောင်အသွေးစုံလင်တဲ့ ပုဂံဘုရားစုံ သဲပန်းချီကား တွေပဲဖြစ်ပါတယ်။ ဧည့်ခန်းမှာ ချိတ်ဆွဲထားလို့ အချိန်တိုင်း စိတ်ကျေနပ်မှုကိုဖြစ်စေပြီး နေ့တိုင်း ပုဂံဘုရားဖူးနေရသလို ခံစားရပါတယ်။ ဘောင်မပါတဲ့ ပန်းချီကားတစ်ချပ်ကို အရင်က တစ်သောင်းခွဲကနေ အခုအနည်းဆုံး သုံးသောင်းဝန်းကျင် ပေးရပါတယ်။ မြန်မာ နိုင်ငံက နာမည်ကြီး ပန်းချီဆရာတွေရဲ့ ပန်းချီကားတွေနဲ့ နှိုင်းယှဉ်ရင် ဈေးအလွန်နည်းတယ် လို့ဆိုပေမယ့် သူတို့ရဲ့ လက်မှုပညာအစွမ်းကို တန်ဖိုးထားရတာက ပိုပါတယ်။ အခုပညာ ဈေးကွက်တစ်ခုလို့ ဆိုနိုင်တဲ့ လက်ပန်းချီဆွဲလို့ရတဲ့အပြင် ဓာတ်ပုံရိုက်ဖို့ ပုသိမ်ထီး ရောင်စုံ လေးတွေ၊ ရုပ်သေးရုပ်လေးတွေနဲ့ Photo Booth လေးတွေ ဖန်တီးထားတဲ့ နေရာလေးတွေ ကလည်း ဘုရားဖူးတွေအတွက် အမှတ်တရဖြစ်စေပါတယ်။

မဝယ်ဖြစ်ပေမယ့် သဘောကျတဲ့ လက်မှုပစ္စည်းလေးတွေ အများကြီးရှိနေပါသေး တယ်။ ဝါးနီးနဲ့ ရက်လုပ်ထားတဲ့ ဖိနပ်လေးတွေ၊ ခမောက်လေးတွေ၊ အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း လေးတွေပါသလို နောက်ဆုံးတွေ့ခဲ့တာ တိုင်ကပ်နာရီလေးတွေ။ ဈေးကတော့ မသေး ၂၀၀၀၀ ကျော်ပါတယ်။ တိုင်ကပ် ယွန်းနာရီလေးကလည်း ဒီဇိုင်းပုံစံဆန်းပါတယ်။

ကဲ ... ဈေးဝယ်ထွက်ပြီးပြီဆိုတော့ ပုဂံဒေသရဲ့ အစားအစာတွေဘက်ကို လှည့် ရအောင်။

ပုဂံအစားအစာများ

တစ်လက်စတည်း ပုဂံမှာ စားခဲ့ရတဲ့အစားအစာတွေအကြောင်း Review လေး ရေးချင်စိတ် ပေါ်မိတယ်။ ပုဂံရဲ့ အဓိက ချစ်စရာကောင်းတဲ့ခလေ့က လူကြီးမိဘ သက်ကြီး ဝါကြီးတွေကို ရိုသေပြီး ဦးစားပေးတတ်တဲ့ ထုံးစံရှိပါတယ်။ ထမင်းစားရင် ဆရာသမား၊ မိဘ၊ အစ်ကို၊ အစ်မတွေကို ဟင်းတွေ အရင်ဦးချပြီးမှ စားတဲ့အလေ့အထရှိကြတာ မြန်မာ တွေရဲ့ ယဉ်ကျေးမှုပါ။ အခုလည်း ပုဂံရဲ့ ထမင်းဆိုင်တွေမှာ စုပြီးထိုင်စားကြရင် ထမင်း၊ ဟင်းလာချပေးတဲ့သူဟာ အဖွဲ့ထဲက အသက်ကြီးဆုံးပုဂ္ဂိုလ်တွေကို ရွေးပြီး သူတို့ရှေ့ကို ဦးစားပေးချပေးလေ့ရှိတာ စားခဲ့တဲ့ဆိုင်တိုင်းလိုလိုပါပဲ။ အဲဒီခလေ့လေးကိုတော့ ကျွန်မတို့နဲ့ အတူတူ ထမင်းစားဖြစ်တဲ့ နိုင်ငံခြားသားတွေကတောင် အတုယူကြပါတယ်။ ဟင်းထည့် မပေးရင်တောင် ရေနွေးကြမ်းပန်းကန်လေးတော့ ဦးစားပေးချပေးလေ့ရှိပါတယ်။

ပုဂံမှာ စားခဲ့တဲ့ဆိုင်တွေထဲက ဒေါ်လှသန်းအသုပ်မျိုးစုံဆိုင်အကြောင်း အရင်ပြော ပြချင်ပါတယ်။ ရွှေစည်းခုံဘက်ကဆို ညောင်ဦးဈေးမရောက်ခင် လမ်းရဲ့ညာလက်ခြမ်းမှာ

ရှိပါတယ်။ အဲဒီဆိုင်က သူငယ်ချင်းတစ်ယောက်ခေါ်သွားလို့ စားဖြစ်ရာက ကြိုက်လို့ ရောက် တိုင်းလိုလို စားဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ဆိုင်လေးက ကျဉ်းကျဉ်းလေးပါ။ တချို့က ပါဆယ်ဝယ်သလို အများစုက ထိုင်စားကြပါတယ်။ မစားစဖူးစားခဲ့ရတဲ့ အသုပ်တစ်မျိုးက သမုန်းဖူးသုပ်ဖြစ်ပြီး ကြောင်လျှာပွင့်သုပ်၊ သခွပ်ပွင့်သုပ်၊ မကျည်းရွက်သုပ်၊ ပေါက်ပန်းဖြူပွင့်သုပ်၊ ရှောက်သီးသုပ်၊ ထမင်းသုပ်မျိုးစုံနဲ့ နောက်တစ်မျိုးက စားလို့ကောင်းတဲ့ ဆိတ်သားပြုတ်ကြော်ပါ။ ရန်ကုန် က ဆိတ်သားအတုံး ၂၀၀ အော်ဒါမှာတယ်ဆိုတော့ မှာတဲ့သူကို အံ့ဩမနေတော့ပါဘူး။ အရသာ အလွန်ရှိသကဲ့။ အသုပ်နဲ့ပတ်သက်တာ ဆက်ပြောရရင် ဆိုင်ထဲမှာ ဘူးသီး၊ ရှောက် သီး၊ ခရမ်းချဉ်သီး စသဖြင့် အသုပ်နဲ့သက်ဆိုင်တဲ့ အသီးအနှံတွေကို ခြင်းကြားကြီးတွေနဲ့အပြည့် တွေ့ရတော့ ဘယ်လောက်ရောင်းကောင်းတဲ့ဆိုင်လည်းဆိုတာ သိနိုင်ပါတယ်။ ဘူးသီးဟင်းခါး ကို ပဲပင်ပေါက်နဲ့ခြင်းခွာရွက်ခတ်လို့ ငရုတ်ကောင်း မွှေးမွှေးစပ်စပ်နဲ့ ပူပူလေးသောက်ရတာ အသုပ်မျိုးစုံနဲ့ လိုက်ဖက်လွန်းပါတယ်။ ရောက်ရင် စားကြည့်ဖို့ တိုက်တွန်းပါရစေ။ ဈေးနှုန်း လည်း သင့်တင့်ပါတယ်။

နောက်တစ်ဆိုင်အကြောင်း ပြောပြချင်ပါသေးတယ်။ နှမ်းဖတ်ချဉ်ဆိုတဲ့ ထမင်းဆိုင် ပါ။ သီရိပစ္စယာ (၄) လမ်းထဲမှာရှိပါတယ်။ ရွှေစည်းခုံစေတီနဲ့ နီးပါတယ်။ ရောင်းတဲ့ဆိုင်ရှင် တွေက လူငယ်လင်မယားနှစ်ယောက်ပါ။ ရောက်တိုင်း အနည်းဆုံးတစ်ညလောက်တော့ သွားစားဖြစ်လို့ ဆိုင်ရှင်တွေနဲ့တောင် ရင်းနှီးနေပါပြီ။ သဘောသိပ်ကောင်းပြီး စေတနာ ကောင်းကြတဲ့သူတွေပါ။ အစားအစာအကြောင်းပြောရရင် သွားရည်ကျလောက်ပါရဲ့။ ဟင်းရုံမျိုးစုံတွေထဲမှာ အထူးခြားဆုံးက နှမ်းဖတ်ချဉ်ချက်နဲ့ အသုပ်ပါပဲ။ ပုန်းရည်ကြီးသုပ် ကတော့ မပါမဖြစ်ပေ။ ခရမ်းချဉ်သီးငုပ်ချက်၊ အတို့အမြှုပ်မျိုးစုံ၊ ပဲနပ်နဲ့ဟင်းရည်၊ မျှစ်ထောင်း၊ ကင်းပုံသီးချက်၊ ခရမ်းချဉ်သီးသုပ် စတဲ့ဟင်းရန်မျိုးစုံဟာ အမြဲသန်ရှင်းနေပြီး ဒေါင်းလန်းပေါ် တင်ပေးထားပါတယ်။ အဓိကဟင်းတွေက တခြားဆိုင်တွေနဲ့ သိပ်ကွာခြားမှာမဟုတ်ပါဘူး လို့ ပြောကြရင်တော့ ဝက်အူမကြီးနှမ်းဖတ်ချဉ်ဟင်းလေး စားကြည့်ပါလို့ ပြောရပါလိမ့်မယ်။ နူးညံ့အိပျောင်းပြီး နှမ်းဖတ်ချဉ်အရသာလေးနဲ့ အတော်စားလို့ကောင်းပါတယ်။ ဟင်းတွေ အားလုံးကို သူတို့ကိုယ်တိုင်ကြိတ်တဲ့ မြေပဲဆုံဆီနဲ့ ချက်တာဖြစ်လို့ မြေပဲဆုံဆီနဲ့လေး မွှေးနေ တာလည်း စားကောင်းရခြင်းရဲ့ အဓိကအချက်ပါပဲ။ ပုဂံရောက်တိုင်း နှမ်းဖတ်ချဉ်ဆိုင်က ဆုံဆီ ဝယ်ဖြစ်ပါတယ်။ နောက်တစ်ခု သဘောကျတာက ကြေးရွက်လေးတွေပါ။ နွေရာသီ ဆိုရင် ရေအေးအေးလေးသောက်ချင်တဲ့သူအဖို့ ကြေးရွက်လေးတွေနဲ့သောက်ရတာ နှစ်သက် ပါလိမ့်မယ်။

နောက်တစ်ဆိုင်က မနက်စာရော နေ့လယ်စာရော ဆိုင်ဖွင့်တာနဲ့ကြိုတိုင်း စားဖြစ် တဲ့ သရပါ (၃) ဆိုတဲ့ ဆိုင်လေးပါ။ သရပါဂိတ် မျက်စောင်းထိုးမှာရှိလို့ သရပါလို့ အမည်ပေးပုံ ရပါတယ်။ အခုတော့ ဆိုင်နာမည်တပ် မထားပေမယ့် လူတိုင်းလိုလို သိတဲ့ဆိုင်လေးပါ။ ထူးခြားတာက အထောင်းမျိုးစုံ လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်ရတာပါပဲ။ အိမ်မှာသာ ထောင်းစား ရရင်တောင် ပင်ပန်းပြီး သူတို့လက်ရာနဲ့ တူမှာမဟုတ်ပါဘူး။ ရတဲ့အထောင်းတွေက မျှစ် ထောင်း၊ ဆီးဖြူသီးထောင်း၊ မကျည်းရွက်ထောင်း၊ ဝွေးသီးထောင်း၊ ကင်းပုံသီးဖုတ်ထောင်း၊ မကျည်းသီးစိမ်းထောင်းတွေ ရပါတယ်။ ကြက်ကြော်ပူပူလေးနဲ့ ဆိတ်သားလုံးကြော်ပူပူလေး

ကထမင်းဆီဆမ်းပူပူနွေးနွေးပဲဆီနဲ့သင်းသင်းလေးနဲ့ စားလိုက်ရရင် စားသူတိုင်း စိတ်ကျေနပ် စေမှာပါ။ အထောင်းကို စိတ်ကြိုက်အရန်ဟင်းအဖြစ်ချပေးတဲ့အပြင် အခြားဟင်းတွေ ကလည်း ဈေးသက်သာသလောက် အရသာရှိပါတယ်။ ရောက်ရင် စားကြည့်စေချင်ပါတယ်။ ပေးရတာနဲ့ စားရတာနဲ့ တန်တဲ့အရသာကို ရရှိပါလိမ့်မယ်။ အပြန်မှာတော့ မနေနိုင်လို့ အထောင်းအစုံ ဝယ်လာဖြစ်ပါတယ်။ တကယ်တော့ တခြားဆိုင်တွေဖြစ်တဲ့ ငွေတောင်၊ ရွှေတမာ၊ ရွှေမြန်မာ၊ မျိုးမျိုးတို့မှာလည်း နေ့လယ်စာ စားဖူးပါတယ်။ နှစ်ကြိမ်နဲ့အထက် ပြန်ရောက်ဖြစ်တာက အခု ရေးဖြစ်ခဲ့တဲ့ဆိုင်တွေပါပဲ။

မနက်စာကတော့ ညောင်ဦးမြို့ဆေးရုံကြီးနားက ဝတ်ရှယ်ဆိုတဲ့ဆိုင်မှာ မကြာမကြာ စားဖြစ်ပါတယ်။ ဈေးနှုန်းသင့်တင့်ပြီး ရဟန်းသံဃာတွေကို ဆိုင်ဦးခန်းမှာ အလှူပြုတဲ့ဆိုင်ပါ။ စေတနာလည်းကောင်းလို့ ပိုစားဖြစ်ပါတယ်။ ရွှေစည်းခုံရှေ့က K-7 မှာလည်း ကော်ဖီ သောက်၊ မုန့်စားလို့ကောင်းလှပါတယ်။ ဝတ်ရှယ်ကတော့ စိတ်တိုင်းအကျဆုံးပါပဲ။

ရွှေဆံတော်ဘုရားအနီးက မီးရိပ်အကြော်ဆိုင်လေးအကြောင်း ပြောပါရစေ။ သိပြီး သားလည်း ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ အမြဲလှူပြည့်နေတဲ့ဆိုင်လေးက အကြော်မျိုးစုံရပြီး စားလို့လည်း သိပ်ကောင်းပါတယ်။ စားခဲ့ရတဲ့အထဲမှာ ရုံးပတီသီးအတောင့်လိုက်ကြော်ကတော့ ဝတ်ရှယ် ပါပဲ။ ဘူးသီးကြော်ပူပူလေးနဲ့ ပြောင်းဖူးကြော်လေးက ချိုမြလို့စားကောင်းသလို မျှစ်ကြော် ကြွပ်ရွလေးကလည်း သိပ်ကောင်းလို့ဆိုရပါလိမ့်မယ်။ ဆိုင်ဘေးမှာတော့ ရေခဲခြစ်ဆိုင်လေး နဲ့ အုန်းစိမ်းရည်လည်း ရပါတယ်။ ငါးနီတူသုပ်၊ ကျောက်ပွင့်သုပ်၊ အစုံသုပ်နဲ့ တခြားအသုပ် မျိုးစုံလည်း ရပါတယ်။ စားကြည့်ပါလို့ တိုက်တွန်းပါရစေ။ စားပြီးပြန်အထွက်မှာ ကောက်ညှင်း ငါးချပ်ပူပူလေးကို ပဲပြုတ်အိအိလေး၊ နှမ်းထောင်းမွှေးမွှေး၊ ပဲဆီမွှေးနဲ့ ရောင်းနေတာတွေ့လို့ ဝယ်ခဲ့ကြပြန်သေးတယ်။ ညနေစာ စားတဲ့အချိန် ဆိတ်သားပြုတ်ကြော်လေးနဲ့ စားတာ တော့ ကောင်းမှကောင်းပါပဲ။ အိမ်ပြန်ရောက်ရင်တော့ ပေါင်မချိန်ရဲသလောက်ဖြစ်နေပါပြီ။ ဝတ်ထားတဲ့အင်္ကျီတွေကတော့ ပေါင်ချိန်တက်နေပြီဖြစ်ကြောင်း ဆန္ဒပြလို့နေတာ ပုဂံ ရောက်ပြီး သိပ်မကြာခင်ပါပဲ။

ပြောမယ်ဆိုရင် ပုဂံမှာ စားသောက်ဆိုင်တွေ အများကြီးရှိပါတယ်။ အဲဒီအထဲကမှ ဈေးနှုန်းသင့်တင့်မှု၊ သန့်ရှင်းမှု၊ အရသာရှိမှုတို့အပြင် စေတနာကောင်းတဲ့အမှတ်လေးပါ တိုးလို့ စားဖြစ်ခဲ့တဲ့ ဆိုင်လေးတွေကို မျှဝေဖြစ်ပါတယ်။ ရောက်ရင် စားကြည့်ပါလို့ တိုက်တွန်း ပါရစေ။ ပေါင်ချိန်တက်လာရင်တော့ အပြစ်မပြောကြေးနော်။ နောက်ပြီး အိုအေစစ်ရဲ့ ဒေသ ထွက်ကုန်တွေကိုလည်း လက်ဆောင်ဝယ်ယူ အားပေးခဲ့ဖို့ မမေ့နဲ့လို့ ပြောပါရစေ။

မိုးမိုးလှိုင်မြင့်(မြို့ပြ)

စာမူများ ဖိတ်ခေါ်ခြင်း

တိုင်းရင်းသားရေးရာစာစောင်အတွက် ပြင်ပညာရှင်များ၊ စာရေးဆရာများနှင့် သုတေသီများ၏ စာမူများကို လေးစားစွာ ဖိတ်ခေါ်ပါသည်။ စာစောင်၏မူဝါဒနှင့်ကိုက်ညီပါက ရွေးချယ်၍ ထည့်သွင်းဖော်ပြပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။

တိုင်းရင်းသားရေးရာစာစောင်အတွက် စာမူများရေးသားပေးပို့လိုပါက စိတ်ပါဝင်စားသူ မည်သူမဆို A4 စာမျက်နှာ ၅ မျက်နှာထက်မနည်း၊ ၁၀ မျက်နှာထက်မပိုသောစာမူများကို မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့၊ အမှတ်-၂၂/၂၄(ပထမထပ်)၊ ပန်းဆိုးတန်းလမ်း၊ ကျောက်တံတားမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ဖုန်းနံပါတ် (၀၁ - ၈၃၈၇၅၆၈) သို့ လူကိုယ်တိုင်လာရောက်၍ ဖြစ်စေ၊ Email: myanmaaffairs@gmail.com သို့ဖြစ်စေ ရေးသားပေးပို့နိုင်ပါရန် ဖိတ်ခေါ်အပ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာ့စကား

- ခါနွေဆန်း ပိတောက်ပန်းနှင့်မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေး

နိုင်ငံရေး

- ၁။ နယ်ချဲ့မြို့တိုသူ့ခေတ်မှသည် မြန်မာနိုင်ငံနှင့်တွဲရေးခွဲရေး ပြဿနာများ
- ၂။ အသည်းကြားက...
- ၃။ ဖက်ဒရယ်အိပ်မက်
- ၄။ သြစတြေးလျနေသဟာယ နိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်စနစ်အကြောင်း တစေ့တစောင်း
- ၅။ ပဒေသရာဇ်မိုးပြန်ယ့်၏ သမိုင်းမှတ်တမ်း
- ၆။ ခမ်းနားမှု၏ နောက်ကွယ်

စီးပွားရေး

၇။ စားနပ်ရိက္ခာနှင့်စွမ်းအင်လုံလောက်မှု၊ လုံခြုံမှုမှစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆီသို့

လူမှုရေး

ရိုးရာဓလေ့

- ၈။ လီဆူတိုင်းရင်းသားတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံများ
- ၉။ နေအိမ်နှင့်ပတ်သက်သော ချိုချင်းဓလေ့များ
- ၁၀။ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုတို့၏ နှစ်သစ်ကူးခြင်းယဉ်ကျေးမှု
- ၁၁။ ပြည်ထောင်စုဖွားတိုင်းရင်းသားတို့၏ ရိုးရာဓလေ့ပွဲတော်များ
- ၁၂။ ဇိုတုန်ချင်းမျိုးနွယ်စုများ၏ ရိုးရာခေါင်ရည်ဓလေ့

စာပေယဉ်ကျေးမှု

- ၁၃။ ကရင်စာပေနှင့်ပညာရေးမိတ်ဆက်
- ၁၄။ ရှေးခေတ်ခါသင်္ကြန်ပွဲတော်နှင့် ဂန္ထဝင်တေးလင်္ကာများ
- ၁၅။ ရော်ရမ်းမှန်းဆ တမ်းတမိတဲ့ အညာအရပ်က ပုခန်းသင်္ကြန်ပွဲတော်
- ၁၆။ ရခိုင်တို့၏ ဆယ့်နှစ်လရာသီ ပွင့်သောပန်းများနှင့်ပွဲတော်များအကြောင်း

ထင်ပေါ်ကျော်ကြား တိုင်းရင်းသား

- ၁၇။ သုတရသစွယ်စုံရ စာရေးဆရာတစ်ဦး သို့မဟုတ် မန်းတင်
- ၁၈။ မွန်သွေးမကင်းသည့် အနုသုခုမစာဆိုပညာရှင်များ (၄)
- ၁၉။ မြန်မာလက်ဝှေ့ချန်ပီယံ ထီးထာကလုံးသား လုံးချော

ဥပဒေ

- ၂၀။ ချင်းဓမ္မသတ်ကျမ်း ၁၈၈၄ ခု
- ၂၁။ သာလွန်မင်းလက်ထက် အုပ်ချုပ်ရေး ၊ တရားစီရင်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များ

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်

၂၂။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တွင် အရေးပါသောရေစီမံခန့်ခွဲမှု

အထွေထွေ

- ၂၃။ လူအများနှင့်ပြေပြစ်စွာ ဆက်ဆံနည်း
- ၂၄။ မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးသံတမန် သျှင်ဒိသာပါမောက္ခ
- ၂၅။ တိုင်းရင်းသားသံများနှင့်စာလုံးပေါင်း
- ၂၆။ ပုဂံ သို့မဟုတ် အညာဒေသရဲ့ အိုအေစစ်